

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 14 Ιουνίου 2026 • Έτος 17^ο • Αρ. φύλλου 930

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΠΡΟΕΔΡΙΚΕΣ

«Δεν βλέπω την Αννίτα Δημητρίου ως τον αντίπαλο πόλο»

ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

«Με απασχολεί η συγκέντρωση γης και στρατηγικών τομέων σε ξένα χέρια»

ΕΝΕΡΓΕΙΑ

«Ενδιαφέρον από επενδυτικά κεφαλαία του Αμπου Ντάμι για GSI»

ΕΥΡΩΠΗ

«Δεν καταργείται το υφυπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων»

Ο ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΔΗΣ ΕΦ' ΟΛΗΣ ΤΗΣ ΥΛΗΣ

Συγκλίσεις, η «νέα βάση» λύσης

Εν μέσω παρασκηνιακών διεργασιών για επανέναρξη των συνομιλιών, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας απορρίπτει την «εποικοδομητική ασάφεια», προτάσσει ως κλειδί της διαδικασίας τα συμφωνηθέντα και δηλώνει «συγκρατημένα αισιόδοξος»

Σελ. 4-6

ΧΩΡΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟ

Υπογραφές σε ευρωτουρκικό ντοσιέ

Η ΕΤΕπ επέστρεψε στην Τουρκία και υπέγραψε νέα αναπτυξιακά προγράμματα, κάτι που υλοποιεί ένα ακόμη ευρωτουρκικό ντοσιέ, χωρίς καμιά τουρκική υποχώρηση στο Κυπριακό. Η Λευκωσία πάντως εξακολουθεί να βλέπει διασύνδεση ευρωτουρκικών-Κυπριακού. Σελ. 7

ΔΡΟΜΟΣ ΠΑΦΟΥ-ΠΟΛΗΣ

Έχει τη δική του ακριβή ιστορία

Οι νέες προσφορές για τον δρόμο Πάφου-Πόλης Χρυσοκούς έφεραν σε αδιέξοδο το κράτος. Οι προσφορές έχουν προκαλέσει προβληματισμό σε πολιτικό και υπηρεσιακό επίπεδο. Σελ. 9

ΑΧΜΕΤ ΝΤΑΒΟΥΤΟΓΛΟΥ

Η ερμηνεία του για τη Γαλάζια Πατρίδα

Αυτό που χρειάζεται είναι μια αλλαγή από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων και όχι από την πλευρά των Τουρκοκυπρίων. Η τουρκική πλευρά είπε «ναι» στο Σχέδιο Ανάν. Σελ. 16

ΣΥΜΜΑΧΙΑ ΑΘΗΝΑΣ - ΝΕΤΑΝΙΑΧΟΥ

Αντιδράσεις από Τουρκία για SOFA

Η συμμαχία Αθήνας - Νετανιάχου προκαλεί την έντονη αντίδραση της Αγκυρας, αλλά και παρενέργειες στη σχέση της Ελλάδας με άλλα κράτη της Μέσης Ανατολής. Σελ. 18

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΚΟΜΜΑ

Παιχνίδια με όρους ΔΗΚΟ

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος ισχυροποιεί τη θέση του κόμματος στην κυβέρνηση και ταυτόχρονα κλείνει το μάτι στην Πινδάρου. Στο παζλ συνυπολογίζεται και ο παράγοντας κόμματα του Κέντρου. Σελ. 8

ΑΠΟΤΕΦΡΩΤΗΡΙΟ

Ο νόμος υπάρχει, η υποδομή ακόμα

Το πρώτο αποτεφρωτήριο για καύση νεκρών στην Κύπρο θα κατασκευαστεί στην Αγία Βαρβάρα της Πάφου και θα είναι έτοιμο τους επόμενους 15 με 18 μήνες. Σελ. 10

ΛΟΟΥΕΛ ΜΠΕΡΓΚΜΑΝ

Η προεδρία Τραμπ ως reality

Ο Λούεελ Μπέργκμαν, βετεράνος δημοσιογράφος του «60 Minutes», μιλάει για την κρίση που έχουν προκαλέσει στη διάσημη εκπομπή του CBS οι λογοκριτικές παρεμβάσεις. Σελ. 22

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Ευρώπη

Η ανακοίνωση του Προέδρου της Δημοκρατίας ότι, μετά τη λήξη της κυπριακής προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., δεν θα καταργηθεί το υφυπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη. Πρόσφατα ασχοληθήκαμε με τις συσσωρευμένες καθυστερήσεις εναρμόνισης με το ευρωπαϊκό κεκτημένο και τα ανοικτά μέτωπα που αυτές δημιουργούν. Γι' αυτό καθίσταται ακόμη πιο αναγκαία η ύπαρξη ενός ισχυρού κέντρου συντονισμού των ευρωπαϊκών υποθέσεων. Η Ε.Ε. αποτελεί τη σημαντικότερη εγγύηση για τα ανθρώπινα δικαιώματα, το κράτος δικαίου, την κοινωνική προστασία και την ποιότητα ζωής των πολιτών. Χάρη στο ευρωπαϊκό κεκτημένο, οι κοινωνίες μας γίνονται δικαιότερες, ασφαλέστερες και πιο σύγχρονες. Για μια μικρή χώρα όπως η Κύπρος, η Ευρώπη δεν είναι απλώς επιλογή, είναι πολύτιμο στήριγμα και πυξίδα προόδου.

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

NUROFEN EXPRESS

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΙΝΗΤΕΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΣΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ.

Κρατάμε τη μια όψη του νομίσματος.

Αυτή που μας φέρνει πιο κοντά.

#ΚοινόΚυπρίων

Τράπεζα Κύπρου

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΣΧΕΔΙΑΖΕΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

Επιχειρείται συμμάζεμα στο Δημόσιο

Η κυβέρνηση προωθεί μεταρρυθμίσεις στο Δημόσιο, με έμφαση στην αξιολόγηση προσωπικού, την τηλεργασία, την κινητικότητα και την ψηφιοποίηση υπηρεσιών. Παράλ-

ληλα, οι δαπάνες προσωπικού συνεχίζουν να αυξάνονται, με τις προβλέψεις να τις φέρνουν στα 4,74 δισεκατομμύρια ευρώ έως το 2029. Οικονομική, σελ. 5

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Τι σημαίνει εναλλακτικό σινεμά

Οι επιμελητές του φεστιβάλ «Εικόνες και όψεις του του Εναλλακτικού Κινηματογράφου» που ανοίγει τις πύλες του αύριο Δευτέρα μιλούν στην «Κ» για το τι συνιστά εναλλακτικό κινηματογράφο. Τέχνες, σελ. 4

ΒΙΒΛΙΟ

Σπαρακτική σπουδή πάνω στην απουσία

Η ποιητική συλλογή «Είκοσι» του Παντελή Μπουκάλα, μια ελεγεία στη νιότη που δεν πρόφτασε να γεράσει, ένας τύμβος που κάθε διαβάτης γονατίζει να προσκυνήσει, μια σπουδή στην απουσία. Τέχνες, σελ. 8

BIG BANG ORIGINAL UNICO

HUBLOT

Vassos Blades Accessories Ltd

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Τα παιδιά παίζει

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, ο αδυ-σώπητος χρόνος –αν μη τι άλλο– μας κάνει σοφότερους. Καθότι «ου γαρ έρχεται μόνον» κι ας έβαλε στόχο ο Τσάρος του Κρεμλίνου να επιβραδύνει το γήρας, «Τουτέστιν:» ενδιαφέρθηκε να μάθει η Ρενέ Κυπαρίσις που ψοφά για θέματα αντιγήρανσης και κοσμη-τικής ιατρικής, «Τουτέστιν, σύμφωνα με την έγκυρη Wall Street Journal, ο Βλαντιμίρ Πούτιν έχει επενδύσει 26 δισεκατομμύρια δολάρια στην αναζή-τηση της μακροζωίας μετατρέποντας μια προσωπική του ανησυχία (sic) σε εθνική στρατηγική». «Η ηλικία δεν εί-ναι παρά μόνον ένας αριθμός» σχολί-ασε η Καλαμαρού, πλην όμως κανένα από τα μέλη του καρέ δεν έσπευσε να συμφωνήσει.

Ας συμφωνήσουμε τουλάχιστον ότι ο χρόνος μάς κάνει πιο υπομονετι-κούς. Αυτός μάλλον είναι και ο λόγος που παρακολουθούμε με τόση στωι-κότητα όσα συμβαίνουν στην ηρωική μας βραχονησίδα. Πιο συγκεκριμένα, τον τρόπο που παίζεται το πολιτικό παιχνίδι στη νέα Βουλή, όπου ταιριά-ζει γάντι το σοφόν: Τα παιδιά παίζει. Μόνο το viral «βιντεοούν της χρο-νιάς» να δει κανείς (το μαγνητοσκο-πημένο deal ανάμεσα σε Αννίτα και Φειδία για την προεδρία της Βουλής) αμέσως καταλαβαίνει πως αλλάξα-με πίστα.

Πάντα όμως υπάρχει αυτός ο ένας που χαλά την ατμόσφαιρα του πάρτι. Στην προκειμένη περίπτωση, εκείνος που διατάραξε το χαρμόσυνο κλίμα στην Πινδάρου ήταν ο Μιχάλης Σο-φοκλέους με μια λακωνική ανάρτηση που έσπαγε κόκαλα: «Προσωπικά αι-σθάνομαι πιο προσβεβλημένος από το βίντεο, παρά ικανοποιημένος από την εκλογή. Η πολιτική είναι αλλιώς». Ίδρωσε το αφτί κανενός; Όχι πάντως του Mr Shadow, ο οποίος υπερθεμά-τισε για την αξία των βίντεο ως σύγ-χρονο μέσο επικοινωνίας.

Όλα αυτά φυσικά είναι περσινά ξι-νά σταφύλια. Κανείς δεν ασχολείται

Άσπρα, κόκκινα, κίτρινα, μπλε... η Άμεση Δημοκρατία παίζει με όλους τους χρωματισμούς κι ό,τι βολεύει καλύτερα ας κάτσει.

πλέον με την προεδρία της Βουλής, καθώς σκάνε τα πυροτεχνήματα στα έδρανα της Άμεσης Δημοκρατίας. Ο εξωστρεφής Δημήτρης Μπάρος κα-τάφερε να συγκεντρώσει ξανά τα φώτα της δημοσιότητας επάνω του, δυστυχώς για τους λάθος λόγους. Τριάντα δύο χρόνια μετά το σου-ξέ της Βίσση «ρε, ξέρεις ποια είμαι εγώ;», ο 24χρονος Μπάρος με τους διακόσιους ογδόντα (280) ψήφους έκανε το remake απευθυνόμενος στον δημοσιογράφο Γιώργο Τάττη: «Ξέρεις ποιος είμαι; Μπορώ να σου καταστρέψω την καριέρα σου αν θέ-λω». Κάποιος να το μαζέψει το παλι-

κάρι, όσο ακόμα είναι καιρός.

«Η πολιτική βρωμάει». Σε αυτό το στερεότυπο ο Φειδίας Παναγιώ-του έδωσε γλαφυρό περιεχόμενο με μian αναφορά που προκάλεσε σκοτadini στην αστική Λευκωσία: «Eshesan πάνω του» είπε για τον ΔΗΣΥ (έπειτα από τις διαβουλεύσεις Άμεσης Δημοκρατίας - ΔΗΚΟ). ΟΚ, αφού το έγγραφα κι αυτό, είμαι έτοι-μη για την εσχάτη των ποινών: την απαγόρευση εισόδου στο afternoo tea του Claridge’s. Ήμαρτον.

Και κάτι ακόμα για τις υποσημειώ-

σεις του ιστορικού του μέλλοντος, όταν καταπιαστεί με το σωτήριον έτος 2026: Το άδειασμα του αρχηγού Φειδία από τον μέντορά του κύριο Λουκάνικο. «Διαφωνούμε με τη δι-αδικασία με την οποία η ηγεσία του κόμματός μας επέλεξε τον πρόε-δρο της Βουλής. Διότι παιθκιά, εμείς πιστεύουμε ότι έπρεπε να βρεθεί τρόπος να ληφθεί υπόψιν η γνώνμη του κόσμου μέσα από την εφαρμο-γή μας», είπε στα «παιθκιά» και τα «παιθκιά» υποπεύουμαι πως πέρα-σαν ανόρεχτα στο επόμενο βιντεάκι.

Εκ παραλλήλου, στα χαρακώματα

δεξιότερα της Δεξιάς, υπήρξε αξιο-σημείωτη κινητικότητα τη βδομάδα που πέρασε. Ξεκινώντας από τον Φει-δία που αποκάλυψε το παρασκένιο της συνεργασίας με το ΕΛΑΜ για την προεδρία της Βουλής («Ο Χρίστου εί-πεν μου «εάν εσείς στηρίζετε ΔΗΚΟ θα το στηρίξουμε τζιαι εμείς») μέχρι τους ολοφυρμούς του ΕΛΑΜ για το gay pride και το «σεξουαλικοποιημέ-νο περιεχόμενο του προγράμματος». Το κερασάκι στην τούρτα το έβαλε η προεδρική ξαδέλφη με το ξέσπασμά της για την παρουσίαση των βουλευ-τών του ΑΚΕΛ όπου αναγράφονταν τα τοπωνύμια στα τούρκικα. Ίδου μέρος

του... κομφιού λεκτικού: «Μου ανακά-τεψε το στομάχι πρωί πρωί, ελάτε να τους φτύσουμε παρέα γιατί μόνο αυτό τους αξίζει». Έπος.

Μέσα σ’ όλη αυτή τη μαυρίλα σκάει και μια ανάρτηση στιλιστικού περι-εχομένου, η οποία υπογράφεται (:) από την πληθωρική Νταϊάνα Κων-σταντινίδη: «Ζητώ συνεργασία για πρότζεκτ “τι φορώ στο κοινοβούλιο” με σκοπό να αναδείξουμε Κυπριακή fashion industry». Προσωπικά κρα-τώ μια επιφύλαξη για το αυθεντικό του πράγματος, αν και η ποιότητα των Ελληνικών με έβαλε σε σκέψεις ότι μπορεί να είναι και αληθινό.

Μπαριάδα – Επεισόδιο... χάσαμε πλέ-ον τον λογαριασμό: «Ένα ρητό λέει, ότι καμιά φορά γίνονται τόσο απίστευτα πράγματα για να είναι αδιамφιβήτη-το ότι είναι απ’ τον Θεό. Θέλω η εκλο-γή μου να είναι απόδειξη Θεού και της δύναμης της πίστης. Είχα μεγάλη πίστη μέχρι το τέλος. Δεν πίστευε κανείς ότι θα εκλεγόμουν, εγώ πίστευα όμως και να που οι συγκυρίες δούλεψαν υπέρ μου». Τώρα είναι η ώρα για να επανα-λάβουμε την εμβληματική ατάκα του Νικόλα, ελαφρώς παραλλαγμένη: Αν δεν υπήρχε ο Μπάρος θα έπρεπε να τον επινοήσουμε. Κι ακόμα, δεν ξεκί-νησε το πάρτι στη Βουλή...

«Άρχισε να αναγεννιέται η φύση και μαζί η ελπίδα για ένα καλύτε-ρο αύριο...». Ο Χρύσανθος Σαββίδης του ΔΗΚΟ μιλάει στην κάμερα πίσω από κάτι κλωνιά, σε ένα ειδικα-κό πλάνο που θα το ζήλευαν οι όπου γης φιλανθεις και ανθοκόμοι. Η όλη κινηματογραφική δημιουργία φωνά-ζει «Τρέμε Μπάρο», γεγονός που με φέρνει στην άβολη θέση για ν’ ανα-ρωτηθώ, αγαπημένο μου ημερολό-γιο: Τι συμβαίνει επιτέλους στην πα-νέμορφη Πάφο; Είναι μήπως ο αέρας ή το νερό; Ψύχραιμα ρωτώ...

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

14-9-1936

Νίκη: Παρίσιοι 13 Ιουνίου – Η συμφωνία η επιτευχθείσα εν τη μεταλλουργική βιομηχανία προξέννησεν χαράν εις τους εργάτας, οι οποίοι καθ’ όλην την νύκτα παρήλασαν διά των οδών ψάλλοντες άσματα και περιφέροντες πινακίδας με την επιγραφήν «Νίκη των Εργατών». Εις τα μικρά εργοστά-σια τα φράγματα άτινα είχαν τοποθετήσει οι εργάται εις τας εισόδους αφηρέθησαν και η εργασία επανελήφθη από της πρωίας σήμερον.

Κομιστής: Προερχόμενος εκ Βελιγραδίου αφίκετο χθες ενταύθα ο διοικητής της Ράιχαμπανκ και υπουργός της Εθνικής Οικονομίας της Γερμανίας δόκτωρ Σαχτ. [...] Κατά τινας πληροφορίες, ο Γερμανός υπουργός είναι κομιστής προτάσεων προμηθείας πολεμικού ως και σιδηροδρομικού υλικού διά τους Κρατικούς Σιδηροδρόμους και τους της Πε-λοποννήσου.

Βράβευσις: Την 11ην ηρωινήν χθες εις το επί της οδού Πραξιτέλους οίκημα του τμήματος Προστασίας Βρεφών του «Πατριωτικού Ιδρύματος» Πειραιώς εγένετο η εορτή της βραβεύσεως και του επαίνου των υγιεστερών βρεφών, τα οποία περιέβαλψαν οι Βρεφικοί Σταθμοί του Πειραιώς.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ / Γράφει ο ΟΝΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Ο Χριστοδουλίδης, ο Πάπας, ο Χαμπουλλάς και το Videogate

Υποδέχθηκα τον Πάπα.

Όπως υπάρχουν καλοκαιρινές διακο-πές –για πάντασα, που λέει και η Βίσση– έτσι υπάρχουν και καλοκαιρινοί ανασχη-ματισμοί. Από τη μία η πιθανή φυγή της Μαρίας μας –μία είναι η Μαρία μας– και από την άλλη η νέα προεκλογική εκ-στρατεία που ξεκίνησε μία μέρα μετά τη λήξη της προηγούμενης, δημιουρ-γούν τις συνθήκες για ένα φρεσκάρι-σμα της κυβερνητικής ομάδας με σκο-πό να πάει τουλάχιστον στα play off και μετά στον μεγάλο τελικό της δεύτερης Κυριακής, με στόχο να σγκώσει και πάλι το τρόπαιο.

Το μαύρο κατασκοπευτικό μου βαν έχει ψαρέψει κάποια ονόματα και μπορώ να σας αποκαλύψω πως έχουν αρχίσει οι πρώτες βολιδοσκοπήσεις. Ο προ-πονητής, Νίκος Χριστοδουλίδης, έχει εντοπίσει τις αδυναμίες της ομάδας και σκέφτεται αν πρέπει να αλλάξει σύστη-μα ή παίκτες. Πάντως υπάρχει το εξής παράδοξο: στα εκτός έδρας παικνί-δια η ομάδα πάει καλύτερα και παίρνει πόντους, το πρόβλημα είναι στα εντός έδρας. Ίσως πρέπει να κάνουμε και με-ταγραφές νέων οπαδών –και τρολ– ει-δικά στο Χ.

Ήταν δίκαιο και έγινε πράξη. Ανάμεσα στα όφελή της Ευρωπαϊκής Προεδρίας για την Κύπρο –και τη δημοτικότητα του νεαρού μας Νίκου– αυτό πρέπει να ήταν το σπουδαιότερο: Ο Χριστοδουλίδης, ως προεδρεύων της Ένωσης, προσκλή-θηκε στα εγκαίνια του ξεκουστού ναού Σαγράδα Φαμίλια στην Ισπανία. Παρόλο που ξεχάσαμε τότε άρχισε να χτίζεται

–η κατάσταση ήταν πολύ χειρότερη από την Πλατεία Ελευθερίας– τα άτρα ευ-θυγραμμίστηκαν ώστε να ολοκληρωθεί ακριβώς πριν από το τέλος της κυπρια-κής προεδρίας. Λέτε να βοήθησε ο Θε-ός ή ο εθνικός μας εργολάβος;

Έτσι λοιπόν ο petit Nicola βρέθηκε στην αντιπροσωπεία που υποδέχθηκε τον Πά-πα. Προσέξε, όχι απλώς τον είδε, αλλά τον υποδέχθηκε κιόλας. Ακούς, Αννίτα; Άξιος. Βέβαια ας προσέχει να μην το μά-θουν ο Τυχικός και οι οπαδοί του γιατί θα του κατέβουν ομαδικά στο Προεδρικό και να του φωνάζουν Ανάξιος.

Θα τολμήσω μια φοβερή πρόβλεψη για το Videogate. Δεν θα βρεθεί καμιά ευθύνη στο Λόφο (εξάλλου οι λόφοι ως γνωστό είναι έντιμοι και σεμνοί, αλλιώς θα είχαν γίνει βουνά). Θα κατηγορήσου-με, ως είθισται, τους ξένους δάκτυλους και θα χήσουν αυτοί καλά –οι ξένοι δά-κτυλοι– κι εμείς καλύτερα. Μην το απο-κλείετε, ως είθισται, να κινηθούν και διώξεις εναντίον των καταγγελλόντων αντί των καταγγελλομένων. Black cube, black snake who ate you. Μαύρο ψίδι που σε έφαγε.

Η κυρία Ολγκίν συναντήθηκε Παρα-

σκευή με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη και Σάββατο με τον Τουρκοκύπριο ηγέ-τη Ερκιουρμαν και δήλωσε πως στό-χος αυτή τη φορά είναι η ουσία, χωρίς επικέντρωση στα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης. Στο ψητό λοιπόν αυτή τη φορά, στην ουσία. Σαν να παραδέ-χονται πως στο παρελθόν συζητούσαν ανούσια ή είναι η ιδέα μου; Σε κάθε πε-ρίπτωση, μία είναι η ουσία, δεν υπάρχει αθανασία.

Η κυπριακή Βουλή απέδειξε πως μπο-ρεί να της λείπουν πολλά, αλλά διαθέ-τει χιούμορ. Σε αυτά τα πλαίσια, έδωσε την Προεδρία Περιβάλλοντος στο ΕΛΑΜ και έφερε στο μυαλό όλων την αλησμό-νητη ατάκα Χαμπουλλά «ό,τι πετά τρώω το». Αδέλφια μου αλτρες πουλιά, μην πετάτε γιατί θα σας φάνε. Λογικότατη βρισκω και την Προεδρία της Επιτροπής Άμυνας στο ΕΛΑΜ, παρά τις φωνές κα-κεντρεχών πως οι ηγέτες του δεν πήγαν καν στο Στρατό. Παίρνουν την Επιτροπή Άμυνας για να εκπαιδευθούν, βρε άσχε-τοι, το βλέπουν σαν θητεία. Αχάριστοι.

Η εκκλησιαστική δήλωση της χρονιάς πάει στον Αρχιεπίσκοπο. Μιλώντας στην ενθρόνιση του νέου μητροπολίτη Πά-φου, τον συμβούλεψε «να μην πάρουν τα μυαλά του αέρα, όπως του προηγού-μενου!» Άουτς. Στο προαύλιο, συγκε-ντρωθέντες ορμώμενοι από χριστιανι-κή αγάπη, φώναζαν Ανάξιος και ήθελαν να μουκάρουν μέσα στον ναό για να παίξουν μπουνιές και να ξεριζώσουν γενειάδες. Κύριε άφες αυτοίς, ου γαρ οίδαςι τι ποιούσι.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλγης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αελις: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Να αγαπάς την ευθύνη

**Όσο πιο μεγάλος είσαι,
τόσο μεγαλύτερη είναι και η ευθύνη σου.**

Στη Lidl Κύπρου αγαπάμε αυτήν την ευθύνη και το αποδεικνύουμε έμπρακτα, μέσα από τις δράσεις μας για το περιβάλλον.

- Συλλογή 17,8 τόνων απορριμμάτων σε 106 καθαρισμούς βυθού και ακτής, μέσα από το Project Zero.
- Ανάπτυξη καινοτόμων ιδεών για τη μείωση του πλαστικού, μέσα από το Mind REset, με τη συμμετοχή πάνω από 16.500 μαθητών & μαθητριών.

*Τα απολογιστικά στοιχεία υπολογίζονται από την έναρξη της κάθε συνεργασίας έως τον Φεβρουάριο 2026.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ «Κ»

Το κλειδί είναι οι συγκλίσεις

Ενόψει κινητικότητας στο Κυπριακό κι ενώ η δημόσια συζήτηση μετά τις βουλευτικές έχει ήδη στραφεί στις ισορροπίες της επόμενης ημέρας, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας παραχωρεί στην «Καθημερινή» μία εφ' όλης της ύλης συνέντευξη για τα μεγάλα μέτωπα και τις προκλήσεις της διακυβέρνησής του

Συνέντευξη στον **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Σκεδόν μία δεκαετία μετά το Κραν Μοντανά, το Κυπριακό φαίνεται να επιστρέφει στο επίκεντρο των πολιτικών εξελίξεων. Αν αυτή η κινητικότητα θα μεταφραστεί σε ουσιαστική πρόοδο ή θα προστεθεί στη μακρά αλυσίδα των ανεκπλήρωτων προσδοκιών, παραμένει το μεγάλο ζητούμενο. Μία φορά, ο Νίκος Χριστοδουλίδης δηλώνει συγκρατημένα αισιόδοξος.

—Από την επόμενη της εκλογής σας, αναλωθήκατε σε μια υπερπροσπάθεια να βρεθεί ένας τρόπος —είχε γίνει λίγο σλόγκαν— για ένα «ηλεκτροσόκι» στο Κυπριακό, προκειμένου να επαναρχίσουν οι διαπραγματεύσεις. Υπάρχουν όντως οι προϋποθέσεις για σύγκληση διευρυμένης διάσκεψης στο αμέσως επόμενο διάστημα;

—Είχα μια πολύ συγκεκριμένη στρατηγική για το Κυπριακό. Έβαλα ως βασικό στόχο μια παράμετρο την οποία έλεγε συχνά και ο μακαρίτης Βάσος Λυσσαρίδης, δηλαδή την ανάγκη να εκμεταλλευτούμε τα εμπλεκόμενα συμφέροντα. Έχω πει πολλές φορές ότι η Τουρκία δεν πρόκειται να προχωρήσει στην επίλυση του Κυπριακού αν δεν νιώσει ότι θα έχει οφέλη μέσα από αυτή τη λύση. Και ο μόνος παράγοντας που μπορεί να προσφέρει τέτοια οφέλη στην Τουρκία είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση. Τα θέματα της φιλελευθεροποίησης των θεωρήσεων εισόδου, η αναβάθμιση και επικαιροποίηση της τελωνειακής ένωσης Ε.Ε. - Τουρκίας και η γενικότερη συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Ένωση είναι πάρα πολύ σημαντικά για την Άγκυρα. Ξεκινήσαμε, λοιπόν, μια συγκεκριμένη στρατηγική. Πετύχαμε αρχικά τον διορισμό απεσταλμένου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τώρα είμαστε στα σκαριά για έναν νέο διορισμό από την Πρόεδρο της Επιτροπής. Μάλιστα, συζητήσαμε και συγκεκριμένα ονόματα την περασμένη βδομάδα στο Μαυροβούνιο, όπου βρεθήκαμε στο πλαίσιο της Συνόδου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τα Δυτικά Βαλκάνια. Αυτή η προσπάθεια έχει ενταθεί ιδιαίτερα μετά τον Μάρτιο, μετά την επίσκεψη του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών στην Τουρκία και τις συζητήσεις που είχε με τον Τούρκο Πρόεδρο και τον υπουργό Εξωτερικών. Προσπαθούμε να ευθυγραμμίσουμε το Κυπριακό με τα Ευρωπαϊκά. Ήταν μια τεράστια προσπάθεια: δώσαμε μάχες τον Απρίλιο του 2024 για να συμπεριληφθεί αυτή η διασύνδεση στα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Σε αυτή την κατάσταση πραγμάτων βρισκόμαστε σήμερα.

—Δηλαδή, σε ό,τι αφορά στις ευρωπαϊκές σχέσεις, είστε ικανοποιημένος από τη λεγόμενη διασύνδεση που έχει γίνει με το Κυπριακό; Εκείνο που καταγράφεται είναι μια Τουρκία συνεχώς να λαμβάνει, να απαιτεί κι άλλα, χωρίς να σημειώνεται κάποια εξέλιξη στο Κυπριακό...

—Δεν έχει λάβει μέχρι στιγμής οτιδήποτε η Τουρκία, αλλά σας ευχαριστώ για το ερώτημα. Θέλω να σας θυμίσω ότι στα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Απριλίου του 2024 γίνεται ρητή αναφορά για μια προσέγγιση που θα εξελισσεται με σταδιακό, αναλογικό και αναστρέψιμο τρόπο. Επομένως, η Τουρκία δεν πρόκειται να πάρει κάτι χωρίς ανταλλάγματα, ούτε υπάρχει περίπτωση να λάβει κάτι και μετά να μην κάνει όσα πρέπει στο Κυπριακό. Πάνω σε αυτό ακριβώς εργαζόμαστε εντατικά τώρα. Άρα, δεν υφίσταται τέτοιο ενδεχόμενο.

—Το πλαίσιο; Επιστρέφουμε εκεί που μείναμε, στον Κραν Μοντανά, όπως ήταν η θέση μας; Σε ποιο πλαίσιο θα κινηθεί η νέα διαδικασία; Έχει αποσαφηνιστεί;

—Έχω συζητήσει με τον γενικό γραμματέα το πώς θα προχωρήσει όλη η κατάσταση κατά τη συνάντησή μας τον Μάρτιο στις Βρυξέλλες, λίγες μέρες μετά τη συνάντησή που είχε ο γ.γ. με τον κύριο Ερντογάν στην Άγκυρα. Έχουμε συζητήσει το πώς προχωράμε, χωρίς όμως να θέλω να μπω σε λεπτομέρειες, διότι δεν επιθυμώ με οποιονδήποτε τρόπο να διακινδυνεύω την προσπάθεια, μια πολύ υποσχόμενη προσπάθεια, για την οποία είμαι συγκρατημένα αισιόδοξος. Το κλειδί αυτής της προσπάθειας είναι οι συγκλίσεις που έχουν επιτευχθεί στο Κυπριακό. Σας υπενθυμίζω ότι και ο κ. Ερσιρμαν, στα τέσσερα σημεία του, μιλάει για την ανάγκη να διασφαλιστούν οι συγκλίσεις, κάτι που αποτελεί και δική μας πάγια θέση. Αυτό έλεγα και εγώ από την πρώτη μέρα. Άρα, ως κρατήσουμε σε σχέση με το πλαίσιο ότι οι συγκλίσεις αποτελούν την κοινή προσέγγιση.

—Δεδομένου ότι οι πληροφορίες που φτάνουν από το ρεπορτάζ δεν λένε αυτό που δηλώσατε δημοσίως (στη συνέντευξή σας στην Αιμιλία Κεβεζέζου), ότι δηλαδή «φαίνεται πως η Τουρκία έχει ανάψει παρασημαστικά το πράσινο φως για ουσιαστικές συμφωνίες από εκεί που διακόπηκαν στο Κραν Μοντανά», αντιθέτως, μιλούν για «εποικοδομτική ασάφεια». Καμία αναφορά ούτε στο Κραν Μοντανά, αλλά ούτε και στη μορφή λύσης... Θα μπορούσε με μια διαδικασία με αχατογράφητο, ασαφές πλαίσιο; Είστε διατεθειμένος να συζητήσετε κάτι άλλο πέραν της ΔΔΟ για να ξεκλειδώσει η διαδικασία και να υπάρξει πρόοδος;

—Καμία απολύτως εποικοδομτική ασάφεια. Στο Κυπριακό η εποικοδομτική ασάφεια είναι επικίνδυνη. Το ζήσαμε και το 2004, όταν υπήρχε μεγάλη εποικοδομτική ασάφεια, το γνωστό Constructive Ambiguity των Βρετανών. Η προσπάθεια που βρισκόμαστε σε εξέλιξη αυτή τη στιγμή αναφέρεται στην ουσία του Κυπριακού, στα μεγάλα κεφάλαια, στα οποία δεν μπορεί να υπάρξει εποικοδομτική ασάφεια. Στο θέμα της ασφάλειας και των εγγυήσεων, για παράδειγμα, είτε η Τουρκία θα συνεχίσει να έχει εγγυητικά δικαιώματα στην Κύπρο, είτε δεν θα έχει. Δεν υπάρχει μέση οδός ή εποικοδομτική

«Θα δοκιμαστούμε όλοι μας στην πράξη. Δεν θα είναι εύκολες οι αποφάσεις, όταν μπαίνεις σε μια κατάσταση διαπραγματεύσεων», λέει ο πρόεδρος Νίκος Χριστοδουλίδης στην «Κ» και προσθέτει: «Δύο πρέπει να είναι οι βασικοί άξονες και κατευθύνσεις. Η λύση να είναι λειτουργική και βιώσιμη».

κή ασάφεια. Δεν πρόκειται να μπούμε σε μια διαδικασία, ούτε να καταλήξουμε σε ένα αποτέλεσμα, που θα εμπεριέχει την παραμικρή ασάφεια.

Και κάτι άλλο, που το έχω πει πολλές φορές για να είμαι απόλυτα ξεκάθαρος έναντι του κυπριακού λαού. Πρωτίστως πρέπει να συμφωνήσω εγώ με το περιεχόμενο της λύσης. Αν καταλήξω σε ένα αποτέλεσμα, διότι δεν πρόκειται να επιτρέψω να μου επιβληθεί κανένα αποτέλεσμα, το οποίο δεν θεωρώ ικανοποιητικό για τον κυπριακό λαό τότε δεν πρόκειται να το θέσω καν ενώπιόν του.

—Δεν θα δούμε, δηλαδή, μετάθεση ευθυνών στον λαό; —Ακριβώς.

—Για το Κραν Μοντανά, κύριε Πρόεδρε, ο Αντόνιο Γκουτέρες είχε πει πως «Μέχρι το τέλος της διάσκεψης, οι πλευρές είχαν πρακτικά καταλήξει σε πλήρη συμφωνία για την ομοσπονδιακή εκτελεστική εξουσία και την αποτελεσματική συμμετοχή». Εσείς ο ίδιος, ως υπουργός Εξωτερικών, είκατε πει ότι είκαμε φτάσει στο παρά ένα της λύσης. Ο κύριος Κοτζιάς ήταν πιο συγκεκριμένος, πως «Το βράδυ της Πέμπτης πήγαμε στο δείπνο ικανοποιημένοι, καθώς θεωρήσαμε ότι πήραμε όλα όσα θέλαμε». Αυτά ήταν η κατάρνηση των εγγυήσεων και των παρεμβατικών δικαιωμάτων, απ' τα οποία υπαναχώρησε ο Μεβλούτ Τσαβούσογλου, γι' αυτό και οδήγησε σε ναυάγιο. Εν ολίγοις, αυτά λείπουν από την εξίσωση για να ολοκληρωθεί το παζλ της λύσης ή υπάρχουν και άλλα επιμέρους θέματα;

—Στόχος αυτής της προσπάθειας που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι να καταλήξουμε σε ένα αποτέλεσμα όπου τα ζητήματα που θα απομείνουν ανοικτά, για τη προφανώς θα υπάρχουν κάποια εναπομείναντα θέματα, δεν θα είναι ικανά να ανατρέψουν την επίλυση του Κυπριακού. Αν

θέλετε να μιλήσουμε πιο συγκεκριμένα τα βασικά κεφάλαια του Κυπριακού είναι η διακυβέρνηση, η ασφάλεια, οι εγγυήσεις, το περιουσιακό και το εδαφικό. Οι συζητήσεις που γίνονται αυτή τη στιγμή αφορούν την ουσία του Κυπριακού. Παράλληλα και ταυτόχρονα, γίνεται αυτή η πολύ συγκεκριμένη προετοιμασία και συζήτηση που σας προανέφερα για τα Ευρωπαϊκά. Στόχος μας ήταν ανέκαθεν να συνδέσουμε αυτά τα δύο πεδία και πλέον βλέπουμε αυτή τη διασύνδεση να υλοποιείται στην πράξη.

—Πρόσφατα είκατε πει: «Θα κληθούμε όλοι μας, να λάβουμε σημαντικές και ενδεχομένως δύσκολες αποφάσεις». Μπορείτε να μας προσδιορίσετε το «δύσκολο»;

—Οι δύσκολες αποφάσεις αφορούν το γεγονός ότι, πρωτίστως, πρέπει να είμαστε ειλικρινείς με τον κυπριακό λαό. Η λύση του Κυπριακού δεν θα είναι απολύτως δίκαιη, διότι μια λύση για να είναι απολύτως δίκαιη θα πρέπει να αποκαθιστά την κατάσταση πραγμάτων όπως ήταν προ του 1974. Νομίζω ότι όλοι αντιλαμβάνονται πως δεν μπορούμε να φτάσουμε σε αυτό το σημείο μέσα από μια διαπραγμάτευση. Εκείνο που έχει σημασία είναι όπως η λύση που θα καταλήξουμε να είναι λειτουργική και βιώσιμη.

—Το να επιστρέψουμε στην προ του 1974 κατάσταση, μπορεί να ήταν δίκαιο για εμάς, αλλά να ήταν άδικο για την άλλη κοινότητα;

—Πολλές φορές με ρωτούν για θέματα με τα οποία έχω ασχοληθεί και επιστημονικά. Για μένα, η μεγαλύτερη χαμένη ευκαιρία στο Κυπριακό ήταν το 1960. Ούτε οι Ελληνοκύπριοι ούτε οι Τουρκοκύπριοι επενδύσαμε στην Κυπριακή Δημοκρατία. Οφείλουμε να είμαστε ειλικρινείς. Για μένα, δύο πράγματα είναι τα πλέον βασικά μέσα από τη λύση. Να είναι λειτουργική, δηλαδή να μπορεί να

λειτουργεί το κράτος τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό, και να είναι βιώσιμη. Δεν πρόκειται να βάλω ξανά τον κυπριακό ελληνοισμό σε μια δοκιμασία και σε πέντε χρόνια μετά τη λύση να οδηνούμε σε μια κατάσταση ανάλογη με εκείνη του 1963.

—Ο Πρόεδρος της Τουρκίας αυτή τη στιγμή, αντί να παρουσιάζει μια πιο ήπια συμπεριφορά, αντιθέτως επανέρχεται με τα νομοσχέδια για τη «Γαλάζια Πατρίδα», με αξιώσεις και υψηλούς τόνους. Παρ' όλα αυτά, βλέπετε ότι απέναντι στα Ηνωμένα Έθνη έχει δείξει μια κάποια διαιλεκτική;

—Γι' αυτό ακριβώς είπα ότι θα κληθούμε όλοι να ξεκινήσουμε μια προσπάθεια, στη βάση δύο ουσιαστικών και σημαντικών ζητήσεων που έγιναν. Αυτή του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ με τον Πρόεδρο της Τουρκίας στην Άγκυρα και τη συζήτηση που είχα εγώ με τον γενικό γραμματέα στις Βρυξέλλες. Θα δοκιμαστούμε όλοι μας στην πράξη. Δεν θα είναι εύκολες οι αποφάσεις, όταν μπαίνεις σε μια κατάσταση διαπραγματεύσεων. Όλα τα θέματα στο Κυπριακό είναι σημαντικά, όλα. Και αυτά που θεωρούνται τα πιο σημαντικά και αυτά που θεωρητικά είναι ολιγότερα σημαντικά. Όμως, όπως είπα και πριν, δύο πρέπει να είναι οι βασικοί άξονες και κατευθύνσεις. Η λύση να είναι λειτουργική και βιώσιμη.

—Με αυτά τα δεδομένα, πόσο εντός πραγματικότητας είναι ο στόχος —εσείς το είκατε πει— για σχέδιο λύσης μέχρι το τέλος του χρόνου;

—Αν υπάρχει πολιτική βούληση, ο στόχος αυτός βρίσκεται σε απόλυτη επαφή με την πραγματικότητα. Ακόμα και αν δεν φτάσουμε σε συνολική λύση μέχρι το τέλος του χρόνου, να έχει, τουλάχιστον, διαμορφωθεί μια κατάσταση πραγμάτων η οποία να μην μπορεί να ανατραπεί σε

“ Στο Κυπριακό η εποικοδομτική ασάφεια είναι επικίνδυνη. Η προσπάθεια που βρίσκεται σε εξέλιξη αυτή τη στιγμή αναφέρεται στην ουσία του Κυπριακού, στα μεγάλα κεφάλαια, στα οποία δεν μπορεί να υπάρξει εποικοδομτική ασάφεια. Στο θέμα της ασφάλειας και των εγγυήσεων, για παράδειγμα, είτε η Τουρκία θα συνεχίσει να έχει εγγυητικά δικαιώματα στην Κύπρο, είτε δεν θα έχει.

“ Η λύση του Κυπριακού δεν θα είναι απολύτως δίκαιη, διότι μια λύση για να είναι απολύτως δίκαιη θα πρέπει να αποκαθιστά την κατάσταση όπως ήταν προ του 1974. Εκείνο που έχει σημασία είναι όπως η λύση που θα καταλήξουμε να είναι λειτουργική και βιώσιμη.

Η Κύπρος στον κόσμο, οι προκλήσεις στο σπίτι

Από τα γεωπολιτικά ανοίγματα στην Ινδία και τον Κόλπο μέχρι το ενεργειακό, το στεγαστικό, την οικονομία και την υδατική κρίση

—Τα τελευταία δύο χρόνια ταξιδέψατε περισσότερο από κάθε προηγούμενο πρόεδρο, επενδύοντας πολύ στην εξωτερική πολιτική. Τι θεωρείτε ως σημαντικότερη επιτυχία σας σ' αυτόν τον τομέα;

—Η μεγαλύτερη επιτυχία είναι ότι σήμερα η Κυπριακή Δημοκρατία αντιμετωπίζεται διεθνώς ως μια χώρα σταθερότητας και αξιοπιστίας. Μια χώρα που αποτελεί μέρος των λύσεων και με την οποία όλο και περισσότερα κράτη επιθυμούν να συνεργαστούν. Η εξωτερική πολιτική επιρεάζει άμεσα την καθημερινότητα του πολίτη. Όταν χρειάστηκε να αντιμετωπίσουμε την υδατική κρίση, εξασφαλίσαμε μέσα σε μία εβδομάδα μονάδες αφαλάτωσης από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Όταν δεχόμασταν αυξημένες μεταναστευτικές ροές από τον Λίβανο, πετύχαμε την εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την ανακοίνωση πακέτου στήριξης προς τη Βηρυτό. Το ίδιο συνέβη και στις πυρκαγιές, όπου οι σχέσεις που έχουμε αναπτύξει με χώρες της περιοχής βοήθησαν στην άμεση ανταπόκριση.

—Η πρόσφατη επίσκεψή σας στην Ασάντα, σε συνδυασμό με τα ανοίγματα στο Νέο Δελχί και τις στενές σχέσεις με τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, δείχνουν μια συνειδητή στροφή προς την Ευρασία και τον Κόλπο. Ποιο είναι το απτό όφελος;

—Χαίρομαι γιατί το Κυπριακό δεν είναι πλέον το μοναδικό θέμα συζήτησης στις διεθνείς μας επαφές. Η επίσκεψη του Ινδού πρωθυπουργού στην Κύπρο μετά από 23 χρόνια και η δική μου επίσκεψη στην Ινδία είχαν συγκεκριμένα αποτελέσματα. Εξασφαλίσαμε την πρώτη μεγάλη παραγωγή του Bollywood στην Κύπρο, ενώ κυπριακές τράπεζες έχουν ήδη ξεκινήσει ή προετοιμάζουν παρουσία στην ινδική αγορά. Αντίστοιχα, στο Καζακστάν η ίδια η πραγματοποίηση της επίσκεψης είχε ιδιαίτερη σημασία, ενώ οι δημόσιες τοποθετήσεις της ηγεσίας της χώρας υπέρ του διεθνούς δικαίου είχαν ξεχωριστή αξία για την Κυπριακή Δημοκρατία.

—Πώς αξιολογείτε την πρόσφατη υπογραφή της συμφωνίας SOFA με τη Γαλλία;

—Αποτελεί εμβάθυνση της πολυεπίπεδης στρατηγικής συνεργασίας της Κυπριακής Δημοκρατίας με τη Γαλλία, ειδικότερα στους τομείς της άμυνας και της ασφάλειας. Η Συμφωνία θέτει το αναγκαίο θεσμικό πλαίσιο για τη φιλοξενία γαλλικών δυνάμεων στην Κυπριακή Δημοκρατία για ανθρωπιστικούς λόγους. Γίνεται αντιληπτή η σημασία μιας τέτοιας παρουσίας για την ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και της Μέσης Ανατολής, κάτι που αναβαθμίζει και το ρόλο της Κυπριακής Δημοκρατίας. Την ίδια στιγμή, με την υπογραφή της Συμφωνίας SOFA, Κύπρος και Γαλλία συμβάλλουμε καθοριστικά στην επίτευξη του κοινού ευρωπαϊκού μας στόχου για τη στρατηγική αυτονομία της Ε.Ε.

Το ρίσκο της ηλεκτρικής διασύνδεσης

—Στη συνέντευξη σας πρόσφατα στο «Βήμα» των Αθηνών διαβεβαίωσατε ότι θα ολοκληρωθεί, παρά τις όποιες προκλήσεις. Οστόσο εκκρεμεί η επαναξιολόγηση οικονομικής βιωσιμότητας από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και χρηματοδότηση του κόστους και η κάθε άλλο παρά απρόβλεπτη συμπεριφορά των πολεμικών πλοίων της Τουρκίας...

—Η διασύνδεση αποτελεί στρατηγική αναγκαιότητα και βασικό πυλώνα της ενεργειακής μας πολιτικής. Γι' αυτό ακριβώς, σε συ-

Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της Κύπρου είναι το ανθρώπινο δυναμικό της. Αν επενδύσουμε σωστά σε αυτό, οι προοπτικές είναι εξαιρετικές.

νεννόηση με τον Κυριάκο Μητσοτάκη, προχωρήσαμε στην επικαιροποίηση των τεχνοοικονομικών μελετών. Πρόκειται για μια υπεύθυνη πολιτική απόφαση. Δεν ασκούμε πολιτική με ορίζοντα τις επόμενες εκλογές αλλά τις επόμενες γενιές. Στόχος μας παραμένει η ενεργειακή διασύνδεση της Κύπρου με την Ευρώπη και η μείωση του κόστους ηλεκτρισμού για τους πολίτες. Παράλληλα προχωρούμε στην αύξηση της συμμετοχής των ΑΠΕ και στην αποθήκευση ενέργειας, που αποτελεί κρίσιμο στοιχείο του συνολικού ενεργειακού σχεδιασμού.

—Υπάρχει ενδιαφέρον από επενδυτικά κεφάλαια του Άμπου Ντάμπι για συμμετοχή στο έργο; Και ποιο είναι το σχέδιο της κυβέρνησης αν η διασύνδεση δεν προχωρήσει τελικά;

—Υπάρχει ενδιαφέρον από χώρες και επενδυτικά ταμεία της περιοχής και γίνονται σχετικές συζητήσεις. Την ίδια στιγμή εργαζόμαστε και σε παράλληλες επιλογές. Εξετάζουμε την προοπτική ενεργειακής διασύνδεσης με τον Λίβανο, τη σύνδεση με το Ισραήλ και γενικότερα τρόπους ενίσχυσης της ενεργειακής διασύνδεσης της Κύπρου με την περιοχή. Ωστόσο, η σύνδεση με το ευρωπαϊκό ενεργειακό δίκτυο παραμένει ο βασικός στρατηγικός μας στόχος.

Μισθολογική ανισότητα και μεσαία τάξη

—Τι απαντάτε σε όσους λένε ότι η κυβέρνηση αφιερώνει περισσότερο χρόνο στη διεθνή σκηνή παρά στα εσωτερικά προβλήματα;

—Η οικονομία της χώρας καταγράφει από τους υψηλότερους ρυθμούς ανάπτυξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ανεργία βρίσκεται στα χαμηλότερα επίπεδα από το 2008 και η Κύπρος έχει επανέλθει στην κατηγορία Α των διεθνών οίκων αξιολόγησης για πρώτη φορά μετά το 2011. Αυτή η εικόνα μάς επέτρεψε να αυξήσουμε δύο φορές τον κατώτατο μισθό, να ενισχύσουμε σημαντικά τις κοινωνικές δαπάνες, να προχωρήσουμε σε φορολογική μεταρρύθμιση και να εφαρμόσουμε πολιτικές στήριξης της κοινωνίας.

—Οι αριθμοί όντως ευημερούν. Γιατί όμως ένας μεγάλος αριθμός πολιτών αισθάνεται ότι δεν συμμετέχει σε αυτή την ανάπτυξη;

—Κατανοώ απολύτως το επιχείρημα. Η επιτυχία μιας χώρας μετριέται από τη δύναμη της μεσοκλάσης τάξης της. Γι' αυτό προχωρήσαμε στη φορολογική μεταρρύθμιση και στη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση. Θέλω η θετική πορεία της οικονομίας να αποτυπώνεται ολόενα και περισσότερο στην καθημερινότητα των πολιτών. Παράλληλα, επενδύουμε σε τομείς που δημιουργούν καλύτερα αμειβόμενες θέσεις εργασίας, όπως η τεχνολογία, ώστε η ανά-

πτυξη να μεταφράζεται σε πραγματικές ευκαιρίες για τους νέους ανθρώπους.

—Υπάρχει μια μισθολογική ανισότητα η οποία διευρύνεται διαρκώς. Οι υψηλοί μισθοί αυξάνονται ευκολότερα και ταχύτερα, ενώ δημιουργείται και μια παραπλανητική εικόνα γύρω από τον μέσο μισθό.

—Είναι ακριβώς γι' αυτό τον λόγο που επιμένω ότι η επιτυχία της οικονομίας πρέπει να μεταφέρεται στη μεσαία τάξη και τα χαμηλά εισοδηματικά στρώματα. Αυτό δεν γίνεται αυτόματα. Χρειάζονται συγκεκριμένες πολιτικές. Για παράδειγμα, η εκστρατεία επαναπατριsmού Κυπρίων που εργάζονται στο εξωτερικό αποτελεί μέρος αυτής της προσπάθειας. Όταν ξεκινήσαμε αυτή την πρωτοβουλία, πολλοί την αντιμετώπισαν ειρωνικά. Στο Λονδίνο, όμως, είχαμε τεράστια συμμετοχή και ήδη σημαντικός αριθμός Κυπρίων έχει επιστρέψει στη χώρα. Το μεγαλύτερο πλεονέκτημα της Κύπρου είναι το ανθρώπινο δυναμικό της. Αν επενδύσουμε σωστά σε αυτό, οι προοπτικές είναι εξαιρετικές.

Ναι, υπάρχουν προβλήματα. Ναι, υπάρχουν πολίτες που δυσκολεύονται. Γι' αυτό κάναμε τη φορολογική μεταρρύθμιση και αυξήσαμε το αφορολόγητο εισόδημα και το διαθέσιμο εισόδημα των εργαζομένων. Γι' αυτό προχωρούμε και στη συνταξιοδοτική μεταρρύθμιση. Συχνά συναντώ ανθρώπους που μου περιγράφουν τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν με τις χαμηλές συντάξεις τους. Αυτές οι συζητήσεις επιρεάζουν άμεσα τις πολιτικές μας αποφάσεις. Δεν ζω αποκομμένος από την κοινωνία. Βρίσκομαι καθημερινά ανάμεσα στον κόσμο και μεταφέρω αυτά τα ζητήματα ακόμη και στις συνεδριάσεις του Υπουργικού Συμβουλίου.

Ο βραχνάς του στεγαστικού

—Το στεγαστικό εξελίσσεται σε μια μεγάλη κοινωνική κρίση; Οι νέοι δυσκολεύονται να αποκτήσουν κατοικία. Πραγματικές λύσεις υπάρχουν;

—Πρόκειται αναμφίβολα για μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουμε. Γι' αυτό δίνουμε ιδιαίτερη έμφαση αποθέματος και στην αξιοποίηση επανεργοποιησάμε ουσιαστικά τον Κυπριακό Οργανισμό Αναπτυξιακής Γης, επενδύσαμε στην αξιοποίηση κρατικών γης για την ανέγερση προσωπών κατοικιών, εφαρμόζουμε το πρόγραμμα Build to Rent και δώσαμε πολεοδομικά κίνητρα που θα αυξήσουν σημαντικά την προσφορά κατοικιών τα επόμενα χρόνια. Παράλληλα, μέσα από τα στεγαστικά σχέδια του κράτους έχουν επωφεληθεί χιλιάδες δικαιούχοι, κυρίως νέοι

άνθρωποι και νεαρά ζευγάρια. Δεν ισχυρίζομαι ότι το πρόβλημα λύθηκε, αλλά θεωρώ ότι οι πολιτικές που εφαρμόζουμε μπορούν να συγκρατήσουν και σταδιακά να αντιμετωπίσουν το πρόβλημα.

Έλεγχος μεγάλων στρατηγικών επενδύσεων

—Οι ξένες επενδύσεις είναι ευπρόσδεκτες, αλλά υπάρχει και η άποψη ότι σταδιακά γη και στρατηγικοί τομείς της οικονομίας περνούν σε ξένα χέρια. Σας προβληματίζει;

—Αν σας έλεγα ότι δεν με απασχολεί, θα έλεγα ψέματα. Είναι ένα θέμα που παρακολουθούμε στενά και, όπου χρειαστεί, είμαστε έτοιμοι να παρέμβουμε. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο προχωρήσαμε πρόσφατα στη λήψη αποφάσεων που αφορούν τον έλεγχο μεγάλων στρατηγικών επενδύσεων. Γίνεται πλέον συγκεκριμένος έλεγχος για το ποιος επενδύει, σε ποιους τομείς επενδύει και με ποια χαρακτηριστικά. Θέλουμε ξένες επενδύσεις. Είναι απαραίτητες για την ανάπτυξη της οικονομίας. Την ίδια στιγμή, όμως, θέλουμε πλήρη διαφάνεια και θέλουμε να αποτρέψουμε το ενδεχόμενο υπερβολικής εξάρτησης από συγκεκριμένα ξένα κεφάλαια.

Εν αναμονή του φυσικού αερίου

—Το 2017 ο Σταύρος Μαλάς είχε πει κάτι που τελευταία στριφογυρίζει στο μυαλό μου: «Κάποτε θα φτάσουμε στο σημείο που το χαλλούμι θα μας δίνει έσοδα όσα και το φυσικό αέριο». Δεδομένου ότι το φυσικό αέριο δεν έχει αποδώσει ακόμη έσοδα, ενώ το χαλλούμι κινδυνεύει, αν δεν περιοριστεί η αναμάλια του αφθώδους πυρετού, λέτε να έχουμε επαλήθευση της εκτίμησης, αλλά από την ανάποδη;

—Με βάση τις ενέργειες που έχουν γίνει και τις συμφωνίες που προχωρούν, στόχος είναι να έχουμε τα πρώτα έσοδα από το φυσικό αέριο προς το τέλος του 2027, εντός του 2028. Έχουν ήδη ληφθεί σημαντικές αποφάσεις και αναμένονται ανακοινώσεις το επόμενο διάστημα. Προηγήθηκαν αρκετές διαπραγματεύσεις τόσο με την Αίγυπτο όσο και με τις εταιρείες που δραστηριοποιούνται στην κυπριακή ΑΟΖ. Παράλληλα, βρίσκομαστε σε συζητήσεις και με άλλους ενεργειακούς κολλοσσούς για αξιοποίηση τεμαχίων της κυπριακής Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης.

Ευρωπαϊκή Ένωση και μεταρρυθμίσεις

—Πρόσφατα έτυχε να ασχοληθώ δημοσιογραφικά με τα ζητήματα καθυστέρησης στην εναρμόνισή μας με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Και ενώ περίμενα ότι το ζήτημα θα σκάλωνε στη Βουλή, η ευθύνη είναι σε μεγάλο βαθμό στα Υπουργεία και στη Νομική Υπηρεσία.

—Γι' αυτό και έχω αποφασίσει ότι το Υφυπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων δεν θα καταργηθεί μετά την ολοκλήρωση της Προεδρίας, όπως είχε συμβεί στο παρελθόν. Το Υφυπουργείο Ευρωπαϊκών Υποθέσεων, ξέρετε, δεν είναι υπουργείο εξωτερικών, δεν ασχολείται με τις υποθέσεις της ευρωπαϊκής ένωσης. Θα συνεχίσει να λειτουργεί, γιατί διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον συντονισμό όλων των θεμάτων που αφορούν την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Ευρώπη δεν είναι μόνο εξωτερική πολιτική. Είναι η καθημερινότητά μας. Ένα μεγάλο μέρος των αποφάσεων που λαμβάνει το Υπουργικό Συμβούλιο σχετίζεται άμεσα με την ευρωπαϊκή νομοθεσία και τις υποχρεώσεις της χώρας.

σχέση με την πολιτική βούληση για την πορεία προς τη λύση.

—Να έχει δρομολογηθεί, δηλαδή. —Ακριβώς. Με τα εναπομείναντα θέματα τα οποία, επαναλαμβάνω, στο Κυπριακό είναι σαφώς σημαντικά, αλλά δεν θα είναι ικανά να ανατρέψουν την πορεία.

—Οι Ελληνοκύπριοι σήμερα είναι πιο κοντά ή πιο απομακρυσμένοι από την ιδέα της λύσης; Από τη στιγμή που η επάνοδος στις πατρογονικές εστίες, που ήταν βασικό ζητούμενο της λύσης, έχει εξασθενήσει ελέω χρόνου, αλλαγής γενεών και αναποτελεσματικότητας των προσπαθειών των προηγούμενων ετών, ποιο επιχείρημα θα επιστρατεύατε εσείς, ως Πρόεδρος, για να πείσετε τον Ελληνοκύπριο πολίτη να πει «ναι» σε ένα σχέδιο λύσης; —Η κατάσταση που ζούμε σήμερα δεν είναι ούτε βιώσιμη, ούτε διασφαλίζει το μέλλον του κυπριακού ελληνισμού και της Κυπριακής Δημοκρατίας. Είδαμε τη ξεκίνησε στη Γάζα τον Οκτώβριο του 2023. Είχαμε πλέον στο καλοκαίρι του 2026 και αυτή η τραγική κατάσταση πραγματών συνεχίζεται δίπλα μας.

Αν, λοιπόν, παρουσιαστεί στον κυπριακό λαό ένα σχέδιο λύσης το οποίο είναι βιώσιμο, λειτουργικό και αντιμετωπίζει τις ανησυχίες του, τότε θεωρώ ότι ο λαός θα ανταποκριθεί θετικά. Δεν πρόκειται να θέσω ένα σχέδιο ενώπιον του κυπριακού λαού, αν δεν συμφωνώ πρώτα εγώ ο ίδιος με αυτό. Αν το στηρίζω και το εμπιστεύομαι, θα βγω και θα κατεβώ ο ίδιος στον κόσμο για να μιλήσω και να το υποστηρίξω.

Υπάρχει μια σημαντική διαφορά σήμερα σε σχέση με το 2004. Η Κυπριακή Δημοκρατία είναι κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η εξωτερική πολιτική που ακολουθούμε βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το Κυπριακό. Ο ρόλος που διαδραματίζουμε, όσα μπορούμε να προσφέρουμε και οι διεθνείς σχέσεις που χτίζουμε, αναπόφευ-

κτα, μέσα από τη λύση του Κυπριακού, θα ενισχυθούν ακόμη περισσότερο προς όφελος τόσο των Ελληνοκυπρίων όσο και των Τουρκοκυπρίων. Δεν εξαιρώ τους Τουρκοκύπριους συμπατριώτες μας, οι οποίοι στην πλειονότητά τους επιθυμούν ένα μέλλον σε μια ευρωπαϊκή χώρα, σε ένα κράτος-μέλος της Ε.Ε., παρά τη σημερινή κατάσταση πραγμάτων.

—Ένα νέο ναυάγιο ενέχει τον κίνδυνο πλέον, μετά από τόσα χρόνια εξαντλητικών προσπαθειών ακόμη και στις λεπτोμέρειες, να καταστεί η διχοτόμηση ως μια αποδεκτή, παγιωμένη και αμετάκλητη πραγματικότητα από τη διεθνή κοινότητα;

—Δεν πιστεύω πολύ στις λεγόμενες «τελευταίες ευκαιρίες», καθώς έχουμε ακούσει πάρα πολλές φορές στο παρελθόν αυτή τη φράση. Σίγουρα, όμως, μια νέα αποτυχία δεν θα είναι σε καμία περίπτωση θετική εξέλιξη.

Αν δει κανείς διαχρονικά τα σχέδια λύσης του Κυπριακού, ακόμη και πριν από την ίδρυση της Κυπριακής Δημοκρατίας, κάθε νέο σχέδιο που παρουσιάζεται μετά από ένα ναυάγιο ήταν χειρότερο από το προηγούμενο. Αυτό ίσχυε τουλάχιστον μέχρι το 2004. Μετά το 2004, και ειδικότερα στη διαπραγματευτική διαδικασία του Κραν Μοντανά στην οποία συμμετείχα, αρκετές από τις συγκλίσεις και τις πρόνοιες που είχαν συμφωνηθεί ήταν σαφώς καλύτερες από εκείνες του παρελθόντος. Και ο λόγος που συνέβη αυτό δεν αφορά απαραίτητα τις δικές μας διαπραγματευτικές ικανότητες.

Ο λόγος είναι η Ευρώπη, η οποία καθορίζει ένα πολύ συγκεκριμένο πλαίσιο λειτουργίας. Υπάρχει μια σαφής τάση στην Ευρώπη σήμερα, λόγω και των διεθνών συγκυριών τις οποίες στηρίζουμε ως Κυπριακή Δημοκρατία, για περαιτέρω ολοκλήρωση. Και θεωρώ ότι αυτή ακριβώς η ευρωπαϊκή πραγματικότητα θέτει και το ασφαλές γενικό πλαίσιο για τη λύση του Κυπριακού.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΣΤΗΝ «Κ»

Δεν βλέπω
την Αννίτα Δημητρίου
ως τον αντίπαλο πόλο

Παρά τις απώλειες που κατέγραψαν κόμματα τα οποία
τον στήριξαν το 2023, θεωρεί ότι η κεντροδεξιά πλειοψηφία
αποτελεί και επιβράβευση των πολιτικών της κυβέρνησης

ΘΑΝΑΣ ΚΑΡΑΥΕΥΣ

Ήταν σημαντική και η συμβολή του ΔΗΣΥ, όπως του ΔΗΚΟ, της ΕΔΕΚ και της ΔΗΠΑ και άλλων κομμάτων που στήριξαν και ψήφισαν τα κυβερνητικά νομοσχέδια στη Βουλή αυτά τα χρόνια.

—Από τις ερμηνείες που δέχτηκε το αποτέλεσμα των βουλευτικών επιτρέψτε μου να σταθώ σε δύο: Αυτή που προκύπτει από αναλύσεις και αρθρογραφία και σας θέλει πολιτικά αποδυναμωμένο (στην προοπτική για το 2028 πάντα) και ασφαλώς τη δική μας, στην «Κ» της προηγούμενης Κυριακής, σύμφωνα με την οποία οι εκλογικές αναμετρήσεις ανέδειξαν αυτό που έλειπε μέχρι πρότινος από το κάδρο του 2028: τον «ισχυρό αντίθετο πόλο», ικανό να απειλήσει την «μονοκρατορία» σας ως το φαβορί. Αισθάνεστε πολιτικά αποδυναμωμένοι;

—Δεν νιώθω καθόλου αποδυναμωμένος πολιτικά. Οι προκλήσεις που έχω ενώπιόν μου αφορούν τα θέματα τα οποία απασχολούν την κυπριακή κοινωνία, τα θέματα που απασχολούν τη χώρα μας. Επιχειρώ να αντισταθμίσω από τον στόχο μου — αλίμονο αν έκανα κάτι τέτοιο. Ούτε αισθάνομαι ότι επείγει να πάρω αποφάσεις για την εκλογική διαδικασία του 2028, είτε εξαιτίας του αποτελέσματος των βουλευτικών, είτε εξαιτίας οποιουδήποτε άλλου λόγου. Γι' αυτό και θέλω να επαναλάβω, προς όσους εκτιμούν ότι το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών καθορίζει από τώρα το αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών, ότι τη θεωρώ λάθος προσέγγιση. Δεν είναι η σωστή πολιτική ανάγνωση που πρέπει να γίνεται σε κάθε εκλογική διαδικασία.

—Την κυρία Αννίτα Δημητρίου τη βλέπετε πλέον ως τον βασικό αντίπαλο πόλο της διακυβέρνησής σας και την πιθανότερη ανταγωνίστριά σας για το 2028;

—Όχι, δεν την βλέπω ως τον αντίπαλο πόλο. Αντιθέτως, βλέπω με τον Δημοκρατικό Συναγερμό να υπάρχει μια συνεργασία, όπως αποδείχτηκε εξάλλου και κατά τη διάρκεια του χρόνου μέχρι τις βουλευτικές εκλογές. Και αυτό ευελπιστώ να συνεχιστεί. Υπάρχουν, βέβαια, και στελέχη του Δημοκρατικού Συναγερμού που καθημερινά ασκούν μια κριτική στην κυβέρνηση και περισσότερο στο πρόσωπό μου για τους δικούς τους λόγους. Αλλά εάν δούμε το πώς πορεύτηκε, ακόμα και στην προεκλογική εκστρατεία, ο Δημοκρατικός Συναγερμός ταυτίζεται απολύτως με το έργο που υλοποιεί η κυβέρνηση. Πού είναι η διαφωνία; Στην εξωτερική πολιτική; Στην οικονομία; Στο μεταναστευτικό; Στη φορολογική μεταρρύθμιση; Έβλεπα χθες, που η χώρα μας υπέγραψε μια πάρα πολύ σημαντική συμφωνία με τη Γαλλία, με την οποία θεσμοθετείται η δυνατότητα στάθμευσης γαλλικών δυνάμεων στο έδαφος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός ήταν ο πρώτος που τη χαιρέτησε. Άρα δεν βλέπω πού υπάρχει διαφωνία επί θεμάτων πολιτικής. Είμαστε στην πολιτική και πρέπει να κρίνουμε επί των θεμάτων πολιτικής.

—Το σενάριο πολιτικής επαναπροσέγγισης Χριστοδουλίδη — ΔΗΣΥ για το οποίο, από το φθινόπωρο του 2025 μέχρι λίγο πριν από τις βουλευτικές, γινόταν στο παρα-

σκάνιο έντονη συζήτηση με διάφορες εκδοχές, ισχύει;

—Υπάρχει μία ξεκάθαρη θέση από πλευράς του Δημοκρατικού Συναγερμού την οποία η πρόεδρος του κόμματος φρόντισε να την επαναλάβει και το βράδυ των εκλογών, η οποία αφορά στη θεσμική συνεργασία ανάμεσα στην κυβέρνηση και τον Δημοκρατικό Συναγερμό. Και αυτή η άποψη του Δημοκρατικού είναι απόλυτα σεβαστή. Ξέρετε, θέλω να επισημάνω κάτι: Δεν έκρυφα ποτέ ότι ανήκω στον Δημοκρατικό Συναγερμό. Ακόμα κι όταν ρωτήθηκαν πριν από τις βουλευτικές εκλογές από συνάδελφο σας, το είχα αναφέρει. Θέλω να θυμίσω ότι το 2023, η τότε ηγεσία του Δημοκρατικού Συναγερμού, όχι ο κόσμος του, ουσιαστικά στήριξε στον δεύτερο γύρο τον υποψήφιο του ΑΚΕΛ. Όλοι γνωρίζουμε τι έγινε τότε. Αυτό ήταν ένα μεγάλο λάθος, γιατί στην πολιτική εάν συμπεριφέρεσαι εκδικητικά δείχνεις πολιτική ανωριμότητα. Πολιτική ανωριμότητα η οποία είναι επικίνδυνη αν βρεθείς σε θέση εξουσίας. Στην παρούσα συγκυρία, στις βουλευτικές εκλογές δηλαδή, χαιρόμαι γιατί όλοι αυτοί που με στήριξαν το 2023 και προέρχονταν

από το χώρο του Δημοκρατικού Συναγερμού, δεν συμπεριφέρθηκαν με την πολιτική ανωριμότητα που συμπεριφέρθηκαν η τότε ηγεσία του Δημοκρατικού Συναγερμού το 2023. Σας αναφέρω για παράδειγμα, ότι είχα συζητήσει με τον υπουργό Εσωτερικών το κατά πόσο να παραιτούμαι σε προεκλογικές εκδηλώσεις υποψηφίων του Δημοκρατικού Συναγερμού. Και φυσικά παραιτήθηκε ο Κωνσταντίνος Ιωάννου, και αντίστοιχα άλλοι υποψήφιοι προερχόμενοι από άλλους χώρους. Ως κυβέρνηση συμπεριφερθήκαμε πολιτικά ώριμα και θα συνεχίσουμε να συμπεριφερόμαστε πολιτικά ώριμα και όχι εκδικητικά.

—Σε ό,τι αφορά στα περί επαναπροσέγγισης, δεν υπάρχει κάτι πέρα από τη «θεσμική συνεργασία» στην οποία αναφέρθηκε η κυρία Αννίτα Δημητρίου;

—Όσοι ασπάζονται το προεκλογικό μας πρόγραμμα, τις πολιτικές που ακολουθούμε, είναι ευπρόσδεκτοι να συμμετάσχουν στην κυβέρνηση. Δεν θα κρυφτώ πίσω από διπλωματικές απαντήσεις. Την ίδια στιγμή όμως υπάρχει μία ξεκάθαρη τοποθέτηση που

οφείλω να την αποδεχτώ και να τη σεβαστώ. Το ερώτημά σας θα κριθεί στην πράξη, εάν δούμε στη Βουλή των Αντιπροσώπων διαφορετική συμπεριφορά από τον Δημοκρατικό Συναγερμό σε εκείνα όλα τα θέματα που η εκτελεστική εξουσία θα προωθήσει το επόμενο διάστημα. Επαναλαμβάνω, είμαι ικανοποιημένος. Ήταν σημαντική και η συμβολή του ΔΗΣΥ, όπως του ΔΗΚΟ, της ΕΔΕΚ και της ΔΗΠΑ και άλλων κομμάτων που στήριξαν και ψήφισαν τα κυβερνητικά νομοσχέδια στη Βουλή αυτά τα χρόνια, μέχρι και τις βουλευτικές εκλογές. Εάν αλλάξει κάτι απ' εδώ και μπρος σημαίνει ότι αλλάζει για λόγους που δεν αφορούν θέματα πολιτικής αλλά θέματα φιλοδοξιών ή στιγμιαία άλλα. Που και πάλι είναι σεβαστό, θέλω να το ξεκαθαρίσω.

—Ξεκαθαρίζετε όμως ότι, ως προς την αναβάθμιση αυτής της σχέσης, δεν υπάρχει κάποια συγκεκριμένη πρόταση από πλευράς σας...

—Επαναλαμβάνω, όποιος ασπάζεται τις πολιτικές μας, μπορεί να συμμετάσχει στην κυβέρνηση. Και θα είμαι χαρούμενος να συμμετάσχει στην κυβέρνηση ο Δημοκρα-

τικός Συναγερμός. Από τη στιγμή, όμως, που υπάρχει μια συγκεκριμένη συνεδριακή απόφαση του Δημοκρατικού Συναγερμού για αυτό το θέμα, τη σεβόμαι απόλυτα.

—Μετά το αποτέλεσμα της κάλπης των βουλευτικών, θεωρείτε ότι χρειάζεστε περισσότερο τον ΔΗΣΥ ή ο ΔΗΣΥ χρειάζεται περισσότερο εσάς;

—Όποιος χρειάζεται ποιον, εξαρτάται από το τι μπορούμε να προσφέρουμε στην κοινωνία. Δεν θεωρώ ότι στην πολιτική οι σχέσεις θα πρέπει να καθορίζονται από το ποιος έχει ανάγκη ποιον, αλλά από το αν μας ενδιαφέρει πραγματικά η χώρα και το πώς πάει μπροστά. Αυτό είναι το ερωτήματα που θα πρέπει να τίθεται και ο βασικός λόγος της οποιασδήποτε συνεργασίας και πολιτικής συμπίεσης.

—Αλλαγές στο κυβερνητικό σχήμα προκύπτουν από το αποτέλεσμα των βουλευτικών εκλογών;

—Ο ανασηματισμός, όπως γνωρίζετε, δεν προαναγγέλλεται. Εκτελείται. Αλλά θέλω να ξεκαθαρίσω ότι δεν τίθεται για εμένα θέμα αλλαγών σε πρόσωπα επειδή δύο κόμματα που στηρίζουν την κυβέρνηση έμειναν εκτός βουλής.

—Υποθέτω ότι λαμβάνετε υπόψη ότι αυτά τα κόμματα, μπορεί να μην εισήλθαν στη Βουλή, δεν πάει να πει όμως ότι εξαυλώθηκαν. Είναι υπολογίσιμες δυνάμεις.

—Φυσικά και είναι υπολογίσιμες πολιτικές δυνάμεις. Και πιστεύω ότι θα επανέλθουν.

—Πόσο δόκιμο είναι να έχουμε στο υπουργικό σχήμα, υπουργό υπό προθεσμία; Και αναφέρομαι στην κυρία Παναγιώτου.

—Η κυρία Παναγιώτου έκανε μια επιλογή. Θα ήταν για μένα ανεύθυνο και ανώριμο να προχωρήσω σε αντικατάστασή της, αμέσως μετά που αποδέχθηκε διορισμό στην εκπαίδευση. Είχαμε να διαχειριστούμε δύο ζητήματα πολύ σοβαρά που αφορούν το συγκεκριμένο υπουργείο. Αναφέρομαι στα θέματα του αφθώδους πυρετού και του υδατικού. Έκρινα ότι δεν θα ήταν σωστό να προχωρήσω σε αλλαγή τη συγκεκριμένη στιγμή. Στην κυρία Παναγιώτου ανέφερα ότι θα γίνουν όλα όταν εγώ κρίνω και βεβαίως εντός του χρονικού πλαισίου.

—Θα είστε υποψήφιος το 2028, κύριε Πρόεδρε;

—Ξέρω πως όσοι μας διαβάζουν, δεν θα το πιστέψουν. Αλλά δεν έχω πάρει τελικές αποφάσεις.

—Στέλεχος της κυβέρνησης όταν ρωτήθηκε σχετικά απάντησε ότι «Η λογική των πραγμάτων, υπογορεύει ότι θα είναι».

—Δεν υπάρχει η λογική των πραγμάτων. Δεν έλαβα αποφάσεις. Θα με απασχολήσει το 2027.

—Μπορώ να ρωτήσω τότε τι θα είναι εκείνο που θα κρίνει το ποια θα είναι η απόφασή σας;

—Κατά 99%, η υλοποίηση του προεκλογικού προγράμματος, του προγράμματος διακυβέρνησης, το οποίο έχω στο γραφείο μου και το παρακολουθώ καθημερινά.

Θέλω να θυμίσω ότι το 2023, η τότε ηγεσία του Δημοκρατικού Συναγερμού, όχι ο κόσμος του, ουσιαστικά στήριξε στον δεύτερο γύρο τον υποψήφιο του ΑΚΕΛ. Αυτό ήταν ένα μεγάλο λάθος, γιατί στην πολιτική εάν συμπεριφέρεσαι εκδικητικά δείχνεις πολιτική ανωριμότητα.

Επιβράβευση των πολιτικών που ακολουθούμε

—Είθισται να λέμε ότι οι βουλευτικές εκλογές είναι το πρώτο «κρίσιμο» των προεδρικών που ακολουθούν. Συμφωνείτε;

—Δεν θα έλεγα ότι η ιστορία αποδεικνύει κάτι τέτοιο, έστω κι αν στο παρελθόν υπήρξαν συμμομαχίες και παραδείγματα προς αυτή την κατεύθυνση. Υπήρξαν άλλα τόσα παραδείγματα που δείχνουν κάτι διαφορετικό. Θυμηθείτε, ας πούμε, τις προηγούμενες βουλευτικές εκλογές. Θεωρώ, ότι δεν μπορεί κάποιος να προσεγγίζει τις βουλευτικές εκλογές ως προκριματική διαδικασία των προεδρικών.

—Ποια είναι η δική σας ανάγνωση του αποτελέσματος;

—Είμαι ικανοποιημένος, όχι απολύτως και θα σας εξηγήσω το γιατί, από το γεγονός ότι στη Βουλή υπάρχει μια κεντροδεξιά πλειοψηφία η οποία, εκεί όπου

απαιτείται συνεργασία μεταξύ εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας, στηρίζει τις πολιτικές και το έργο της κυβέρνησης. Θεωρώ ότι αυτό αποτελεί και μια επιβράβευση των πολιτικών που ως κυβέρνηση ακολουθούμε.

—Την ίδια ώρα, όμως, τα κόμματα που στήριξαν την υποψηφιότητά σας το 2023, υπέστησαν βαρύτατο πλήγμα — μάλιστα δύο από αυτά, έμειναν εκτός κοινοβουλίου.

—Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο είπα προηγουμένως ότι δεν είμαι απολύτως ικανοποιημένος. Το γεγονός ότι η ΕΔΕΚ και η ΔΗΠΑ δεν εξασφάλισαν είσοδο στη Βουλή. Εκτιμώ ότι αυτό σχετίζεται περισσότερο με άλλα ζητήματα και όχι με το γεγονός ότι αυτά τα δύο κόμματα στηρίζουν την κυβέρνηση.

—Καθώς οδεύουμε προς τις προεδρικές εκλογές, θεωρείτε πιθανό

ενδεχόμενο να αλλάξει η επικοινωνιακή στάση ορισμένων κομμάτων στη Βουλή;

—Δεν το αποκλείω. Αλλά εάν κάποιος επιχειρήσουν να παίξουν με το μέλλον της χώρας, αλλάζοντας πολιτικές ή αλλάζοντας αυτά που μέχρι τις παραμονές των εκλογών έλεγαν, και το χαιρόμαι πραγματικά, για επιτεύγματα της κυβέρνησης, ο κυπριακός λαός θα είναι εδώ για να μας κρίνει όλους.

—Πώς είδατε, αλήθεια, το γεγονός ότι στο πλαίσιο των διεργασιών για την προεδρία της Βουλής, ο βασικότερος σύμμαχός σας στην κυβέρνηση, το ΔΗΚΟ, κτύπησε την πόρτα του κατεξοχάν αντιπολιτευόμενου κόμματος, του ΑΚΕΛ, το οποίο, ειρήσθω εν παρόδω, ανέγνωσε το αποτέλεσμα της 24ης Μαΐου ως «εντολή για κτίσιμο συμμαχιών που θα φέρουν την αλλαγή το 2028». Δεν αποτελεί παραδοξότητα;

—Τι εννοείτε λέγοντας «κτύπησε την πόρτα» του ΑΚΕΛ; Επαφές πραγματοποιήσαν όλοι μεταξύ τους, με αντικείμενο συζήτησης την εκλογή του προέδρου της Βουλής. Δεν βλέπω πώς αυτό μπορεί να επηρεάζει την κυβέρνηση.

—Θεωρείτε καλές τις σχέσεις της κυβέρνησής σας με το ΔΗΚΟ, κύριε Πρόεδρε; Σας ρωτώ διότι η περριρρέουσα ατμόσφαιρα, θέλει το ΔΗΚΟ να είναι μόνιμα και σταθερά ενοχλημένο από την όλη συμπεριφορά σας και τη σημασία που του δίνετε. Γι' αυτό άλλωστε και διάφοροι κύκλοι κοντά στην ηγεσία του ΔΗΚΟ, πιέζαν για επαναπροσέγγιση με το ΑΚΕΛ...

—Θα σας παραπέμψω πρωτίστως στις δημόσιες δηλώσεις του προέδρου του ΔΗΚΟ, αλλά και πολλών στελεχών και υποψηφίων του κόμματος, οι οποίοι αναφέρονται συστηματικά στο κυβερνητικό έργο και στα αποτελέσματα που έχουμε

πετύχει από κοινού. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχουν διαφορές ή διαφορετικές προσεγγίσεις σε επιμέρους ζητήματα. Θα ήταν παράδοξο να μην υπάρχουν — δεν επιχειρώ να αποκρύψω στιγμιαία. Η επίκληση ωστόσο του κυβερνητικού έργου κατά την διάρκεια της προεκλογικής εκστρατείας, είναι ενδεικτική του πως το Δημοκρατικό Κόμμα βλέπει και αντιλαμβάνεται τη συνεργασία μας.

—Επιπλέον, όμως, από το 2024 και μετέπειτα, στο ΔΗΚΟ αναπτύχθηκε μια σαφής ενόχληση για αυτό που αρκετά στελέχη θεωρούσαν «υπερβολική ανοχή» και κάποιος άλλος «φλερτ του Προέδρου με το ΕΑΑΜ». Ο ίδιος ο Νικόλας Παπαδόπουλος σάς είχε καλέσει να διαψεύσετε εμπράκτως την εικόνα που δημιουργήθηκε. Πιστεύετε ότι δώσατε αφορμές για αυτή την εντύπωση; Και αν όχι, γιατί εξέφρασαν τέτοιες ανησυχίες;

—Καμία απολύτως αφορμή δεν έδωσα. Κινοούμεστε ο' ένα ξεκάθαρο ιδεολογικο-πολιτικό πλαίσιο, ο' αυτό βασίζεται το δράμα και ο σχεδιασμός μας. Σ' αυτή την Κεντροδεξιά, στον κοινωνικό φιλελευθερισμό, υπάρχει μια σημαντική μερίδα του κυπριακού λαού και κατ' επέκταση των κομμάτων, στα οποία υπάρχει σημαντική ταύτιση απόψεων. Δεν συμφωνούμε σε όλα. Και δεν είναι κακό που δεν συμφωνούμε σε όλα. Αλλά, επαναλαμβάνω, υπάρχει μια κεντροδεξιά πλειοψηφία στην Κύπρο, όπως αποδείχτηκε από τις εκλογές, όπως αποδείχτηκε και από την εκλογή μου — γιατί ήταν ξεκάθαρο το διακύβευμα στις εκλογές του 2023, και την πρώτη Κυριακή και τη δεύτερη. Και θεωρώ ότι το ίδιο διακύβευμα θα είναι και το 2028. Άρα δεν δόθηκε οποιαδήποτε αφορμή, γιατί είναι στη βάση των πολιτικών τις οποίες ασκούμε.

Στις 18 Απριλίου 2024, τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. αποφάσισαν ομόφωνα όπως «προωθήσουν την εργασία» επί του εγγράφου Μπορέλ/Κομισιόν, για τις ευρωτουρκικές σχέσεις. Έκτοτε, τέσσερα τουλάχιστον ευρωτουρκικά ντοσιέ προωθήθηκαν και υλοποιήθηκαν, χωρίς καμιά διασύνδεση με το Κυπριακό και χωρίς κανένα αντάλλαγμα.

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Υπογραφές υλοποίησης ενός ακόμη ευρωτουρκικού ντοσιέ «έπενσαν» επισήμως στις 10 Ιουνίου, σηματοδοτώντας την επιστροφή της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων στην Τουρκία και την ενεργοποίηση νέων αναπτυξιακών έργων στη χώρα, μετά από στασιμότητα επτά ετών. Η απόφαση λήφθηκε με την έγκριση της Ε.Ε. και την παρότρυνση των 27 κρατών-μελών, περιλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας, προκαλώντας ικανοποίηση στο καθεστώς Ερντογάν, το οποίο «χαιρέτισε την επιστροφή της ΕΤΕπ στην Τουρκία» με δήλωση του ΥΠΟΙΚ της χώρας Μεχμέτ Σιμσέκ. Άλλωστε, η συμφωνία που επιτεύχθηκε οδηγεί στην «επαναδραστηριοποίηση της ΕΤΕπ στην Τουρκία», μετά από πολύχρονη απουσία, καθώς η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων είχε παγώσει τις δανειοδοτικές της δραστηριότητες σε τουρκικό έδαφος, στις 15 Ιουλίου 2019, ως αποτέλεσμα των έκνομων ενεργειών της Άγκυρας στην κυπριακή ΑΟΖ. Κοινοτική πηγή, η οποία μίλησε στην «Κ», ανέφερε ότι «η υπογραφή της συμφωνίας για επαναδραστηριοποίηση της ΕΤΕπ στην Τουρκία αποτελεί μια απτή απόδειξη της τάσης που επικρατεί για ενίσχυση των ευρωτουρκικών σχέσεων».

Αυτό πάντως που αποκτά ιδιαίτερη σημασία, είναι ότι η επαναδραστηριοποίηση της ΕΤΕπ στην Τουρκία σηματοδοτεί την υλοποίηση ενός από τα σημαντικότερα ντοσιέ των ευρωτουρκικών σχέσεων, τα οποία η Λευκωσία υποστηρίζει ότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με το Κυπριακό. Αφήγημα που επαναλαμβάνει και σήμερα ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, στο πλαίσιο μιας πολύ ενδιαφέρουσας συνέντευξης στον Θανάση Φωτίου, όπου υποστηρίζει ότι η Τουρκία

δεν έχει εξασφαλίσει τίποτα χωρίς αντάλλαγμα. Ωστόσο, όπως συνάγεται αβίαστα, το εν λόγω ευρωτουρκικό ντοσιέ προχώρησε στο στάδιο υλοποίησης, χωρίς κανένα απολύτως αντάλλαγμα και ενόσω το Κυπριακό εξακολουθεί να βρίσκεται σε τέλμα.

Οι δε υπογραφές για επαναδραστηριοποίηση της ΕΤΕπ στην Τουρκία, όχι μόνο δεν περιλαμβάνουν κανένα αντάλλαγμα σε σχέση με το Κυπριακό, αλλά συνέπεσαν χρονικά και με τις νέες εμπραστικές τοποθετήσεις Ερντογάν για λύση δύο κρατών στην Κύπρο. Ως επίσης και με την προειδοποίηση του Τούρκου Προέδρου για «πολύ σκληρή και πολύ σαφή απάντηση», εάν θιγούν τα έκνομα συμφέροντα της Άγκυρας στην Κύπρο και τα εξίσου έκνομα «δικαιώματα» που αποκόμισαν οι Τούρκοκύπριοι, συνεπεία της τουρκικής εισβολής και κατοχής.

Η υλοποίηση του εν λόγω ευρωτουρκικού ντοσιέ έλαβε μάλιστα χώρα λίγες μέρες μετά την παρενόχληση από την Τουρκία, των αεροσκαφών που μετέφεραν στην Κύπρο τους ΥΠΑΜ της Ελλάδας, της Γαλλίας και της Ολλανδίας. Η Άγκυρα «σέκωσε» και

δύο F16 τα οποία προσέγγισαν τα αεροσκάφη των ευρωπαίων ΥΠΑΜ, ως ένδειξη κυριαρχίας στην παρανόμως οριοθετημένη ζώνη της «ΤΔΒΚ», στο κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου. Η Κομισιόν πάντως όχι απλώς δεν άρθωσε λέξη για το περιστατικό,

Η επαναδραστηριοποίηση της ΕΤΕπ στην Τουρκία σηματοδοτεί την υλοποίηση ενός από τα σημαντικότερα ντοσιέ των ευρωτουρκικών σχέσεων, τα οποία η Λευκωσία υποστηρίζει ότι είναι άρρηκτα συνδεδεμένα με το Κυπριακό.

αλλά όταν ρωτήθηκε, είπε ότι θα το διερευνήσει, τηρώντας ουσιαστικά αποστάσεις και δημιουργώντας την εντύπωση ότι αμφισβητεί τις πληροφορίες που της δόθηκαν από τη Λευκωσία για τις νέες τουρκικές προκλήσεις.

Η επανενεργοποίηση της ΕΤΕπ στην Τουρκία έχει όμως ακόμη μία πολύ ενδιαφέρουσα πτυχή: Ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε αποκαλύψει ενώπιον του Εθνικού Συμβουλίου, στην πολυμερή διάσκεψη που πραγματοποιήθηκε στις 17-18 Μαρτίου 2025 στη Γενεύη, ότι είχε ζητήσει από τον ΥΠΕΞ της Τουρκίας Χακάν Φιντάν, όπως η Άγκυρα συνέβαλλε στην επίλυση του Κυπριακού, διαμνύοντας την ετοιμότητα της Λευκωσίας, να στηρίξει παράλληλα, την επαναδραστηριοποίηση της ΕΤΕπ στην Τουρκία. Όμως, όπως προκύπτει εκ του αποτελέσματος, η ΕΤΕπ επαναδραστηριοποιήθηκε τελικά στην Τουρκία, χωρίς καμιά ανταποδοτική κίνηση, χωρίς δηλαδή κανένα απολύτως αντάλλαγμα στο Κυπριακό. Κάτι που άλλωστε ήταν προδιαγεγραμμένο, καθώς όπως είχαμε δημοσιεύσει τότε, η στενότερη εκ των συνεργατών του προέδρου Χριστοδουλίδη, η υφυπουργός Ευρωπαϊκών Υποθέσεων Μαριλένα Ραουνά είχε συναινέσει στην επιστροφή της ΕΤΕπ στην Τουρκία, προσυπογράφοντας Συμπεράσματα της Ε.Ε. προς αυτή την κατεύθυνση,

στο Συμβούλιο Γενικών Υποθέσεων, στις 17 Δεκεμβρίου 2024. Άρα, η απόφαση ήταν ειλημμένη από τον Δεκέμβριο 2024 και συνεπώς η μετέπειτα προσπάθεια του Προέδρου Χριστοδουλίδη, τον Μάρτιο 2025, να επιστρατεύσει την επιστροφή της ΕΤΕπ στην Τουρκία, προκειμένου να εκμαιεύσει τη θετική συμβολή της Άγκυρας στην επίλυση του Κυπριακού, δεν είχε πιθανότητες να πείσει τον Χακάν Φιντάν και την ηγεσία της Τουρκίας, που προφανώς γνώριζαν τις αποφάσεις που είχε ήδη λάβει η Ε.Ε., τρεις μήνες νωρίτερα.

Νέα αρχή ΕΤΕπ

Οι υπογραφές που μπήκαν στο χαρτί την περασμένη Τετάρτη 10 Ιουνίου, «σηματοδοτούν μια νέα φάση συνεργασίας μεταξύ της ΕΤΕπ και της Τουρκίας», δήλωσε ο αντιπρόεδρος της ΕΤΕπ Robert de Groot, ενώ ο ΥΠΟΙΚ της Τουρκίας Μεχμέτ Σιμσέκ, ανέφερε χαρακτηριστικά ότι «χαιρέτιζω την επιστροφή της ΕΤΕπ στην Τουρκία». Η συμφωνία που υπογράφηκε εγκαθιδρύει ένα καθεστώς χρηματοπιστωτικών διαμεσολαβή-

των για την Τράπεζα Επενδύσεων της Τουρκίας και την Turk Eximbank, οι οποίες θα λάβουν από την ΕΤΕπ ευρωπαϊκά κονδύλια ύψους 200 εκατομμυρίων ευρώ, προκειμένου να στηρίξουν τουρκικές επιχειρήσεις, για έργα ενεργειακής απόδοσης, ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και πράσινης βιομηχανίας.

Όπως αναφέρεται στο πλαίσιο της απόφασης που υπογράφηκε, οι δύο τράπεζες θα διοικητούνται κεφάλαια σε μικρές και μεσαίες τουρκικές επιχειρήσεις, ως επίσης και επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης για επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ενεργειακή αποδοτικότητα. Σημειώνεται ακόμη ότι «η χρηματοδότηση της ΕΤΕπ θα στηρίξει έργα που μειώνουν τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, ενισχύουν τις αλυσίδες εφοδιασμού και την ενεργειακή ασφάλεια, ενδυναμώνουν την ανθεκτικότητα απέναντι στην κλιματική αλλαγή και δημιουργούν νέες πράσινες θέσεις εργασίας στην Τουρκία».

Όπως δε ανέφερε ο ΥΠΟΙΚ της Τουρκίας, «η χρηματοδότηση αυτή θα βοηθήσει τις επιχειρήσεις μας να επενδύσουν στην καθαρή ενέργεια, να βελτιώσουν την αποδοτικότητα και να ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους. Αποτελεί ένα πρακτικό παράδειγμα του πώς η Τουρκία και η Ε.Ε. μπορούν να συνεργαστούν για να στηρίξουν τη βιώσιμη ανάπτυξη και την κοινή ευημερία, ανέφερε ο Μεχμέτ Σιμσέκ.

Σημειώνεται ότι η αντιπροσωπεία της ΕΤΕπ ταξίδεψε επίσης στη Χατάι, μία από τις επαρχίες που επλήγησαν περισσότερο από τους σεισμούς του 2023. Εκεί, η ΕΤΕπ στηρίζει την ανακατασκευή υποδομών πόσιμου νερού και λυμάτων μέσω μιας πράξης ύψους 400 εκατομμυρίων ευρώ, η οποία αποτελεί μέρος ευρύτερης στήριξης της Ε.Ε.

Τα ευρωτουρκικά «τρέχουν» χωρίς κανένα αντάλλαγμα για την Κύπρο

Στις 18 Απριλίου 2024, τα κράτη-μέλη της Ε.Ε. αποφάσισαν ομόφωνα όπως «προωθήσουν την εργασία» επί του εγγράφου Μπορέλ/Κομισιόν, για τις ευρωτουρκικές σχέσεις. Έκτοτε, τέσσερα τουλάχιστον ευρωτουρκικά ντοσιέ προωθήθηκαν και υλοποιήθηκαν, χωρίς καμιά διασύνδεση με το Κυπριακό και χωρίς κανένα αντάλλαγμα:

- Μετά την απόφαση της 18ης Απριλίου 2024, η Ε.Ε. και η Άγκυρα έσπευσαν να αποκαταστήσουν τον μεταξύ τους διαυλό επικοινωνίας, ο οποίος είχε βραχυκυκλώσει ως αποτέλεσμα των έκνομων ενεργειών της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ. Έτσι λοιπόν, Βρυξέλλες και Άγκυρα επανενεργοποίησαν πλήρως όλους τους «Υψηλούς Πολιτικούς Διαλόγους», ένα από τα βασικότερα αιτήματα της Τουρκίας στο πλαίσιο των ευρωτουρκικών ντοσιέ. Οι Υψηλοί Πολιτικοί Διάλογοι Ε.Ε.-Τουρκίας, είχαν μπει στο ψυγείο

από το 2019 λόγω των τουρκικών απειλών και των παράνομων ενεργειών της Άγκυρας στην Κύπρο. Αποκαταστάθηκαν με συνοπτικές διαδικασίες, ενώ στο ίδιο πλαίσιο, στις 8 Ιουνίου 2024, η Ε.Ε. και η Τουρκία έσπευσαν να ενεργοποιήσουν συζητήσεις και για την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, που εκτιμάται ότι θα εκτινάξει τον ετήσιο ευρωτουρκικό όγκο εμπορικών συναλλαγών, ο οποίος με βάση τα στοιχεία του 2025, υπολογίζεται σε 217,5 δισεκατομμύρια ευρώ. Και ότι θα δημιουργήσει συνθήκες διπλασιασμού του όγκου ευρωτουρκικών συναλλαγών, υπερβαίνοντας τα 400 δισεκατομμύρια ευρώ, ετησίως.

- Πέντε μήνες αργότερα, στις 29 Αυγούστου 2024, η Τουρκία προσκλήθηκε για πρώτη φορά μετά από 5 ολόκληρα χρόνια, στο άτυπο Συμβούλιο ΥΠΕΞ (Gymnich), υλοποιώντας ένα ακόμη από τα τουρκικά αιτήματα που

Οι Υψηλοί Πολιτικοί Διάλογοι Ε.Ε.-Τουρκίας, είχαν μπει στο ψυγείο από το 2019 λόγω των τουρκικών απειλών και των παράνομων ενεργειών της Άγκυρας στην Κύπρο.

εκκρεμούσαν. Εκπροσωπήθηκε από τον Υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας Χακάν Φιντάν. Σημειώνεται ότι η συμμετοχή Τούρκου ΥΠΕΞ σε Συμβούλια Gymnich είχε επίσης παγώσει λόγω των έκνομων ενεργειών της Τουρκίας στην κυπριακή ΑΟΖ.

- Στις 17 Δεκεμβρίου 2024, τα 27 κράτη-μέλη, ομόφωνα και πάλι αποφάσισαν να προσκαλέσουν υπό τύπον παρότρυνσης την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύ-

σεων (ΕΤΕπ) όπως «επιστρέψει» στην Τουρκία, για χρηματοδότηση/δανειοδότηση νέων αναπτυξιακών έργων. Πληροφορίες που δημοσίευσε η «Κ» (28 Δεκεμβρίου 2025), ανέφεραν ότι η ΕΤΕπ είχε μάλιστα εγκρίνει ήδη δύο πράξεις και ότι εντός 2026 θα υπογράφονταν οι σχετικές συμφωνίες. Η πρόθεση αυτή υλοποιήθηκε πριν από 4 μέρες, στις 10 Ιουνίου, όπου ΕΤΕπ και Τουρκία συμφώνησαν. Υπογράφηκε η εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος χρηματοπιστωτικών διαμεσολαβητών για την Τράπεζα Επενδύσεων της Τουρκίας και την Turk Eximbank, οι οποίες θα λάβουν από την ΕΤΕπ ευρωπαϊκά κονδύλια ύψους 200 εκατομμυρίων ευρώ. Και θα τα διοικητούν σε μικρές και μεσαίες τουρκικές επιχειρήσεις, ως επίσης και επιχειρήσεις μεσαίας κεφαλαιοποίησης για επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και ενεργειακή αποδοτικότητα.

- Πριν από ένα περίπου χρό-

νο, τις 15 Ιουλίου 2025, η Κομισιόν αποφάσισε να παράσχει διευκολύνσεις σε Τούρκους πολίτες, για εξασφάλιση ευρωπαϊκών θεωρήσεων διαβατηρίων. Όπως αναφέρεται στην απόφαση που λήφθηκε, επί ενός από τα πλέον κεφαλαιώδη ευρωτουρκικά ντοσιέ, οι Τούρκοι πολίτες (με εξαίρεση τους οδηγούς φορτηγών) μπορούν από τον περασμένο Ιούλιο να εξασφαλίζουν, ετήσιες θεωρήσεις διαβατηρίων, οι οποίες στη συνέχεια δύνανται να αντικατασταθούν με τριετείς θεωρήσεις και να καταλήξουν σε πενταετείς ευρωπαϊκές θεωρήσεις διαβατηρίων. Σημειώνεται ότι μετά την υλοποίηση της πιο πάνω απόφασης, στις 14 Νοεμβρίου 2025, ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης ζήτησε από τον καγκελάριο της Γερμανίας Φρίντριχ Μέρτς, να μεταφέρει πρόταση στην Άγκυρα, ώστε η Τουρκία να ανοίξει τα λιμάνια της προς την Κυπριακή Δημοκρατία, με

αντάλλαγμα την παροχή διευκολύνσεων σε «Τούρκους επιχειρηματίες» να εξασφαλίσουν ευρωπαϊκές θεωρήσεις διαβατηρίων. Κάτι όμως που η Άγκυρα είχε ήδη εξασφαλίσει όχι μόνο για τους Τούρκους επιχειρηματίες, αλλά για όλους τους πολίτες της (πλην των οδηγών φορτηγών), τέσσερις μήνες νωρίτερα, με την απόφαση της Κομισιόν στις 15 Ιουλίου 2025.

Σε κάθε περίπτωση, όλα αυτά τα ευρωτουρκικά ντοσιέ υλοποιήθηκαν χωρίς η Άγκυρα να υποχωρήσει έστω κι ένα εκατοστό από τις γνωστές της θέσεις στο Κυπριακό. Αντάλλαγμα σε σχέση με το Κυπριακό δεν υπήρξε ούτε στην περίπτωση κατά την οποία η Κομισιόν επέβαλε τη συμμετοχή τουρκικών αμυντικών βιομηχανιών –που συμμετέχουν σε κοινοπραξίες σε ευρωπαϊκό έδαφος– στο κοινό πρόγραμμα αμυντικών εξοπλισμών, SAFE.

Παιχνίδι με τους ΔΗΚΟϊκούς του όρους

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος ισχυροποιεί τη θέση του κόμματος στην κυβέρνηση και ταυτόχρονα κλείνει το μάτι στην Πινδάρου

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Από τον Μάιο του 2023 όταν ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ Νικόλας Παπαδόπουλος αναφερόμενος στον Νίκο Χριστοδουλίδη είπε ότι «Αν δεν έβαζες υποψηφιότητα θα έπρεπε να σε είχαμε εφεύρει» μέχρι σήμερα που ξεκίνησε η συζήτηση για τις προεδρικές του 2028 οι σχέσεις του κόμματος με την κυβέρνηση όπως και των δύο ανδρών πέρασαν από σαράντα κύματα.

Τη δεδομένη στιγμή ωστόσο σε μία προκαταρκτική διαβούλευση ενόψει του 2028 φαίνεται ο Νικόλας Παπαδόπουλος να μιλά από θέση ισχύος, μιας και έχει επιλογές σε σχέση με το 2023 που η στήριξη Νίκου Χριστοδουλίδη για την Προεδρία της Δημοκρατίας φάνταζε ως η σανίδα σωτηρίας για ένα κόμμα που έβλεπε πως δεν μπορεί πλέον να πρωταγωνιστεί στις πολιτικές εξελίξεις του τόπου.

Βέβαια το ΔΗΚΟ ως το μεγαλύτερο κόμμα που στηρίζει την παρούσα κυβέρνηση βάση και των ποσοστών που έλαβε στις βουλευτικές εκλογές, άγγιξε το 10%, πήρε παράταση ζωής αλλά και ρόλο σε σχέση με τις επερχόμενες προεδρικές, μιας και η στήριξή του σε συγκεκριμένο υποψήφιο πιθανώς και να διαφοροποιήσει τα δεδομένα.

Αυτή την ώρα σημειώνει πως θα εξετάσει όλα τα δεδομένα αφού πρώτα ενημερωθεί για τις προθέσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας σε σχέση με επαναδικκηση. Χρησιμοποιεί αυτό το επιχείρημα ασχέτως αν στο Λόφο έπιασαν ήδη δουλειά για το 2028 και την ίδια ώρα στελέχη της ηγετικής πυραμίδας εξηγούν πως αναμένουν και από τον ΔΗΣΥ να δημοσιοποιήσει τις προθέσεις του σε σχέση με το πρόσωπο που θα τρέξει στις προεδρικές, αν και η Αννίτα Δημητρίου με βάση τις δύο σερί νίκες –βουλευτικές και προεδρία βουλής– είναι το αδιεμφισβήτητο φαβορί με την ίδια να μην απορρίπτει μέχρι σήμερα μία τέτοια εξέλιξη.

Πάντως, εντός του ΔΗΚΟ όλο και πληθαίνουν οι φωνές πως θα πρέπει να γίνουν δεύτερες σκέ-

ψεις και το κόμμα να στραφεί σε συνεργασία με τον ΔΗΣΥ μιας και τα πιθανά οφέλη θα είναι, αριθμητικά τουλάχιστον, περισσότερα. Κι αυτό γιατί σε περίπτωση εκλογής του υποψηφίου που θα στηρίζουν από κοινού τα δύο κόμματα, θα είναι κόμμα συγκυβέρνησης –με ό,τι αυτό συνεπάγεται σε λήψη θέσεων εξουσίας– και όχι ένα κόμμα που στηρίζει τη κυβέρνηση όπως είναι σήμερα. Συν το ότι ο Νικόλας Παπαδόπουλος βάσει και των όσων εξελίχθηκαν στην ψηφοφορία για την προεδρία της Βουλής εύκολα μπορεί να πάρει τα σκίπτρα από την Αννίτα Δημητρίου.

Η δυσαρέσκεια...

Άλλωστε το έδαφος άρχισε να προετοιμάζεται από τις συνέργειες και συνεργασίες εντός του προηγούμενου κοινοβουλίου ενώ

Ο Νίκος Χριστοδουλίδης κρατάει το ισχυρό χαρτί του ανασχηματισμού με ΔΗΚΟϊκά στελέχη να έχουν ήδη αρχίσει να ράβουν τα κοστούμια τους, μιας και θεωρούν πως δικαιωματικά θα πληθύνει ο αριθμός των κομματικών στο νέο Υπουργικό.

ΔΗΚΟϊκά στελέχη που εργάστηκαν για την ανάδειξη του Νίκου Χριστοδουλίδη στην προεδρία της χώρας δεν παύουν να εκφράζουν δυσαρέσκεια για χειρισμούς της κυβέρνησης σε πλειάδα ζητημάτων από το vidogate μέχρι τον ανασχηματισμό και τονίζουν και τις ελλείψεις που παρατηρούνται σε σχέση με τον συντονισμό της κυβέρνησης με τα κόμματα που τη στηρίζουν.

Δεν μπορεί εύκολα να ξεχαστεί η ανησυχία που εξέφρασε ο Νικόλας Παπαδόπουλος τον Δεκέμβριο του 2025 σε σχέση με τις δηλώσεις του υπουργού Οικονομικών για την ηλεκτρική διασύνδεση καλώντας την κυβέρνηση –αν και είναι το μεγα-

Στο παζλ για τις επόμενες κινήσεις ΔΗΚΟ θα πρέπει να συνυπολογιστεί και ο παράγοντας «κόμματα του κεντρώου χώρου που έμειναν εκτός βουλής» με τον Νικόλα Παπαδόπουλο να έχει ήδη επικοινωνήσει μαζί τους.

λύτερο κόμμα που τη στηρίζει – να ξεκαθαρίσει τη θέση της αν είναι βιώσιμο το GSI αλλά και η μη επαρκής διαβούλευση με την κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματος με αποτέλεσμα να πιάνεται εξαπίνης μπροστά σε νομοσχέδια που κατατίθεντο.

Ο ανασχηματισμός

Βέβαια, αυτή την ώρα ο Νίκος Χριστοδουλίδης κρατάει το ισχυρό χαρτί του ανασχηματισμού με ΔΗΚΟϊκά στελέχη να έχουν ήδη αρχίσει να ράβουν τα κοστούμια τους, μιας και θεωρούν πως δικαιωματικά θα πληθύνει ο αριθμός των κομματικών εντός της νέας σύνθεσης του Υπουργικού ενώ δύο αντιπρόεδροι του κόμματος –

Μιχάλης Δαμιανού και Νεόφυτος Χαραλαμπίδης– αναμένεται να παραμείνουν εντός κυβέρνησης δυσχεραίνοντας ακόμη περισσότερο τα πράγματα σε περίπτωση που η ηγεσία θελήσει να θέσει θέμα αποχώρησης από την κυβέρνηση στα συλλογικά όργανα. Πάντως, όσο έντονη είναι η άποψη των στελεχών που επιδιώκουν συνέχιση της στήριξη στον Νίκο Χριστοδουλίδη, τόσο ενδυνάμωμένη παρουσιάζεται και η ομάδα που επιθυμεί να δοθεί τέλος σε μία συνεργασία που λειτούργησε με λανθασμένους όρους και το ένα από τα δύο μέλη, το ΔΗΚΟ σε αυτή την περίπτωση, παρακαλούσε να τηρηθούν τα αυτονόητα.

Επιλέγουν αυτή την ώρα να μην συρθούν πίσω από τον Νίκο Χριστοδουλίδη που έδειξε μέχρι σήμερα τις προθέσεις του για τη σχέση των δύο μερών, αν κι αναμένουν πως αυτή θα αλλάξει το αμέσως επόμενο διάστημα. Υπάρχει όμως όπως εξηγούν λόγος, για να προχωρήσουν σε μία ουσιαστική διαβούλευση με τον ΔΗΣΥ και να πάνε με όρους που θα ικανοποιούν και τις δυο πλευρές σε μία συνεργασία ενόψει προεδρικών με στόχο την επόμενη πενταετία να ανεβάσουν ακόμη περισσότερο τα ποσοστά του κόμματος.

Αντιλαμβάνονται πάντως πως σε μία ουσιαστική συζήτηση εντός των συλλογικών οργά-

νων του κόμματος δύσκολα θα απαντηθεί το ερώτημα γιατί το ΔΗΚΟ να αποσύρει τη δεδομένη στιγμή τη στήριξη του στον Νίκο Χριστοδουλίδη, αφού δεν συντρέχει ουσιαστικά και κανένας λόγος ενώ ερωτηματικά τίθενται και σε σχέση με τη συμφωνία που μπορεί να επιτευχθεί με τον ΔΗΣΥ και κατά πόσον το ΔΗΚΟ μπορεί να βγει κερδισμένο.

Βέβαια, αν συνυπολογιστεί κανείς πως ο ΔΗΣΥ στάθηκε δίπλα στο ΔΗΚΟ σε σχέση με τις προεδρίες των επιτροπών της παρούσας Βουλής αλλά και το τρόπο με τον οποίο τα δύο κόμματα αλληλο-υποστηρίζονται σε προτάσεις και θέσεις μπορεί εύκολα να διακρίνει κανείς πως αν επιδιωχθεί υπάρχει μέλλον σε αυτή τη συνεργασία.

Κόμματα του Κέντρου

Στο παζλ για τις επόμενες κινήσεις ΔΗΚΟ θα πρέπει να συνυπολογιστεί και ο παράγοντας «κόμματα του κεντρώου χώρου που έμειναν εκτός βουλής» με τον Νικόλα Παπαδόπουλο να έχει ήδη επικοινωνήσει μαζί με τους αρχηγούς, εκφράζοντας το ενδιαφέρον για συνεργασία. Μάλιστα, ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ επισήμανε πως την επερχόμενη εβδομάδα θα θέσει το θέμα στα συλλογικά όργανα του κόμματος και αφού γίνουν όλες οι απαραίτητες διεργασίες θα παρουσιάσει ενώπιον των κομμάτων πρόταση για την επόμενη μέρα.

Βέβαια όπως σημειώνουν στελέχη της ηγετικής πυραμίδας δύσκολο να ξεκαθαριστεί αυτή την ώρα ποια πιθανώς να είναι αυτή, με τις προσεγγίσεις αναλόγως κόμματος να είναι διαφορετικές, αν σημειωθεί πως με τη ΔΗΠΑ τα δεδομένα είναι αλλιώς –προέρχονται όλοι από τον ίδιο πολιτικό χώρο, άρα δεν θα αποκλειόταν και το ενδεχόμενο μιας συνένωσης– ενώ με την ΕΔΕΚ θα μπορούσε να υπάρχει μία ευρύτερη συνεργασία ακόμη και σε κοινοβουλευτικό επίπεδο όπου μέσω ΔΗΚΟ θα μπορούσαν να παίρνουν θέσεις και προτάσεις τους. Συζήτηση και πιθανή κατάσταση πρότασης συνεργασίας δεν αποκλείεται να γίνεи και με το Κίνημα Οικολόγων.

ΑΡΘΡΟ

Σπέρνουν τώρα για να θερίσουν το 2028;

Της **ΡΑΦΑΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ**

Όσα τεκταινούν τα τελευταία διάστημα στην πολιτική σκηνή του τόπου τόσο πριν από τη διεξαγωγή των βουλευτικών εκλογών όσο και μετά το αποτέλεσμα της κάλπης δεν θα μπορούσαν να μην έχουν στο κάδρο τις προεδρικές εκλογές. Όσο και αν τα κόμματα προσπαθούν να το αρνηθούν, επιδιώκοντας να μετατοπίσουν αλλού τη συζήτηση κάθε φορά που ερωτώνται, η περιρρέουσα που επικρατεί φαίνεται να τους διαψεύδει.

Οι ισορροπίες άλλαξαν έπειτα από το αποτέλεσμα της κάλπης της 24ης Μαΐου, δημιουργώντας νέα δεδομένα της πολιτικής πραγματικότητας. Τα απροσδόκητα ποσοστά, τα οποία έλαβε ο ΔΗΣΥ και το ΑΚΕΛ στις εκλογές, η ανάδειξη

του ΕΛΑΜ ως τρίτου κόμματος, η απόκτηση μεγαλύτερου ποσοστού από το αναμενόμενο από το ΔΗΚΟ, αλλά και η αποτυχία ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ και Οικολόγων να εισέλθουν στη Βουλή των Αντιπροσώπων, άλλαξαν τις δυναμικές.

Το ποσοστό του 27,1% που κατέγραψε ο ΔΗΣΥ δημιουργεί το πολιτικά αναμενόμενο σενάριο της αυτόνομης καθόδου του κόμματος στις επόμενες προεδρικές εκλογές. Το κόμμα της Πινδάρου, το οποίο αναδείχθηκε πρώτη πολιτική δύναμη, παρόλη την εσωστρέφεια που επικρατούσε στις τάξεις του τα τελευταία χρόνια, δύσκολα θα μπορούσε να δικαιολογήσει την απουσία δικού του υποψηφίου. Παράλληλα, η ετυμηγορία της κάλπης, όπως όλα δείχνουν, κλείνει έστω και την παραμικρή

χαραμάδα στη σεναριολογία για συνεργασία ΔΗΣΥ και Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία, για να είμαστε ειλικρινείς, δεν επιβεβαιώθηκε ποτέ. Την ίδια ώρα φαίνεται πως είναι πιο πιθανό το σενάριο συνεργασίας με άλλες πολιτικές δυνάμεις που ίσως φθείρουν τις σχέσεις κάποιων κομμάτων με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η σημειολογία της στήριξης από το νεοεκλεγέν κόμμα στη Βουλή, της Άμεσης Δημοκρατίας αλλά και του ΔΗΚΟ προς την Αννίτα Δημητρίου, κατά τη διαδικασία της ψηφοφορίας για την ανάδειξη του προέδρου της Βουλής, που της χάρισαν τη νίκη και σε αυτή τη μάχη δεν μπορεί να αγνοηθεί, ούτε να θεωρηθεί ως «τυχαία».

Η ανατροπή, η οποία δεν ήλθε ποτέ από το ΑΚΕΛ, παρά το δι-

λημμα που υπήρχε να συνεργαστεί με το ΔΗΚΟ για στήριξη του Νικόλα Παπαδόπουλου για την Προεδρία της Βουλής, κατέδειξε πως το κόμμα της Αριστεράς θέλησε να στείλει το μήνυμα στον κόσμο που το στήριζε στις βουλευτικές ότι θα μείνει στην αντιπολίτευση χωρίς να κάνει μεταστροφή από τις θέσεις του. Τροχοπέδη στη συνεργασία στάθηκαν οι έντονες διαφωνίες που είχε το ΑΚΕΛ με το ΔΗΚΟ στην προηγούμενη θητεία της Βουλής για τα θέματα της οικονομίας, με επίκεντρο αυτά των τραπεζών. Τα βαριά λόγια που ανταλλάχθηκαν μεταξύ των δύο αποδείχθηκαν εκ του αποτελέσματος «ασυγχώρητα». Η εν λόγω πιθανή συνεργασία και στήριξη εύλογα μπορεί να χαρακτηριστεί και ως μονόπλευρη, αν λάβει κα-

νείς υπόψη το γεγονός πως ενώ υπήρχε μια πιθανότητα το ΑΚΕΛ να στηρίζει τον κ. Παπαδόπουλο για την Προεδρία της Βουλής, όταν ο γ.γ. του κόμματος, Στέφανος Στεφάνου, πέρασε στον δεύτερο γύρο με αντίπαλο την πρόεδρο του ΔΗΣΥ, δεν έτυχε της στήριξης του ΔΗΚΟ, το οποίο στήριξε τελικά την Αννίτα Δημητρίου.

Άγνωστο το πώς θα κινηθεί και με ποιους θα συνεργαστεί το ΔΗΚΟ. Μπορεί το κόμμα να έλαβε ψηλότερο ποσοστό από αυτό που έδειχναν οι δημοσκοπήσεις, με τον πρόεδρό του Νικόλα Παπαδόπουλο να χαρακτηρίζει άλλο «αυτό που έχει πετύχει το κόμμα κάτω από αυτές τις περιστάσεις», ωστόσο ο ίδιος εξέφρασε την πεποίθηση πως αν πετύχαινε μια συνεργασία με τα κεντρώα κόμματα

πιθανόν το Δημοκρατικό Κόμμα να βρισκόταν στην τρίτη θέση. Η πιθανότητα συνεργασίας ενδυναμώνεται ακόμα περισσότερο από τη στιγμή που τα κόμματα ΕΔΕΚ, ΔΗΠΑ και Οικολόγοι έμειναν εκτός Βουλής καθώς δεν θέλουν να «καθούν» από το πολιτικό πεδίο. Μεγάλο ερωτηματικό είναι επίσης εάν το ΔΗΚΟ θα παραμείνει συγκυβερνών κόμμα ή αν θα απομακρυνθεί από τον Πρόεδρο Χριστοδουλίδη, παρά τις δηλώσεις από πλευράς κ. Παπαδόπουλου πως, «το ΔΗΚΟ είναι και θα παραμείνει κυβέρνηση».

Οι προθέσεις των κομμάτων φάνηκαν από την κάληη μέχρι και τις αψιμαχίες για τις Προεδρίες Επιτροπών. Ίσως πολλοί από αυτούς τους γρίφους να λυθούν και με τον ανασχηματισμό...

DUOMA

ΠΑΡΑΚΕΤΑΜΟΛΗ 500mg + ΙΒΟΥΠΡΟΦΑΙΝΗ 150mg

ΔΙΠΛΗ

αντιμετώπιση του πόνου

ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ

ανακούφιση

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Οι όποιες ελπίδες ότι ο δρόμος Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς θα έμπαινε και πάλι στις ράγες υλοποίησης εξαφανίστηκαν με το άνοιγμα των νέων προσφορών που υποβλήθηκαν και που η φθηνότερη έχει εκτοξεύσει το κόστος του έργου στα €124.850.000,00 (χωρίς Φ.Π.Α.) από τα €73 εκατ. συν ΦΠΑ που ήταν η κατακύρωση του έργου στην ελλαδική εταιρεία INTRAKAT. Οι δύο νέες προσφορές έχουν προκαλέσει προβληματισμό σε πολιτικό και υπηρεσιακό επίπεδο, με ορατό το ενδεχόμενο και η παρούσα διαδικασία να οδηγηθεί σε ναυάγιο. Το σκηνικό δεν αναμένεται να ξεκαθαρίσει μέχρι το τέλος του μήνα, όπως πληροφορείται η «Κ», και προτού πραγματοποιηθεί σύσκεψη όλων των εμπλεκομένων υπηρεσιών που έχει οριστεί για την 1η Ιουλίου. Όπως σημειώνουν έγκυρες πηγές στην «Κ», στη σύσκεψη θα παρουσιαστούν οι εναλλακτικές επιλογές, μιας και όπως πιστεύεται υπάρχουν σοβαρά ζητήματα με την υφιστάμενη διαδικασία προσφορών που όπως μας ειπώθηκε χαρακτηριστικά «έχουν δημιουργήσει διλήμματα και έχουν προκαλέσει προβληματισμό για τις αποφάσεις που πρέπει να ληφθούν». Οι ίδιες πηγές σημείωσαν πως με τα σημερινά δεδομένα οι επιλογές είναι ελάχιστες, κάτι που ενδεχομένως να οδηγήσει στη δεύτερη «καλύτερη» προσφορά που είναι υψηλότερη κατά €51.850.000 εκατ., εξέλιξη που θα εκτοξεύσει το τελικό κόστος του έργου χωρίς να υπολογίζεται η κατασκευή άλλων δύο λωρίδων κυκλοφορίες που έχει εξαγγείλει ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας.

Εκ των υστέρων

Οι προσφορές που υποβλήθηκαν αφορούν το τμήμα του δρόμου από την Αγία Μαρινούδα μέχρι το Στρουμπί, συνολικού μήκους περίπου 15,5 χιλιομέτρων, το κόστος του οποίου έχει υπολογισθεί από τα Δημόσια Έργα στα €90,2 εκατομμύρια (χωρίς Φ.Π.Α.). Προτού τα Δημόσια Έργα πάρουν τις τελικές αποφάσεις θα πρέπει να δοθούν απαντήσεις σε τρία θέματα. Το πρώτο αφορά τα Δημόσια Έργα, τα οποία θα πρέπει να απαντήσουν για την απόκλιση που υπάρχει μεταξύ εκτίμησης του έργου και προσφορών που ανέρχεται στα €34.650.00 για τη χαμηλότερη και €38.735.480 για την υψηλότερη. Αυτό που υπάρχει ως ερωτηματικό είναι το κατά πό-

Ενώνπιον σοβαρών διλημμάτων για το τι μέλλει γενέσθαι με τον δρόμο Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς βρίσκεται η κυβέρνηση, με την 1η Ιουλίου να θεωρείται καθοριστική ημερομηνία αποφάσεων.

«Παγιδευμένη» στον δρόμο Πάφου-Πόλης η Δημοκρατία

Λιγοστές οι επιλογές προκειμένου να ξεκολλήσει το έργο – Σύσκεψη και προβληματισμός για τις προσφορές

σο τα Δημόσια Έργα χρησιμοποιήσαν δεδομένα που δεν είχαν επικαιροποιηθεί. Το δεύτερο αφορά τις προσφορές και το κατά πόσο αγνοήθηκαν κάποιοι παράγοντες στα έγγραφα της διαδικασίας. Η τρίτη απάντηση που θα πρέπει να δοθεί είναι αν οι υψηλές προσφορές που κατατέθηκαν είναι προϊόν προσυνεννόησης των εταιρειών που επέδειξαν ενδιαφέρον.

Οι επιλογές

Με βάση το νομοθετικό πλαίσιο που υπάρχει, η κυβέρνηση μπορεί να ακυρώσει τη διαδικασία ή να προχωρήσει στην κατακύρωση του έργου στη χαμηλότερη προσφορά, αυτή των €124.850.000,00 (χωρίς Φ.Π.Α.). Όποια και αν είναι η επιλογή που θα γίνει, το μόνο σίγουρο είναι πως η Δημοκρατία θα βγει ζημιωμένη. Όπως σημειώνεται από

Η «Κ» παρουσιάζει τις επιλογές που έχει ενώπιόν της η κυβέρνηση και τα Δημόσια Έργα για ένα έργο το κόστος του οποίου με βάση τις προσφορές ξεπερνά τα €124 εκατ.

έγκυρες πηγές που έχουν συμμετοχή στο έργο, αν ακυρωθεί η διαδικασία και επαναπροκηρυχτεί, πέρα από τη νέα καθυστέρηση είναι ορατός ο κίνδυνος οι νέες προσφορές να είναι υψηλότερες από τις παρούσες. «Η ακύρωση των προσφορών είναι μια επιλογή αλλά πρέπει να δεις τι εναλλακτικές επιλογές υπάρχουν». Εάν επιλεγεί η ακύρωση της διαδικασίας, αυτό σημαίνει πως κυ-

βέρνηση και Δημόσια Έργα θα κρίνουν πως οι προσφορές είναι αδικαιολόγητα υψηλές, κάτι που θα θέσει θέμα δημόσιου συμφέροντος. Η στροφή λοιπόν προς τη χαμηλότερη προσφορά φαίνεται να είναι μονόδρομος, με τα Δημόσια Έργα να καταβάλλουν μια ύστατη προσπάθεια για μια καλύτερη προσφορά κυρίως για την «τιμή των όπλων» και για να μειωθεί το πολιτικό κόστος που θα κληθεί εκ των πραγμάτων να διαχειριστεί η κυβέρνηση.

Δεν είναι επιλογές

Το ερώτημα που μένει για την ώρα αναπάντητο είναι τι θα πράξει η κυβέρνηση σε περίπτωση που η διαδικασία ακυρωθεί και δεν κατακυρωθεί το έργο στη χαμηλότερη προσφορά. Θεωρητικά, με ελάχιστες έως ανύπαρκτες πιθανότητες, ως επιλογές υπάρχουν

αυτές της δεύτερης καλύτερης αρχικής προσφοράς, της απευθείας ανάθεσης και της διακρατικής συμφωνίας.

Με βάση το νομοθετικό πλαίσιο η επιλογή της καλύτερης δεύτερης αρχικής προσφοράς δεν ισχύει στην παρούσα φάση μιας και το έργο κατακυρώθηκε αρχικά στην ελλαδική INTRAKAM. Η δεύτερη καλύτερη προσφορά μπορεί να ενεργοποιηθεί μόνο σε διαδικασίες προσφορών που δεν έχουν κατακυρωθεί. Όπως εξήγησε στην «Κ» ο γενικός λογιστής της Δημοκρατίας Ανδρέας Αντωνιάδης, «εάν υπογραφεί μια σύμβαση έργου δεν μπορείς να πας στη δεύτερη καλύτερη προσφορά, εκτός και αν αποδειχθεί πως υπάρχουν ψευδείς παραστάσεις». Η περίπτωση της απευθείας ανάθεσης με βάση το νομοθετικό πλαίσιο δικαιολογείται μόνο για έργα που είναι λιγότερο ανταγωνιστικά και εάν υπάρχει έκτακτο περιστατικό (φυσική καταστροφή-κρίση). Η περίπτωση ενός δημόσιου έργου να ολοκληρωθεί με διακρατική συμφωνία μπορεί να προχωρήσει μόνο:

• **Εάν** υπάρχουν κοινοί λόγοι με ταξυ αναθέτουσας αρχής και αναδόχου από το άλλο κράτος, όπως συνέβη με το έργο του ψηφιακού πολιτπ το οποίο ανατέθηκε στην Ελλάδα. Στην περίπτωση αυτή οι κοινοί λόγοι ήταν η δυνατότητα Κυπρίων και Ελλαδιτών να χρησιμοποιούν τα ψηφιακά τους έγγραφα σε Ελλάδα και Κύπρο, αντίστοιχα.

• **Εάν** ο ανάδοχος που θα επιλεγεί θα πρέπει να έχει λιγότερο από 20% αναθέσεων σε ιδιώτες.

• **Εάν** εξυπηρετείται το δημόσιο συμφέρον.

Το έργο

Η αρχική σύμβαση του δρόμου Πάφου-Πόλης Χρυσοχούς υπογράφηκε το 2021 στα €72.979.000 (πλέον ΦΠΑ). Κατά την υλοποίηση του έργου, ο εργολάβος υπέβαλε αξιώσεις ύψους €36 εκατ. και ζήτησε παράταση 59 μηνών – αιτήματα που αξιολογήθηκαν ως αδικαιολόγητα από όλες τις αρμόδιες επιτροπές και η αποδοχή τους θα ήταν νομικά απαγορευτική, σύμφωνα με την κυβέρνηση. Το άνοιγμα των νέων προσφορών τον περασμένο Απρίλιο ανέδειξε δύο ενδιαφερόμενες εταιρείες, τη Cyfield Construction Ltd, με ποσό προσφοράς €124.850.000,00 (χωρίς Φ.Π.Α.) και την Araco Construction Cy Ltd & Geostroy AD (Joint Venture), με ποσό προσφοράς €128.935.480,00 (χωρίς Φ.Π.Α.).

Σε τροχιά επανεκκίνησης το Κυπριακό

Πίση για επιστροφή στο τραπέζι των συνομιλιών βάζει ο ΟΗΕ

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ως καλοκαίρι εξελίξεων και έντονης διπλωματικής κινητικότητας προς την κατεύθυνση άρσης του αδιεξόδου των συνομιλιών χαρακτηρίζεται από έμπειρους παρατηρητές του Κυπριακού η παρουσία, την περασμένη εβδομάδα στη Λευκωσία, της προσωπικής απεσταλμένης του γ.γ. του ΟΗΕ, Μαρίας-Άνχελ Ολγκίν. Η κα Ολγκίν είδε τους δύο ηγέτες και αύριο Δευτέρα αναχωρεί με σταθμούς την Άγκυρα και την Αθήνα. Στόχος της είναι η σύγκληση μιας διεθνούς διάσκεψης για το Κυπριακό που σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» τοποθετείται στο διάστημα μεταξύ 27 Ιουλίου και 3 Αυγούστου, εκτός απόρροπου στο γνώριμο, για το Κυπριακό, ελβετικό έδαφος.

Ουσία όχι ΜΟΕ

Η κάθοδος Ολγκίν, πέραν των διαδικαστικών πτυχών της σύγκλησης μιας πενταμερούς διάσκεψης, δείχνει να ξεκαθαρίζει την αλλαγή παραδείγματος ως προς την τακτική, τους τελευταίους μήνες, εκ μέρους του ΟΗΕ. Τόσο η ε/κ όσο και η τ/κ πλευρά δείχνουν για λόγους τακτικής αλλά και ουσίας να αντιλαμβάνονται πως η πρωτοβουλία των κινήσεων βρίσκεται πλέον στον ίδιο τον κ. Γκουτέρες, ο οποίος

Η κάθοδος Ολγκίν, πέραν των διαδικαστικών πτυχών της σύγκλησης μιας πενταμερούς διάσκεψης, δείχνει να ξεκαθαρίζει την αλλαγή παραδείγματος ως προς την τακτική, τους τελευταίους μήνες, εκ μέρους του ΟΗΕ.

ενόψει λήξης της θητείας του δεν θέλει να κρεωθεί μια αποτυχία στο Κυπριακό. Από εκεί και πέρα θα φανεί, ιδίως μετά το καλοκαίρι, αν μια διεθνής διάσκεψη για το Κυπριακό θα επαναφέρει τις δύο πλευρές σε τροχιά διάλογου και αν φυσικά η πίση που βάζει ο γ.γ. θα αποδώσει αυτή τη φορά ή γίνεται για διάσωση της διαδικασίας για χάριν της ίδιας και όχι για διάλογο που θα οδηγήσει σε περιγραμμά λύσης. Σε κάθε περίπτωση ωστόσο η αλλαγή τακτικής εκ μέρους των Ηνωμένων Εθνών εδράζεται σε τρεις πτυχές:

• **Στην προσπάθεια** κορύφωσης της διαδικασίας έναντι της έμφασης στα μη αποδοτικά, όπως αποδείχθηκε μέχρι στιγμής, Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης (ΜΟΕ). Ζητούμενο είναι η επι-

Η προσωπική απεσταλμένη του γ.γ. του ΟΗΕ, Μαρία Άνχελ Ολγκίν, ολοκλήρωσε χθες τις επαφές της στο νησί και ταξιδεύει σε Άγκυρα και Αθήνα με φόντο την οργάνωση διεθνούς διάσκεψης για το Κυπριακό μέσα στο καλοκαίρι.

στροφή στις ουσιαστικές συνομιλίες (κεφάλαια ασφάλειας/εγγυήσεων, εδαφικού και διακυβέρνησης) και όχι η ανάλωση σε συζητήσεις περί οδοφραγμάτων.

• **Στην ύπαρξη** συγκεκριμένου σχεδίου λύσης που θα παρουσιάσει ενώπιον των πλευρών ο Αντόνιο Γκουτέρες και

• **Στη «χορογραφία»** αυτού του πλάνου, δεδομένου πως η τ/κ πλευρά έχει θέσει τέσσερις προϋ-

ποθέσεις για την επανέναρξη του διαλόγου, η ε/κ πλευρά στηρίζει επί της αρχής μηδενική απόκλιση από το πλαίσιο των ψηφισμάτων του ΟΗΕ για Ομοσπονδία και, αμφότερες πλευρές συναινούν ως προς το τελευταίο επί της αρχής, δεδομένου του τελευταίου κοινού ανακοινωθέντος της συνάντησης των δύο ηγετών, που κάνει ρητή αναφορά στα ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφάλειας

Τι να αναμένουμε

Το ερώτημα που αναπόφευκτα τίθεται είναι κατά πόσο το όποιο πλάνο που θα παρουσιάσει ο κ. Γκουτέρες ενώπιον των δύο πλευρών θα κινηθεί στο πλαίσιο του 2017 και των λεγόμενων συγκλίσεων του «Πλαισίου Γκουτέρες» ή θα περιλαμβάνει νέα δεδομένα που θα αμβλύνουν τις κόκκινες γραμμές των δύο πλευρών. Υπό αυτό το βάρος πηγές αναφέρουν στην «Κ» πως ο κ. Γκουτέρες προσανατολίζεται σε δύο κυρίαρχα σενάρια: Σε μια παραλλαγή βελτίωσης του υφιστάμενου πλαισίου Γκουτέρες του 2017 που θα δοθεί ενώπιον των δύο πλευρών ως αφετηριακό έγγραφο για έναρξη συνομιλιών και που θα επανακαθορίζει τις κόκκινες γραμμές των δύο ή για μια ιδέα «εκτός κουτιού» που θα εστιάζει στην κόκκινη γραμμή των Ελληνοκυπρίων για το ανακρονιστικό πλαίσιο των Εγγυήσεων και την εδώ παρουσία της Τουρκίας, έναντι μιας παραχώρησης προς την τουρκοκυπριακή πλευρά σε σχέση με το πάγιο αφήγημά τους περί απομόνωσης – είτε με τη μορφή κάποιας απόδοσης των λεγόμενων «3Α» (απευθείας εμπόριο, απευθείας πτήσεις, απευθείας σχέσεις). Στη δεύτερη περίπτωση ενδιαφέρον αποκτά η εμπλοκή της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη διαδικασία, η συζή-

τηση περί ένταξης του πλαισίου των Εγγυήσεων σε διεθνή οργανισμό τύπου ΝΑΤΟ, αλλά και το αν κάτι τέτοιο προχωρήσει προς συμφωνημένο πλαίσιο λύσης αν θα περνάει μέσα από τη διενέργεια δημοψηφίσματος.

Η μεγάλη εικόνα

Στην τρέχουσα συγκυρία πάντως διαφαίνονται να υπάρχουν τρεις βασικοί λόγοι που το καλοκαίρι θα καταστεί καταλύτης εξέλιξης για το Κυπριακό: Η αντίληψη που θέλει την ε/κ πλευρά να μην έχει άμεσες εκλογικές αναμετρήσεις, με τις προεδρικές να είναι ακόμη μακριά, αλλά και τον Ερκιουρμαν να βρίσκεται σε ένα επίπεδο λειτουργικής σχέσης μεταξύ Άγκυρας και κατεχομένων, την πρόθεση της Τουρκίας του Ερντογάν να δείξει κινητικότητα στο Κυπριακό σε μια περίοδο που δέχεται σφοδρή κριτική για τις διώξεις της αντιπολίτευσης στο εσωτερικό της, αλλά και επανέρχονται οι υψηλοί τόνοι σε περιφερειακό επίπεδο με αποδέκτες το Ισραήλ, την Ε.Ε. και τις ΗΠΑ και την πίση που είναι διατεθειμένος ναβάλει στους δύο ηγέτες ο κ. Γκουτέρες που μετά το περιθώριο της Γ.Σ. του ΟΗΕ τον προσεχή Σεπτέμβριο θα μπορούσε, μετά από μια επιτυχημένη Πενταμερή, να συγκαλέσει ξανά τις δύο πλευρές σε ουσιαστικό διάλογο.

Ο διευθύνων σύμβουλος της Golden Leaves Funeral Plans, εταιρεία που θα κατασκευάσει το πρώτο αποτεφρωτήριο στην Κύπρο, Barry Floyd, λέει: «Η αποτέφρωση δεν έρχεται να αντικαταστήσει την ταφή».

Του ΕΚΤΟΡΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥ

Το ημερολόγιο έγραφε Ιούλιος του 2006 όταν για πρώτη φορά θα άνοιγε εκτενώς η συζήτηση στην Κύπρο για νομοθετική ρύθμιση της καύσης των νεκρών, μια συζήτηση –διαβούλευση– που επρόκειτο να διαρκέσει για περισσότερο από δέκα χρόνια. Διαβούλευση, η οποία πέρασε μέσα από αρκετές παλινωδίες και νομοθετικές διεργασίες. Εν τέλει η Βουλή το 2016, έλαβε την απόφαση να «ανάψει» το πράσινο φως, προκειμένου να νομοθετηθεί το πολύκροτο ζήτημα, ωστόσο ο νόμος παρέμεινε για τρία χρόνια ανενεργός. Σύμφωνα με το άρθρο 37 του νόμου, «ο παρών Νόμος τίθεται σε ισχύ σε ημερομηνία που καθορίζει το Υπουργικό Συμβούλιο, με γνωστοποίησή του, που δημοσιεύεται στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας». Εν τέλει, στις 4 Σεπτεμβρίου 2019 το Υπουργικό Συμβούλιο ασκώντας τις εξουσίες του, αποφασίζει να ενεργοποιήσει τη νομοθεσία. Έπειτα από όλα αυτά, φτάνοντας αισώς στο 2026 η Κύπρος παραμένει από τις λιγοστές χώρες στην Ευρωπαϊκή Ένωση που παραμένει χωρίς αποτεφρωτήριο, ωστόσο αυτό αναμένεται να αλλάξει μέσα στους επόμενους 15 με 18 μήνες, καθώς το πρώτο αναμένεται να ανοίξει τις πύλες του στην επαρχία Πάφου. Η «Κ» συνομίλησε για το ζήτημα της καύσης των νεκρών με τον δρ θεολογίας Παναγιώτη Θωμά, τον διευθύνοντα σύμβουλο του πρώτου αποτεφρωτηρίου στην Κύπρο, Barry Floyd αλλά και με πολίτες.

Η ανάγκη

Μέχρι πρότινος αν κάποιος ήθελε να προχωρήσει σε αποτέφρωση, έπρεπε να απευθυνθεί σε χώρες όπως η Ελλάδα ή Βουλγαρία προκειμένου να γίνει η καύση, με το κόστος να ανέρχεται περίπου στις 5.000 ευρώ. Η ιδέα ενός αποτεφρωτηρίου στην Κύπρο συζητείται πολλά χρόνια, σημειώνει στην «Κ» ο διευθύνων σύμβουλος της Golden Leaves Funeral Plans, Barry Floyd, εταιρεία που θα κατασκευάσει το πρώτο αποτεφρωτήριο στην Κύπρο, λέγοντας πως η συνεργατίδα εταιρεία Maureen Watt, η οποία δραστηριοποιείται στον τομέα των υπηρεσιών κηδείων στην Πάφο, δεχόταν επί σειρά ετών αιτήματα από οικογένειες που επιθυμούσαν την αποτέφρωση και αναγκάζονταν να μεταφέρουν τους οικείους τους στο εξωτερικό.

Από το 2027 η καύση

Όπως εξηγεί ο κ. Floyd, ο σχεδιασμός προβλέπει έναρξη των εργασιών τον ερχόμενο Σεπτέμβριο με ορίζοντα ολοκλήρωσης περίπου τους 15 με 18 μήνες, συμπληρώνοντας πως «αν όλα εξελιχθούν ομαλά το πρώτο αδειοδοτημένο αποτεφρωτήριο της Κυπριακής Δημοκρατίας αναμένεται να ολοκληρωθεί τέλη του 2027 ή αρχές του 2028». Σύμφωνα με τον κ. Floyd, πρόκειται για μια επένδυση που αναμένεται να αγγίξει ή και ξεπεράσει τα €4 εκατ. ενώ η ανάπτυξη θα γίνει σε τεμάχιο περίπου 12.000 τετραγωνικών μέτρων στην Αγία Βαρβάρα της Πάφου, ενώ το κτίριο θα έχει συνολική επιφάνεια 1000 τ.μ. Σύμφωνα με τους σχεδιασμούς, θα περιλαμβάνει δύο αίθουσες τελετών διαφορετικής χωρητικότητας, χώρους φιλοξενίας των οικογενειών, χώρους μνήμης, καθώς και εκτεταμένους κήπους με ελαιόδεντρα και κυπαρίσσια. «Δεν θέλαμε να δημιουργήσουμε

απλώς μια τεχνική εγκατάσταση» εξηγεί. Προσθέτοντας πως «θέλαμε να δημιουργήσουμε έναν χώρο στον οποίο οι άνθρωποι θα μπορούν να αποχαιρετούν τους αγαπημένους τους με τον τρόπο που οι ίδιοι επιθυμούν». Το αποτεφρωτήριο θα λειτουργεί σε συνεργασία με όλα τα αδειοδοτημένα γραφεία τελετών της χώρας και θα προσφέρει ολοκληρωμένες υπηρεσίες με βάση τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Ο κ. Floyd τονίζει πως το βασικό κόστος της αποτέφρωσης υπολογίζεται σήμερα γύρω στα 700-900 ευρώ, χωρίς να περιλαμβάνονται οι υπηρεσίες του γραφείου τελετών ή άλλες εξατομικευμένες επιλογές που μπορεί να επιλέξει η οικογένεια. Επιπλέον, θα προσφέρονται επιλογές μνημόνευσης, όπως η τοποθέτηση της τέφρας σε κολομβάριο, η διασπορά της σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους ή, η φύλαξη από την οικογένεια.

Η πίστη

Σε σχέση με το ζήτημα της καύσης των νεκρών ο δρ Θεολογίας Παναγιώτης Θωμά αναφέρει: «Θα πρέπει να ξεκαθαρί-

«Εννοείται πως ο καθένας έχει το δικαίωμα να αποφασίσει μεταξύ συμβατικής μεθόδου ταφής και αποτέφρωσης, ή τουλάχιστον αυτό θα έπρεπε να ισχύει το 2026 σε μια ευρωπαϊκή χώρα».

σουμε, ότι η καύση των νεκρών δεν προσβάλλει τη βασική αρχή πίστης της Εκκλησίας, δηλαδή το δόγμα της ανάστασης, η οποία, ακολουθώντας την Ανάσταση του Χριστού, συνιστά προσδοκία των πιστών», συμπληρώνοντας, πως ο λόγος είναι απλός: «ο Θεός στον οποίο πιστεύει η Εκκλησία, που με την ενέργειά του δημιουργήσει από το μηδέν τα πάντα, δεν αδυνατεί να αναστήσει από τη στάχτη ή τη σκόνη τον άνθρωπο» και δίνει το παράδειγμα των μαρτύρων της Εκκλησίας που κήκαν ζωντανοί και εξουδετερώθηκαν ποικιλοτρόπως. Όπως διευκρινίζει, θα πρέπει να τονίσουμε ότι ο

ορθόδοξος τρόπος ταφής, παρόμοιος και με άλλων χριστιανικών Εκκλησιών, έχει έναν συμβολικό χαρακτήρα διόλου αμελητέο. «Το σώμα του ανθρώπου λ.χ. είναι σπόρος που πεθαίνει στη γη για να αναστηθεί σε μια νέα μεταμορφωμένη ζωή, παραπέμποντας στην Ανάσταση του Θεανθρώπου. Κανένας συμβολισμός, ωστόσο, δεν πρέπει να απολυτοποιείται, καθώς δεν μπορεί να σημαίνει απομονωμένα στην καθολική αλήθεια της πίστης», λέει. Παρ' όλ' αυτά, ο κ. Θωμά διακρίνει ένα πρόβλημα αισθητικής και μια έλλειψη ανθρωπινότητας για την καύση: «τούτη η μηχανική διαδικασία, με τη βία και τη συνοπτικότητα της, δεν ξέρω τι ακριβώς διασώζει από την εικόνα του ανθρωπίνου προσώπου. Ως ελεύθερη απόφαση, εφόσον είναι και νόμιμη, αποτελεί στάση, την οποία η Εκκλησία οφείλει να σεβαστεί χωρίς τάσεις αποκλειστικότητας στη δημόσια σφαίρα», καταλήγει.

Οι τάσεις

Εννοείται πως ο καθένας έχει το δικαίωμα να αποφασίσει με-

ταξύ συμβατικού μεθόδου ταφής και αποτέφρωσης, ή τουλάχιστον αυτό θα έπρεπε να ισχύει το 2026 σε μια ευρωπαϊκή χώρα, σημειώνει στην «Κ» ο 40χρονος Μιχάλης. Από την πλευρά του ο Απόστολος σημειώνει πως δεν θεωρεί ότι υπάρχει κάποιο ζήτημα με την καύση, δηλώνοντας ότι είναι υπέρ: «Θεωρώ ότι η απόφαση του κάθε ανθρώπου να διαχειριστεί το σώμα του και μετά τον θάνατό του είναι απόλυτο δικαίωμά του», επιπλέον αναφέρει, πως η διατήρηση της μνήμης είναι μια δική μας μάλλον εγωιστική προσέγγιση προκειμένου να μας θυμούνται και ίσως είναι και μία κοινωνική ανάγκη των συγγενών, κάποτε και αναγκαστική: «Θεωρώ ότι η μνήμη έχει συγκεκριμένο χρόνο και αν θα μας θυμούνται θα μας θυμούνται έστω και αν δεν υπάρχει κάποιος χώρος ταφής».

«Είναι θέμα επιλογής»

Κατά τη γνώμη του 55χρονου Παντελή, είναι θέμα επιλογής, αν θέλει να προχωρήσει ο οποιοσδήποτε σε καύση είναι δικό του θέμα, ωστόσο αυτός τάσσεται κατά. «Θεωρώ πως ο ενταφιασμός είναι θέμα σεβασμού και θύμησης των δικών μας ατόμων. Είναι κομμάτι της ορθόδοξης θρησκείας μας η ταφή, στηρίζω το κομμάτι του μνημματος και των μνημόσυνών». Από την πλευρά του ο κ. Floyd λέει: «Η αποτέφρωση δεν έρχεται να αντικαταστήσει την ταφή ούτε να αμφισβητήσει θρησκευτικές πεποιθήσεις, σεβόμαστε απόλυτα όλες τις απόψεις» τονίζει στην «Κ», συμπληρώνοντας πως απευθύνεται αποκλειστικά σε όσους επιλέγουν συνειδητά αυτή τη διαδικασία. Ξεκαθαρίζει επιπλέον πως «δεν θεωρούμε ότι θα αντικαταστήσει την παραδοσιακή ταφή», διευκρινίζοντας πως η αποδοχή της αποτέφρωσης θα αυξάνεται σταδιακά, όπως συνέβη και σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Η 55χρονη Shemaine ζει και εργάζεται μόνιμα στην Κύπρο και είναι καθολική. Λέει πως με την αποτέφρωση οι συγγενείς μπορούν, αν το επιθυμούν, να κρατούν τις στάχτες του αγαπημένου τους προσώπου κοντά τους. «Νομίζω πως είναι κάτι θετικό» και ξεκαθαρίζει ότι παρόλο που η Καθολική Εκκλησία παραδοσιακά δεν ενθάρρυνε την αποτέφρωση, τα τελευταία χρόνια φαίνεται να την αποδέχεται περισσότερο».

Ο Λουκάς 35 ετών, υποστηρίζει πως η χριστιανική ταφή δεν ήταν πάντα ίδια και ομοιόμορφη, αφού όπως μου αναφέρει ανάλογα με την εποχή, τις γεωγραφικές συνθήκες και τις κοινωνικές ανάγκες, υπέστη ριζικές αλλαγές, προσθέτοντας πως διαμορφώθηκε, όπως και η στάση της Εκκλησίας, από πολιτισμικούς και πρακτικούς παράγοντες και όχι μόνο από απαράβατους δογματικούς κανόνες. Επισημαίνει λοιπόν «γιατί η επιθυμία κάποιου να ακολουθήσει την εθελούσια αποτέφρωση μετά θάνατον, προσκρούει σε τέτοια αυστηρότητα, γιατί αποτελεί αμάρτημα;» Φέρνει επίσης το παράδειγμα από τα σύγχρονα αστικά κοιμητήρια όπου η παραδοσιακή ταφή, οδηγεί αναγκαστικά στην εκταφή στα τρία χρόνια, λόγω έλλειψης χώρου, ενώ θέτει και το οικονομικό ζήτημα. Τέλος όπως μου λέει «με την αποτέφρωση, πληρώεις μια φορά και ξεμπερδεύεις» και καταλήγει: «Μα είτε στο χώμα, είτε στο οστεοφυλάκιο, είτε στο χωνευτήρι... προσδοκούν ανάσταση νεκρών. Συνεπώς...».

Η θέση της Ιεράς Συνόδου

Το 2013, χρονιά η οποία η Βουλή ξεκίνησε να συζητεί το θέμα της καύσης, η Ιερά Σύνοδος με ανακοίνωση τοποθετήθηκε για το πολύκροτο ζήτημα. Όπως είχε αναφέρει στην τότε ανακοίνωσή της, το ζήτημα δεν είναι δογματικό αλλά συνδέεται κυρίως με την παράδοση της Εκκλησίας και τον σεβασμό προς το ανθρωπινό σώμα. Επιπλέον, αναφέρει ότι η ταφή βοηθά τους συγγενείς να διατηρούν έναν συναισθηματικό δεσμό με τους νεκρούς. Τέλος, σημειώνει ότι η καύση μπορεί να επιλεγεί από όσους δεν ανήκουν στην Ορθόδοξη Εκκλησία, παρ' όλ' αυτά δεν μπορεί να εμποδίσει τα μέλη της στο να προβούν σε καύση ωστόσο δεν θα τελεί εξόδιο ακολουθία σε τέτοιες περιπτώσεις.

Η νομοθεσία του 2019

Σύμφωνα με την νομοθεσία που τέθηκε σε ισχύ τον Σεπτέμβριο του 2019, η τέφρα οποιασδήποτε ανθρώπινης σορού, με πρωτοβουλία και ευθύνη του θεματοφύλακα αυτής, δύναται να διασκορπιστεί στο χώρο ενθύμησης οποιουδήποτε κέντρου αποτέφρωσης, στον κήπο ιδιωτικής περιουσίας του θεματοφύλακα ή οποιουδήποτε άλλου προσώπου συγκατατίθεται, οπουδήποτε στη θάλασσα, εκτός από περιοχή προστασίας λουομένων. Επίσης ο Έπαρχος στη διοικητική περιφέρεια του οποίου ευρίσκεται το κέντρο αποτέφρωσης, θα έχει εξουσία να εκδίδει άδεια αποτέφρωσης ανθρώπινης σορού μόνο αν προηγουμένως έχει υποβληθεί σε αυτόν ρητή, χωρίς όρο ή αίρεση, δήλωση του αποθανόντος ότι επιθυμεί την αποτέφρωση της σορού του. Η εν λόγω άδεια αφορά άτομα που έχουν συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του κατά την υποβολή της δήλωσης. Για την έκδοση άδειας αποτέφρωσης, ο Έπαρχος εξασφαλίζει ιατρικό πιστοποιητικό για την αιτία του θανάτου από εγγεγραμμένο ιατρό όπως επίσης έγγραφη βεβαίωση ιατροδικαστική διερεύνησης. Αναφορικά με την άδεια λειτουργίας του αποτεφρωτηρίου, αυτή ισχύει για περίοδο δυο ετών από την ημερομηνία της έκδοσης και μπορεί να ανανεώνεται για περαιτέρω διετείς περιόδους.

Μέχρι πρότινος αν κάποιος ήθελε να προχωρήσει σε αποτέφρωση, έπρεπε να απευθυνθεί σε χώρες όπως η Ελλάδα ή Βουλγαρία προκειμένου να γίνει η καύση, με το κόστος να ανέρχεται περίπου στις 5.000 ευρώ.

30 Ιουνίου 2026
ΒΟΥΝΙ, ΛΕΜΕΣΟΣ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΒΡΑΒΕΙΑ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

— ΚΥΠΡΟΣ 2026

γαστρονόμος

ΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ

Τράπεζα Κύπρου

ΤΑ ΒΡΑΒΕΙΑ

ΧΑΛΛΟΥΜΙ | ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟ ΠΡΟΪΟΝ | ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ | ΑΠΟΣΤΑΓΜΑ | ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΠΟΙΟΤΗΤΑ | ΛΕΥΚΟΣ ΟΙΝΟΣ | ΕΡΥΘΡΟΣ ΟΙΝΟΣ | ΤΙΜΗΣ ΕΝΕΚΕΝ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

ΥΠΕΡΗΦΑΝΟΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ ΣΟΥ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ
ΚΥΠΡΙΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΩΝ

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΗΣ
ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τι έχει μείνει από τη «φωτιά»;

Της ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ

Τώρα που κατακάθεται η σκόνη, αξίζει να αναρωτηθούμε τι απέμεινε τελικά από την υπόθεση Σάντη. Όχι τι ειπώθηκε, τι αναρτήθηκε και τι υπονοήθηκε. Τι έμεινε ως ουσιαστικό αποτέλεσμα στην κοινωνία, στους θεσμούς, στη δημόσια ζωή και στην ποιότητα του δημόσιου διαλόγου. Για εβδομάδες ζούσαμε υπό το βάρος της εν λόγω υπόθεσης, που παρουσιάστηκε σχεδόν ως η αποκάλυψη του αιώνα. Το αφήγημα περιλάμβανε τα πάντα: βιασμούς, διαφθορά, συγκάλυψη, χειραγώγηση της Δικαιοσύνης, εκβιασμούς, παρακολούθησεις, πολιτικές παρεμβάσεις, δίκτυα εξουσίας κ.τ.λ.

Πρόσωπα με δημόσια παρουσία, κρατικοί αξιωματούχοι, πολιτικοί και θεσμικοί παράγοντες βρέθηκαν στο επίκεντρο ενός κυκλώνα καταγγελιών. Και όλα αυτά μέσα στην προεκλογική περίοδο, γεγονός καθόλου αμελητέο αφού είχε ως αποτέλεσμα να περάσουν σε δεύτερη μοίρα οι όποιες πολιτικές θέσεις των κομμάτων, όπως επίσης και η δυνατότητα να αποφασίσει ο πολίτης τι θα ψηφίσει με καθαρό μυαλό και όχι φορτισμένο θυμικό.

Ο δημόσιος διάλογος εγκλωβίστηκε σε μια ατέρμονη αναπαραγωγή αποσπασμάτων, διαρροών, υπονοουμένων και αναρτήσεων και η πολιτική αντιπαράθεση αντικαταστάθηκε από μια ατμόσφαιρα τοξικής καχυποψίας. Σήμερα, μετά το πόρισμα της Αστυνομίας, και παρότι παραμένουν ερωτήματα που πρέπει να απαντηθούν—όπως το αν υπήρξε υποκινητής και από ποιο πρόληθον τα στοιχεία και οι υποθέσεις που χρησιμοποιήθηκαν—το καίριο ερώτημα που επείγει να απαντηθεί είναι σε τι ωφέλησε τελικά αυτή η «αποκάλυψη» με τον τρόπο που βγήκε στην επιφάνεια και στον χρόνο που επιλέχθηκε να βγει.

Αισθάνθηκαν οι πολίτες περισσότερο ασφαλείς ή μήπως περισσότερο φοβισμένοι και πελαγωμένοι; Κυριάρχησε η αίσθηση δικαιοσύνης και αποκατάστασης της αλήθειας ή η αίσθηση ότι τίποτα δεν είναι αξιόπιστο και ότι πίσω από κάθε θεσμό κρύβεται μια σκοτεινή συνωμοσία;

Και αυτή η γενικευμένη καχυποψία, η οποία μετατράπηκε σε κυρίαρχη πολιτική κουλτούρα και επηρέασε ακόμη και το αποτέλεσμα των εκλογών, πώς ακριβώς υπηρέτησε το δημόσιο συμφέρον;

Αυτό οφείλουμε να αναρωτηθούμε, αν πραγματικά μας ενδιαφέρει η ουσία. Στο κατά

πόσο αρκεί να αποκαλύπτεις μία υπόθεση ή πρέπει να την αποκαλύπτεις έχοντας ως γνώμονα την ουσιαστική υπηρέτηση του δημοσίου συμφέροντος. Διότι το δημόσιο συμφέρον δεν υπηρετείται αυτομάτως κάθε φορά που εκτοξεύεται μια καταγγελία. Ούτε κάθε φορά που ένα όνομα διασύρεται, ένας θεσμός αμφισβητείται ή μια κοινωνία συγκλονίζεται. Αν ήταν έτσι, τότε ο λαϊκισμός θα ήταν η ανώτερη μορφή δημοκρατικού ελέγχου και η ανθρωποφαγία η πιο αποτελεσματική μέθοδος λογοδοσίας.

Το δημόσιο συμφέρον υπηρετείται όταν οι όποιες αποκαλύψεις συμβάλλουν στην κατανόηση της πραγματικότητας και όχι στην περαιτέρω παραμόρφωσή της. Όταν οδηγούν την κοινωνία στη γνώση μέσα από στοιχεία, τεκμήρια και αλήθειες και ως εκ τούτου ανεβάζουν το επίπεδο δημόσιας συζήτησης αντί να το βυθίζουν περισσότερο στην οργή και στη συλλογική παράκρουση. Στην υπόθεση Σάντη συνέβη ακριβώς το αντίθετο.

Για βδομάδες οι πάντες συζητούσαν φήμες, υπαινιγμούς, διαρροές, αποσπασματικές «αποκαλύψεις» και καθημερινές δόσεις αγωνίας, σαν να παρακολουθούσαν μια σειρά επεισοδίων ενός κακογραμμένου κυπριακού σίριαλ. Και όταν έπεσε η αυλαία, τι απέμεινε; Η εμπιστοσύνη δεν αποκαταστάθηκε και η κοινωνία δεν έγινε σοφότερη. Δεν αποκτήσαμε μια βαθύτερη κατανόηση των παθογενειών του κράτους μας ούτε έναν πιο ώριμο δημόσιο διάλογο για το πώς αυτές θεραπεύονται. Αυτό που έμεινε ήταν περισσότερο άνθρωποι καχύποπτοι απέναντι στους πάντες, περισσότερη απαξίωση και περισσότερη δυσπιστία και βέβαια κόμματα κερδισμένα από αυτή την ιστορία και κόμματα χαμένα.

Γι' αυτό και η πραγματική συζήτηση που οφείλουμε να κάνουμε σήμερα δεν αφορά στην υπόθεση αυτή ούτε και σε όσους πρωταγωνίστησαν. Αφορά στο είδος της δημόσιας σφαίρας που θέλουμε να έχουμε. Αφορά τα κριτήρια με τα οποία αξιολογούμε μια αποκάλυψη και την ευθύνη όσων διαμορφώνουν τη δημόσια γνώμη. Γιατί σε μια δημοκρατία η αλήθεια δεν είναι λιγότερο σημαντική από την αποκάλυψη. Και καμιά αποκάλυψη, όσο εντυπωσιακή κι αν εμφανίζεται, δεν δικαιώνεται αν στο τέλος αφήνει πίσω της έναν δημόσιο διάλογο φτωχότερο από εκείνον που βρήκε.

elenixenou11@gmail.com

Ίσως να είναι η πεποίθηση ότι οι πολίτες δεν θυμούνται. Ότι οι λέξεις μπορούν να αποσυνδεθούν από τις πράξεις. Ότι οι διακηρύξεις μπορούν να επιβιώσουν ανεξάρτητα από τις επιλογές που ακολουθούν.

Η ποιητική συμμετρία της πολιτικής

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Υπάρχουν στιγμές στην πολιτική που η πραγματικότητα αποκτά μια σχεδόν ποιητική συμμετρία. Στιγμές κατά τις οποίες τα γεγονότα επιστρέφουν για να φωτίσουν παλαιότερες δηλώσεις, οι επιλογές συναντούν τη ρητορική που τις συνόδευσε και η μνήμη υπενθυμίζει όσα η επικαιρότητα θα προτιμούσε να αφήσει πίσω της.

As πάρουμε την περίπτωση της Αννίτας Δημητρίου. Το 2021 εξελέγη πρόεδρος της Βουλής με τις ψήφους, μεταξύ άλλων, του ΕΛΑΜ. Και αμέσως μετά, στον πανηγυρικό της λόγος, επέλεξε να μιλήσει για την ανάγκη υπεράσπισης της δημοκρατίας, των θεσμών και της στάσης ζωής που οφείλει να χαρακτηρίζει όσους υπηρετούν δημόσια αξιώματα. Μάλιστα προειδοποιούσε ότι η δημοκρατία «ποτέ δεν υπήρξε και δεν είναι δεδομένη» και ότι μέσα από επιλογές όπως η προεδρία της Βουλής οφείλουμε να αντιλαμβάνομαστε τους κινδύνους που ελλοχεύουν όταν οι θεσμοί δεν υπηρετούνται όπως πρέπει. «... Τώρα περισσότερο από ποτέ καθίσταται απαραίτητη η ανάγκη υπεράσπισης της δημοκρατίας, των θεσμών, του δικού μας θεσμού μέσα και από την ίδια τη στάση ζωής μας και όταν λέω στάση ζωής εννοώ και τις επιλογές και τις συμπεριφορές μας»! Μάλιστα με την ιδιαιτέρως βαρύτητα σημείωσε πως... «Άλλωστε δεν πρέπει ποτέ να ξεχνάμε ότι η δημοκρατία ποτέ δεν υπήρξε και δεν είναι δεδομένη και μέσα από τέτοιες ανάλογες τιμές ή επιλογές όπως είναι η προεδρία της Βουλής χρειάζεται να αντιληφθούμε τους κινδύνους που εκκρεμούν εάν δεν υπηρετήσουμε τον θεσμό όπως πρέπει»!

Δύσκολα θα διαφώνουσε κανείς με αυτές τις διαπιστώσεις. Όπως δύσκολα θα μπορούσε να αγνοήσει την παραδοξότητα της στιγμής. Διότι η επίκληση των

κινδύνων για τη δημοκρατία ακολουθούσε αμέσως μια εκλογή που είχε καταστεί δυνατή και χάρη στις ψήφους της κυπριακής ακροδεξιάς.

Πέντε χρόνια αργότερα, η ίδια πολιτική συμμετρία κάνει ξανά την εμφάνισή της. Αφού επί μήνες ο ΔΗΣΥ έπαιζε το πολιτικό του αφήγημα πάνω στη σοβαρότητα, την υπευθυνότητα και την ανάγκη αποκατάστασης της αξιοπιστίας της πολιτικής, η πρόεδρος του εμφανίζεται σήμερα να αναζητεί επικοινωνιακή ώθηση μέσα από τη γλώσσα, το ύφος και τη λογική που εκπροσωπεί ο Φειδίας Παναγιώτου.

Το ζήτημα δεν είναι το TikTok. Ούτε τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Αυτά είναι απλώς εργαλεία. Μπορούν να αξιοποιηθούν δημιουργικά, ουσιαστικά και με πολιτικό περιεχόμενο. Το έχουν αποδείξει πολλοί πολιτικοί διεθνώς. Το ζήτημα είναι η συνέπεια ανάμεσα στο μήνυμα και στο μέσο. Ανάμεσα στη διακηρυγμένη σοβαρότητα και στην επιλογή ενός ύφους που οικοδομήθηκε ακριβώς πάνω στην αποδόμηση της σοβαρότητας ως πολιτικής αξίας. Και εδώ ακριβώς επανέρχεται η παραδοξότητα. Το 2021 η πολιτική πραγματικότητα έδειχνε ΕΛΑΜ και η ρητορική μιλούσε για τη δημοκρατία. Το 2026 η πολιτική πρακτική δείχνει Φειδία και η ρητορική εξακολουθεί να μιλά για σοβαρότητα.

Στην άλλη πλευρά του πολιτικού φάσματος, η εικόνα είναι διαφορετική αλλά όχι λιγότερο ενδιαφέρουσα. Το ΑΚΕΛ εξακολουθεί να παρουσιάζει τον εαυτό του ως τη δύναμη της πολιτικής καθαρότητας, της συνέπειας και των αρχών. Ως το κόμμα που πολεμάει μακριά από τις συναλλαγές και τους τακτικισμούς που, κατά την εκτίμησή του, τραυματίζουν την αξιοπιστία της πολιτικής. Είναι μια εικόνα που το ίδιο το κόμμα καλλιεργεί επί δεκαετίες. Μόνο που και εδώ παρεμβαίνει η μνήμη. Η πρόσφατη αναφορά

στην υποψηφιότητα του Στέφανου Στεφάνου ως την «υποψηφιότητα της Αριστεράς» θα είχε αναμφίβολα μεγαλύτερο ειδικό βάρος αν δεν είχαν προηγηθεί οι συζητήσεις, οι διεργασίες και οι πληροφορίες περί διαφορετικών προσεγγίσεων γύρω από τον Νικόλα Παπαδόπουλο. Όχι επειδή οι πολιτικές συνεννοήσεις συνιστούν πρόβλημα. Η δημοκρατία δεν λειτουργεί χωρίς διάλογο, επαφές και αναζήτηση συγκλίσεων.

Το πρόβλημα αρχίζει όταν οι πολιτικές αναγκαιότητες βαφτίζονται εκ των υστέρων πολιτική καθαρότητα. Και η μνήμη του τόπου είναι αρκετά ναπη για να το προσπεράσει. Ποιος μπορεί να ξεχάσει το επεισόδιο της υποψηφιότητας Μάικ Σπανού; Του ανθρώπου που θεωρούσε το μνημόνιο «ωφρονιστικό πρόγραμμα εξυγίανσης, το μόνο που μας βοήθησε να μην πτωχεύσουμε». Και την Τρίκα - «ναυαγοσώστες μας». Που παρουσάστηκε από την κοιματική ηγεσία ως αποτέλεσμα ενδελεχούς αξιολόγησης, ως η καταλληλότερη επιλογή και ως «επιλογή νίκης», πριν εγκαταλειφθεί μέσα σε λίγες ημέρες, για λόγους που θα ανέμενε κανείς να είχαν εντοπιστεί πριν από την επικύρωσή του. Στις 11 Μαΐου είδε το όνομά του το κόμμα της δημοσιότητας. Μεθοδευμένα τοποθετήθηκε αμέσως στην κορυφή της λίστας των, υποτίθεται πολλών, με τους οποίους συζητούσε το ΑΚΕΛ. «Πέρασε από κόσκινο», άφηναν να διαρρεύσει, με αποτέλεσμα εντός είκοσι ημερών να είναι η μία και μόνη επιλογή, η καταλληλότερη όλων, προς τη βάση του κόμματος. Επικυρώθηκε στις 7 Ιουνίου. Στις 11 Ιουνίου, ο Άντρος Κυπριανού εξηγουσε σε συνέντευξή του στην «Καθημερινή» τους λόγους που το κόμμα του προέκρινε την υποψηφιότητα Σπανού που, υποτίθεται και πάλι, ανταποκρινόταν σ' αυτό που ο Άντρος είχε δηλώσει ένα μήνα νωρίτερα: «Ο υποψήφιος του ΑΚΕΛ θα είναι επιλογή νίκης και να είστε σίγουροι γι' αυτό». Τέσ-

σερις μέρες μετά, στις 15 Ιουνίου, ανακοίνωσαν πως... τώρα που πήγαν να επεκτείνουν τις συζητήσεις τους, διαφάνηκε ότι δεν μπορούν να συμφωνήσουν! Ενώ είχαν... «καταρχήν συμφωνία στο Κυπριακό και στα βασικά κοινωνικοοικονομικά θέματα»!

Πέραν του γεγονότος ότι ο Άντρος Κυπριανού εμφανιζόταν, στις 11 Ιουνίου, στη συνέντευξή του στην «Καθημερινή», βαθύς γνώστης των θέσεων και απόψεων του Μάικ Σπανού, στο μεσοδιάστημα—αξίζει κι αυτό να αναφερθεί—είχαμε και μια δήλωση του σημερινού γενικού γραμματέα, του Στεφάνου Στεφάνου, ενδεικτική κι αυτή της... σοβαρότητας με την οποία αντιμετωπίζονταν η διαδικασία. Ο Στέφανος Στεφάνου στις 27 Μαΐου, δέκα μέρες πριν από την επικύρωση της υποψηφιότητας Σπανού, διαβεβαίωσε ότι: «Το ΑΚΕΛ, όταν θα πάρει τις αποφάσεις του θα δώσει απαντήσεις για όλους και για όλα». Η συνέκεια, γνωστή...

Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, η υποψηφιότητα Ανδρέα Μαυρογιάννη το 2023, ήρθε μόνο και μόνο για να επιβεβαιώσει ότι η πολιτική πρακτική ενός κόμματος είναι συνθήως πολύ πιο σύνθετη από την ιδεολογική αυτοπεριγραφή του.

Ίσως τελικά το κοινό πρόβλημα των δύο μεγαλύτερων κομμάτων να μην είναι ούτε η σοβαρότητα ούτε η καθαρότητα. Ίσως να είναι η πεποίθηση ότι οι πολίτες δεν θυμούνται. Ότι οι λέξεις μπορούν να αποσυνδεθούν από τις πράξεις. Ότι οι διακηρύξεις μπορούν να επιβιώσουν ανεξάρτητα από τις επιλογές που ακολουθούν. Η πραγματικότητα, όμως, έχει τη δική της επιμονή. Και μερικές φορές αποκτά εκείνη τη σχεδόν ποιητική συμμετρία που φέρνει το χθες απέναντι στο σήμερα και ζητά από την πολιτική να λογοδοτήσει όχι μόνο για όσα λέει, αλλά και για όσα κάνει.

photiouth@kathimerini.com.cy

Προεδρικός προσανατολισμός

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Εχει παράνομο ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και το εξέφρασε δημόσια, λέγοντας ότι του αποδόθηκε προεκλογική σκοπιμότητα, όταν είχε αποκαλύψει την κυοφορούμενη και αμφιλεγόμενη πρωτοβουλία του απερχόμενου γ.γ. ΟΗΕ να αφήσει μια παρακαταθήκη στο Κυπριακό, συντάσσοντας ένα έγγραφο και προβλέποντας ουσιαστικά σε στρατηγική συμφωνία, πριν από το τέλος του 2026. Έχει κάθε δικαίωμα ο Πρόεδρος μας να επικρίνει όσους αποδίδουν προεκλογικές σκοπιμότητες στις αποκάλυψεις που έκανε λίγο πριν από τις βουλευτικές εκλογές. Αλλά, ίσο δικαίωμα έχουν και όσοι κρίνουν την επιλογή του Προέδρου να ρίξει στη δίνη της προεκλογικής εκστρατείας την πρωτοβουλία Γκουτέρες. Τοποθετώντας μπροστά στους προεκλογικούς γοηυτές, μια προσπάθεια, την οποία ο γ.γ. ΟΗΕ επιδίωξε για προφανείς λόγους να κρατήσει μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας.

Σε κάθε περίπτωση και επειδή το ζή-

τημά μας δεν είναι η εικόνα, αλλά η ουσία της οποίας πρωτοβουλίας ενδεχομένως αναληφθεί, θα πρέπει ο Πρόεδρος μας να μιλήσει «ξεκάθαρα». Διότι άλλα είχε πει δημοσίως ο κ. Χριστοδουλίδης, υποστηρίζοντας ότι το όλο εγχείρημα Γκουτέρες θα βρίσκεται εντός του συμφωνημένου πλαισίου της διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας (συνέντευξη Άλφα) και άλλα είχε αναφέρει στο Εθνικό Συμβούλιο, παραπέμποντας σε μια πρωτοβουλία χωρίς ταμπέλα, δηλαδή χωρίς αναφορά στο Κραν Μοντανά. Με βασικό χαρακτηριστικό την εποικοδομητική ασάφεια, η οποία εκ των πραγμάτων θα μπορούσε να φιλοξενηθεί και τις τουρκικές θέσεις για δύο κράτη ή αν σταθούμε τυχεροί και μας κάνουν «έκπτωση», μια λύση συννομοσπονδίας.

Μέσα σε όλα αυτά, δεν πρέπει να ξεχάσουμε ότι η αποκάλυψη της παρασκηνιακής πρωτοβουλίας Γκουτέρες από τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, είχε και μια πολύ ενδιαφέρουσα «ουρά». Σύμφωνα λοιπόν με τον Πρόεδρό μας, ο κ. Ερντογάν άνα-

ψε πράσινο φως στον κ. Γκουτέρες για να εκδηλώσει την πρωτοβουλία του. Προς ποια κατεύθυνση όμως; Διότι ενόσω ο κ. Χριστοδουλίδης τοποθετούσε στη δημόσια σφαίρα την πρωτοβουλία Γκουτέρες και ισχυριζόταν ότι θα κινήσει το πλαίσιο διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας, ο κ. Ερντογάν μιλούσε από το βήμα

Δεν ξέρω τι είναι χειρότερο, το δούλεμα, η αφέλεια ή η πολιτική αχρωματοψία της κυβέρνησής μας

των Τουρκικών Κρατών και απαιτούσε από τη διεθνή κοινότητα να αναγνωρίσει τη λεγόμενη «ΤΔΒΚ», ενώ παράλληλα ετοίμαζε και νομοσχέδιο για τη «Γαλάζια Πατρίδα», με διεκδικήσεις ακόμη και στη θαλάσσια περιοχή Ακάμα.

Ο «κλειδοκράτορας» λοιπόν κ. Ερντογάν, αυτός που όλοι συμφωνούν ότι κρατάει το κλειδί της λύσης του Κυπριακού,

συνεχίζει έκτοτε στο ίδιο μοτίβο. Και μιλώντας στην κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματός του, απέδωσε ρόλο «υπεργολάβου του Σιωνισμού» στην κυπριακή πολιτειακή ηγεσία, ενώ δεν δίστασε να διατυπώσει απειλές, διαμνύοντας ότι «εάν τα δικαιώματα και συμφέροντα της Τουρκίας και των Τουρκοκυπρίων απειληθούν, στην Ανατολική Μεσόγειο, η απάντησή μας θα είναι πολύ σαφής και πολύ σκληρή». Και επειδή όλοι γνωρίζουμε τι θεωρεί «δικαιώματα και συμφέροντα» ο κ. Ερντογάν στην Κύπρο, διερωτώμαι εάν αυτά συνάδουν με το αφήγημα που εξακολουθεί να λανσάει ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, σύμφωνα με το οποίο ο Τούρκος πρόεδρος άναψε πράσινο φως στον Αντόνιο Γκουτέρες και ο γ.γ. ΟΗΕ προχωρά για λύση διζωνικής, δικονομικής ομοσπονδίας. Ενώ την ίδια στιγμή, ο Νίκος Δένδιας διαπιστώνει ότι ο Ερντογάν διευρύνει τη βάση των διεκδικησών του (Οικονομικός Ταχυδρόμος), κάτι που, όσο κομψά και να το θέσουμε, δεν συμπίπτει με τα πράσινα φώτα που θέλει να βλέπει ο Πρόεδρος μας.

Δεν ξέρω τι είναι χειρότερο, το δούλεμα, η αφέλεια ή η πολιτική αχρωματοψία της κυβέρνησής μας. Θεωρώ πάντως ότι ο συνδυασμός όλων αυτών είναι ισοπεδωτικός. Ειδικά, σε ένα χρονικό σημείο που η δικτοποίηση θεωρείται εν πολλοίς δεδομένη, η κατοχή έχει παγιωθεί και η Ε.Ε.—στην οποία εναποθέτουμε ακόμη τις ελπίδες μας— δεν μπήκε καν στον κόπο να πει μισή λέξη για την παρενόχληση από την Τουρκία των αεροσκαφών που μετέφεραν στην Κύπρο τους ΥΠΙΑΜ της Ελλάδας, της Γαλλίας και της Ολλανδίας και κυρίως για τα τουρκικά F16 που «σπκώθηκαν» για να οριοθετήσουν τα σύνορα της «ΤΔΒΚ». Ο Πρόεδρος, όμως, λέει ότι πάμε για λύση, θεωρώντας μάλιστα ότι η διεθνής κοινότητα στηρίζει τις θέσεις μας και ο Ερντογάν της άναψε πράσινο. Ας πάμε λοιπόν! Με την ελπίδα ότι η πυξίδα της κυβέρνησής μας θα προσανατολιστεί για να γνωρίζει και ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης, που πέφτει η ΔΔΟ και που βρίσκονται τα βράχια.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η «γκρίζα» χώρα

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Ενα μεγάλο πρόβλημα σε αυτή τη χώρα είναι το πόσο τεράστιο είναι το κομμάτι που βρίσκεται σε μια «γκρίζα» περιοχή. Κτίζω σε αυτό το οικόπεδο ή δεν κτίζω; Είναι νόμιμο αυτό που πάω να κάνω ή όχι; Σε αυτά τα ερωτήματα θα έπρεπε κανονικά να υπάρχουν απλές απαντήσεις, οι οποίες δίνονται με το πάτημα ενός κουμπιού ή ακόμη και από μία πλατφόρμα τεχνητής νοημοσύνης. Το πολιτικό μας σύστημα, με τη συνδρομή του βαθέος κράτους και ενίοτε της Δικαιοσύνης, έχει καταφέρει να φτιάξει έναν σκεπτικό λαβύρινθο από τον οποίο χρειάζεται τη βοήθεια ενός πολιτικού ή κάποιου άλλου «διευκολυντή» για να βγει αλώβητος. Αν είσαι τυχερός, μπορεί η σχετική βοήθεια να είναι δωρεάν ή με αντάλλαγμα την ψήφο σου. Αν όχι, «κοστίζει», όπως συχνά μου υπενθυμίζει ένας κυνικός φίλος, που επιμένει ότι μερικά πράγματα δεν έχουν αλλάξει σε αυτόν τον τόπο ούτε με την τρόικα ούτε με τη σημερινή κυβέρνηση. Επιμένει, μάλιστα, ότι παρά τη μεγάλη πρόοδο στην ψηφιοποίηση του κράτους, οι «γκρίζες» νησίδες που επιτρέπουν, ή μάλλον καλλιεργούν, την ανομία και το νταραβέρι παραμένουν πολλές.

Και αν εμείς οι αυτόχθονες έχουμε συννηθίσει σε αυτή την αρρώστια, οι ξένοι φίλοι μας τρελαίνονται, ενίοτε κυριολεκτικά. Όπως ο άνθρωπος που θέλησε να αντιμετωπίσει ένα πρόβλημα με παραθαλάσσιο οικόπεδο που αγόρασε. Όλοι του συνέστησαν να το κάνει κάτω από τα ραντάρ. Εκείνος επέμενε να το κάνει με βάση το δίκαιο και το σωστό και αφού ξόδεψε πολλά χρήματα σε μελέτες και πήρε όλες τις άδειες που χρειαζόταν, ο αρμόδιος υπάλ-

λλος που του είχε ζητήσει όλα τα παραπάνω του είπε ότι το πρόβλημά του δεν έχει λύση. Ηθελε το «κατιτίς του»; Δεν το μάθαμε ποτέ γιατί ο επίμονος φίλος προσέφυγε στη Δικαιοσύνη και περιμένει...

Είναι εύκολο να καταλήξουμε όλοι σε εκείνο το καταραμένο «αυτή είναι η Ελλάδα» και να συμβιβαστούμε με τις ιδιαιτερότητές μας. Είναι τόσο πολλές, άλλωστε, πια και τόσο χτυπητές στον δημόσιο βίο, που κινδυνεύουμε να πάθουμε αυτό που ο Κώστας Ση-

Το χειρότερο που μπορεί να πάθει το πολιτικό σύστημα αλλά και όλοι μας είναι να υποκίψουμε σε μια βαθιά άρρωστη και διεφθαρμένη κανονικότητα.

μίτς αποκαλούσε «διαστολή συνειδήσεως». Να αποδεχόμαστε, δηλαδή, εξωφρενικά παράνομες ή προκλητικές συμπεριφορές σαν κομμάτι μιας κανονικότητας. Το βλέπει κανείς και στις συζητήσεις του με πολιτικούς, που παλαιότερα θύμωναν με αυτά που άκουγαν και έψαχναν τρόπους να τα διορθώσουν. Και δεν εννοώ να «κάνουν ένα τηλεφώνημα εκεί που πρέπει», αλλά πραγματικά να τα διορθώσουν ξεριζώνοντας τον καρκίνο της διαφθοράς. Τώρα, σου λένε κάτι του τύπου, «ε, και τι να κάνουμε;» ή, ακόμη χειρότερα, «μα δεν βλέπεις τι γίνεται και σε άλλες χώρες, σιγά το πρόβλημα». Αυτό είναι το χειρότερο που μπορεί να πάθει το πολιτικό σύστημα, αλλά και όλοι μας, να υποκίψουμε σε μια βαθιά άρρωστη και διεφθαρμένη κανονικότητα.

Υπάρχει και διπλωματία

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Ογδόντα χρόνια μετά το τέλος του καταστροφικότερου πολέμου που γνώρισε ποτέ η ανθρωπότητα, κάποιοι ανακάλυψαν εκ νέου τον «σκοτεινό» φιλόσοφο της Ιωνίας Ηράκλειτο, που αποφάνθηκε κάπου ανάμεσα στο 6ο και τον 5ο π.Χ. αιώνα πως «πόλεμος πάντων μεν πατήρ ἐστί, πάντων δὲ βασιλεύς».

Πριν από λίγες ημέρες ο Πίτερ Χίτσενς, συντηρητικός Βρετανός σχολιαστής, έγραφε πως κατά τη διάρκεια της ζωής του «πλείστοι όσοι πλῆθιοι ενεπλάκησαν σε πόλεμο αντί να καταφύγουν στη διπλωματία, στιγματίζονται εν τέλει με αίμα και καταίσχυνη».

Δεν είναι μόνον ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ που θεωρεί ότι διά της ασκήσεως βίας στρατιωτικές στον υπέρτατο βαθμό δημιουργεί προϋποθέσεις διαμορφώσεως μιας νέας τάξεως πραγμάτων, υπό την ηγεσία του, σε επίπεδο παγκόσμιο.

Οίστρος στρατιωτικός κυριαχεί επίσης στη Δυτική Ευρώπη, όπου λίγο-πολύ κάποιοι προεξοφλούν σύγκρουση στρατιωτική με τη Μόσχα μετά τον ρωσοουκρανικό πόλεμο, που κατά την άποψη του κ. Τραμπ δεν θα άρχιζε ποτέ εάν ήταν εκείνος και όχι ο προκατοχός του, Τζο Μπάιντεν, πρόεδρος των ΗΠΑ την εποχή εκείνη.

Προβλήματα, βεβαίως, στον κεντρικό τομέα του ΝΑΤΟ υπάρχουν σοβαρότατα, αλλά η κατάσταση στη νοτιοανατολική πτέρυγα της Συμμαχίας και στην Ανατολική Μεσόγειο είναι ασφαλώς περιπλοκότερη. Μόνο η Ελλάδα είναι χώρα-μέλος και της Ε.Ε. και του ΝΑΤΟ. Η Τουρκία, μέλος του ΝΑΤΟ, δεν ανήκει στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Κύπρος είναι ενταγμένη στην Ε.Ε., αλλά όχι στην Ατλαντική Συμμαχία, με άλλο το πρόβλημα της διαιρεμένης νήσου επί πενήντα χρόνια. Τέλος, το Ισραήλ δεν ανήκει μεν στο ΝΑΤΟ και στην Ε.Ε., αλλά είναι ο στενότερος σύμμαχος της Ουάσιγκτον

στη Μέση Ανατολή και η μόνη χώρα την ασφάλεια της οποίας εγγυώνται οι Ηνωμένες Πολιτείες. Εκ των πραγμάτων, συνεπώς, υπάρχει πρόβλημα συντονισμού και κοινής δράσεως τεσσάρων κρατών, που δεν υφίσταται σε καμία άλλη περιοχή του ΝΑΤΟ ή της Ε.Ε.

Η στρατηγική σχέση Ελλάδος, Κύπρου, Ισραήλ ήταν ιδέα αμερικανικής εμπνεύσεως. Ο αποκλεισμός, ωστόσο, της Τουρκίας από το συγκεκριμένο σχήμα, οι μετωπικές επιθέσεις του Τελ Αβίβ εναντίον της Αγκυρας, που επικρίνει τις υπερβασίες του Ισραήλ εναντίον των Παλαιστινίων στην Γάζα ή στον Λίβανο, δεν αποκλείουν απλώς κοινή δράση των φιλοαμερικανικών δυνάμεων

Οίστρος στρατιωτικός κυριαρεί στη Δυτική Ευρώπη, όπου λίγο-πολύ κάποιοι προεξοφλούν σύγκρουση στρατιωτική με τη Μόσχα μετά τον ρωσοουκρανικό πόλεμο.

της περιοχής. Το συγκεκριμένο σχήμα χαρακτηρίζεται από την Αγκυρα ως δυνητική απειλή εναντίον των συμπεφερόντων και της επικράτειάς της.

Η υπογραφήσα πρόσφατα συμφωνία εγκαταστάσεως γαλλικών στρατιωτικών δυνάμεων στην Κύπρο θεωρείται από την Τουρκία ότι παραβιάζει τις συμφωνίες εγκαθιδρύσεως της Κυπριακής Δημοκρατίας του 1960, διότι η Γαλλία δεν είναι εγγυήτρια δύναμη της Κύπρου, όπως είναι η Ελλάδα, η Βρετανία και η Τουρκία.

Η Αθήνα και η Λευκωσία πιστεύουν ακραδάντως ότι κινούνται στη σωστή πλευρά της Ιστορίας και είτε τη φορά αυτή να μη διαψευσθούμε, όπως συνέβη δυστυχώς στο παρελθόν. Εκτός από τον πόλεμο, υπάρχει και διπλωματία.

Οσο γράφω το ραδιόφωνο μεταδίδει την είδηση που έρχεται από το Πακιστάν. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ιράν είναι πιο κοντά από ποτέ σε μια συμφωνία για τον τερματισμό του πολέμου. Το προανήγγειλε ο Τραμπ, ο οποίος μόλις προχθές απειλούσε με ανηλεείς βομβαρδισμούς το καθεστώς των μουλάδων και με κατάληψη του κομβικού για το εμπόριο τους νησιού Χαργκ. Το επιβεβαίωσε ο Ιρανός υπουργός Εξωτερικών. Αυτό βέβαια δεν εμπόδισε τον Τραμπ να αποκαλεί τους Ιρανούς αναξιόπιστους και τους παρατηρητές να σημειώνουν ότι υπάρχουν πολλά σκοτεινά σημεία και πολλές ασάφειες στο ΜΟΥ (μνημόνιο κατανόησης) που υπεγράφη ανάμεσα στις δύο χώρες. Και πώς θα τηρηθούν τα συμφωνηθέντα, όπως η καταστροφή του εμπλουτισμένου ουρανίου και η διακοπή χρηματοδότησης τρομοκρατικών οργανώσεων; Ας πούμε ότι το άνοιγμα των Στενών του Ορμούζ μπορεί να ελεγχθεί. Την ίδια στιγμή, ο Νετανιάχου δηλώνει ότι όσο ζει δεν πρόκειται το Ιράν να αποκτήσει πυρηνικά. Δεν ξέρω ποια ακριβώς είναι η διπλωματική αξία του μνημονίου κατανόησης, όμως εκείνο που καταλαβαίνω είναι ότι δεν πρόκειται για το τέλος του πολέμου. Στην καλύτερη περίπτωση, έχουμε να κάνουμε με μια εκκενρία, αφού καμία από τις αντιθέσεις που οδήγησαν στον πόλεμο δεν έχει επιλυθεί. Ας μην ξεχνάμε ότι μόλις πριν από δύο μήνες ο Τραμπ υπο-

σχόταν ανατροπή του καθεστώτος των μουλάδων και εξέγερση της ιρανικής κοινωνίας, εκτός από την απόλυτη καταστροφή του πυρηνικού προγράμματος. Το δε Ισραήλ προσδοκούσε την εξουδετέρωση μιας δύναμης η οποία θεωρεί την καταστροφή του ως παράμετρο της δικής του ύπαρξης. Πού θα οδηγήσει η συμφωνία εάν εντέλει γίνει; Το χειρότερο είναι ότι ο Τραμπ έχει χάσει την αξιοπιστία του, αυτήν που ποτέ δεν είχε το Ιράν. Κοινώς, έχουμε μια συμφωνία ανάμεσα σε δύο δυνάμεις στις οποίες κανείς δεν έχει εμπιστοσύνη και, το κυριότερο, δεν έχει εμπιστοσύνη η μία στην άλλη.

Αυτές τις ημέρες διάβασα το έργο του Γκρέγκριμ Άλισον «Η Παγίδα του Θουκυδίδη», που διέθεσε πριν από δύο Κυριακές η «Κ». Ο συγγραφέας ορίζει την παγίδα ως μια κατάσταση στην οποία εμπλέκεται μια δύναμη που κυριαρεί στο status quo και μια άλλη ανερχόμενη, η οποία διεκδικεί από την πρώτη την κυριαρχία. Στον κόσμο μας είναι η Αμερική και η Κίνα. Ο συγγραφέας εξετάζει διάφορα σενάρια της σύγκρουσής τους, από τον οικονομικό πόλεμο, τον «θερμό» πόλεμο έως τη συνύπαρξη μέσα από τη μοίρασμα του κόσμου – κάτι αντίστοιχο με την κατάσταση του Ψυχρού Πολέμου ανάμεσα στις ΗΠΑ και στην ΕΣΣΔ. Το ενδιαφέρον είναι ότι στη σύγκρουση ο συγγραφέας εισάγει μια παράμετρο η οποία είναι ουσιαστική για την αποτίμηση της κατάστασης. Από τη μία οι ΗΠΑ

είναι ακόμη ένας σχετικά νέος πολιτισμός με μόλις μερικούς αιώνες Ιστορίας, που ζει στο απόλυτο παρόν, και από την άλλη η Κίνα είναι ένας πολιτισμός 5.000 ετών, που δεν διακρίνει το παρόν του από το παρελθόν του. «Η αυτοκρατορία του Μέσου», όπως αυτοαποκαλείται η Κίνα, αναφέρεται στο Μέσο που χωρίζει τον ουρανό από τη γη. Συνελόντι επιείν, έχουμε να κάνουμε με δύο υπερδυνάμεις που έχουν τελείως διαφορετική αντίληψη για τον πολιτισμό του αιώνα μας. Σχηματικά ο Κομφουκιανισμός προτάσσει την πειθαρχία της ιεραρχίας από την ελευθερία του ατόμου, τον πυρήνα της ύπαρξης του δυτικού ανθρώπου.

Στον κόσμο του Θουκυδίδη κυρίαρχη δύναμη ήταν η Σπάρτη και ανερχόμενη η Αθήνα. Και οι δύο πόλεις ανήκαν στον ίδιο πολιτισμό, πίστευαν τους ίδιους θεούς, μιλούσαν την ίδια γλώσσα, όμως η νοοτροπία της μιας που όριζε τη συμπεριφορά της ήταν εντελώς διαφορετική από τη νοοτροπία της άλλης. Αυτό το περιγράφουν πολύ καλά οι Κορίνθιοι όταν προσπαθούν να πείσουν τους Σπαρτιάτες να βγουν στον πόλεμο. Σχηματικά τους απειλούν με την υπερκινητικότητα της Αθήνας, που έρχεται σε αντίθεση με τη δυσκίνησία της Σπάρτης. Οι αναλογίες δεν είναι ακριβείς, αλλά η παγίδα έχει ήδη ανοίξει και περιμένει τις δύο αντιπαλές δυνάμεις.

Το Ιράν ήταν μια επίδειξη της αμερικανικής υπερδύναμης που

απευθυνόταν εκτός των άλλων και στην Κίνα, χωρίς να έρθει σε απευθείας σύγκρουση μαζί της. Η επίδειξη δεν ήταν επιτυχημένη και, για να επανελθούμε στον Θουκυδίδη, κατέληξε σε μια συνθήκη που θυμίζει την ειρήνη του Νίκια. Θυμάμαστε από το σχολείο ότι δεν άντεξε πάνω από μερικά χρόνια, διότι δεν έλυσε κανένα από τα ζητήματα που οδήγησαν στον πόλεμο. Αξίζει πάντως να σταθούμε στην αδυναμία συνεννόησης ανάμεσα στους δύο αντιπάλους. Οι διαφορές της Δύσης με το βαθύ και επιθετικό Ισλάμ μάς οδηγούν στην υπόθεση μιας σύγκρουσης πολιτισμών, σαν αυτήν που προέβλεψε ο Χάντινγκτον. Είναι άραγε ουσιαστικότερες απ' αυτές που χωρίζουν τις ΗΠΑ από την Κίνα, για παράδειγμα; Μην ξεχνάμε ότι ο πρώτος οιονεί παγκόσμιος πόλεμος της Ιστορίας που γέννησε τη Δύση ήταν πολιτισμικός: η εισβολή των Περώων στην Ελλάδα. Η παγκοσμιοποίηση δεν έλυσε τις διαφορές. Αυτήν τη στιγμή, τα δύο ανοικτά πολεμικά μέτωπα, στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή, στηρίζονται σε πολιτισμικές συγκρούσεις. Γι' αυτό και καμία συμφωνία δεν πρόκειται να σταματήσει το Ιράν και τους ηγέτες του που συνομιλούν με τον Αλλάχ. Ή τον παρανοϊκό Πούτιν με τους αυτοκρατορικούς ιδεασμούς του. Η Κίνα απλώς παρακολουθεί από το «Μέσον» της κατακλύζοντας τον κόσμο με τον δικό της πολιτισμό, με την πληθώρα των προϊόντων της.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΠΕΤΡΟΥΛΑΚΗ, apetroulakis@kathimerini.gr

Ο Τραμπ καλείται να τετραγωνίσει τον κύκλο στη Μέση Ανατολή

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Μετά την αποτυχία εκπλήρωσης των αρχικών στόχων της επιχείρησής Ισραηλινών και Αμερικανών εις βάρος του Ιράν και δεδομένων των συνεπειών του κλεισίματος των Στενών του Ορμούζ, ο πρόεδρος Τραμπ καλείται να τετραγωνίσει τον κύκλο. Προκειμένου να τα καταφέρει, θα πρέπει να κλείσει μέτωπα και να ικανοποιήσει ακροατήρια με αποκλίνοντα συμφέροντα. Πιο συγκεκριμένα, πρέπει: α) να εξασφαλίσει μια καλύτερη συμφωνία μεταξύ Ουάσιγκτον και Τεχεράνης για το πυρηνικό πρόγραμμα της δεύτερης συγκριτικά με αυτήν από την οποία είχε αποχωρήσει το 2018, β) να αποκαταστήσει μερικώς την κλονισμένη εμπιστοσύνη των κρατών της Μ. Ανατολής στην αμερικανική ηγεσία, γ) να επαναφέρει –με τη συνδρομή των Ιρανών– την ομαλή λειτουργία του Ορμούζ, έστω και με διαφορετικό στάτους, δ) να ικανοποιήσει σε κάποιο βαθμό τις φιλοδοξίες του Ισραήλ και να μετριάσει την ανησυχία του για την προοπτική το Ιράν να βρεθεί εκ νέου σε θέση να απειλήσει την ασφάλειά του και ε) να καταδείξει στους συμπατριώτες του ότι ο πόλεμος, παρότι κοστοβόρος, ήταν νικηφόρος. Οφείλει να δώσει εξηγήσεις γιατί άξιζε τον κόπο αυτή η επιχείρηση, πολύ περισσότερο αν δεν οδυνηθούμε σε οριστικά λύση.

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι ο Τραμπ έχει συμβιβαστεί με την ιδέα ότι θα χάσει τη Βουλή των

Αντιπροσώπων και επικεντρώνει τη μάχη του στη Γερουσία, ποντάροντας στα θετικά μεγέθη της οικονομίας και στις θέσεις εργασίας που έχουν μείνει ανεπηρέαστα από την κρίση στη Μ. Ανατολή. Τα κυριότερα προβλήματα του είναι η παρατεταμένη αδυναμία του να επιβληθεί τόσο στους Ιρανούς, όσο και στους Ισραηλινούς, αλλά ακόμη και στους Ευρωπαίους και σε περιφερειακούς συμμάχους του. Έτσι, δεν φαίνεται όσο ισχυρός θέλει να δείχνει και επιβεβαιώνεται ότι δεν έχει τον έλεγχο των εξελίξεων. Το έτερο πρόβλημά του είναι η υποχρεωτική ευθυγράμμιση με το Ισραήλ και η αρχική υποτίμηση των διαπραγματευτικών δεξιοτήτων των Ιρανών. Στις επιχειρήσεις που ξεκίνησαν στις 28 Φεβρουαρίου 2026, έμοιαζε να έχει συρθεί από την ισραηλινή ηγεσία, έχοντας υποθετήσει την άποψη αυτής, πως η ανατροπή του καθεστώτος ήταν ζήτημα χρόνου και ότι έτσι θα διαμορφωνόταν ένα νέο στάτους κβο υπέρ των ισραηλινών και αμερικανικών θέσεων στη Μ. Ανατολή. Από τη στιγμή που αυτό δεν επιβεβαιώθηκε και η γρήγορη νίκη δεν ήρθε, άρχισαν να εμφανίζονται ρωγμές στη σχέση ΗΠΑ - Ισραήλ, χωρίς βέβαια να είναι καθόλου απλή και πιθανή υπόθεση η ρήξη. Μετά την τρομοκρατική ενέργεια της Χαμάς, την 7η Οκτωβρίου 2023, οι ΗΠΑ έχουν διαθέσει στο Ισραήλ άνω των 50 δισ. δολαρίων τόσο σε στρατιω-

τική και οικονομική βοήθεια όσο και σε χρηματοπιστωτικές διευκολύνσεις. Και ξόδεψαν πάρα πολλά πυρομαχικά στις επιχειρήσεις των πρώτων 37 ημερών, ώστε να έχουν προκύψει σημαντικές ελλείψεις, κάτι που επηρεάζει και τον πόλεμο στην Ουκρανία.

Υπάρχει όμως μια δυσαρμονία μεταξύ Αμερικανών πολιτών, οι οποίοι σε όλες τις τελευταίες έρευνες δείχνουν προβληματισμένοι για τη στάση της ισραηλινής κυβέρνησης και έχουν φτάσει σε σημείο, σε ποσοστό 56% έναντι 42%, να υποστηρίζουν τους Παλαιστινίους απέναντι στους Ισραηλινούς, και πολιτικών, που στην πλειονότητά τους διατηρούν λειτουργικές σχέσεις με το φιλοισραηλινό λόμπι (συμπεριλαμβάνονται οι Ευαγγελικοί Αμερικανοί). Το τελευταίο είναι αναντίρρητα πανίσχυρο, κυρίως στα κέντρα λήψης αποφάσεων, και δεν είναι τυχαίο ότι με εξαίρεση δύο περιπτώσεις, επί Ρίγκαν και πατρός Μπους, όταν και πάλι το Ισραήλ είχε εντέλει καταφέρει να απορροφήσει τις κρίσεις, κανένας Αμερικανός πρόεδρος, ακόμη και οι Ομπάμα και Μπάιντεν, που δεν διατηρούσαν καλή προσωπική σχέση με τον Νετανιάχου, δεν κατάφερε να ξεπεράσει μια ριζωμένη δομή που προστατεύει τα συμφέροντα του Ισραήλ.

Ο Τραμπ θα ήθελε να έχει μεγαλύτερη ελευθερία κινήσεων, δεδομένου μάλιστα ότι ο Νετανιάχου τελεί υπό μεγάλη εσωτερική πίεση

και επιμένει σε αναθεωρητικές φιλοδοξίες, που προϋποθέτουν την άμεση και μακροχρόνια εμπλοκή των ΗΠΑ. Πέραν αυτού, επιχειρώντας εναντίον της Χεζμπολάχ, προσφέρει στους Ιρανούς το επιχείρημα ότι η περιφερειακή ασφάλεια είναι το κυριότερο ζήτημα, που πρέπει εξίσου να διευθετηθεί. Δεύτερον, η Τεχεράνη δυσπιστεί έναντι της Ουάσιγκτον, κάτι που δυσχεραίνει τις συνομιλίες, εκτιμώντας πως η πρώτη λειτουργεί εκ μέρους του Ισραήλ. Και τρίτον, όσο η τωρινή ισραηλινή ηγεσία θεωρείται αποσταθεροποιητική για την περιοχή, όχι μόνο δεν μπορούν να προωθηθούν περαιτέρω οι Συμφωνίες του Αβραάμ, αλλά ο Τραμπ είναι υποχρεωμένος να ξεδεύει διπλωματικό κεφάλαιο για να μην επιδεινωθούν οι σχέσεις των αραβικών και πολλών άλλων κρατών με το Ισραήλ. Και όλα αυτά, με τον Νετανιάχου – που υπενθυμίζει –και δημοσίως– τις αρχικές στοχεύσεις των επιχειρήσεων, από τις οποίες ο Αμερικανός πρόεδρος έχει εμφανώς αποκλίνει, και τον Τραμπ να αναρωτιέται αν ξεγελάστηκε και τελικά εγκλωβίστηκε.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (IGA), καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος. Από τις εκδ. Παπαδόπουλος κυκλοφορεί το βιβλίο του (με τον Κωνσταντίνο Αρβανιτόπουλο) «Η Νέα Παγκόσμια Τάξη. Το Δίκαιο της Ισχύος».

Η οπτική γωνία ενός μη Κύπριου που ζει εδώ

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

«Γεια σας, είμαι ο Μπεν, η Κύπρος ποτέ δεν ήταν στα πλάνα μου και αυτή είναι η ιστορία μου», γράφει στην επίτιδες τοποθετημένη ψηλά ψηλά ανάρτηση, στη σελίδα του στο Instagram, ένας γερμανικής καταγωγής φωτογράφος και επιχειρηματίας, ο οποίος δείχνει να έχει παθιαστεί με το νησί μας.

«Παράλληλα με την επαγγελματική μου δραστηριότητα στον fintech τομέα, ασχολούμαι και με την αναλογική φωτογραφία καταγράφοντας μέρη, ανθρώπους και ατμόσφαιρα από το νησί της Κύπρου, που αποτελεί για μένα μεγάλη πηγή έμπνευσης», αναφέρει σε άλλο σημείο, στο προσωπικό του σάιτ ο Benedikt van Lengerich, ο οποίος μέσω των κυπροκεντρικών του αναρτήσεων εμφανίζεται το τελευταίο διάστημα τακτικά στο αλγοριθμικό μου σύμπαν, γαργαλώντας τόσο εμένα όσο και τους περισσότερους, όπως φαίνεται από τις αντιδράσεις, ακολούθους του, με ελαφρώς προβοκατόρικο, θα μπορούσε ίσως να ειπωθεί, πε-

Γιατί να έχουμε ταυτίσει για παράδειγμα το μεταναστευτικό μόνο με «εγκληματίες» Σύρους, «νεόπλουτους» Ρώσους ή «γκετοποιημένους» Ισραηλινούς...

ριεχόμενο. Προσωπικά, κυρίως ελκυστικό και πραγματιστικό βρίσκω βεβαίως το περιεχόμενο του, αφού η Κύπρος παρουσιάζεται με την οπτική γωνία ενός εδώ και οκτώ χρόνια μόνιμου κατοίκου της, που φαίνεται να την έχει αγαπήσει και την ίδια ώρα είναι απαλλαγμένος από βαρίδια και εσωστρεφή συμπλέγματα, που για μια σειρά από λόγους χαρακτηρίζουν μεγάλο ποσοστό των ντόπιων. Ενδεικτικός είναι ο τρόπος που παρουσίασε σε πρόσφατη ανάρτησή του τέσσερις μεγάλες μας πόλεις. Αναφερόμενος στη Λευκωσία, την περιέγραψε σαν μια αληθινή πόλη που βρισκόταν στην Κύπρο, η οποία δεν θυμίζει προορισμό διακοπών, έχει πολλές δημόσιες υπηρεσίες, πολλά γραφεία, ισχυρή τοπική κουλούρα, ολόχρονη ζωντάνια και τους Ελλαδίτες ως την κυρίαρχη εθνικότητα μη Κύπριων. Γράφοντας για τη Λεμεσό, τη χαρακτηρίζει ως την επιχειρηματική πρωτεύουσα του νησιού, την πιο πολυπολιτισμική από τις πόλεις της Κύπρου, με πολλές ιδιωτικές εταιρείες, μεγάλο αριθμό ιδιωτικών σχολείων, αφθονία σε εστιατόρια και μπαρ, με πολύ ψηλό

όμως κόστος ζωής, με τεράστιο κυκλοφοριακό πρόβλημα και με τους Ρώσους, τους Ουκρανούς και τους Ισραηλινούς να είναι οι κυρίαρχες εθνικότητες ξένων. Η Πάφος, από την άλλη, γράφει ο Μπεν, έχει έναν πιο αργό, χαλαρωτικό και μεσογειακό τρόπο ζωής, με έντονη τη βρετανική παρουσία και τους remote εργαζόμενους, ενώ η Λάρνακα προσφέρεται κάτι σαν η μέση λύση ανάμεσα στη Λεμεσό και στην Πάφο, με πιο προστό κόστος ζωής, αναπτυσσόμενη διεθνή κοινότητα, μικρότερο επιχειρηματικό κέντρο και τους Λιβανέζους, τους Ισραηλινούς και τους Γερμανούς να αποτελούν τις κυρίαρχες ξένες εθνικότητες.

Προφανώς, οι απόψεις και αναρτήσεις ενός οποιουδήποτε συμπολίτη μας δεν αποτελούν απαραίτητα υλικό άξιο αναφοράς και σχολιασμού, παρουσιάζει όμως, νομίζω, ενδιαφέρον να ασχολούμαστε με την οπτική γωνία μη Κύπριων που επέλεξαν τη χώρα μας για διαμονή και που ασχολούνται μαζί της με τόσο ένθερμο κιόλας τρόπο. Άξιο αναφοράς είναι, εκτιμώ, το γεγονός ότι ως Ελληνοκύπριοι παραμένουμε ίσως προσκολλημένοι σε αφηγήματα μιας προηγούμενης εποχής, εθελουφλώντας να δούμε τι πραγματικά υπάρχει πλέον γύρω μας, σήμερα. Γιατί όμως να μην σχολιάζονται περισσότερο οι σε μεγάλο βαθμό ρεαλιστικές εικόνες της πατρίδας μας, όπως φανερώνονται από τις αναρτήσεις του συγκεκριμένου φωτογράφου και όπως προκύπτουν γενικώς από την επαφή μας με μη Κύπριους που ζουν στην Κύπρο; Γιατί να έχουμε ταυτίσει για παράδειγμα το μεταναστευτικό μόνο με «εγκληματίες» Σύρους, «νεόπλουτους» Ρώσους ή «γκετοποιημένους» Ισραηλινούς, όπως τείνουμε να τσουβαλιάζουμε τους λαούς που συμβιώνουν μαζί μας αναλόγως των ιδεοληψιών μας; Γιατί δεν ασχολούμαστε με τις προβληματικές πτυχές των κρατικών μας ανεπαρκειών γύρω από αυτά τα ζητήματα; Γιατί δεν αναδεικνύουμε τα οφέλη που προκύπτουν από την πολυπολιτισμικότητα που χαρακτηρίζει τη σημερινή Κύπρο, η οποία έχει μετεξελιχθεί σε ένα από τα πιο κοσμοπολίτικα κράτη της περιοχής;

Είναι λες και ορισμένοι τουλάχιστον από εμάς, έχουμε μείνει κολλημένοι στο παρελθόν, ασχέτως εάν η ζωή γύρω μας αλλάζει με τόσο ραγδαίους ρυθμούς. Συμβαίνουν πολλά πράγματα, όμως, που θα ήταν ωφέλιμο να μας ασχολήσουν στη δημόσια σφαίρα και η οπτική γωνία ανθρώπων, που δεν γεννήθηκαν αλλά επέλεξαν να ζουν εδώ, αποτελεί νομίζω ένα καλό ερέθισμα.

demetriadesp@sppmedia.com

Αφίσσα της ποδοσφαιρικής ομάδας της Βραζιλίας σε κεντρικό δρόμο της Καλκούτας στην Ινδία. Το Παγκόσμιο Κύπελλο FIFA 2026 θα διαρκέσει έως τις 19 Ιουλίου 2026.

5 συν 1 στις ράγες!

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Οι πρώτες εντυπώσεις και ύστερα η δοκιμή, για να βγάλουμε ορισμένα συμπεράσματα επί της ουσίας. Οι δηλώσεις θέτουν το πλαίσιο:

Μ.Α. Ολγκίν: «Ετοιμάζουμε τη συνάντηση των 5 + 1, με τον γ.γ., τους επόμενους μήνες, Ιούλιο ή Αύγουστο. Συνεχίζουμε να πέρζουμε για αυτή τη συνάντηση και ελπίζω να έχουμε καλά αποτελέσματα», 8/6.

Ν. Χριστοδουλίδης: «Στη συνάντηση 5 + 1 αναμένεται να ανακοινωθεί η επανέναξη των νέων διαπραγματεύσεων».

Η Μ.Α. Ολγκίν σχολίασε το σημείο αυτό της δήλωσης Χριστοδουλίδη: «Δεν ξέρουμε, ξέρετε, θα δούμε τι θα συμβεί σε αυτή τη συνάντηση. Και αν αυτό θα μπορούσε να γίνει [η ανακοίνωση της επανέναξης] [θα ήταν] μια πολύ καλή είδηση, αλλά προτιμώ να περιμένω».

Ν. Χριστοδουλίδης: «Μιλάμε πάντοτε για την ουσία του Κυπριακού, για τα κεφάλαια του Κυπριακού. Αν φτάσουμε στον επιθυμητό στόχο για να συγκληθεί μια διευρυμένη, η οποία θα ανακοινώσει την επανέναξη των συνομιλιών από το σημείο που διακοπθηκαν στο Κραν Μοντανά».

Τ. Ερκιουρμαν: «Η πολιτική ισότητα με την τεθεί υπό διαπραγμάτευση, να καθοριστούν ημερομηνίες έναρξης και λήξης των διαπραγματεύσεων, να επιβεβαιωθούν οι προηγούμενες

συγκλίσεις και να μην υπάρξει επιστροφή στο status quo, αν η ε/κ πλευρά αποχωρήσει από το τραπέζι. Δεν θα συμμετάσχουμε σε καμία διαδικασία που δεν ενσωματώνει αυτά τα τέσσερα σημεία». Ανέφερε ακόμη ότι «είναι ήδη γνωστό πως ο Τ. Ερντογάν δεν αντιμετωπίζει αρνητικά μια συνάντηση 5 + 1».

Ο Ταχσίν Ερτουγρούλογλου, «Υπεξ», βοηθά κάθε Ε/κ να κατανόει καλύτερα πρόσωπα και πολιτικές: «Ο Τ. Ερκιουρμαν ακολουθεί λανθασμένη πολιτική στο Κυπριακό, κινείται σε έναν ρομαντικό κόσμο φαντασίας, σαν να ζει σε μιαν ουτοπία».

Η φιλοδοξία των Η.Ε. παραμένει ευγενής: «απέρζουμε για 5 + 1». Θα επιτύχει η προσπάθεια των Η.Ε.; Αυτήν τη στιγμή τα δεδομένα είναι υπό διαμόρφωση, άρα οι εκτιμήσεις είναι αναγκαίες. Το ερώτημα: αυτοί που δεν μπόρεσαν να ανοίξουν ένα οδόφραγμα, είναι σε θέση να επιλύσουν ζητήματα επί της ουσίας, όπως λ.χ. το ζήτημα της «πολιτικής ισότητας»; Μιλά ο γ.γ. των Η.Ε. στην Έκθεσή του στο Σ.Α. στις 27/9/17. Αφού περιγράφει συνοπτικά το περιεχόμενο των Έξι Σημείων του Πλαισίου του, ο κ. Γκουτέρες αναφέρει ότι «μέχρι το τέλος της Διάσκεψης, οι πλευρές είχαν πρακτικά καταλήξει σε πλήρη συμφωνία για την ομοσπονδιακή εκτελεστική εξουσία και την αποτελεσματική συμμετοχή» (ΚΥΠΕ, 30/9/17). Άρα κατά τον γ.γ., το ζήτημα της πολιτικής ισότητας είχε συμφωνηθεί. Μετά

το ναυάγιο στο Κραν Μοντανά ο Ν. Αναστασιάδης ανακοίνωσε ότι αποσύρει την υποστήριξή του στις συγκλίσεις. Κατά συνέπεια ο γ.γ. έχει το προνόμιο (σε μια ενδεχόμενη 5 + 1 συνάντηση) να διευκρινίσει τα δεδομένα και (τότε) να αποφασίσει αν μπορεί να πάει παρακάτω.

Η ευρωτουρκική σχέση είναι το 51% του κλασικού Κυπριακού: εκσυγχρονισμός της Τελενεϊακής Ένωσης Ε.Ε.-Τουρκίας, μερική απελευθέρωση της βίζας, τα κλειστά ενταξιακά κεφάλαια, είναι τόσο σημαντικά όσο και το διακύβευμα για να φτάσουμε σε συμφωνημένους όρους επανάληψης των συνομιλιών στη Λευκωσία. Πρακτικά, είναι συγκαταβατική δοξαία: δίνει η Ε.Ε. στην Τουρκία κομμάτια από το ευρωτουρκικό πακέτο (λ.χ. Τ.Ε.), κερδίζει η Κύπρος την επιστροφή στο διαπραγματευτικό πεδίο με πολλά σημεία σε αυτό, δύο από τα οποία συνιστούν τον ακρογωνιαίο λίθο της επίλυσης/Πλαισίου Γκουτέρες, σημείο 1, Τερματισμός επεμβατικών δικαιωμάτων, σημείο 2, Αποχώρηση τουρκικών στρατευμάτων/«ρυθμίσεις στα επίπεδα του 1960». Διαπραγμάτευση πάνω στη μεγάλη εικόνα, σημαίνει ταυτόχρονη διαπραγμάτευση πάνω σε διασυνδεδεμένα κεφάλαια που κινητοποιούν ζωτικά συμφέροντα των μερών. Ένα επιχείρημα, αν δεν συνοδεύεται από κίνητρα, από αμοιβαιότητα στα οφέλη, καλύτερα μην το λες, κανένας δεν το προσέχει.

Ο Α. Γκουτέρες άργησε πολύ – όλα «μηνδέν» από το 2017. Δοκίμασε διασαφηνίσεις στο Βερολίνο στις 25/11/19. Δοκίμασε ΜΟΕ (οδοφράγματα, φωτοβολταϊκό πάρκο), ζήτησε «τη διαμόρφωση γνήσιου κλίματος εμπιστοσύνης» (2/1/26). Το αποτέλεσμα γνωστό.

Οι συγκλίσεις πάντως του 2017 ως «περίγραμμα» που θέτει τις βασικές αρχές μιας συμφωνημένης λύσης, φέρουν το όνομά του και αυτό μετρά. Έκτοτε, οι τακτικισμοί επέφεραν κόπωση και η κόπωση (σχεδόν) παραίτηση, αυτήν που διαχειρίζεται, κατά το πρότυπο του μέντορά του, ο Ν. Χριστοδουλίδης. As ελπίζουμε, στο παρά πέντε της ολοκλήρωσης της θητείας του, ο γ.γ. να διαθέτει την ευγενή φιλοδοξία να αφήσει «κάτι αξιόλογο» στον 10ο στη σειρά γ.γ. των ΗΕ – 7 από τους οποίους συνέδεσαν το όνομά τους με το κυπριακό ζήτημα. Ωστόσο, κανένα ΜΟΕ, καμία πρωτοβουλία, δεν έχουν αξία αν οι ηγεσίες στη νήσο δεν ενδιαφέρονται για οτιδήποτε. Ποιος θα ανοίξει το οδόφραγμα στη Μία Μηνιά; Ο Πορτογάλος γ.γ.; Ποιος θα μιλήσει για τη βάση πάνω στην οποία να αναπτυχθεί κάτι επί της ουσίας; Η Κολομβιανή απεσταλμένη; Τίποτε δεν μπορεί να αλλάξει, αν οι ηγεσίες δεν επιδιώκουν με σοβαρότητα πρόοδο ή αν ενδιαφέρονται να κερδίσουν πόντους ο ένας εις βάρος του άλλου.

www.larkoslarkou.org.cy

Έχουμε πραγματική ευκαιρία στο Κυπριακό ή άλλη μια ψευδαισθηση;

Του ΜΙΧΑΛΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Η διπλωματική κινητικότητα στο Κυπριακό έχει αναζωπυρώσει, έστω συγκρατημένα, προσδοκίες για εξελίξεις στο εθνικό θέμα. Οι συναντήσεις Χριστοδουλίδη – Ερκιουρμαν, η κάθοδος της Μαρία Άνχελ Ολγκίν και η επικείμενη μετάβασή της σε Αθήνα, Άγκυρα και Βρυξέλλες, δημιουργούν κλίμα προετοιμασίας για την άτυπη πολυμερή συνάντηση (5 + 1), Ιούλιο ή Αύγουστο. Αυτά, μετά την τοποθέτηση του Αντόνιο Γκουτέρες για «ένα στιγμή ευκαιρίας».

Είναι όμως αυτή η στιγμή διαφορετική από τις προηγούμενες; Είναι έτοιμες οι πλευρές να επιτρέψουν να μπούμε στην ουσία του προβλήματος; Είναι έτοιμη η διεθνής κοινότητα να αναμειχθεί σοβαρά; Και είναι έτοιμη η κοινωνία να απορροφήσει μια σοβαρή προοπτική λύσης του Κυπριακού, εκεί που σχεδόν κανείς σήμερα δεν την περιμένει;

Το ότι η ατμόσφαιρα έχει βελτιωθεί είναι γεγονός. Έχει αλλάξει η ρητορική και το ύφος από όλες τις πλευρές και τα Ηνω-

μένα Έθνη. Όλοι συνειδητοποιούν ότι η θητεία του Αντόνιο Γκουτέρες λήγει τον ερχόμενο Δεκέμβριο. Κάτι που προκαλεί αβεβαιότητα και μια αίσθηση ότι κάτι πρέπει να γίνει σύντομα, αφού τα πάντα γύρω από το μέλλον του ΟΗΕ βρίσκονται στον αέρα. Σε Ουκρανία, Γάζα και Ιράν ο οργανισμός είναι εμφανέστατα υποβαθμισμένος, ο προϋπολογισμός του όλο και μειώνεται, ΗΠΑ, Ρωσία και Κίνα θα έχουν μεγάλη επιρροή στο ποιος θα είναι ο νέος γ.γ. και πόσο περιθώριο δράσης θα έχει.

Η αίσθηση του επείγοντος υποδαυλίζεται περαιτέρω από την περιφερειακή αστάθεια και το νέο σκηνικό που θα προκύψει, όταν πάρει τον δρόμο της διευθέτησης η κατάσταση στο Ιράν. Όλοι ανεξάρτητα, Έλληνες, Τούρκοι, Ευρωπαίοι, η Δύση και οι συνεργάτες της, αντιλαμβάνομαστε ότι θα έχουμε μπροστά μας μεγάλες ευκαιρίες. Ευκαιρίες στις οποίες το Κυπριακό κινδυνεύει να εξελιχθεί σε ανυπερβλπτο αγκάθι, με τρόπο που θα μας φέρει ενώπιον πειστικών και απρόβλεπτων διλημάτων.

Η Τουρκία, παίζει μέχρι τώρα τον ρό-

λο του «τερματοφύλακα» στην περιοχή. Εμποδίζει τους υπόλοιπους να προχωρήσουν, χωρίς όμως να πετυχαίνει κέρδη για την ίδια. Η οικονομική της κατάσταση περνά νέες συμπληγάδες. Το κυριότερο όμως, είναι το νέο πλήγμα που επέφερε η τουρκική κυβέρνηση και δικαιοσύνη στην αντιπολίτευση. Μετά τον Εκρέμ Ιμάμογλου που βρίσκεται στη φυλακή, έχει αποκαθλωθεί και ο νέος πρόεδρος του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος, Οζγκιούρ Οζέλ. Κάτι που – πέραν της εσωτερικής αναταραχής – αμαυρώνει περαιτέρω την εικόνα της Τουρκίας στο εξωτερικό και την Ευρώπη. Ίσως αυτό είναι που οδήγησε τον Ερντογάν να δώσει το «πράσινο φως» για να μπει το Κυπριακό στην ουσία του, όπως ο δικός μας Πρόεδρος έχει δημόσια δηλώσει.

Ενδιαφέρον όμως έχουν τα πράγματα και στη δική μας πλευρά. Η λήξη της κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., η ανάγκη Τουρκίας και Ευρώπης να συνεργαστούν σε θέματα άμυνας και η αναβαθμισμένη θέση της Ελλάδας, μας δίνουν ευκαιρία να πετύχουμε ουσιαστική

ευρωπαϊκή εμπλοκή στο Κυπριακό. Το ότι παραμερίζονται ατέρμονες συζητήσεις για Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης, επιτρέπει να επικεντρωθούμε στην ουσία του. Έχει ξεκινήσει να διαπιστώνεται μια μεταστροφή στη στάση και ρητορική του Προέδρου Χριστοδουλίδη στο Κυπριακό, χωρίς βέβαια αυτή να έχει ακόμη δοκιμαστεί. Η δήλωση προεκλογικά για σχέδιο λύσης μέχρι τον Δεκέμβριο, θεωρήθηκε από πολλούς (και τον υπογράφοντα) άνοιγμα στον Συναγερμό για να προσχωρήσει στην κυβέρνηση. Το αποτέλεσμα όμως των εκλογών, όπως εξελίχθηκε, πιθανόν να καθιστά τις εξελίξεις στο εθνικό θέμα τη μόνη διέξοδο για τον Πρόεδρο, εάν θέλει τις προοπτικές επανεκλογής του ζωντανές.

Το κίνητρο βέβαια δεν έχει τόσο σημασία όσο το αποτέλεσμα. Διότι, η κατάσταση στο εσωτερικό μέτωπο είναι, τουλάχιστον, αμύχανη. ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ που πίεσαν στο παρελθόν για εξελίξεις, δεν φαίνονται να πολυθέλουν να το αγγίζουν. Το ΔΗΚΟ, αλλά και το ΕΛΑΜ, έχουν ρίξει τους τόνους της αντίδρασης σε προοπτικές προόδου, ίσως επειδή αυτή δεν

υπάρχει μέχρι τώρα. Είναι άγνωστο το πως η κοινωνία θα αντιδράσει σε μια προοπτική διευθέτησης, χωρίς καμία εκ των πραγμάτων προετοιμασία. Η εικόνα μπορεί να φαίνεται πιο αισιόδοξη, τα σοβαρά ζητήματα όμως υπάρχουν. Όσοι οραματίζονται σοβαρές εξελίξεις στο Κυπριακό έχουν μάλλον στο μυαλό μια στρατηγική συμφωνία μέχρι τον Δεκέμβριο. Για κάτι τέτοιο απαιτούνται μετακινήσεις και από τις δύο πλευρές. Εμείς δεχόμαστε το πλαίσιο του γ.γ. και την αποτελεσματική συμμετοχή της τ/κ κοινότητας; Η Τουρκία θα εγκαταλείψει την προσπάθεια να διασφαλίσει απαιτήσεις πριν από τη διαπραγμάτευση και, κυρίως, την επιθυμία να κρατά την Κύπρο υπό μόνιμη ομηρία με στρατό και εγγυήσεις;

Ο μόνος τρόπος να διαπιστωθούν όλα αυτά είναι να γίνει –αυτή τη φορά– διάλογος ουσίας. Μόνο τότε, θα διαπιστώσουμε πόσο μεγάλο είναι πράγματι το «παράθυρο» του Κυπριακού και πόσο μεγάλες θα είναι και οι δικές μας ευθύνες.

michalis@michalis.com

Κλέφτες του χρόνου

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Το αεράκι στην καλοκαιρινή Λευκωσία δεν σε αφήνει να ψυχάσεις. Δροσερό και απαλό χαίδεύει όλο το σώμα. Τα όνειρα ταξιδεύουν στη μαγεία της ξελογιάστρας νύκτας. Σε ενώνουν μυστηριακά με το χθες, με το αύριο και με το αιώνιο παρόν. Στο κέντρο της ταπεινής και όμορφης παλιάς Λευκωσίας, δίπλα στο παλιό Δημαρχείο, την πλατεία του Δέλλου Δημητριάδη, μακριά από τα «φραωνικά» έργα, από την εξαλλοσύνη της πλατείας Ελευθερίας και τη μοναξιά της πλατείας του παλιού ΓΣΠ, ο σπουδαίος ζωγράφος, με διεθνή καριέρα, ο Αντρέας Χαράλαμπος, παρουσίασε τα εκπληκτικά έργα του σε ένα ακούρι, σε μια παλιά βιοτεχνία, η οποία ακόμη στάζει νερό και μυρίζει μούχλα, σε μια προσωρινή γκαλερί. Και όμως μέσα από αυτό τον ταπεινό χώρο, γεννιούνται μεγάλες ώδη έργα, άξια για θαυμασμό. Όλα «ατάκτως ερριμμένα», θσαυροί σε μιαν αλλιώτικη τάξη. Όλα σε καθλώνουν με την ομορφιά της απλότητας και την πολυπολοκότητα της λεπτομέρειας. Ένα μικρό θαύμα, όπως λένε οι εργάτες της τέχνης, αλλά και οι εργάτες της βιοπάλης, οι οποίοι πάλεψαν για να στήσουν το εργαστήρι του μεγάλου δημιουργού.

Η νύκτα ήταν μαγική, στα εγκαίρια της νέας έκθεσης του Αντρέα Χαράλαμπος. Εντός του υποστατικού τα μεγάλα καλλιτεχνικά έργα. Εκτός, στο πεζοδρόμιο η μικρή δέξωση, με ζιβανίες, κρασιά και λίγα τσιμπήματα, για την καλή, μεγάλη παρέα, η οποία παρευρέθηκε στο σημαντικό γεγονός. Η νύκτα προχωρούσε, οι θαυμαστές της τέχνης αποχωρούσαν ο ένας μετά τον άλλο. Οι λίγοι, αραγμένοι στους «ταπεινούς» καναπέδες, με τη ζιβανία στο χέρι, είχαν ταξιδιάρικες κουβέντες με τον σοφό Αντρέα Χαράλαμπος. Ατέλειωτα ταξίδια, ατέλειωτες οι περιπέτειες της ζωής, σε μια διαδρομή όπου αξία δεν είχε το τέλος, αλλά η πορεία. Όλα κατά τον οδοδείκτη του μέγιστου Κωνσταντίνου Καβάφη.

«Η Ιθάκη σ’ έδωσε τ’ ωραίο ταξίδι. Χωρίς αυτήν δεν θ’ βγαίνες στον δρόμο. Άλλα δεν έχει να σε δώσει πια. Κι αν πτωχική την βρεις, η Ιθάκη δεν σε γέλασε. Έτσι σοφός που έγινες, με τόση πείρα, ήδη θα το κατάλαβες οι Ιθάκες τι σημαίνουν».

Η κουβέντα έφθασε και στην Κυπριακή Προεδρία του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. «Καλά όλοι αυτοί οι μεγάλοι και σπουδαίοι, οι οποίοι επισκέπτονται την περιοχή και αντικρίζουν την κατοχή, δεν μπαίνουν και στον δικό σου χώρο, για να θαυμάσουν τα

έργα ενός αληθινού Κύπριου καλλιτέχνη με διεθνή καριέρα;» ήταν η ερώτηση για να ακολουθήσει η καθηλωτική απάντηση από τον Αντρέα Χαράλαμπος. «Όλοι αυτοί έρχονται για να σου κλέψουν τον χρόνο. Περνούν μπροστά από το έργο και δεν αγγίζουν το πνεύμα από τους πίνακες... Εσείς να έρχεστε πιο συχνά, να πίνουμε τη ζιβανία μας, να κουβεντιάζουμε και να απολαμβάνουμε τη δροσιά της παλιάς Λευκωσίας...». Τόσο απλά και τόσο όμορφα. Τα πολλά λόγια είναι φτώχεια...

Ο κοσμογυρισμένος και πολυβραβευμένος Αντρέας Χαράλαμπος σπούδασε ζωγραφική στο ξεκουστό Ινστιτούτο Καλών Τεχνών Σουγκώφ της Μόσχας, όπου και εργάστηκε ως επιμελητής στην έδρα μνημειώδους ζωγραφικής. Δίδαξε στη Νέα Υόρκη, ως επισκέπτης καθηγητής στο σπουδαιότερο πανεπιστήμιο του κόσμου, στον χώρο των τεχνών. Σε όλο τον κόσμο, έκανε φίλεις, γνώρισε τα πάθια και τους καμπούς των ανθρώπων, κατά τον κυρ Αλέξανδρο Παπαδιαμάντη, βίωσε τις χάρες και τις χαρές των ανθρώπων της βιοπάλης και μεταφέρει στον καμβά τις εμπειρίες μιας ζωής. Ωστόσο, δεν παραδίδεται και συνεχίζει ακάθεκτος. Ο ίδιος ανέφερε κατά τα εγκαίρια της έκθεσης: «Σίγουρα, ακούγεται σαν αστείο, τώρα στην ηλικία των ογδόντα (παρά ένα), να ετοιμάζομαι για ν’ αρχίσω μια καινούργια δουλειά. Αφού το κεφάλι ακόμα λειτουργεί, ή τουλάχιστον έτσι μου φαίνεται, θα κάνω αυτήν την ύστατη προσπάθεια και ίσως κάτι θα βγει. Τα χέρια δεν είναι και τόσο υπάκουα (λόγω του Πάρκινσον), εγώ θα κάνω την προσπάθειά μου. Εξάλλου και στο παρελθόν, ποτέ δεν ήμουν για τα εύκολα. Πιστεύω ότι έχει ενδιαφέρον το πως ένα παλιό ξυλουργείο μεταμορφώνεται σε χώρο καλλιτεχνικής δημιουργίας...».

Όλα τριγύρω αλλάζουνε και όλα τα ίδια μένουν, όπως και τα αιώνια λόγια του μεγάλου Θανάση Βέγγου. «Έπρεπε να γεράσω, αγόρι μου, για να μάθω τι είναι ευτυχία. Τελικά, ευτυχία είναι ένα ζευγάρι χέρια, δυο χέρια. Αυτά που θα σε αγκαλιάσουν, θα σε κρατήσουν, θα σε κοιμίσουν, θα σε περιποιηθούν, θα σου μαγειρέψουν, θα σε χαϊδέψουν και στο τέλος θα σου κλείσουν τα μάτια. Τα πολλά χέρια απλά σε κασιάζουν. Χάσιμο χρόνου. Θα το δεις κι εσύ όσο μεγαλώνεις». Τελικά όλα είναι «κλεμμένος χρόνος» και «χαμένος χρόνος», όταν λείπει το άγγιγμα ψυχής και βασιλεύει η μοναξιά. Απλώς η χαρά κατοικοεδρεύει στα ταπεινά και όμορφα.

kaparispan@yahoo.gr

Ο αδιέξοδος πόλεμος του Νετανιάχου

Του ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Ο **πόλεμος** στον Λίβανο έχει συμβάλει καταλυτικά στη ριζική αναθεώρηση της ισραηλινής στρατιωτικής στρατηγικής. Για δεκαετίες βασίζονταν στις τρεις αρχές του πρώτου πρωθυπουργού της χώρας Νταβίντ Μπεν Γκουριόν: hatra'a (έγκαιρη προειδοποίηση), harta'a (αποτροπή) και hachra'a (αποτελεσματική δράση). Η πολιτική και η στρατιωτική ηγεσία, δηλαδή, έπρεπε να αποτρέπουν μεγάλες επιθέσεις, αλλά να είναι πάντα έτοιμες να επιλακούν σε έναν περιορισμένο πόλεμο με στόχο την ταχεία επίτευξη της νίκης. Η κυβέρνηση Νετανιάχου έχει καταστρατηγήσει τις τρεις αρχές, αφού δεν βιάζεται να τερματίσει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στη γειτονική χώρα. Το πιο ανησυχητικό, δε, είναι ότι σχεδιάζει τη δημιουργία μιας ζώνης ασφαλείας στο νότιο τμήμα της λιβανικής επικράτειας, αντίστοιχη με εκείνη που διατηρούσε το Ισραήλ την περίοδο 1985-2000.

Η Χεζμπολάχ ιδρύθηκε με τη βοήθεια των Ιρανών Φρουρών της Επανάστασης για να εκδιώξει τις ισραηλινές δυνάμεις από τον νότιο Λίβανο. Αν δεν υπήρχε ισραηλινή κατοχή, δεν θα είχε καταφέρει η οργάνωση να εδραιωθεί στο εσωτερικό της χώρας. Κατά τη διάρκεια του συριακού εμφυλίου πολέμου, όμως, η Χεζμπολάχ έστειλε χιλιάδες μαχητές για να πολεμήσουν υπέρ του καθεστώτος Ασαντ και εναντίον της σουνι-

κικής πλειονότητας. Η συγκεκριμένη ενέργεια πυροδότησε κατηγορίες περί σεχταριστικής δράσης και επέφερε την πολιτική της απομόνωση. Μετά την έναρξη της εξελισσόμενης ισραηλινής εισβολής, δράττεται της ευκαιρίας να αυτοπαρουσιαστεί πάλι ως υπερασπιστρια της λιβανικής ανεξαρτησίας. Χωρίς αμφιβολία, η ισχυρή παρουσία της στον νότιο Λί-

βανο συνιστά απειλή για την ισραηλινή ασφάλεια. Χιλιάδες πολίτες έχουν αναγκαστεί να φύγουν από τα σπίτια τους στο βόρειο Ισραήλ, λόγω των επιθέσεων της Χεζμπολάχ. Ως εκ τούτου, η οργάνωση έχει δεχθεί σκληρά χτυπήματα με την παγίδευση χιλιάδων συσκευών επικοινωνίας, την εκτέλεση του ηγέτη της Χασάν Νασράλα και την καταστροφή μεγάλου τμήματος του πυραυλικού της οπλοστασίου. Ωστόσο, παρά τις ισραηλινές προβλέψεις, συνεχίζει να προβάλλει σθεναρά αντίσταση για τρεις λόγους.

Πρώτον, η μορφολογία του εδάφους στον νότιο Λίβανο είναι ιδανική για τις ασύμμετρες επιχειρήσεις της Χεζμπολάχ. Οι λόφοι, οι κοιλάδες και τα δάση παρέχουν φυσική κάλυψη στους μαχητές της, ενώ πολλά χωριά και κωμοπόλεις έχουν μετατραπεί σε φρούρια της οργάνωσης. Σε ένα τόσο σύνθετο επιχειρησιακό περιβάλλον, ο ισραηλινός στρατός βρίσκεται αντιμέτωπος με τακτικές ανταρτοπολέμου, που αυξάνουν συνεχώς τις απώλειές του. Στην πραγματικότητα, ο χρόνος δεν κυλάει υπέρ του Ισραήλ που ήδη δέχεται σφοδρή κριτική για την εθνοκάθαρση της περιοχής. Δεύτερον, η μαζική χρήση των FPV drones καταδεικνύει το υψηλό επίπεδο επιχειρησιακής καινοτομίας και προσαρμοστικότητας της οργάνωσης. Οι ισραηλινές δυνάμεις παραδόξως δεν ήταν προετοιμασμένες για να αντιμετωπίσουν τέτοια μικρά drones, τα οποία λειτουργούν με οπτική ίνα και επομένως δεν αντιμετωπίζονται με ηλεκτρονικά αντίμετρα. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι επιθέσεις καταγράφονται από ενσωματωμένη κάμερα και στη συνέχεια το οπτικοακουστικό υλικό χρησιμοποιείται για προπαγανδιστικούς σκοπούς στο Διαδίκτυο. Τα drones της Χεζμπολάχ δημιουργούν νέα επιχειρησιακά δεδομένα για την ισραηλινή πλειυρά.

Τρίτον, η οργάνωση έχει αποκτήσει βαθιές ρίζες μέσα

στην πολυπληθή σιιτική κοινότητα του Λιβάνου και δύναται συνεχώς να στρατολογεί νέα μέλη. Κάθε ισραηλινό πλήγμα εναντίον αμάχων ενισχύει το αφήγημα της αντίστασης, το οποίο εδράζεται σε μια ριζοσπαστική εκδοχή της σιιτικής θεολογίας. Οι μαχητές της νιώθουν ότι υπηρετούν τον ύψιστο σκοπό, όπως έπραξε ο ιμάμης Χουσεΐν (εγγονός του προφήτη Μωάμεθ) στην εμβληματική μάχη της Καρμπάλα το 680 μ.Χ. εναντίον των σουνιτών. Για τη Χεζμπολάχ, η σύγκρουση με έναν ισχυρότερο αντίπαλο αποτελεί πηγή υπερηφάνειας και ηρωισμού. Αυτή είναι μια κρίσιμη παράμετρος που δεν φαίνεται να λαμβάνει υπόψη η Ιερουσαλήμ.

Συνοψίζοντας, η ισραηλινή επιχείρηση είναι σχεδόν αδύνατον να καταλήξει σε μια στρατηγική νίκη εναντίον της Χεζμπολάχ. Χρειάζεται να δοθεί περισσότερος χρόνος στην προσπάθεια για διπλωματική διευθέτηση της κρίσης. Αν η πακιστανική διαμεσολάβηση καταλήξει στην επίτευξη μιας προκαταρκτικής συμφωνίας ΗΠΑ - Ιράν, είναι πιθανό –κατόπιν απαίτησης της Τεχεράνης– να υπάρξει και εκκheimerία στο μέτωπο του νοτίου Λιβάνου.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και reader in International Security στο King's College London.

Κάποιοι που είχε την ατυχή εμπνευση να κάνει ζάπινγκ κατά τη διάρκεια του αγώνα νοσπλεύεται (ευτυχώς εκτός κινδύνου).

Πολιτισμική επιτάχυνση και εφηβική στάση

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ*

Η εμπειρία του ολοκληρωτισμού οδήγησε σε μια ριζική κριτική της παραδοσιακής έννοιας της υπακοής και σε μια εκτεταμένη φιλοσοφική προσπάθεια να εδραιωθεί μια νέα μεταπολεμική κοινωνική τάξη στη βάση του κριτικού πνεύματος. Η προσπάθεια αυτή έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της πολιτισμικής επανάστασης σε όλο τον Δυτικό κόσμο, από το Σαν Φρανσίσκο μέχρι το Τόκιο και από το Μπέρκλεϊ μέχρι τη Σορβόνη. Η παραδοσιακή κοινωνική τάξη, αυτή που απαιτούσε την τυφλή υποταγή στις αρχές, συγκλονίστηκε από τη γενιά της αμφισβήτησης. Η έννοια του «δικαιώματος» απέκτησε ένα νέο νόημα, αυτό της υποκρέωσης στην ανυπακοή ως προϋπόθεση ορθής λειτουργίας των φιλελεύθερων θεσμών που προστατεύουν τα ατομικά δικαιώματα. Η κουλτούρα της «επανάστασης», της αμφισβήτησης και της ανυπακοής ενσωματώθηκε μάλιστα στην οντογενετική διαδικασία, στην «φυσιολογική» ψυχολογική ανάπτυξη των ατόμων κατά το «εφηβικό» στάδιο. Συναισθήματα όπως η οργή ή εκρηκτικές συμπεριφορές όπως το μένος κατά τις γονεϊκές εξουσίας κατανοούνται πλέον ως φυσιολογικά βήματα στον δρόμο προς την εξωτομίκευση και την ανάπτυξη της συνείδησης και του

κριτικού πνεύματος. Ο «έφηβος» ερμηνεύει οποιαδήποτε εξουσιαστική αρχή, κράτος, έθνος, οικογένεια, σχολείο, ως αυταρχική και, κυρίως, ως μη νόμιμη. Πλέον η νομιμότητα των πράξεών του προέρχεται από μια αποκλειστικά αρχή, την προσωπική του συνείδηση. Οποιαδήποτε άλλη κοινωνική αρχή θεωρείται καταχρηστική, παρεμβατική. Η «εφηβική» στάση, η στάση του «επαναστάτη χωρίς αιτία», είναι πρώτα πολιτισμική πρόταση της Δυτικής κοινωνίας πριν γίνει συμπεριφορικό μοντέλο.

Πού οφείλεται όμως η αλλαγή αυτή στην κοινωνική νοοτροπία της Δύσης; Κριτική της υπακοής υπήρχε και κατά τη διάρκεια του Διαφωτισμού. Μάλιστα ο Διαφωτισμός ήταν ο πρώτος ο οποίος απογύμνωσε την εξουσία από τα πρωτά της και απαίτησε τα πρωτεία του λόγου. Ήταν ο πρώτος, ο οποίος κανονικοποίησε την πολιτική ανυπακοή ως ουσιαστικό και αναπόδραστο στοιχείο του φιλελεύθερου πολιτεύματος. Καμία θεωρία όμως του 18ου ή του 19ου αιώνα δεν ενέταξε τη διδασκαλία της ανυπακοής των Διαφωτιστών στη συμπεριφορική ανάπτυξη των εφήβων. Ακόμη και στον Ντοστογιέφσκι, ο έφηβός του συμπεριφέρεται σύμφωνα με τα βιβλικά χριστιανικά πρότυπα του άσωτου υιού, ο οποίος επιβιώνοντας σε συνθήκες σύγχρονου ηθικού μαρasmus και παρακμής, χάνει

τον εαυτό του και μέσα από κοινωνικούς πειρατισμούς τον ξαναβρίσκει και αποκτάει μια νέα ζωή. Τι συνέβη άραγε στη μεταπολεμική Δύση; Τι ώθησε αυτή τη δημιουργία του αρχέτυπου του «έφηβου» επαναστάτη; Σίγουρα δεν άλλαξε από τη μια δεκαετία στην άλλη η ανθρώπινη βιολογία ή το DNA. Αυτό που άλλαξε ήταν το κοινωνικό μοντέλο, οι συλλογικές αναπαραστάσεις και οι κοινωνικές προσδοκίες.

Το συμπεριφορικό μοντέλο του «εφήβου», το αρχέτυπο του εφήβου, συνδέεται άρρηκτα με την κοινωνικο-επιστημονική επιτάχυνση, αποτελεί τη διαδικασία προσαρμογής του Δυτικού πολιτισμού σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον. Η Σχολή της Φρανκφούρτης, με τη δριμεία κριτική της κατά του εργαλειοακού λόγου, έθεσε αρκετά νωρίς –ήδη από την εποχή του μεσοπολέμου– την ουσία του προβλήματος. Ο ανθρώπινος ψυχισμός δεν εξελίσσεται με την ίδια ταχύτητα που εξελίσσεται ο ανθρώπινος πολιτισμός. Χλιτοτεχνικά παραγωγή και ψυχοπνευματική ανάπτυξη όχι μόνο δεν συμβαδίζουν, αλλά απομακρύνονται και αποξενώνονται μεταξύ τους. Οι δυο παγκόσμιοι πόλεμοι και οι φρικαλεότητες των ολοκληρωτισμών ήταν αποτέλεσμα αυτής της δυναμικής της αποξένωσης της ψυχής από την ύλη. Η πολιτισμική επανάσταση ήταν η συνεκδητοποίηση του

προβλήματος και ο «έφηβος» ήταν η πολιτισμική στάση ικανή να αντισταθμίσει την κακή δυναμική του υλικο-πνευματικού χάσματος. Από το 1960 και μετά οι Δυτικές κοινωνίες αλλάζουν με φρενήρεις ρυθμούς, οι νέες γενιές εισέρχονται κυριολεκτικά σε νέες κοινωνίες, στις οποίες οι παλιές γενιές αισθάνονται ξένοι. Οι παλιές γενιές δεν είναι πλέον σε θέση να λειτουργήσουν ως οδηγοί στα δεδομένα της νέας κοινωνίας. Ο «έφηβος» είναι το στάδιο κοινωνικής ανάπτυξης του νέου, κατά το οποίο ο τελευταίος πραγματοποιεί ένα άλμα με σκοπό να γεφυρώσει το χάσμα ανάμεσα σε αυτό που οι προηγούμενες γενιές του παρουσιάζουν ως «κόσμο» και στον κόσμο όπως πραγματικά είναι ή όπως αυτός τον αντιλαμβάνεται. Η επιτυχία του «εφηβικού» μοντέλου, το γεγονός δηλαδή ότι θεωρούμε πλέον την εφηβική επαναστατικότητα ως μέρος της ολοκλήρωσης της ατομικής προσωπικότητας, αποδεικνύει ότι ο «κόσμος» όπως τον κατανοεί ο έφηβος είναι πιο κοντά στον πραγματικό κόσμο απ' ό,τι ο «κόσμος» όπως τον βλέπουν οι παλαιότερες γενιές.

Κατά τις πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα, παρατηρείται μια επιτάχυνση της επιτάχυνσης του υλικοτεχνικού πολιτισμού. Ταυτόχρονα αναπτύσσεται ένα άλλο, νέο, αρχέτυπο, αυτό του «προεφήβου» και της προεφηβικής τάσης στην

ανυπακοή και την «επανάσταση». Χρειάζονται πλέον όχι ένα αλλά δυο άλματα για να προσαρμοσθούν οι νέες γενιές στα νέα τεχνολογικά και κοινωνικά δεδομένα. Η επιτάχυνση της επιτάχυνσης αναμένεται να επιμκύνει προς τα κάτω και προς τα άνω την εφηβική συμπεριφορά. Οι νέοι σήμερα εισέρχονται νωρίτερα στην εφηβική ηλικία. Από ψυχική και συμπεριφορική άποψη, ολόκληρη η παιδική ηλικία είναι πλέον μια διαρκής εφηβεία, μια διαρκής «επανάσταση». Αυτή η νέα πολιτισμική κατάσταση είναι δηλωτική της δυσπροσαρμογής της κάθε γενιάς στα δεδομένα της επομένης. Η απόσταση δε ανάμεσα σε δυο γενιές είναι σήμερα τέτοια που απαιτείται και μια «εφηβική» στάση από τους ενήλικες. Για να μην αποξενωθούν παντελώς από τη νέα κοινωνικο-τεχνική πραγματικότητα, οι παλαιότερες γενιές καλούνται και αυτές να υιοθετήσουν την εφηβική επαναστατικότητα ως στάση ζωής, κάτι που κοινωνικά θα εκφραστεί ως παλιμπατισμός, ηλικιακή παλινδρόμηση ή όψιμη επανάσταση. Η στάση αυτή αποτελεί ήδη αντίβαρο στη σύνθετη συντηρητικοποίηση που επέρχεται με την αύξηση της ηλικίας.

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Αχμέτ Νταβούτογλου, πρώην πρωθυπουργός
και πρώην υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας

Το Αιγαίο είναι κοινό

Η «Γαλάζια Πατρίδα» βασίζεται στην αντίληψη ότι η Τουρκία είναι και θαλάσσια χώρα, όχι μόνο χερσαία. Αντί να επικεντρώνονται σε διατυπώσεις, θα ήταν καλύτερο Τούρκοι και Έλληνες να καθίσουν στο τραπέζι

Συνέντευξη στον **ΑΘΑΝΑΣΙΟ ΚΑΤΣΙΚΙΔΗ**

Βρέθηκε στη Σουλεϊμανίγια, στο Κουρδικό Ιράκ, προσκεκλημένος του 2ου Συνεδρίου που διοργάνωσε το Οικονομικό Φόρουμ των Δελφών, όπου συμμετείχε σε πάνελ που συντόνιζε η «Καθημερινή» με τίτλο: «Ιράκ και Κουρδιστάν ανάμεσα σε Μεγάλες Δυνάμεις». Στο πλαίσιο της συζήτησης, ο πρώην πρωθυπουργός και πρώην υπουργός Εξωτερικών της Τουρκίας Αχμέτ Νταβούτογλου υπογράμμισε ότι «η Μέση Ανατολή χρειάζεται μια νέα περιφερειακή αρχιτεκτονική ασφαλείας», αναδεικνύοντας την ανάγκη για συνολικό επανασχεδιασμό των ισορροπιών στην περιοχή.

Σε συνέντευξή του στην «Κ», ο νυν ηγέτης του «Κόμματος του Μέλλοντος» και βασικός «αρχιτέκτων» της εξωτερικής πολιτικής της Τουρκίας απάντησε σε ερωτήματα για το κυοφορούμενο νομοσχέδιο που συνδέεται με τη «Γαλάζια Πατρίδα», το οποίο χαρακτήρισε ως «εννοιολογική προσέγγιση», παρά ως «νόμο», όσο και για το κατά πόσον υπάρχει πολιτική βούληση να παραπεμφθούν οι διαφορές Ελλάδας - Τουρκίας για την ΑΟΖ και την υφαλοκρηπίδα στη Χάγη.

– Τα «ήρεμα νερά» που επικράτησαν το 2023, μετά τη «Διακήρυξη των Αθηνών», φαίνεται πλέον να βρίσκονται υπό αμφισβήτηση. Το προτεινόμενο νομοσχέδιο για τη «Γαλάζια Πατρίδα», σύμφωνα με αρκετούς αναλυτές, αντανακλά την προσπάθεια της Τουρκίας να αποτρέψει την επέκταση της ελληνικής ΑΟΖ στα 12 ναυτικά μίλια. Αποτελεί αυτή η νομοθετική πρωτοβουλία μια προσπάθεια δημιουργίας «τετελεσμένων»;

– Οχι, δεν το πιστεύω. Στην πραγματικότητα, γιατί αναπτύχθηκε η έννοια της «Γαλάζιας Πατρίδας» και τότε εμφανίστηκε; Αναπτύχθηκε μετά τη μονομερή δήλωση της Ελλάδας για την επέκταση των ελληνικών χωρικών υδάτων στα 12 ναυτικά μίλια. Σύμφωνα με την τουρκική άποψη, αυτό θα άφηνε την Τουρκία σχεδόν χωρίς καθόλου πρόσβαση στο Αιγαίο. Η Τουρκία είναι ναυτικό κράτος, όχι απλώς χερσαία χώρα. Τα τρία τέταρτα των συνόρων μας είναι θαλάσσια.

Επομένως, αν δεχθούμε την ελληνική αξίωση των 12 ναυτικών μιλίων, η Τουρκία θα εξακολουθούσε να έχει ακτογραμμή στη Μαύρη Θάλασσα, αλλά στο Αιγαίο δεν θα είχε σχεδόν καμία τουρκική ακτογραμμή. Και στην Ανατολική Μεσόγειο, αν συμπεριληφθεί και αυτή και γίνουν δεκτές οι αξιώσεις της ελληνοκυπριακής πλευράς, η Τουρκία θα βρεθεί σε αδιέξοδο με βάση αυτήν την αντίληψη.

Για παράδειγμα, σύμφωνα με αυτήν την αντίληψη, αν γινόταν αποδεκτή η ελληνική αξίωση, τα τουρκικά πλοία που ταξιδεύουν από τη μία τουρκική παραλιακή πόλη στην άλλη θα έπρεπε να λαμβάνουν άδεια από την Ελλάδα. Η τουρκική πλευρά υποστηρίζει ότι η Τουρκία έχει επίσης πατρίδα στη θάλασσα. Αρα η σωστή προσέγγιση είναι μια αμοιβαία κατανόηση ότι το Αιγαίο είναι κοινό. Το να είναι «κοινό» δεν σημαίνει απαραίτητα μια διαίρεση 50-50· σημαίνει ότι η Τουρκία και η Ελλάδα μπορούν και οι δύο να χρησιμοποιούν το Αιγαίο για μεταφορές και ως ενεργειακό πέρασμα χωρίς αποκλεισμούς. Όλοι πρέπει να προσεγγίσουν το ζήτημα ορθολογικά.

– Επομένως, ποιος είναι ο

πραγματικός σκοπός του νομοσχεδίου για τη «Γαλάζια Πατρίδα»;

– Στην πραγματικότητα, δεν πρόκειται για νόμο, και δεν υπάρχει ακόμη τέτοιος νόμος. Πρόκειται για μια εννοιολογική προσέγγιση που βασίζεται στην αντίληψη ότι η Τουρκία είναι και θαλάσσια χώρα, όχι μόνο χερσαία. Αντί να επικεντρώνονται σε διατυπώσεις και αξιώσεις, θα ήταν καλύτερο οι Τούρκοι και οι Έλληνες να καθίσουν στο τραπέζι των διαπραγματεύσεων και να συζητήσουν τα κοινά συμφέροντά τους.

– Δεδομένου ότι εξακολουθείτε να μην αναγνωρίζετε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS), πώς επηρεάζει αυτό τις προοπτικές επίλυσης των θαλάσσιων διαφορών;

– Είχαμε διεξαγάγει διερηνυτικές συνομιλίες στο παρελθόν, όταν ήμουν υπουργός Εξωτερικών, και σημειώσαμε σημαντική πρόοδο σε αυτές τις συζητήσεις. Ελπίζω, αν και δεν γνωρίζω, δεδομένου ότι δεν ασκώ καθήκοντα εδώ και δέκα χρόνια, ότι τα πράγματα εξακολουθούν να προχωρούν.

Αν αυτά τα θέματα συζητηθούν ιδιωτικά μεταξύ μας, Τούρκων και Ελλήνων, και μεταξύ εμπειρογνομόνων, ξεκινώντας από εκείνες τις διερηνυτικές συνομιλίες όπου υπήρχαν χάρτες και ορισμένα δικαιώματα είχαν προσδιοριστεί μεταξύ των δύο πλευρών, τότε δεν το βλέπω ως ένα ανυπέρβλητο ζήτημα. Αντιθέτως, είναι θέμα νοοτροπίας και πολιτικής βούλησης.

– Σήμερα, υπάρχει η πολιτική βούληση να παραπεμφθούν οι διαφορές σχετικά με την ΑΟΖ

“

Ευθύνες και δικαιώματα

Τόσο η Τουρκία όσο και η Ελλάδα έχουν δικαιώματα και ευθύνες στο Αιγαίο. Αυτή θα πρέπει να είναι η βασική φιλοσοφία και η κατευθυντήρια αρχή και για τις δύο πλευρές.

Κύπρος και Σχέδιο Ανάν

Αυτό που χρειάζεται είναι μια αλλαγή από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων και όχι από την πλευρά των Τουρκοκυπρίων. Η τουρκική πλευρά είπε «να» στο Σχέδιο Ανάν.

Ο Αχμέτ Νταβούτογλου την εποχή της παντοδυναμίας του, τον Μάιο του 2016, φωτογραφίζεται με φίλους και στελέχη του ΑΚΡ. Μιλώντας για τις διαφορές Αθήνας και Αγκυρας σχετικά με τις θαλάσσιες ζώνες, τόνισε πως όταν ήταν υπουργός Εξωτερικών είχαν γίνει διερηνυτικές συνομιλίες και είχε σημειωθεί σημαντική πρόοδος. «Αν αυτά τα θέματα συζητηθούν μεταξύ Τούρκων και Ελλήνων και μεταξύ εμπειρογνομόνων, ξεκινώντας από εκείνες τις διερηνυτικές συνομιλίες όπου υπήρχαν χάρτες και ορισμένα δικαιώματα είχαν προσδιοριστεί μεταξύ των δύο πλευρών, τότε δεν το βλέπω ως ένα ανυπέρβλητο ζήτημα», λέει στην «Κ».

«Αν υπάρχει πρόθεση να στριμωχθεί η Τουρκία, αυτή δεν θα στριμωχθεί ποτέ από κανέναν, και αυτή δεν είναι μια θετική προσέγγιση», υπογραμμίζει ο Αχμέτ Νταβούτογλου σχετικά με τη στρατιωτική συνεργασία Ελλάδας και Κύπρου με το Ισραήλ.

και την υφαλοκρηπίδα στο Διεθνές Δικαστήριο της Χάγης;

– Δεν είμαι στην εξουσία τώρα, επομένως δεν μπορώ να ισχυριστώ ότι υπάρχει. Υπάρχει η γενική τουρκική εξωτερική πολιτική, η οποία υποθέτει ότι τα ζητήματα μπορούν να επιλυθούν.

– Η έννοια της «Γαλάζιας Πατρίδας» ξεκίνησε ως ακαδημαϊκή διατύπωση, αλλά έκτοτε έχει υιοθετηθεί ευρέως στον τουρκικό δημόσιο λόγο. Έχει ουσιαστικά καταστεί επίσημο δόγμα της Τουρκίας;

– Οχι, δεν πρόκειται για ένα δόγμα ή μια επίσημη θέση. Στην πραγματικότητα είναι μια ορολογία, μια αντίδραση στην αξίωση της Ελλάδας για κυριαρχία στο Αιγαίο. Εάν και οι δύο πλευρές μιλούν με βάση το αμοιβαίο συμφέρον, πιστεύω ότι δεν θα αποτελέσει πρόβλημα. Τόσο η

τηγορεί την Ελλάδα και την Κύπρο ότι ευθυγραμμίζονται πλήρως με το Ισραήλ, ενώ η Αθήνα τονίζει τον στρατηγικό ρόλο αυτής της συμμαχίας. Ερμηνεύετε αυτήν τη συμμαχία ως απειλή για τα τουρκικά συμφέροντα;

– Για να είμαι ειλικρινής, αυτή δεν είναι μια ώριμη προσέγγιση. Δεν βλέπω καμία γεωπολιτική βάση για συνεργασία μεταξύ Ελληνοκυπρίων, Ελλάδας και Ισραήλ, ειδικά σε μια εποχή που το Ισραήλ βρίσκεται ενώπιον του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου (ICC) και του Διεθνούς Δικαστηρίου (ICJ), σε σχέση με τις κατηγορίες για γενοκτονία στη Γάζα.

Ως φίλος, δεν θα πρότεινα να σταθεί κανείς στο πλευρό του Ισραήλ και να το θεωρείτε στυλοβάτη της ελληνικής δημοκρατικής παράδοσης. Η ιστορία της ελληνικής φιλοσοφίας περί δημοκρατίας δεν συνάδει με μια τέτοια σχέση με το Ισραήλ. Αφήνοντας κατά μέρος την Τουρκία, αν υπάρχει πρόθεση να στριμωχθεί η Τουρκία, αυτή δεν θα στριμωχθεί ποτέ από κανέναν και αυτή δεν είναι μια θετική προσέγγιση.

– Με την αποδυνάμωση της περιφερειακής ηγεμονίας του Ιράν και των αντιπροσώπων του, όπως η Χαμάς και η Χεζμπολάχ, η Τουρκία φαίνεται να προσπαθεί να καλύψει το κενό και να αναδειχθεί σε περιφερειακό ηγεμόνα. Συμφωνείτε με αυτήν την εκτίμηση;

– Οχι, η Τουρκία δεν επιδιώκει ηγεμονικό ρόλο. Η Τουρκία ακολουθεί μια στρατηγική συνέπειας και συνέχειας. Δεν είμαι στην εξουσία αυτή τη στιγμή, αλλά γνωρίζω πολλούς από τους εμπλεκόμενους, οι οποίοι είναι φίλοι μου, ενώ ορισμένοι είναι πρώην συνάδελφοι με τους οποίους συνεργάστηκα.

Δεν έχουμε καμία φιλοδοξία για ηγεμονία οπουδήποτε. Η αποδυνάμωση του Ιράν δεν αποτελεί ευκαιρία για την Τουρκία και δεν θέλουμε να αποδυναμωθεί κανένας γείτονάς μας. Ταυτόχρονα, το Ιράν πρέπει να μάθει από αυτές τις εμπειρίες ότι δεν πρέπει να ακολουθεί μια προσέγγιση στη Μέση Ανατολή σύμφωνα με την οποία τέσσερις αραβικές πρωτεύουσες θεωρείται ότι βρίσκονται υπό την επιρροή του, δηλαδή η Δαμασκός, η Βηρυτός, η Σααρά και η Βαγδάτη.

Ελπίζω ότι το Ιράν θα κατανοήσει τις ευαισθησίες της περιοχής. Η Τουρκία και το Ιράν δεν είναι αντίπαλοι υπό αυτήν την έννοια, αντιθέτως, θα πρέπει να συνεργαστούν. Η συνεργασία είναι απαραίτητη, για παράδειγμα, στο Ιράκ, όπου είναι ζωτικής σημασίας για τη σταθερότητα και την ευημερία.

– Κλείνοντας και όσον αφορά την Κύπρο, η εκλογή του Ερκοιράν έχει ερμηνευθεί ως μια στροφή των Τουρκοκυπρίων προς μια ομοσπονδιακή λύση. Είκοσι δύο χρόνια μετά το Σχέδιο Ανάν, σηματοδοτεί αυτό μια «νέα φάση» στο Κυπριακό;

– Στην πραγματικότητα, αυτό που χρειάζεται είναι μια αλλαγή από την πλευρά των Ελληνοκυπρίων και όχι από την πλευρά των Τουρκοκυπρίων. Η τουρκική πλευρά είπε «να» στο Σχέδιο Ανάν, ενώ η ελληνοκυπριακή πλευρά είπε «όχι». Επομένως, δεν υπάρχει ανάγκη για αλλαγή στην «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου». Η απαραίτητη αλλαγή είναι η ελληνοκυπριακή πλευρά να υιοθετήσει τη φιλοσοφία του Σχεδίου Ανάν.

– Την ίδια ώρα, η Τουρκία κα-

ETK0
GATE TO MODERN CULTURE
LIMASSOL

JULY 6
19:30 TILL LATE

TICKETS **€10**
INCLUDING ONE COCKTAIL

MAIN PARTNER

CENTS
BEVERAGES

PARTNERS

EMINENTE
RON DE CUBA

EVENT SUPPORTER

wizguide

MEDIA PARTNER

ORGANISER

Με το στίγμα του Ισραήλ

Η συμμαχία της Αθήνας με τον Νετανιάχου προκαλεί την αντίδραση της Αγκυρας, αλλά και παρενέργειες στη σχέση με άλλα κράτη της Μέσης Ανατολής

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΑΟΥ**

Τα ολοένα περισσότερα και διαρκώς διευρυνόμενα πολιτικά μέτωπα που έχει ανοίξει ο πρωθυπουργός του Ισραήλ Μπέντζαμιν Νετανιάχου, ακόμα και με τους πιο στενούς συμμάχους της χώρας του, καθιστούν την κυβερνησή του στην Ιερουσαλήμ έναν από τους λιγότερο ελκυστικούς διεθνείς συνομιλητές. Το διεθνές περιβάλλον είναι ρευστό, ωστόσο η κατάσταση στο Ισραήλ έχει εκ των πραγμάτων εγκατασταθεί ως σταθερή παράμετρος και της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής για μια σειρά από λόγους που πολλές φορές επικαλύπτονται.

Η Αθήνα έχει βρεθεί τα τελευταία τρία χρόνια ουκ ολίγες φορές σε εξαιρετικά δύσκολη θέση όχι μόνο έναντι των Ευρωπαίων εταίρων της, αλλά και των Αμερικανών, λόγω της ανθρωπιστικής καταστροφής στη Γάζα, καθώς επίσης και λόγω των γεωπολιτικών επιπλοκών που προκαλούν οι πολεμικές συρράξεις γύρω από το Ισραήλ. Ένας επιπρόσθετος λόγος συνδέεται και με τα εξοπλιστικά, καθώς οι προμήθειες που πραγματοποιούν οι ελληνικές Ενοπλες Δυνάμεις τα τελευταία χρόνια από το Ισραήλ προκαλούν τη δυσaréσκεια όσων θα επιθυμούσαν μερίδιο στα ελληνικά προγράμματα. Αν και η ελληνική διπλωματία έως αυτή τη στιγμή έχει κατορθώσει

να κρατήσει ισορροπίες, κυρίως με τις χώρες της περιοχής, με τις οποίες διατηρεί εξαιρετικές διμερείς σχέσεις, πλέον έχει αρχίσει να κυριαρχεί το αφήγημα της αυξανόμενης εξάρτησης της Ελλάδας από το Ισραήλ στον τομέα της άμυνας και της ασφάλειας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Η μεταβλητή του Λιβάνου

Η Αθήνα αντικρούει αυτή την κριτική αναδεικνύοντας, μεταξύ άλλων, την επικριτική στάση την οποία έχει κρατήσει έναντι της κυβέρνησης Νετανιάχου στο ζήτημα των επιχειρήσεων των ισραηλινών δυνάμεων στον νότιο Λίβανο. Αλλωστε το ζήτημα του Λιβάνου ανέδειξε –για ακόμα μια φορά– πριν από λίγες ημέρες ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης, ο οποίος υπογράμμισε ακόμα ότι η σχέση με το Ισραήλ αφορά το συγκεκριμένο κράτος και όχι τη σημερινή κυβέρνηση του. Η στάση αυτή έχει κυρίως πολιτική στόχευση, καθώς το Μέγαρο Μαξίμου θέλει να αποδομήσει την κριτική περί σχέσης με το Ισραήλ που περιορίζεται στον Νετανιάχου και όχι συνολικότερα στο συγκεκριμένο κράτος. Πέρα από την παραπολιτική διάσταση που εξαντλείται στα κοινωνικά δίκτυα, η αντασχή της σχέσης Ελλάδας και Ισραήλ στην πραγ-

ματικότητα δεν έχει δοκιμαστεί δίχως τον Νετανιάχου στη θέση του πρωθυπουργού από το 2010 και μετά. Υπάρχει η εξαίρεση της παρένθεσης ανάμεσα στον Ιούλιο του 2021 και τον Δεκέμβριο του 2022, της συγκυβέρνησης Ναφτάλι Μπένετ - Γιαΐρ Λαπίντ, ωστόσο τα συμπεράσματα που μπορεί να εξαχθούν από εκείνη την περίοδο δεν είναι ασφαλή. Πράγματι, τότε σημειώθηκε κάποια επιβράδυνση στον ρυθμό των ελληνοϊσραηλινών σχέσεων, αλλά αυτή πιθανότατα οφείλεται στα εγγενή προβλήματα που είχε ο «αντι-Νετανιάχου» ετερόκλητος συνασπισμός εθνικιστών, δεξιών, αριστερών και Αράβων. Από την επιστροφή Νετανιάχου στο «τιμόνι» του Ισραήλ έχουν προχωρήσει με ταχύτητα πάρα πολλά εξοπλιστικά προγράμματα για τις ελληνικές Ενοπλες Δυνάμεις, με πλέον πρόσφατο την «Ασπίδα του Αχιλλέα», ύψους 3,5 δισ. ευρώ, αμιγώς ισραηλινής τεχνολογίας, που μάλιστα βρίσκεται λίγο πριν από το σκέλος της συμβασιοποίησης. Σήμερα (Κυριακή 14 Ιουνίου) αναμένεται να ολοκληρωθούν οι τελευταίες λεπτομέρειες, ώστε τις επόμενες εβδομάδες το πρόγραμμα να εγκριθεί από το ΚΥΣΕΑ και να προχωρήσουν οι υπογραφές. Μέχρι στιγμής, σκόπελος ήταν η συμμετοχή της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας και κάποια ζητήματα φορολογίας.

Κατά της Κύπρου

Το προφανές επιχείρημα υπέρ της στρατηγικής σχέσης που διατηρεί η Ελλάδα με το Ισραήλ αφορά, βεβαίως, την εξισορρόπηση της επιρροής της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο, ωστόσο η Αθήνα δεν θέλει να το επικαλείται. Στην Αγκυρα το γνωρίζουν αυτό. Και προσπαθούν να αναδεικνύουν διαρκώς τη συγκεκριμένη διάσταση. Πριν από λίγες ημέρες το υπουργείο Εθνικής Άμυνας της Τουρκίας περιέγραψε την Κυπριακή Δημοκρατία ως «προτεκτοράτο» του Ισραήλ. Η πολύ σκληρή αυτή επίθεση είχε ως αφορμή την ευρύτερη στρατηγική συνεργασία της Λευκωσίας με το Ισραήλ, αλλά και το Παρίσι, στο πλαίσιο της συμφωνίας για τη δυνατότητα μακροπρόθεσμης στάθμευσης γαλλικών δυνάμεων σε κυπριακό έδαφος.

Το γεγονός ότι η Αγκυρα εστιάζει στην παρουσία του Ισραήλ στην Κύπρο, αλλά και στα εξοπλιστικά της Αθήνας, ουσιαστικά προδιαγράφει το πεδίο της επόμενης κρίσης στο ευρύτερο πεδίο των ελληνοτουρκικών σχέσεων. Και για την Ελλάδα η πλοήγηση σε αυτά τα επικίνδυνα νερά προϋποθέτει την πολύ στενή συνεργασία με τις ΗΠΑ, καθώς ο πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ παραμένει ο μόνος που διαθέτει δυνατότητα παρέμβασης τόσο στον Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν όσο και

στον Μπέντζαμιν Νετανιάχου. Η αυξανόμενη επιρροή του Ισραήλ στην Κύπρο σε συνδυασμό με τις δυνατότητες ποιοτικού πλεονεκτήματος (qualitative edge) που δίνουν τα ισραηλινά όπλα στην Ελλάδα αποτελούν ένα πεδίο πιθανής μελλοντικής κρίσης, και η Αγκυρα το έχει μεταφέρει στην Αθήνα και μέσω αρμόδιων διαύλων.

Πέρα από το συγκεκριμένο τρίγωνο αστάθειας, με τις γνωστές ψυχολογικές μεταπτώσεις, στην Αθήνα επιστρέφουν ξανά τα δύσκολα ερωτήματα σχετικά με τη συμμετοχή της Ελλάδας στις επιχειρήσεις στα Στενά του Ορμούζ μετά το τέλος του πολέμου, που φαίνεται να είναι κοντά. Η Ελλάδα έχει αυτή τη στιγμή την εν πλώ διοίκηση της επιχείρησης της Ε.Ε. «Ασπίδες» στην Ερυθρά Θάλασσα (και το στρατηγείο στη Λάρισα). Εφόσον οι συμφωνίες για την ανακωχή στα Στενά του Ορμούζ προχωρήσουν, είναι πιθανόν να ξεκινήσουν οι εργασίες αποναρκοθέτησης, με την Ελλάδα επικεφαλής της επιχείρησης «Ασπίδες» με διευρυμένο ρόλο, όπως έχει ήδη συζητηθεί σε επίπεδο Ε.Ε. Πρόκειται, πάντως, για μια διαδικασία ιδιαίτερα αργόσυρτη. Η αποναρκοθέτηση των Στενών του Ορμούζ δεν μπορεί να ολοκληρωθεί πριν από την παρέλευση έξι μηνών, υπό την προϋπόθεση ότι θα έχει και την πλήρη κάλυψη του Ιράν.

Πεδίο κρίσης

Η αυξανόμενη επιρροή του Ισραήλ στην Κύπρο, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες ποιοτικού πλεονεκτήματος που δίνουν τα ισραηλινά όπλα στην Ελλάδα, αποτελούν ένα πεδίο πιθανής κρίσης με την Τουρκία.

Επίδειξη σμήνους drones που κατασκευάζουν οι ελληνικές Ενοπλες Δυνάμεις στο νέο εργοστάσιο μη επανδρωμένων μέσων στη Μαλακάσα, που θεμελιώθηκε την Παρασκευή. Την ώρα που η Ελλάδα επιχειρεί να ενισχύσει την εγχώρια αμυντική βιομηχανία, σε επίπεδο αεράμυνας αναμένεται τις επόμενες εβδομάδες να ολοκληρωθούν οι τελευταίες λεπτομέρειες για την «Ασπίδα του Αχιλλέα», αμιγώς ισραηλινής τεχνολογίας. Οι προμήθειες από το Ισραήλ τα τελευταία χρόνια προκαλούν τη δυσaréσκεια όσων θα επιθυμούσαν μερίδιο στα ελληνικά προγράμματα.

Τα μηνύματα Φιντάν και οι «υπεργολάβοι του σιωνισμού»

Η Τουρκία δεν κρύβει τους φόβους της για την ισραηλινή και γαλλική παρουσία στην Κύπρο

Του ανταποκριτή μας στην ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ **ΜΑΝΩΛΗ ΚΩΣΤΙΑΗ**

Ως «απειληκά βήματα ζωτικής σημασίας» ερμηνεύονται στην Τουρκία οι πρόσφατες συμφωνίες και εξελίξεις στην Ανατολική Μεσόγειο. Η εμπάθυνση της συνεργασίας του Ισραήλ με την Ελλάδα, την Κύπρο και τη Γαλλία έχει αναβαθμισθεί, σύμφωνα με αξιόπιστες πηγές, στην κορυφή της ατζέντας της Αγκυρας, με δεδλωμένο στόχο την «άμεση αντιμετώπισή» της. Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσονται τόσο η αναφορά του Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν σε πιθανή «σκληρή απάντηση» της Τουρκίας, εφόσον κριθεί ότι απειλούνται τα συμφέροντά της στην περιοχή, όσο και η ανακοίνωση του τουρκικού υπουργείου Άμυνας, σύμφωνα με την οποία «οι τουρκικές ένοπλες δυνάμεις έχουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα να δώσουν την πιο σκληρή απάντηση σε εχθρικές συμπεριφορές».

Η συνάντηση του Γιώργου Γε-

ραπετρίτη με τον Χακάν Φιντάν αποτιμάται και από την τουρκική πλευρά ως χρήσιμη για τη διατήρηση του κλίματος σταθερότητας στις διμερείς σχέσεις. Ο Τούρκος υπουργός Εξωτερικών, ωστόσο, δεν παρέλειψε να μεταφέρει με σαφήνεια στον Έλληνα ομολόγό του την τουρκική άγνωση των τεκταινομένων στην Ανατολική Μεσόγειο, διαμνύνοντας ότι «πρέπει να αποφεύγονται βήματα που στρέφονται κατά της Τουρκίας και θα μπορούσαν να βλάψουν την περιφερειακή σταθερότητα».

Ο κ. Φιντάν γνωστοποίησε, επιπλέον, ότι η Αγκυρα προωθεί σχέδιο νόμου για τις θαλάσσιες δικαιοδοσίες, το οποίο –όπως υποστήριξε– έχει χαρακτήρα εθνικής νομοθεσίας, σημειώνοντας ότι η Τουρκία «σέβεται το διεθνές δίκαιο και το δίκαιο της γειτονίας» και «αναμένει τον ίδιο σεβασμό από όλους τους γείτονές της». Πληροφορίες αναφέρουν ότι η τουρκική πλευρά παρακολουθεί με ιδιαίτερη προσοχή τα σχέδια περαιτέρω στρατιωτικής ενίσχυσης των νη-

σιών, καθώς και τις διαρροές για νέα θαλάσσια πάρκα στο Αιγαίο και για ζώνες απαγόρευσης της αλιείας. Της συνάντησης είχε προηγηθεί η ομιλία του Τούρκου προέδρου στην κοινοβουλευτική ομάδα του κόμματός του, με ιδιαίτερα αιχμηρές διατυπώσεις: «Ορισμένες μικρές οντότητες, των οποίων οι φιλοδοξίες υπερβαίνουν κατά πολύ το μέγεθός τους, έχουν επιβιβαστεί στο πλοίο της δικόνοιας του Ισραήλ και έχουν αναλάβει τον ρόλο των υπεργολάβων του σιωνισμού. (...) Εάν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα της Τουρκίας και των Τουρκοκυπρίων απειληθούν στην Ανατολική Μεσόγειο, η απάντησή μας θα είναι πολύ σαφής και πολύ σκληρή».

Τι φοβούνται

Στην Αγκυρα –όπου, σύμφωνα με έμπειρους αναλυτές, επικρατεί η εκτίμηση ότι ο πόλεμος του Ιράν οδεύει προς το τέλος του– εκφράζεται σκεπτικισμός για τα επόμενα βήματα του Ισραήλ στην περιο-

χή και για την ολοένα εντονότερη παρουσία του στην Κύπρο. Αντιδράσεις ήδη προκαλεί, επιπλέον, η αμυντική συμφωνία Κύπρου - Γαλλίας (SOFA), η οποία ανοίγει τον δρόμο για μακροχρόνια παρουσία γαλλικών στρατευμάτων στο νησί και ερμηνεύεται από την τουρκική πλευρά ως απόπειρα δημιουργίας τετελεσμένων και ανατροπής των ισορροπιών.

Το τουρκικό υπουργείο Άμυνας κάνει λόγο για «πρόκληση που αποσκοπεί στην αποσταθεροποίηση και την αύξηση των εντάσεων στην Ανατολική Μεσόγειο», προειδοποιώντας ότι «αυτά και παρόμοια βήματα, τα οποία στερούνται κάθε νομιμότητας και των οποίων οι επιπτώσεις δεν έχουν εξεταστεί προσεκτικά, ενδέχεται να έχουν επικίνδυνες συνέπειες για το νότιο τμήμα του νησιού».

«Από τη Βηρυτό»

Ο ίδιος ο κ. Ερντογάν, σε άλλη ομιλία του, υποστήριξε ότι υφίσταται ισραηλινή απειλή κατά της

χώρας του, διαμνύοντας ότι δεν θα επιτρέψει την υλοποίηση των σχετικών σχεδίων: «Η Συρία και ο Λίβανος είναι δύο αυτόνομα, ανεξάρτητα κράτη. Ωστόσο, τα δύο αυτά κράτη βρίσκονται ταυτόχρονα εντός της γεωγραφίας αγάπης και αδελφότητας της Τουρκίας. (...) Η ασφάλεια της Τουρκίας δεν ξεκινά μόνο από το Χατζή, ξεκινά από το Χαλέπι, ξεκινά από τη Δαμασκό. Η ασφάλεια της Τουρκίας ξεκινά από τη Βηρυτό».

Η δήλωση ερμηνεύθηκε και ως επιστροφή στη ρητορική των παλαιών οθωμανικών συνόρων, καθώς ο Τούρκος πρόεδρος συμπλήρωσε ότι «το μεγάλο οθωμανικό δέντρο κυματίζε περήφανα τη σημαία μας για περισσότερα από 600 χρόνια, σε τρεις πλείρους: όταν η δύναμη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας εξασθένησε, τη θέση της πήρε η νεαρή μας Δημοκρατία».

Τς φιλοδοξίες της Αγκυρας αποτύπωσε με τον πλέον ανάγλυφο τρόπο ο υπουργός Εσωτερικών της Τουρκίας Μουσταφά Τσιφτσι:

«Όπως είδαμε την απελευθέρωση της Δαμασκού, του Χαλεπίου και του Καραμπάχ, με το θέλημα του Θεού θα δούμε μια μέρα και την απελευθέρωση της Ιερουσαλήμ». Μάλιστα εκμυστηρεύθηκε ότι προσεύχεται να διοριστεί ο ίδιος κάποτε «νομάρχης της Ιερουσαλήμ».

Εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι ο διορισμένος από την τουρκική Δικαιοσύνη πρόεδρος του Ρεπουμπλικανικού Λαϊκού Κόμματος (CHP) Κεμάλ Κιλιτσντάρογλου υιοθετεί πλέον θέσεις ταυτόσημες με εκείνες της κυβέρνησης. «Δείτε τη Μεγάλη Βρετανία και τις πολιτικές της στη Μέση Ανατολή. Δείτε τα εδάφη της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, δείτε τους ανθρώπους εκεί», ανέφερε σε ομιλία του. «Η Τουρκία πρέπει να είναι παρούσα στην οθωμανική γεωγραφία, στα τουρκόφωνα κράτη, αλλά και στη Μεσόγειο». Η μεταστροφή είναι εντυπωσιακή, αν αναλογιστεί κανείς ότι ο ίδιος πολιτικός κατηγορούσε μέχρι πρότινος τον κ. Ερντογάν για νεοοθωμανικά όνειρα...

Από τα καφενεία στα μπιστρό

Οι τελευταίες μετρήσεις δείχνουν ότι οι επιδόσεις που καταγράφει η Νέα Δημοκρατία στην ύπαιθρο είναι σημαντικά χαμηλότερες απ’ ό,τι στα αστικά κέντρα. Γιατί;

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Οι μετρήσεις για λογαριασμό του Μαξίμου είναι πλέον συνεχείς. Και δεν αφορούν μόνο τα νέα κόμματα. Εστιάζονται κυρίως στην ίδια την κυβερνητική παράταξη, στην προσπάθεια να εντοπιστούν οι αδυναμίες της, ώστε να πλησιάσει τον στόχο που έχει τεθεί – δηλαδή την αυτοδυναμία. Καθώς η χώρα οδεύει προς τις εκλογές, οι δημοσκοπήσεις γίνονται ολοένα πιο εξειδικευμένες, φτάνοντας ακόμη και σε επίπεδο νομών. Εκεί το επιτελείο του Μαξίμου έχει εντοπίσει πλέον με σαφήνεια ένα επαναλαμβανόμενο εκλογικό μοτίβο, το οποίο φωτίζει ένα αόρατο, έως πρόσφατα, ρήγμα: όσο απομακρύνεται κάποιος από τα αστικά κέντρα, τόσο υποχωρεί το ποσοστό της Ν.Δ.

Και στη Θεσσαλονίκη

Αφετηρία της ανάλυσης είναι η Αττική, όπου η Ν.Δ. καταγράφει το υψηλότερο ποσοστό της: σε όλες τις μετρήσεις οι επιδόσεις της στον μεγαλύτερο πληθυσμιακά νομό της χώρας είναι σταθερά 2-3 μονάδες πάνω από τον πανελλαδικό μέσο όρο. Η υπεροχή του κόμματος στα αστικά κέντρα επιβεβαιώνεται ακόμη και στη «δύσκολη» για την κυβέρνηση Βόρεια Ελλάδα: τα ποσοστά της κυβερνητικής παράταξης στο κέντρο της Θεσσαλονίκης υποχωρούν αισθητά λιγότερο απ’ ό,τι στις ημιαστικές και στις αγροτικές περιοχές. Σε αριθμούς, η Ν.Δ. στην πρωτεύουσα του Βορρά κινείται περίπου τρεις μονάδες κάτω από τον πανελλαδικό μέσο όρο της, όταν σε άλλες περιοχές της Βόρειας Ελλάδας η απόκλιση φτάνει ακόμη και στις 8 -10 μονάδες.

Ανάλογη εικόνα αποτυπώνεται σε όλη την επικράτεια, από τις πιο αναλυτικές μετρήσεις. Πανελλαδικά, η Ν.Δ. εμφανίζει καλύτερες επιδόσεις στις πρωτεύουσες των νομών απ’ ό,τι στις κομπούλεις και στα χωριά. Σύμφωνα με τις πληροφορίες της «Κ», η πτώση όσο απομακρύνεται κάποιος από τις πόλεις κυμαίνεται μεταξύ 4 -7 μονάδων και το φαινόμενο καταγράφεται σε ολόκληρη την ηπειρωτική Ελλάδα. Ενδεικτικά: εάν στην Πάτρα το κόμμα καταγράφει 25%, στην

Αιγιάλεια υποχωρεί στο 20%· εάν στην Καλαμάτα λαμβάνει 27%, στη Μεθώνη πέφτει στο 23%· εάν στη Λάρισα βρίσκεται στο 28%, στην Ελασσόνα περιορίζεται στο 22%. Το μοτίβο αυτό –με εξαίρεση τη νησιωτική Ελλάδα, όπου ο τουρισμός διαφοροποιεί την κουλτούρα και την εκλογική συμπεριφορά– αντανακλά και ένα νέο χαρακτηριστικό της βάσης του κυβερνώντος κόμματος: η Ν.Δ. θεωρείται πλέον κόμμα κατεξο-

χόν αστικό. Είναι χαρακτηριστικό ότι το 2004 ίσχυε το ακριβώς αντίστροφο, η Ν.Δ. είχε χαμηλότερα ποσοστά σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη από την υπόλοιπη Ελλάδα. Στην Α’ Αθηνών και στην τότε Β’ Αθηνών κατέγραφε 45% και 40% αντίστοιχα, στην Α’ Θεσσαλονίκης 43%, όταν στην ελληνική περιφέρεια το ποσοστό της εκτοξευόταν, σε αρκετές περιοχές, έως και στο 52% – δηλαδή 7-8 μονάδες πάνω από τα αστικά κέντρα.

Πού οφείλεται, όμως, η σταδιακή μετάλλαξη της Ν.Δ. σε κόμμα των αστικών κέντρων; Τα ποιοτικά στοιχεία των μετρήσεων δείχνουν ότι, όσο οι πολίτες απομακρύνονται από την πρωτεύουσα, τόσο εντονότερα αισθάνονται απροσπάτετοι και βιώνουν την απουσία του κράτους. Ακόμη και ζητήματα που στα κέντρα λήψης αποφάσεων δεν γίνονται αμέσως αντιληπτά, όπως το κλείσιμο των υποκαταστημάτων ΕΛΤΑ,

αφήνουν αποτύπωμα στην ελληνική περιφέρεια, όπου το ταχυδρομείο εξακολουθεί να συμβολίζει ότι «η κομόπολη ή το χωριό τους είναι ζωντανό», όπως αναφέρει «γαλάζιο» στέλεχος της περιφέρειας. Ό,τι στα κέντρα αποφάσεων βαφτίζεται «μεταρρύθμιση», για εκείνον που το ζει είναι «υποβάθμιση» και απόσυρση του κράτους από τον τόπο του. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των κυβερνητικών, ρόλο στην απομάκρυνση από την περιφέρεια έχει διαδραματίσει και η υπόθεση του ΟΠΕ-ΚΕΠΕ, με την αναστάτωση που προκάλεσε στις πληρωμές και την αντιπαράθεση με τους αγρότες.

Εξορμήσεις

«**Μαγικές** λύσεις για την αντιμετώπιση του συγκεκριμένου προβλήματος δεν υπάρχουν», παραδέχεται κυβερνητική πηγή. Ενα πρώτο παυσίπονο –που μένει να αποδειχθεί εάν μπορεί να εξελιχθεί και σε φάρμακο– είναι οι συνεχείς περιόδους σε κάθε γωνιά της χώρας. Παράλληλα, ο νέος γραμματέας της Ν.Δ. Κωνσταντίνος Κυρανάκης έχει ήδη καταρτίσει ένα πρώτο σχέδιο. Οι πρώτες συσκέψεις που έχουν πραγματοποιηθεί στα γραφεία της Πειραιώς θέτουν διπλό στόχο: ο πυρήνας των «πιστών» της Ν.Δ. να μετατραπεί –κάτι που σήμερα δεν συμβαίνει– σε πομπό αναμετάδοσης του κυβερνητικού μηνύματος και όσοι αμφισβητούνται, να πειστούν ότι η επιλογή της Ν.Δ. αποτελεί μονόδρομο. Έτσι ευελπιστούν πως μπορεί το ρεύμα να ωθήσει και τους αναποφάσιστους να προσεγγίσουν ξανά το κυβερνών κόμμα.

Σε Μαξίμου και Πειραιώς εκτιμούν, πάντως, ότι εφόσον καταφέρουν να ανεβάσουν με αυτή την τακτική τα ποσοστά τους στις περιφέρειες των... περιφερειών, ο στόχος της αυτοδυναμίας δεν θα είναι ανέφικτος. Όπως σημειώνει κυβερνητική πηγή, «οι εκλογές είναι απλά μαθηματικά: τα αστικά κέντρα συγκεντρώνουν περίπου το 60%-70% του πληθυσμού κάθε νομού και εκεί η Ν.Δ. φαίνεται να πηγαίνει καλά. Εάν επιστρέψει και ένα κομμάτι των “γαλάζιων” καφενείων δεν γίνονται αμέσως ισώς βρεθεί πιο κοντά από ό,τι δείχνουν σήμερα οι δημοσκοπήσεις».

Τα «SOS» στην ατζέντα του νέου γραμματέα

Η σχέση της Ν.Δ. με τους νέους και η επούλωση των τραυμάτων στη Βόρεια Ελλάδα, προτεραιότητες του Κωνσταντίνου Κυρανάκη

Της ΒΑΣΙΛΙΚΗΣ ΣΙΟΥΤΗ

Ο **Κωνσταντίνος Κυρανάκης** δεν είναι ένας άχρωμος, άσμος πολιτικός, για αυτό και η επιλογή του ως γραμματέα της Νέας Δημοκρατίας προκάλεσε αίσθηση, σε αντίθεση με κάποιους που κατείχαν τη θέση αυτή πριν και δεν τους θυμάται κανείς. Ο κ. Κυρανάκης είναι ένα από τα πιο γνωστά στελέχη της νεότερης γενιάς της Ν.Δ., με δεξιό πολιτικό προφίλ και ενίοτε σκληρή ρητορική, ο οποίος δεν είναι ούτε αστός, ούτε από «τζάκι», αλλά παιδί του κομματικού μηχανισμού. Η επιλογή του αποτελεί κατά κάποιον τρόπο μία απάντηση του Κυριάκου Μητσοτάκη σε όσους τον κατηγορούν ότι έχει κάνει τη Νέα Δημοκρατία «Ποτάμι» και σπιμικτικό ΠΑΣΟΚ, ενώ στο πρόσωπό του θεωρεί ότι βρήκε τον καταλληλότερο για να στεγανοποιήσει το κόμμα, ώστε να μην υπάρξουν διαρροές προς το κυοφορούμενο κόμμα του Αντώνη Σαμαρά.

Τα ελλείμματα

Καθώς η προεκλογική προετοιμασία έχει ξεκινήσει, στη Νέα Δημοκρατία αναγνωρίζουν ότι τα μεγάλα τους προβλήματα είναι οι ψηφοφόροι του 2023 που τους εγκατέλειψαν, το κόμμα Σαμαρά αν τελικά ιδρυθεί, η υποχώρηση

της πολιτικής επιρροής τους στη Βόρεια Ελλάδα και η πολύ μικρή απήχηση στους νέους. Ο Κων. Κυρανάκης επελέγη ως ο καταλληλότερος για να συσπειρώσει το κόμμα, να ξαναζωντανέψει τις οργανώσεις της Ν.Δ. πανελλαδικά και να αντιμετωπίσει τα παραπάνω προβλήματα. Ο ίδιος δεν φάνηκε να διστάζει. Αντιθέτως, μοιάζει να εκλαμβάνει τα νέα του καθήκοντα ως μία πρόκληση που θα τον πάει πιο μπροστά, ενώ κάποιιοι άρχισαν ήδη να τον βλέπουν ως επίδοξο δελφίνο. Ο Κυριάκος Μητσοτάκης με την κίνησή του αυτή ανακατεύει την τράπουλα ξανά και στο κόμμα. Η θέση του γραμματέα είναι τυπικά το νούμερο 2 στην ιεραρχία, αλλά η ισχύς της εξαρτάται κάθε φορά από το πολιτικό πρόσωπο που την κατέχει. Ο Κωνσταντίνος Κυρανάκης είναι αναμφίβολα φιλόδοξος, αλλά μέχρι τώρα έχει αποδείξει στον Κυριάκο Μητσοτάκη ότι όσες φορές του ζήτησε να βάλει φρένο ή να κάνει πίσω, το έκανε.

Οι δύο προτεραιότητές του λέει ότι είναι το πρόγραμμα της Ν.Δ. για την Ελλάδα του 2030 και η ανανέωση των ψηφοδελτίων με νέα πρόσωπα και νέους ανθρώπους, με έμφαση στους υποψηφίους κάτω των 30 ετών. Αναγνωρίζει ότι το κόμμα του έχει πολύ χαμηλή απήχηση στους νέους, αλλά δηλώ-

Ο **Κωνσταντίνος Κυρανάκης** εκφράζει τις ευχαριστίες του για την εκλογή του ως γραμματέα της Πολιτικής Επιτροπής της Ν.Δ., την Τετάρτη. Στο πρόσωπό του ο Κυριάκος Μητσοτάκης θεωρεί ότι βρήκε τον καταλληλότερο για να «στεγανοποιήσει» το κόμμα από διαρροές προς το κυοφορούμενο κόμμα Σαμαρά.

νει με αυτοπεποίθηση ότι εκείνος μπορεί να υλοποιήσει μία πολιτική που θα το αλλάξει αυτό.

Η υποχώρηση των δυνάμεων της Νέας Δημοκρατίας στη Βόρεια Ελλάδα είναι κάτι που ανησυχεί καιρό τώρα την ηγεσία του κόμματος και θα τον απασχολήσει ευθύς κι εκείνον. Στις προηγούμενες εκλογές, αναφέρουν συνεργάτες του πρωθυπουργού, «ο Παύλος Μαρινάκης ως γραμματέας τότε είχε σαρώσει όλη την Ελλάδα και είχε κάνει αποτελεσματική οργανωτική δουλειά». Αυτό περιμένουν να κάνει ξανά τώρα και ο κ. Κυρανάκης, ενεργοποιώντας τα 122.000 μέλη που διαθέτει η Ν.Δ. πανελλαδικά (τόσοι ανανέωσαν πρόσφατα την κομματική τους ταυτότητα και συμμετείχαν στις διεργασίες του τελευταίου συνεδρίου).

Ο «σκελετός»

Η Ν.Δ. είναι το κόμμα με τον ισχυρότερο κομματικό μηχανισμό, αν και η περίοδος της κρίσης δεν άφησε ούτε το δικό της κόμμα αλώβητο. Πολλές παλιές τοπικές οργανώσεις έκλεισαν τότε, και τώρα υπάρχει μόνο μία σε κάθε δήμο, η οποία λέγεται δημοτική οργάνωση.

Στην ερώτηση «τι θα κάνουν για την περιφέρεια», όπου ενισχύεται η απογοήτευση, ο νέος

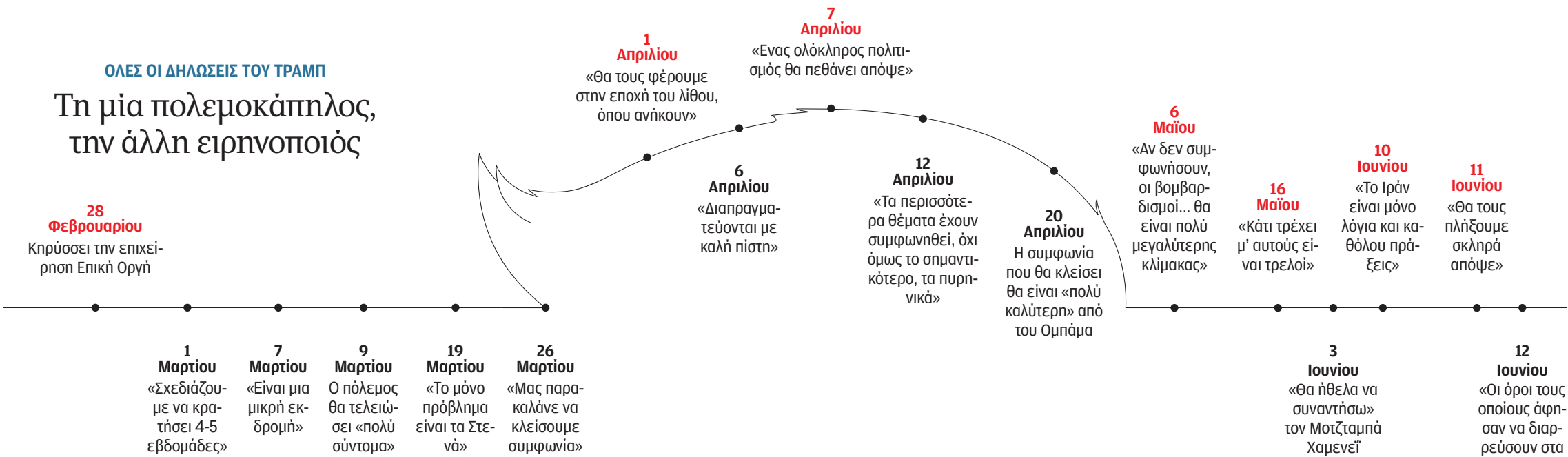
γραμματέας απαντά πως «τα έργα της κυβέρνησης στην περιφέρεια δεν έχουν γίνει κατανοητά» και ότι «έχει γίνει πολλή δουλειά, αλλά δεν έχει επικοινωνηθεί» και θα το κάνουν τώρα.

Ο νέος γραμματέας παραδέχεται, σχεδόν σε κάθε δημόσια εμφάνισή του, ότι πολλοί ψηφοφόροι του 2023 έχουν απογοητευτεί και θεωρούν πως η κυβέρνηση έκανε λάθος, αλλά υποστηρίζει πως ο κόσμος που έμεινε στη Ν.Δ. και αποτελεί τη λαϊκή βάση της, «δεν είναι συγκυριακός» και δεν θα της γυρίσει εύκολα την πλάτη.

Διαλέγει αντίπαλο

«**Αντίπαλός μας** είναι η Αριστερά», συνηθίζει να λέει, κοιτώντας προς την πλευρά του Αλέξη Τσίπρα, για τον οποίο δεν κρύβει ότι τον προτιμά ως αντίπαλο από όλους τους άλλους και ανυπομονεί να αντιπαρεταθεί μαζί του.

Παρότι καμία ιδεολογική και πολιτική συζήτηση δεν γίνεται στο εσωτερικό της Ν.Δ., ούτε στο πρόσφατο συνέδριο τούς απασχόλησαν αυτά τα θέματα, στην πανηγυρική ομιλία του ο Κωνσταντίνος Κυρανάκης ανέφερε ότι «η μάχη που έρχεται, είναι μια μάχη ιδεών», για να προσθέσει ότι στόχος είναι «να βάψουμε ξανά τον χάρτη γαλάζιο».

A.P. PHOTO/JULIA DEMAREE NIKHNSON

Η οργή του Τραμπ εκδηλώθηκε συχνά το τελευταίο διάστημα, καθώς τα εμπόδια στον δρόμο προς την ειρήνευση με το Ιράν παρέμεναν ανυπέρβλητα. Στο στόχαστρό του βρέθηκε και ο Νετανιάχου – ο πρωθυπουργός του Ισραήλ θα είναι ο μεγάλος χαμένος εάν μια συμφωνία υπογραφεί από Ουάσιγκτον και Τεχεράνη.

Μνημόνιο και κεράκια

Τα 80ά γενέθλιά του βρίσκουν τον Τραμπ σε αναζήτηση απεγκλωβισμού από τον πόλεμο που ο ίδιος προκάλεσε

Του ΠΙΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Στη διάρκεια της οκταετούς σύγκρουσης με το Ιράκ, ο ιδρυτής της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Ιράν Ρουχολάχ Χομεϊνί είχε ορκιστεί ότι δεν θα σταματούσε τον πόλεμο μέχρι την ολοκληρωτική συντριβή του εχθρού. Όταν ανακοίνωσε στους ομοεθνείς του, την 21η Ιουλίου του 1988, ότι είχε δώσει το πράσινο φως για μια συμφωνία ειρήνης που θα άφηνε τον Σαντάμ Χουσεΐν στη θέση του, είπε ότι «αυτή η απόφαση είναι πιο φονική κι από δηλητήριο», αλλά αποφάσισε να πει το πικρό ποτήρι για το καλό της χώρας του. Παρόμοια γεύση θα αφήσει στον Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος κλείνει σήμερα τα 80 του χρόνια, το Μνημόνιο Συνεννόησης που προβλέπεται να υπογράψουν, σύμφωνα με τα λεγόμενά του, από ώρα σε ώρα οι Ηνωμένες Πολιτείες και το Ιράν.

Τα μπρος - πίσω

Κανείς λογικός άνθρωπος δεν θα έβαζε το χέρι του στη φωτιά ότι η αισιόδοξη πρόβλεψη του Αμερικανού προέδρου θα βγει αληθινή. Το CNN μέτρησε 35 περιπτώσεις, από τα τέλη Μαρτίου μέχρι την περασμένη εβδομάδα, όπου ο Τραμπ προεξόφλούσε ειρήνευση εντός ολίγων ημερών ή και ωρών, για να επιστρέψει ευθύς αμέσως στις εχθροπραξίες. Η 36η κυβιστησή του ήταν η πιο θεαματική. Την Τρίτη και την Τετάρτη εξαπέλυσε δύο κύματα βομβαρδισμών, επικαλούμενος την κατάρριψη αμερικανικού ελικοπτέρου «Απάτσι» από

τους Ιρανούς, για να εισπράξει και στις δύο περιπτώσεις απαντητικά πυρά εναντίον αμερικανικών βάσεων σε Ιορδανία, Μπαχρέιν και Κουβέιτ. Το πρωί της Πέμπτης απειλούσε ότι θα καταλάβει το στρατηγικής σημασίας νησί Χαρκ και θα θέσει υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ όλο το ιρανικό πετρέλαιο και φυσικό αέριο «λίγο-πολύ, όπως κάναμε στη Βενεζουέλα». Λίγες ώρες αργότερα, όμως, ακύρωσε τα πολεμικά του σχέδια και προεξόφλησε υπογραφή του Μνημονίου Συνεννόησης εντός του Σαββατοκύριακου, πιθανόν στην Ευρώπη.

Το Ιράν δεν συμμερίστηκε τη βιασύνη του Αμερικανού προέδρου. Ο εκπρόσωπος του υπουργείου Εξωτερικών επιβεβαίωσε ότι το κείμενο του σχεδίου συμφωνίας είχε «σε μεγάλο βαθμό οριστικοποιηθεί» από τους διαπραγματευτές, αλλά η τελική έγκριση από την ανώτατη ηγεσία δεν είχε ακόμη δοθεί. Όταν γράφονταν αυτές οι γραμμές, δεν είχε δημοσιοποιηθεί το ακριβές περιεχόμενο του Μνημονίου. Αμερικανικά μέσα που επικαλούνταν ανώτερους αξιωματούχους ανέφεραν ότι το υπό έγκριση σχέδιο παρατείνει την εκκευρία κατά 60 ημέρες και περιλαμβάνει και τον Λίβανο – κάτι που, αν επιβεβαιωθεί, θα αποτελέσει οδυνηρό ράπισμα για τον Μπέντζαμιν Νετανιάχου, ο οποίος δήλωσε ότι η χώρα του δεν αποτελεί μέρος της επικείμενης συμφωνίας.

Το ουράνιο για μετά

Τα Στενά του Ορμούζ προβλέπεται

να ανοίξουν εντός 30 ημερών, χωρίς το Ιράν να εισπράττει διόδια, με παράλληλη άρση του ναυτικού αποκλεισμού των ιρανικών λιμανιών από τις ΗΠΑ. Επιπλέον, θα αρθούν οι κυρώσεις σε ό,τι αφορά την πώληση ιρανικού πετρελαίου και θα αποδοσμευθεί ένα μέρος των δεσμευμένων ιρανικών κεφαλαίων σε τρίτες χώρες, όπως το Κατάρ. Τα κρίσιμα θέματα του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος και της άρσης των υπολοίπων αμερικανικών κυρώσεων θα είναι αντικείμενα εντατικών διαπραγματεύσεων στους δύο μήνες της εκκευρίας. Οι πληροφορίες λένε ότι ο Τραμπ είναι έτοιμος να αποδεχθεί την αραιώση των υπαρχόντων αποθεμάτων πυρηνικού υλικού που θα ελεγχθούν από τις μέχρι τώρα θέσεις του.

Μπορεί ευλόγως να εικάσει κανείς ότι ο Αμερικανός πρόεδρος είχε πάρει εδώ και κάμποσες ημέρες την απόφαση να πει το πικρό ποτήρι και ότι οι βομβαρδισμοί και οι απειλές της περασμένης εβδομάδας δεν ήταν παρά θεατρικές χειρονομίες για να σωθούν τα προσχήματα μιας χαλαίνουσας υπερδύναμης που ήδη δεν διαπραγματεύεται από θέση ισχύος. Αλλά τα γεγονότα είναι πεισματάρικα. Η Αμερική και το Ισραήλ ξεκίνησαν τον πόλεμο στις 28 Φεβρουαρίου με τέσσερις διακρυγμένους στόχους: Πρώτον, τη γρήγορη ανατροπή του ιρανικού καθεστώτος. Δεύτερον, την ολοσχερή καταστροφή του πυρηνικού

του προγράμματος. Τρίτον, τον δραστικό περιορισμό του οπλοστασίου και της εμβελείας των βαλλιστικών του πυραύλων. Και τέταρτον, την οριστική διάρρηξη του δεσμού ανάμεσα στην Τεχεράνη και στον «Άξονα της Αντίστασης» Χεζμπολάχ - Χούθι - Χαμάς - σιιτικών πολιτοφυλάκων στο Ιράκ.

Υστερα από 106 ημέρες πολέμου, Τραμπ και Νετανιάχου δεν έχουν πετύχει κανέναν από τους στόχους τους. Αν και έχασε κορυφαία στελέχη του, το ιρανικό καθεστώς είναι σήμερα, από πολιτικής απόψεως, πολύ ισχυρότερο από ό,τι ήταν την 28η Φεβρουαρίου, έχοντας συσπειρώσει τον λαό γύρω από τη σημαία. Το πυρηνικό του πρόγραμμα, παρά τα πλήγματα που δέχθηκε τον Ιούνιο του 2025, συνεχίζεται και οι βαλλιστικοί του πυραύλοι τρυπούν την ισραηλινή αντιπυραυλική ασπίδα και πλήττουν αμερικανικές βάσεις. Ο δεσμός με τη Χεζμπολάχ είναι πιο ισχυρός από ποτέ, με το Ιράν να πλήττει για πρώτη φορά απευθείας το Ισραήλ σε αντίποινα για τη φονική εκστρατεία του στον Λίβανο, ενώ οι Χούθι απειλούν να κλείσουν τα Στενά του Μπαμπ αλ Μαντέμ στην Ερυθρά Θάλασσα, σε συμπάρσταση προς την Τεχεράνη.

Σε αυτά ήρθε να προστεθεί ένα τέταρτο, τεράστιο πρόβλημα που δεν υπήρχε την 28η Φεβρουαρίου, ο έλεγχος των Στενών του Ορμούζ από το Ιράν, το οποίο μάλιστα δελεάζει το Ομάν να συμπράξει σε ένα μελλοντικό σύστημα εισπράξης «τελών» (δι-

οδίων με άλλο όνομα). Με άλλα λόγια, αυτός ο πόλεμος οδηγεί όντως σε μια νέα τάξη πραγμάτων στη Μέση Ανατολή, μόνο που αυτή θα είναι πολύ διαφορετική από εκείνη που οραματίζονταν οι Τραμπ και Νετανιάχου τον περασμένο Φεβρουάριο.

Ο μεγάλος χαμένος

Σε παγκόσμιο επίπεδο, η «Επική Γκάφα» του Τραμπ κατέδειξε με τον πιο δραματικό τρόπο τα όρια της αμερικανικής ισχύος, πράγμα που θα έχει μακροπρόθεσμες συνέπειες σε πολλά μέτωπα. Σε περιφερειακή κλίμακα, ο μεγάλος χαμένος είναι το Ισραήλ. Ο γνωστός Αμερικανός νεοσυντηρητικός Ρόμπερτ Κέιγκαν έγραφε πρόσφατα στο περιοδικό The Atlantic ότι «το εβραϊκό κράτος θα βγει από τον πόλεμο περισσότερο απομονωμένο από κάθε άλλη στιγμή της Ιστορίας του, ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον πιο αξιόπιστο προστάτη του, τις Ηνωμένες Πολιτείες». Η έκρηξη οργής του Τραμπ απέναντι στον Νετανιάχου, με βωμολοχίες που διέρρευσαν σκόπημα και ουσιαστικά επιβεβαιώθηκαν από τον Λευκό Οίκο και με υπερροπτικά σχόλια του τύπου «θα κάνει ό,τι του υπαγορεύσω», αποτελούν σημεία των καιρών. Αν η γενοκτονία της Γάζας προκάλεσε γενική κατακραυγή από την προοδευτική Αμερική, το γεγονός ότι ο Τραμπ ακολούθησε τον Νετανιάχου στον ατυχή πόλεμο κατά του Ιράν διεύρυνε τη δυσφορία απέναντι στο Ισραήλ σε μεγάλη μερίδα συντηρητικών πολιτών.

Το πώς θα εξελιχθούν τα πράγ-

ματα στο εγγύς μέλλον παραμένει αβέβαιο. Ήδη την Παρασκευή, Ουάσιγκτον και Τεχεράνη εμφάνιζαν συγκρουόμενες εκδοχές για το περιεχόμενο του σχεδίου συμφωνίας, ενώ οι αρχικές πληροφορίες περί υπογραφής συμφωνίας την Κυριακή στη Γενεύη δεν επαληθεύονταν. Ελά ακόμη κι αν υπογραφεί το Μνημόνιο, θα πρόκειται μόνο για μια προκαταρκτική συμφωνία, που θα αφήνει μείζονα ζητήματα ανοικτά. Ο όποιος συμβιβασμός θα είναι εύθραυστος, καθώς και τα δύο μέρη θα εξακολουθήσουν να βρίσκονται με το δάχτυλο στη σκανδάλη – άλλωστε οι προηγούμενες εκκευρίες στη Γάζα, στον Λίβανο και στον Κόλπο έδειξαν ότι παρόμοιες συμφωνίες έχουν την τάση να διαρκούν μέχρι να στεγνώσει το μελάνι στο χαρτί με τις υπογραφές. Ο Νετανιάχου θα κάνει το παν για να ανατινάξει τις γέφυρες συνεννόησης, καθώς η συνέχιση του πολέμου, ή μάλλον των πολέμων, είναι ο μόνος δρόμος που βλέπει για να αποφύγει την επαπειλούμενη εκλογική καρμηνιόλα – ήδη ο υπουργός Άμυνας Ισραέλ Κατς απείλησε με ανάλυση μονομερούς δράσης εναντίον του ιρανικού πυρηνικού προγράμματος. Με αυτά τα δεδομένα δεν αποκλείεται η διολίσθηση σε μια ζώνη λυκόφωτος, του τύπου «ούτε πόλεμος, ούτε ειρήνη», με περιορισμένες συγκρούσεις που θα απειλούν ανά πάσα στιγμή να κακοφορμίσουν σε γενικευμένο πόλεμο. Από αυτήν την άποψη, η νέα Μέση Ανατολή δεν θα παύει να θυμίζει την παλιά.

JULY 6
18:30

GATE TO MODERN CULTURE

LIMASSOL

WIZ GUIDE

30

BEST

BARS

BY

epic

MAIN PARTNER

THREE
ARTISANAL

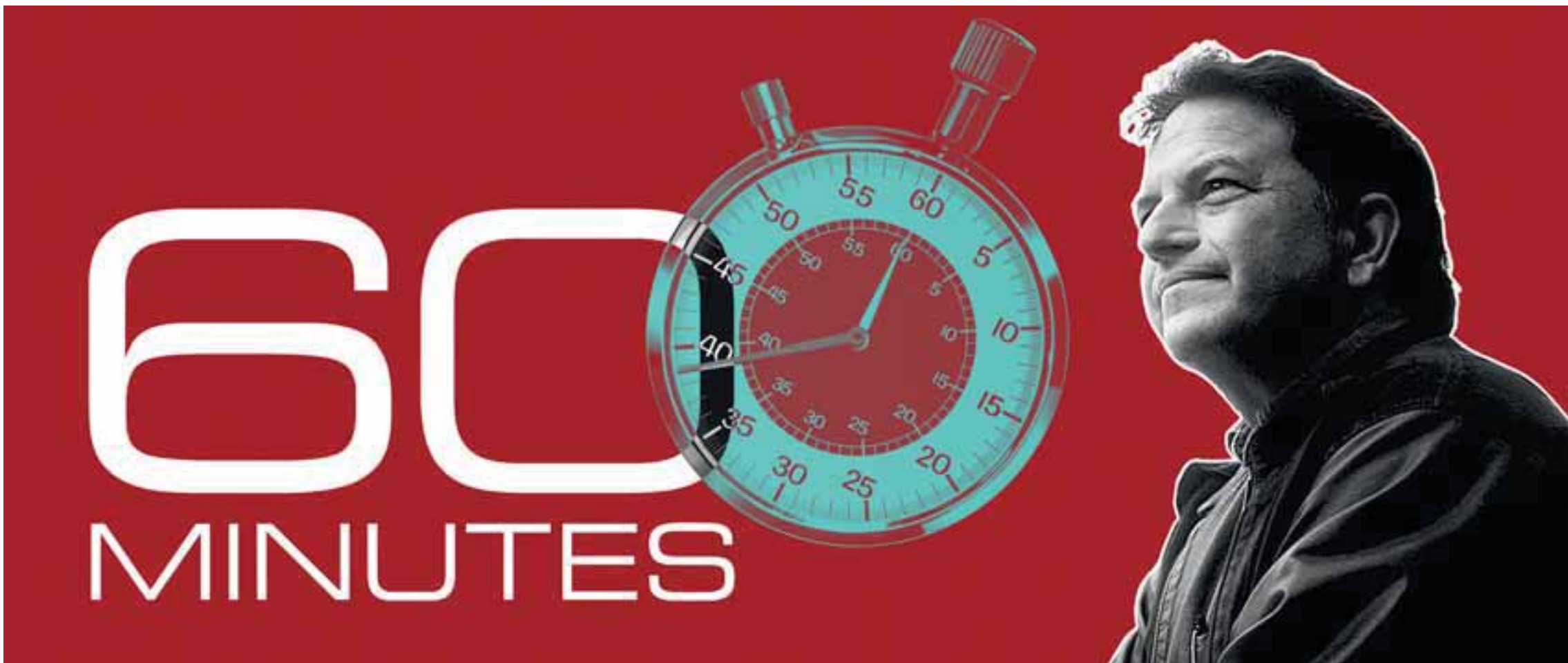
CENTS
BEVERAGES

PARTNERS

EMINENTE
RON DE CUBA

Tanqueray

Ο Λόουελ Μπέργκμαν συνεργάστηκε με πολλά από τα μεγαλύτερα αμερικανικά ΜΜΕ, αλλά είναι πιο γνωστός για τη θητεία στο «60 Minutes», στην ομάδα του οποίου ανήκε από το 1983 έως το 1998.

Λόουελ Μπέργκμαν, βετεράνος δημοσιογράφος και πρώην καθηγητής Δημοσιογραφίας στο Μπέρκλεϊ

Ημέρες 1930 στο «60 minutes»

Το λογοκριμένο ρεπορτάζ του σχετικά με τις καπνοβιομηχανίες για τη διάσημη εκπομπή του CBS έγινε ταινία – το «Insider». Τώρα ενώνει τη φωνή του με εκείνους που ζητούν από τους νέους ιδιοκτήτες του καναλιού να σεβαστούν τη «δημόσια κληρονομιά» που βρέθηκε στα χέρια τους

Συνέντευξη στον ΓΙΑΝΝΗ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟ

Ο Λόουελ Μπέργκμαν, 80 ετών πλέον και τυπικά συνταξιούχος, παραμένει πολύ δραστήριος. Η εμμονή του τα τελευταία χρόνια, μετά τη συνταξιοδότησή του από το Graduate School of Journalism στο Πανεπιστήμιο του Μπέρκλεϊ το 2019, είναι η απροθυμία των ΗΠΑ να επιβάλουν οποιοδήποτε ρυθμιστικό πλαίσιο στη λειτουργία των κολοσσών της ψηφιακής τεχνολογίας, της διαβόητης Big Tech – ένα θέμα στο οποίο επανήλθε επανειλημμένως στη μιάμιση ώρα της κουβέντας του με την «Κ».

Ο Μπέργκμαν είναι ένας ζωντανός θρύλος της αμερικανικής δημοσιογραφίας. Αρχισε να χτίζει την καριέρα του αμέσως μετά τα φοιτητικά χρόνια του στο Μπέρκλεϊ, όπου είχε καθηγητή τον Χέρμπερτ Μαρκούζε. Ξεκίνησε ιδρύοντας μια εναλλακτική εφημερίδα, τη San Diego Street Journal, το 1969. «Βγάλαμε πολλές ειδήσεις, γιατί δεν υπήρχε άλλος ειδησεογραφικός οργανισμός στην πόλη», θυμάται.

Η σταδιοδρομία του

Εργάστηκε ή συνεργάστηκε με πολλά από τα μεγαλύτερα αμερικανικά Μέσα, αλλά είναι πιο γνωστός για τη θητεία στο «60 Minutes», στην ερευνητική εκπομπή-σημαία του CBS News, στην ομάδα της οποίας εντάχθηκε το 1983. Στα χρόνια που ακολούθησαν, ήταν ο παραγωγός περισσότερων από 50 ρεπορτάζ, με θέματα τη μαφία, διεθνείς εμπόρους όπλων, κυκλώματα εμπορίας ναρκωτικών με την εμπλοκή της CIA και άλλα πολλά. Το 1993 εξασφάλισε τις πρώτες τηλεοπτικές συνεντεύξεις της ηγσίας της Χεζμπολάχ σε αμερικανικό δίκτυο.

Το 1995 ανακάλυψε τον Τζέφρι Γουάιγκαντ, τον πρώτο υψηλά ιστάμενο πληροφοριοδότη από τις τάξεις της καπνοβιομηχανίας που αποκάλυψε τις πρακτικές με τις οποίες έκαναν τα τσιγάρα πιο εθιστικά. Το πολύκροτο ρεπορτάζ αποτέλεσε αντικείμενο σύγκρουσης με τη διοίκηση του CBS News και την ιδιοκτησία του δικτύου και οδήγησε τελικά στην παραίτησή του το 1998. Η υπόθεση αποτελεί το αντικείμενο της συναρπαστικής ταινίας «The Insider» του Μάικλ Μαν, με τον Άλ Πατσίνο στο ρόλο του Μπέργκμαν.

Αυτές τις ημέρες το «60 Minutes» περνάει τη μεγαλύτερη κρίση στα 58 χρόνια ζωής της εκπομπής. Τις τελευταίες εβδομάδες απολύθηκε η διευθύνουσα παραγωγός και αντικαταστάθηκε από τον Νικ Μπίλτον, έναν δημοσιογράφο θεμάτων τεχνολογίας με μηδενική εμπειρία στην τηλεοπτική δημοσιογραφία, ενώ δεν ανανεώθηκαν τα συμβόλαια δύο προβεβλημένων δημοσιογράφων.

Στις 2 Ιουνίου, έπειτα από μια συγκρουσιακή σύσκεψη στην οποία μεταξύ άλλων κατηγορήσε την Μπάρι Γουάις, τη νέα διευθύντρια του CBS News, ότι «δολοφονεί» την εκπομπή, απολύθηκε και ο Σκοτ Πέλεϊ, παρουσιαστής με θητεία 37 ετών στο «60 Minutes». Ο Πέλεϊ στη συνέχεια κατηγορήσε δημοσίως τη Γουάις για αθέμιτες παρεμβάσεις στο περιεχόμενο των εκπομπών ώστε να είναι λιγότερο επικριτικές απέναντι στην κυβέρνηση Τραμπ.

Η Γουάις, η οποία επίσης –όπως και ο Μπίλτον– δεν έχει τηλεοπτική εμπειρία, διορίστηκε στη θέση της από τον Ντέιβιντ Ελίσον, η εταιρεία του οποίου, η Skydance, εξαγόρασε πέρυσι την Paramount (την προηγούμενη ιδιοκτήτρια του CBS News). Η Skydance Paramount επικράτησε προ μηνών στη μάχη για την εξαγορά της Warner Brothers Discovery, στην οποία ανήκει και το CNN. Ο Ελίσον αναμένει τώρα το πράσινο φως από το υπουργείο Δικαιοσύνης του Τραμπ για να ολοκληρωθεί η συμφωνία, ύψους 111 δις. δολαρίων.

Ο Μπέργκμαν ήταν από τους συνυπογράφοντες μιας ανοικτής επιστολής προς την οικογένεια Ελίσον (ο πατέρας του Ντέιβιντ, Λάρι Ελίσον, είναι ο συνιδρυτής της Oracle, από τους πλουσιότερους ανθρώπους στον πλανήτη – και σταθερός υποστηρικτής του Τραμπ και του Μπέντζαμιν Νετανιάχου).

«Τους γράψαμε ότι αυτό που αγόρασαν (σ.σ.: το CBS News) δεν είναι μια απλή εταιρεία – είναι δημόσια κληρονομιά», λέει ο Μπέργκμαν στην «Κ». «Οτι παίζουν με τη φωτιά διαχειριζόμενοι το πιο επιτυχημένο ειδησεογραφικό πρόγραμμα στην Ιστορία των Ηνωμένων Πολιτειών. Οτι πρέπει να προστατεύσουν τα στάνταρ της εκπομπής. Οτι έκαναν μια πολύ μεγάλη επένδυση για να αγοράσουν την εταιρεία και ότι θα καταλήξει να τους κοστίζει πανά-

κριβα η εκπαίδευση (των νέων στελεχών), γιατί προσέλαβαν άτομα που δεν έχουν ιδέα τι κάνουν. Ίσως συμβάλαμε στη συνάντησή που είχε ο Ντέιβιντ Ελίσον με μία εκ των ανταποκριτών (σ.σ.: τη Λέσλι Σταλ), όπου, σύμφωνα με τα λεγόμενά της, δεσμεύθηκε να σεβαστεί τη δημοσιογραφική ανεξαρτησία των συντελεστών».

«Διατάζει και υπακούουν»

«Δεν χρειάζεται να είσαι ερευνητικός δημοσιογράφος για να καταλάβεις τι συμβαίνει (με το «60 Minutes»)», σχολιάζει ο Μπέργκμαν. «Ειδικά στην εποχή του Τραμπ. Αφορά τη συμφωνία που θέλουν να κάνουν (οι νέοι ιδιοκτήτες του CBS News) με τη Warner Brothers. Ως αποτέλεσμα, ο Τραμπ διατάζει κι αυτοί υπακούουν. Επειδή ελέγχει το ένα και το άλλο. Του δόθηκε νομική ασυλία από το Ανώτατο Δικαστήριο. Τουλάχιστον μέχρι πολύ πρόσφατα το Ρεπουμπλικανικό Κογκρέσο του έδινε στιδίοτε ζήτουμε. Και τώρα έχει θέσει το ερώτημα, για πρώτη φορά από την εποχή του Εμφυλίου, αν θα γίνουν ή όχι εκλογές. Γιατί ο Ντόναλντ Τραμπ δεν χάνει ποτέ, μας το έχει ήδη πει αυτό».

Αρα, αν χάσει, θα είναι λόγω νοθείας –όπως ισχυρίστηκε και για το 2020–, σημειώνει. «Ακριβώς! Είναι κάτι που το λέει ξανά και ξανά. Και αυτά που λέει γίνονται ολοένα και πιο ακραία. Και για μεν ολόένα και λιγότεροι Αμερικανοί θεωρούν ότι κάνει καλή δουλειά ως πρόεδρος, αλλά έχει τοποθετήσει αρκετούς ανθρώπους σε κρίσιμες θέσεις και έχει προετοιμάσει με τέτοιο τρόπο τα πράγματα που μπορεί να καταλήξουμε να μην έχουμε εκλογές».

Φυσικά, συνεχίζει, «μπορεί να μην τα καταφέρει. Δεν τα κατάφερε το 2020, παρότι εκπρόρρησε το Καπιτώλιο. Αλλά, ξέρετε, έδωσε χάρη σε όλους αυτούς τους ανθρώπους (που εισέβαλαν στο Καπιτώλιο). Αυτό που είναι εκπληκτικό με την όλη κατάσταση είναι ότι δεν πρόκειται για ένα πραξικόπημα που προετοιμάζεται στα κρυφά. Αν κάποιοι επιχειρούσαν στη Ρωσία να ανατρέψουν τον Πούτιν, δεν θα έβγαιναν δημοσίως να το ανακοινώσουν. Θα γινόταν μυστικά. Εδώ έχουμε κάτι τελείως διαφορετικό».

Ο Μπέργκμαν, που έχει ασχο-

ληθεί εις βάθος με τη ρύθμιση των ραδιοτηλεοπτικών μέσων και στη συνέχεια του Διαδικτύου και τον ρόλο τους στην πολιτική από την εφεύρεση του ραδιοφώνου έως σήμερα, στρέφει τη συζήτηση στη δεκαετία του 1930. «Πώς η Γερμανία –με το μεγαλύτερο ποσοστό αλφαριθμητισμό στον κόσμο, τους περισσότερους νομπελίστες, το μεγαλύτερο σοσιαλιστικό κόμμα στον κόσμο, μια κοινωνία που είχε αφομοιώσει τους Εβραίους– έπεσε στα χέρια των ναζί; Η απάντηση του Γκέμπελς ήταν: το ραδιόφωνο, που επέτρεψε την απευθείας επαφή με τις μάζες».

Η reality προεδρία

Πώς, λοιπόν, θα έπρεπε τα ΜΜΕ να διαχειριστούν ένα φαινόμενο σαν τον Τραμπ; Το λάθος, λέει, είναι ότι «τον αντιμετωπίζουν σαν να είναι ένας φυσιολογικός πρόεδρος. Αλλά συμπεριφέρεται όπως κανένας άλλος πρόεδρος. Το βασικό που επιδιώκει είναι να βρίσκεται το επίκεντρο της προσοχής – θέλει τα μάτια μας πάνω του, όπως το Meta θέλει να κοιτάζουμε τις σελίδες των δικτύων του. Είναι μια χαρισματική, μοναδική φιγούρα, που όμως δεν ήταν επιτυχημένος στον πραγματικό κόσμο. Είχε χρήματα από τον πάτερα του, κι όμως χρεοκόπησε έξι φορές. Αλλά έπαιξε τον δισεκατομμυριούχο σε ένα reality show».

Ο Μπέργκμαν προσθέτει ότι είναι χαρακτηριστικό των αυταρχικών καθεστώτων να κανονικοποιούν ακραία ρητορικά και συμπεριφορές μέσω της επανάληψης – κάτι που κάνει κατά κόρον ο Τραμπ. Η απροθυμία των συστημικών ΜΜΕ να αναδείξουν πόσο ακραία είναι κάποια από αυτά που λέει, έχει δημιουργήσει ένα νέο όρο στο αμερικανικό πολιτικό λεξικό: sanewashing. «Μπορεί να πει το πιο φαιδρό πράγμα, που να μην έχει καμία σχέση με την πραγματικότητα – και οι New York Times πάλι θα τον κάνουν πρωτοσέλιδο», σχολιάζει.

Η αγωγή κατά του CBS

Λίγες ημέρες πριν από τις εκλογές του 2024, ο Τραμπ κατέθεσε αγωγή κατά του CBS News για συνέντευξη της Κάμαλα Χάρις στο «60 Minutes» που ισχυρίστηκε ότι μονταρίστηκε για να βελτιώσει την εικόνα της. Τον επόμενο Ιούλιο, λίγο πριν από την εξαγορά της από τη Skydance του υιού Ελίσον, η

Paramount δέχτηκε να καταβάλει στον Τραμπ 16 εκατ. δολάρια στο πλαίσιο συμβιβασμού – παρότι κανένας σοβαρός νομικός δεν θεωρούσε ότι η αγωγή είχε βάση. Ήταν η αρχή της κρίσης για την εκπομπή, που μοιάζει διαρκώς να επιδεινώνεται. Ρώτησα τον Μπέργκμαν πώς συγκρίνει τη λογοκρισία που υπέστη ο ίδιος ως παραγωγός στην υπόθεση με την καπνοβιομηχανία με τα σημερινά βασάνα του «60 Minutes».

Η κρίσιμη αλλαγή, λέει, έχει να κάνει με τον Τραμπ. «Του δόθηκε ασυλία», επαναλαμβάνει, και συνεχίζει: «Μετέτρεψε το υπουργείο Δικαιοσύνης, όπως πάντα επιθυμούσε, σε προσωπικούς δικηγόρους του, και αυτός και οι άνθρωποι του τώρα χρησιμοποιούν την εξουσία της προεδρίας και των ελεγκτικών αρχών βασικά για να εκβιάζουν επιχειρήσεις και άτομα. Δεν είναι πλέον θέμα συκοφαντικής δυσφήμισης ή όχι».

Επανερχεται, όμως, στη συνέχεια στο διαχρονικό ζήτημα της δυσκολίας διεξαγωγής πραγματικών δημοσιογραφικών ερευνών για τα πεπραγμένα μεγάλων επιχειρήσεων. «Με ρώτησε ο Πατσίνο, στα γυρίσματα του «Insider»: “Ήταν η πρώτη φορά που έκοψαν ένα από τα ρεπορτάζ σου; Θα σου έχει ξανασυμβεί...”. Και μου είχε ξανασυμβεί – είχα σκεφθεί να παραιτηθώ πάνω από μία φορά. Μαθαίνεις, κάνοντας αυτή τη δουλειά, ότι υπάρχουν κάποια θέματα που δεν μπορείς να αγγίξεις, εκτός αν είσαι διατεθειμένος να χάσεις τη δουλειά σου. Πριν από την κυβέρνηση Τραμπ ήταν πολύ πιο εύκολο να κάνεις έρευνες για δημόσια πρόσωπα, για πολιτικούς, για την αστυνομία κ.ο.κ., παρά για τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούν οι επιχειρήσεις. Οι ειδησεογραφικοί οργανισμοί δεν θέλουν να βρεθούν στο στόχαστρο αντιπάλων με πολύ βαθιές τσέπες, που είναι διατεθειμένοι να στραφούν νομικά εναντίον τους παρότι γνωρίζουν ότι έχουν άδικο».

«Μπορείς να το κάνεις, και εγώ το έκανα – στο “60 Minutes”, αργότερα στο “Frontline” (σ.σ.: ειδησεογραφική εκπομπή του PBS) και στους New York Times. Αλλά τότε είχα τρεις δουλειές: στους New York Times, στο “Frontline” και στο πανεπιστήμιο. Με ρωτούσαν λοιπόν: “Γιατί κάνεις τρεις δουλειές ταυτόχρονα;”. “Γιατί μπορεί να απολυθώ κάποια στιγμή”, απαντούσα».

Κάν' το όπως ο Γκέμπελς

Πώς η Γερμανία –με το μεγαλύτερο ποσοστό αλφαριθμητισμού στον κόσμο, μια κοινωνία που είχε αφομοιώσει τους Εβραίους– έπεσε στα χέρια των ναζί; Η απάντηση του Γκέμπελς ήταν: το ραδιόφωνο, που επέτρεψε την απευθείας επαφή με τις μάζες.

Θα γίνουν εκλογές; Του δόθηκε νομική ασυλία από το Ανώτατο Δικαστήριο. Και τώρα έχει θέσει το ερώτημα, για πρώτη φορά από την εποχή του Εμφυλίου, αν θα γίνουν ή όχι εκλογές. Γιατί ο Ντόναλντ Τραμπ δεν κάνει ποτέ, μας το έχει ήδη πει αυτό.

Η Ιορδανία στην κλήρωση των ομίλων του Μουντιάλ, που έγινε τον Δεκέμβριο στο Κέντρο Τεχνών Κένεντι, στην Ουάσιγκτον. Το Αμμάν από τότε ζει ένα όνειρο, που ωστόσο είχε προφητεύσει ο Χάρι Ρέντναπ από το 2018, όταν είχε δηλώσει ότι «το ποδόσφαιρο της Ιορδανίας έχει λαμπρό μέλλον».

SCOTT TAETSCH - FRÉPRA VIA GETTY IMAGES

AMP VIA GETTY IMAGES

Ο Ολλανδός Ντόνιελ Μάλεν πήρε μια γεύση από τον δυναμισμό των Ουζμπεκών αμυντικών όπως ο 22χρονος Αμπντουκοντίρ Κουσάνοφ, ο οποίος από πέρυσι ανήκει στη Μάντσεστερ Σίτι, στο φιλικό ματς που έδωσαν οι δύο εθνικές ομάδες την προηγούμενη Δευτέρα στη Νέα Υόρκη.

PATRICK MEINHARDT / AP

Ο πιτσιρίκος από το Πράσινο Ακρωτήριο θα κρατήσει για πάντα τη φανέλα που υπογράφει ο αμυντικός της εθνικής ομάδας της χώρας, Σίντινι Λόπες Καμπράλ, ο οποίος, από αύριο, μαζί με τους συμπαίκτες του που θα αντιμετωπίσουν την Ισπανία, θα λογίζεται ως «μουντιαλικός». Δεν είναι και λίγο.

«Πρωτάρες» στη Γη της Επαγγελίας

Τέσσερις εθνικές ομάδες θα κάνουν ντεμπούτο σε Μουντιάλ. Ιορδανία, Κουρασάο, Ουζμπεκιστάν και Πράσινο Ακρωτήριο δεν έχουν ποδοσφαιρική ιστορία. Αλλά δεν έχουν και τίποτα να χάσουν

Του **ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΛΟΘΑΝΟ**

Με καλλυντικά από λάσπη και άλατα από τη Νεκρά Θάλασσα, με λικέρ Κουρασάο από αποξηραμένες φλούδες λαράχα, με ένα μεταξωτό χαλί της Σαμαρ-κάνδης και ένα υφαντό στο χέρι rapos di terra δίνουν και αυτές το «παρών».

Ιορδανία, Κουρασάο, Ουζμπεκιστάν και Πράσινο Ακρωτήριο, με ελάχιστη έως μηδαμινή ποδοσφαιρική παράδοση η καθεμία, αλλά με μπόλικο φοκλόρ και, πρωτίστως, αγνή αγάπη για το άθλημα της ασπρόμαυρης θεάς, αποτελούν μεγάλη ατραξιόν του μεγαλύτερου (σε αριθμό ομάδων, αγώνων, ημερών, χωρών που το διοργανώνουν) Μουντιάλ.

Ο πρόεδρος στο «επάγγελμα», αλλά διπλωμάτης στην ιδιότητα, Τζιάνι Ινφαντίνιο, διείδε εύστοχα ότι η αύξηση των ομάδων θα αποφέρει και αύξηση των εσόδων, αλλά και των ψήφων υπέρ του, όταν θα θελήσει να επεκτείνει την (αισιώς δεκαετή) θητεία του στον θρόνο της FIFA.

Με το προηγούμενο καθεστώς (32 αντί για 48 ομάδες), πιθανότατα καμία από τις προαναφερθείσες ομάδες δεν θα είχε την ευκαιρία να βιώσει την ξεχωριστή εμπειρία της συμμετοχής σε ένα Παγκόσμιο Κύπελλο. Τώρα, όμως, την έχει. Και οι τέσσερις πρωτάρες, αδιαφορώντας αν αυτή η πρώτη φορά δεν αποδειχθεί γλυκιά αλλά ενδεχομένως (πολύ) πικρή, απολαμβάνουν κάθε στιγμή τους σε αμερικανικό έδαφος, ζώντας και τα προεόρτια της μεγάλης γιορτής, η οποία έχει ήδη στιγματιστεί από απελάσεις διαιτητή, αξιωματούχων και μελών αποστολών, ακόμη και φιλάθλων.

Ε, και; Τίποτα και κανείς δεν μοιάζει ικανός να τους χαλάσει το πάρτι, το οποίο θα περιλαμβάνει πολλά χαμόγελα, χορούς και χρώμα σε αγωνιστικό χώρο και εξέδρες και, πού και πού, και λίγη μπαλίστα. Γι' αυτήν, άλλωστε, δεν πήγαν όλοι τους στην Αμερική;

Ιορδανία

Το πίστεψε, το πέτυχε

Τους αποκαλούν «ιππότες», ίσως επειδή μέχρι πρότινος... άφηναν, συνήθως με ιπποτικό τρόπο, τους αντιπάλους τους να πηγαίνουν αντί αυτών στα Παγκόσμια Κύπελλα και εκείνοι, θέλοντας και μη, τα έβλεπαν από την τηλεόραση.

Το 2014 ο Χοσάμ Χασάν, ένας άλλοτε σπουδαίος Αιγύπτιος επιθετικός που στις αρχές της δεκαετίας του '90 έπαιζε στον ΠΑΟΚ για μια σεζόν μαζί με τον διδυμο αδελφό του Ιμπραήμ, έφερε την Ιορδανία μια ανάσα από το πρώτο της Μουντιάλ.

Η Ουρουγουάη στα διηπειρωτικά μπαράζ, όμως, την ξύπνησε απότομα από το όνειρο (δύο ήττες με συνολικό σκορ 0-5), για το οποίο χρειάστηκε να περιμένει άλλα δώδεκα χρόνια.

Ο Μαροκινός, άλλοτε διεθνής

μέσος, Τζαμάλ Σελαμί πιστώνεται την ιστορική πρόκριση, χάρη στην οποία ο βασιλιάς Αμπντάλα Β΄ του έδωσε τιμητικά την ιορδανική υπηκοότητα.

Δεν κατέφυγαν στην ίδια λύση (όπως, για παράδειγμα, έχει κάνει το Κατάρ) με τη χορήγηση υπηκοότητας σε αλλοδαπούς ποδοσφαιριστές, με δώδεκα της αποστολής να παίζουν στο τοπικό πρωτάθλημα και άλλους πέντε στο Ιράκ.

Ακόμη και έτσι, όμως, βρήκαν τον τρόπο να προκριθούν ως δεύτεροι πίσω από τη Νότια Κορέα και ξεπερνώντας «υπερδυναμείς» όπως το Ομάν, την Παλαιστίνη και το Κουβέιτ (εντάξει, άφησαν πίσω τους και το Ιράκ). Ανυπομονούν πλέον για τις αναμετρήσεις με Αυστρία, Αλγερία και, κυρίως, την παγκόσμια πρωταθλήτρια Αργεντινή του Λιονέλ Μέσι, ο οποίος λογικά θα έχει 26 αιτήματα (όσοι και οι ποδοσφαιριστές της αποστολής) για ανταλλαγή φανέλας.

«Το ποδόσφαιρο της Ιορδανίας έχει λαμπρό μέλλον», είχε πει σε μια viral συνέντευξή του ο Άγγλος Χάρι Ρέντναπ, ο οποίος το 2018 είχε δεχθεί να κάνει μια «αρπαχτή» δύο αγώνων, ύστερα από πρόσκληση του πρίγκιπα Αλί μπιν Αλ Χουσεΐν, προέδρου της ποδοσφαιρικής ομοσπονδίας που έχει διεκδικήσει ανεπιτυχώς την προεδρία της FIFA. Οκτώ χρόνια αργότερα, ήρθε η απόλυτη δικαίωση του «διπραγματευτή», όπως είναι το παρατσούκλι του Ρέντναπ λόγω της ικανότητάς του στο μεταγραφικό, ποδοσφαιρικό παζάρι.

RICARDO MARIW / AP

Η ισπανία του Κουρασάο με την Τζαμάικα, στο Κίνγκστον, τον περασμένο Νοέμβριο, πανηγυρίστηκε σαν ιστορική νίκη από τους φιλάθλους των φιλοξενομένων και δικαίως, καθώς χάρισε στη χώρα των περίπου 160.000 κατοίκων, η οποία μέχρι το 2010 ανήκε στις Ολλανδικές Αντίλλες, το εισιτήριο για την τελική φάση του Παγκοσμίου Κυπέλλου Ποδοσφαίρου.

Κουρασάο

Η μικρή Ολλανδέζα

Ξεκινούσε για την πλούσια αφάνα αλλά, κυρίως, για την ικανότητα με την μπάλα στα πόδια. Όπως χιλιάδες άλλα παιδιά που περνούν από ακαδημίες μεγάλων ομάδων, έτσι και ο Ταχίτ Ζοσέ Γκιριγκόριο Τζορκάεφ Τσονγκ (ένας είναι!) έμεινε στου δρόμου τα μισά στη Μάντσεστερ Γιουνάιτεντ.

Πλέον θα βιώσει το πρώτο του Παγκόσμιο Κύπελλο και θα το κάνει ως παίκτης του Κουρασάο, όντας και ο μοναδικός από τους διεθνείς που έχει γεννηθεί στο νησί της Καραϊβικής, το μικρότερο κράτος που έχει λάβει ποτέ μέρος στη συγκεκριμένη διοργάνωση (444 τετραγωνικά χιλιόμετρα και περίπου 160.000 κάτοικοι).

Πού έχουν γεννηθεί, όμως, οι υπόλοιποι 25 συμπαίκτες του Τσονγκ; Μα, στην Ολλανδία φυσικά, αφού μέχρι το 2010 ήταν μέρος των Ολλανδικών Αντιλλών. Μία από τις επισημες γλώσσες της χώρας είναι τα ολλανδικά, μόλις τον Αύγουστο του 2011 έδωσε το πρώτο της επίσημο παιχνίδι (μια φιλική ήττα από τη Δομινικανή Δημοκρατία) και το Μπλε Κύμα, όπως είναι το παρατσούκλι της ομάδας, συνηθίζει να έχει πιο διάσημους προπονητές, απ' ό,τι ποδοσφαιριστές, όλοι τους βεβαίως Ολλανδοί: Πάτρικ Κλάιφερτ, Γκους Χίντινκ και, πλέον, Ντικ Αντβ-καατ.

Ο προπονητής που στα 78 του χρόνια θα γίνει ο γηραιότερος σε Παγκόσμιο Κύπελλο, ξεπερνώντας τον δικό μας Οτο Ρεχάγκελ από το 2010 (71), βρήκε το κουμπί της παρέας των αδελφών Λεάντρο (αρχηγός, θρύλος και πρώτος σε συμμετοχές) και Ζουνίνιο Μπακούνα.

Η ομάδα με τη δεύτερη χειρότερη θέση στη βαθμολογία της FIFA από τις 48 που συμμετέχουν (83η, με 85η τη Νέα Ζηλανδία) είδε σοκαρισμένη τον Αντβ-καατ να αποχωρεί μετά την επίτευξη της πρόκρισης, ώστε να βρεθεί στο πλευρό της μεγάλης του κόρης, η οποία δίνει μάχη με τον καρκίνο. Ο διάδοχός του, Φρεντ Ρούτεν (Ολλανδός βεβαίως), δήλωσε κώλυμα και παραιτήθηκε λίγες εβδομάδες αργότερα και ο Ντικ, κατόπιν πείσεων των παικτών και αφού η υγεία της κόρης του βελτιώθηκε, επέστρεψε για να ζήσει και αυτός το όνειρο μαζί με τα παιδιά του.

ΣΤΟΝ ΠΥΡΕΤΟ ΤΟΥ ΜΟΥΝΤΙΑΛ

Ουζμπεκιστάν

Της αμύνης τα παιδιά

Η Σοβιετική Ένωση διαλύθηκε το 1991, αλλά το Ουζμπεκιστάν είχε εθνική ομάδα από το 1928, έστω και αν μέχρι το '92 αντιμετώπιζε ως επί το πλείστον άλλες σοβιετικές δημοκρατίες και δεν είχε γίνει ευρέως γνωστή, παρότι στο πρώτο της παιχνίδι είχε νικήσει την Ελβετία με... 8-4!

Σε αντίθεση με δέκα πρώην

σοβιετικές χώρες όπως η Ρωσία και η Ουκρανία, οι οποίες επέλεξαν την Ευρώπη και την UEFA, η ευρισκόμενη στην Κεντρική Ασία χώρα προτίμησε την «κίτρινη ήπειρο» και την AFC. Αυτή η επιλογή τη δικαίωσε, ούσα πλέον η πρώτη μουντιαλική της περιοχής και η τρίτη πρώην Σοβιετική, μετά τις δύο προαναφερθείσες, διάσημες «αδελφές» της. Δύο φορές βρέθηκαν κοντά σε Παγκόσμιο Κύπελλο οι «Λευκοί λύκοι» (το παρατσούκλι του Ουζμπεκιστάν), η τρίτη αποδείχθηκε και τυχερή και την πιστώνεται ο προπονητής που κάποτε απολύθηκε στην Ελλάδα επειδή χρησιμοποίησε τη λέξη «εμμονή» για το πρωτάθλημα που κυνηγούσε κάθε χρόνο η ομάδα στην οποία εργαζόταν.

Ο Σλοβένος Στρέσκο Κάτανετς, λόγω προβλημάτων υγείας, αποσύρθηκε από την προπονητική τον Ιανουάριο του 2025 και, λίγους μήνες αργότερα, η σκυτάλη δόθηκε στον Φάμπιο Καναβάρο. Στον αρχηγό της Ιταλίας που σήκωσε το Μουντιάλ του 2006, όταν πήρε και τη «Χρυσή Μπάλα». Ο «όμορφος Φάμπιο» ξέρε ότι δεν έχει πολλές επιλογές σε ένα ρόστερ με 15 παίκτες που αγωνίζονται στο τοπικό πρωτάθλημα και άλλους πέντε στο Ιράν, παρότι τις δύο χώρες χωρίζουν 2.000 χιλιόμετρα.

Και όπως ο Καναβάρο υπήρξε κεντρικός αμυντικός παγκόσμιος κλάσης, έτσι και το πουλέν του είναι ένας νεαρός στόπερ που μόλις τους τελευταίους μήνες έμαθε να μιλάει καλά αγγλικά, επειδή αγωνίζεται στη Μάντσεστερ Σίτι.

Ο Αμπντουκοντίρ Κουσάνοφ καλείται στα 22 του χρόνια να ηγηθεί μιας ομάδας που γνώρισε μόλις μία ήττα σε δέκα αγώνες στα προκριματικά, αλλά ενδέχεται σε τρία μουντιαλικά παιχνίδια να υποστεί ισάριθμες ήττες κόντρα σε Κολομβία, Πορτογαλία και Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό. Ποιος θα είναι άραγε ο τυχερός που θα εξασφαλίσει τη φανέλα του Κριστιάνο Ρονάλντο;

Πράσινο Ακρωτήριο
LinkedIn έχεις;

Νόνι Λίμα, Ντανιέλ Μπατίστα, Τζάλμα Κάμπος, Φερνάντο Βαρέλα, Γκάρι Ροντρίγκες... Το Πράσινο Ακρωτήριο έχει βρει μια ποδοσφαιρική Ιθάκη στην Ελλάδα, η οποία με τη σειρά της απόλαυσε διαχρονικά στο πρωτάθλημά της μερικά από τα πιο εκλεκτά «προϊόντα» της, ένας συνδυασμός φυσικής δύναμης και τέχνης στην ντριμπλά. Ο εξτρέμ Γκάρι Ροντρίγκες, με θητεία σε ΠΑΟΚ και Ολυμπιακό, είναι στα 35 του χρόνια ένας από τους πιο έμπειρους και γρηραιότερους διεθνείς που, με τον ενθουσιασμό ενός μικρού παιδιού, θα ζήσει την παρθενική μουντιαλική εμπειρία. Και μάλιστα θα το κάνει απέναντι στην πρωταθλήτρια Ευρώπης Ισπανία, στην ιστορική Ουρουγουάη και στη Σαουδική Αραβία του Γκόργου Δώνη (καλή επιτυχία...).

Και οι 26 ποδοσφαιριστές της αποστολής αγωνίζονται μακριά από το αρχιπέλαγος των δέκα νησιωτικών νησιών (οι μισοί, πάντως, έχουν γεννηθεί στη χώρα) που το 1975 ανεξαρτητοποιήθηκε από την Πορτογαλία. Το παιδομαζώμα μέχρι να βρεθούν οι διεθνείς που θα συνέθεταν μια ανταγωνιστική ομάδα δεν ήταν καθόλου εύκολη αποστολή. Χρειάστηκαν πολλά χρόνια υπομονής και μελετημένων αναζητήσεων, στην οποία από κάποιο σημείο και μετά βοήθησε ακόμη και το Διαδίκτυο.

Το 2019, ο κεντρικός αμυντικός Ρομπέρτο Κάρλος Λόπες, γνωστός ως Πίκο, γεννημένος στην Ιρλανδία από Ιρλανδή μητέρα και πατέρα από το Πράσινο Ακρωτήριο, δέχθηκε προσέγγιση από τον τότε μορσπονδιακό προπονητή, Πορτογάλο Ρουί Αγκουας, μέσω του προφίλ του στο LinkedIn(!). Στην αρχή νόμιζε ότι κάποιος του έκανε φάρσα, αλλά πλέον αγγίζει τις 50 συμμετοχές στους «Μπλε καρχαρίες», οι οποίοι ήταν η μικρότερη χώρα σε έκταση και πληθυσμό που θα λάμβανε μέρος στο Παγκόσμιο Κύπελλο. Μέχρι που, πέντε εβδομάδες μετά την πρόκρισή τους, το Κουρασάο έκανε δικό του αυτό το ξεχωριστό ρεκόρ.

Μόλις το 2002 αντιμετώπισε για πρώτη φορά μη αφρικανική ομάδα (0-0 με Λουξεμβούργο) και στα προκριματικά άφησε πίσω τον Καμερούν των οκτώ μουντιαλικών συμμετοχών και της παρουσίας στα προημιτελικά του 1990. Όταν, δηλαδή, το Πράσινο Ακρωτήριο είχε συμπληρώσει μόλις τέσσερα χρόνια ως μέλος της FIFA.

Υπόθεση «Καρλέτο»

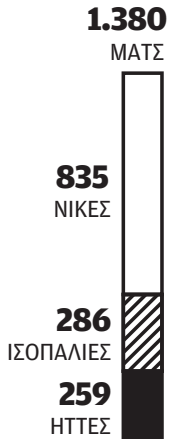
Η Βραζιλία ελπίζει ότι ο Αντσελότι μπορεί να δώσει τέλος στη μουντιαλική ανομβρία 24 ετών

ΣΤΟΝ ΠΥΡΕΤΟ ΤΟΥ ΜΟΥΝΤΙΑΛ

ΚΑΡΛΟ ΑΝΤΣΕΛΟΤΙ ως προπονητής

ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ

5 CHAMPIONS LEAGUE (Μίλαν 2003, 2007) (Ρεάλ Μ. 2014, 2022, 2024)

6 ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑΤΑ

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΓΕΩΡΓΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Είκοσι τέσσερα χρόνια αναμονής για την επιστροφή στον παγκόσμιο ποδοσφαιρικό θρόνο είναι ήδη πάρα πολλά για τη Βραζιλία και αν δεν τα καταφέρει ούτε στο τρέχον Παγκόσμιο Κύπελλο, θα πρόκειται για το μεγαλύτερο χρονικά κενό επιτυχίας σε Μουντιάλ από τότε που η «Σελεσάο» στέφθηκε για πρώτη φορά παγκόσμια πρωταθλήτρια, το 1958.

Γι' αυτό η ομοσπονδία ποδοσφαίρου της χώρας έκανε την υπέρβαση και πήρε το ρίσκο να δώσει τη ντρία της ομάδας στον πολυπειρο Ιταλό προπονητή Κάρλο Αντσελότι, τον πολυνίκη του Champions League. Θα το κερδίσει αυτό το στοίχημα;

Πέντε Champions League έχει κατακτήσει ο «αλενατόρε», πέντε Παγκόσμια Κύπελλα έχει κερδίσει και η Βραζιλία. Το τελευταίο της, όμως, ήταν στο σχετικά μακρινό 2002, δηλαδή μια ολόκληρη γενιά Βραζιλιάνων δεν έχει δει την εθνική της να κάνει το για τη χώρα των 213 εκατομμυρίων κατοίκων αυτονόητο, να κατακτήσει τον ποδοσφαιρικό κόσμο. Ακόμη χειρότερα, τον τίτλο της πρωταθλήτριας απολαμβάνει εδώ και 3,5 χρόνια η μεγάλη αντιπαλος Αργεντινή, ριχνοντας έτσι κι άλλο αλάτι στις πληγές των Βραζιλιάνων.

Ρίσκο και για τους δύο

Η στροφή της Βραζιλίας σε έναν Ευρωπαίο –και μάλιστα Ιταλό– προπονητή ενέχει μεγάλο ρίσκο. Ο Αντσελότι είναι ένας πολυπειρος αλλά βετεράνος τεχνικός, ο οποίος δεν έχει προπονήσει ποτέ του ομάδα στη Λατινική Αμερική ή άλλη εθνική ομάδα.

Το ρίσκο δεν είναι μόνο μεγάλο για το παρόν της Βραζιλίας, αλλά και για το μέλλον ή, πιο σωστά, την υποερωφημία του Κάρλο Αντσελότι. Εκεί που ήταν ολοκληρωμένος θρύλος, δικαιωμένος από τις θητείες του και στα πέντε μεγάλα πρωταθλήματα της Ευρώπης, έμπλεξε τώρα με... 213 εκατομμύρια προπονητές. Αφήνει την ηρεμία της συνταξιοδότησης που θα μπορούσε να είχε επιλέξει στην πατρίδα του και θα προσπαθήσει να γίνει ο πρώτος προπονητής στην Ιστορία που θα κατακτήσει το Παγκόσμιο Κύπελλο με άλλη χώρα.

Ωστόσο, η επιλογή των Βραζιλιάνων δεν ήταν λύση απελπισίας. Κάθε άλλο. Το ότι το βραζιλιάνικο ποδόσφαιρο αναζητεί την ταυτότητά του έχοντας ανατρέψει την ισορροπία του παρελθόντος (με φτωχό πρωτάθλημα και σαρωτική εθνική ομάδα), σαρώνοντας πια τους τίτλους σε συλλογικό επίπεδο στη Νότια Αμερική ενώ η εθνική παραπαίει στις μεγάλες διοργανώ-

Ο Κάρλο Αντσελότι παρακολουθεί το φιλικό της Βραζιλίας με τον Παναμά, στο Μαρακανά. Πίσω του, οι αναπληρωματικοί και μερικές εκατοντάδες από τα 213 εκατομμύρια «προπονητών» της εξέδρας για τη «σελεσάο». Ο 67χρονος Ιταλός γνωρίζει από την πρώτη στιγμή ότι αυτό που περιμένει η CBF από τον ίδιο είναι η νίκη σε ένα και μόνο ματς, σε αυτό που θα διεξαχθεί στις 19 Ιουλίου στη Νέα Υόρκη.

σεις, δεν σημαίνει ότι έπρεπε να βρει Βραζιλιάνο τεχνικό.

Αντιθέτως, η CBF, η ομοσπονδία της Βραζιλίας, προσέλαβε πέρυσι – ύστερα από πολύμηνη προσπάθεια για να τον πείσει – έναν προπονητή του οποίου η ποδοσφαιρική νοοτροπία ταιριάζει στη βραζιλιάνικη κουλτούρα. Και η αμοιβή του είναι ιδιαίτερος αδρή, ανερχόμενη στα 10 εκατ. ευρώ τον χρόνο, σύμφωνα με το Finance Football.

Ποδόσφαιρο χωρίς θέσεις

Ο πάλαι ποτέ «Καρλέτο», που έκλεισε την περασμένη Τετάρτη τα 67 του χρόνια θεμελιώνοντας και... τυπικά το δικαίωμα σύνταξης στην πατρίδα του, δεν είναι λάτρης ούτε του αμυντικού ποδοσφαίρου ούτε της «πολλής» τακτικής. Αντιθέτως, ταυτίζεται με εκείνο που οι ίδιοι οι Βραζιλιάνοι αποκαλούν

«Jogo Aposicional», το οποίο στα πορτογαλικά σημαίνει «παιχνίδι χωρίς θέσεις».

Αυτή ίσως να είναι και η καλύτερη εγγύηση επιτυχίας του Αντσελότι στον πάγκο της «Πεντακαμπέ-άο», αφού πρόκειται για παιχνίδι με ελευθερία στη δημιουργία, με συνεχή κίνηση και με υπερφόρτωση του τμήματος του γηπέδου όπου βρίσκεται η μπάλα – όπως ακριβώς θα περίμενε να δει κανείς μια παρέα Βραζιλιάνων να παίζει ενστικτωδώς στην Κοπακαμπάνα, στην Ιπανέμα ή σε άλλη παραλία. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι ποδοσφαιριστές εκ Βραζιλίας έλαμψαν στη Ρεάλ Μαδρίτης κατά την τετραετία Αντσελότι.

Ένας από αυτούς, ο Βινίσιους, είναι και ο βασικός πυλώνας της Βραζιλίας, που θα προσπαθήσει να κερδίσει τον έκτο πανκόσμιο τίτλο.

Άλλος είναι ο Ραφίνια της Μπαρτσελόνα, η ποιότητα και η προσφορά του οποίου στη φετινή σεζόν στους πρωταθλητές Ισπανίας δεν αμφισβητούνται. Η βραζιλιάνικη επίθεση, επίσης, μπορεί να υπολογίζει και στους Εντρικ και Ματέους Κούνια.

Ο Νείμαρ

Ο Αντσελότι αποφάσισε τελικά να συμπεριλάβει στην αποστολή και τη «σημαία» της Βραζιλίας, τον 34χρονο πια Νείμαρ, που όχι μόνον έχει εδώ και μία τριετία ταλαιπωρηθεί από τραυματισμούς, αλλά πρόσφατα χτύπησε και πάλι και είναι άγνωστο πόσο θα μπορέσει να συμβάλει ποδοσφαιρικά στην προσπάθεια της ομάδας σε αυτό το τελευταίο του Μουντιάλ.

Βεβαίως, ο πολυταξιδεμένος Ιταλός τεχνικός ξέρει τι κάνει. Ο Νεί-

Εμπιστοσύνη από τον Ζιλμπέρτο Σίλβα

Ήταν το μακρινό 2002, στα (επίσης μακρινά) γήπεδα της Ιαπωνίας και της Νότιας Κορέας, όταν η γεμάτη τεράστια αστέρια εθνική Βραζιλίας, των Ρονάλντο, Ροναλντίνιο, Ριβάλντο, Ρομπέρτο Κάρλος, Καρού και άλλων ιερών τεράτων του παγκόσμιου ποδοσφαίρου κατατούσε για τελευταία φορά το Παγκόσμιο Κύπελλο.

Από τότε, τα βραζιλιάνικα όνειρα για ανάκτηση των σκήπτρων πνίγονταν στην απογοήτευση: Το 2006 η «Σελεσάο» αποκλείστηκε στα προημιτελικά από τη Γαλλία, το 2010 έπεσε και πάλι στα προημιτελικά στο εμπόδιο της Ολλανδίας, το 2014 ήλθε το εντός έδρας στραπάτσος (1-7) –γνωστό και ως «Μινεί-ράσο»– από τη Γερμανία στα ημιτελικά, το 2018 ακολούθησε ο αποκλεισμός από το Βέλ-

γιο στα προημιτελικά και το 2022 η Βραζιλία έμεινε εκτός ημιτελικών από την Κροατία στα πέναλτι. Αλλά και σε περιφερειακό επίπεδο, η εθνική Βραζιλίας έχει κατακτήσει μόνο το ένα από τα έξι τελευταία Κόπα Αμέρικα, το 2019, στα δικά της γήπεδα.

Οι απαιτήσεις από την «Καναρίνια» είναι πάντα τεράστιες και η συσσωρευμένη απογοήτευση βαρύνει κάθε φορά και περισσότερο τους ποδοσφαιριστές, σε μια χώρα όπου η έκφραση «ζει για το ποδόσφαιρο» μάλλον υποτιμά την πραγματικότητα.

«Η πίεση είναι τεράστια και θα βαρύνει τη Βραζιλία σε όλο το τουρνουά και σε κάθε ένα από τα παιχνίδια της», επισήμανε σε δηλώσεις του ο Ζιλμπέρτο Σίλβα, μέλος της τελευταίας παγκόσμιας

πρωταθλήτριας το 2002 πριν περάσει και από τα μέρη μας και τον Παναθηναϊκό.

«Είναι πραγματικά δύσκολη περίοδος για την εθνική ομάδα, αλλά πρέπει να της δώσουμε την εμπιστοσύνη μας σε ό,τι κάνει και στο πώς προσεγγίζει τη διοργάνωση», είπε, προσθέτοντας ότι δεν θεωρεί τη χώρα του μεταξύ των φαβορί.

Κάποιοι αποδίδουν τις αποτυχίες των δύο τελευταίων δεκαετιών και στην αλλαγή του ρυθμού του ποδοσφαίρου, που απαιτεί περισσότερο ταχυδυναμικούς παίκτες και λιγότερο τεχνίτες. Ωστόσο, η Βραζιλία πλέον βρίθεται δυνατά και γρήγορων παικτών, που είναι εργαλεία των προπονητών στους ευρωπαϊκούς συλλόγους τους. Μένει πλέον να δείξουν ότι έγιναν ομάδα!

μάρ, ως τραυματίας, δεν θα πιέζει τόσο για να παίξει, αλλά θα είναι πολύ σημαντικός παράγων στα αποδυτήρια, κουβαλώντας ουσιαστικά ολόκληρη τη Βραζιλία στους ώμους του και αφήνοντας έτσι λίγο πιο ελεύθερους τους συμπαίκτες του.

Αλλωστε και ο ίδιος ο Αντσελότι έχει επανειλημμένως δείξει ότι δεν ιδρώνει το αυτί του από βεντετισμούς και... αρχηγούληδες, αλλά θέλει αφοσιωμένους και δημιουργικούς επαγγελματίες, που θα διοχετεύουν τις ηγτικές τους ικανότητες στο χορτάρι και μόνον.

«Δεν φοβάμαι να πω ότι μπορούμε να κερδίσουμε το Παγκόσμιο Κύπελλο», δήλωσε χωρίς περιστροφές ο Αντσελότι, ο οποίος έχει συμβόλαιο έως και το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2030. «Κι αυτό διότι υπάρχουν υψηλές προσδοκίες και το κίνητρο είναι σημαντική πτυχή στην προετοιμασία για το Μουντιάλ», είπε ανακοινώνοντας τη λίστα των 26 ποδοσφαιριστών που θα εκπροσωπήσουν φέτος τη χώρα του καφέ.

Το ταλέντο ξεχειλίζει

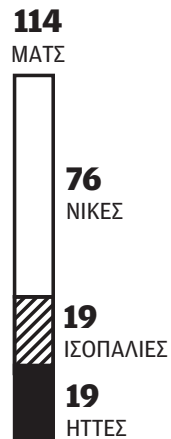
Από την ομάδα αυτή το ταλέντο ξεχειλίζει, χωρίς αμφιβολία. Πραγματικά θα είναι ένα αίνιγμα πώς θα χωρέσει στην ομάδα ένας Νείμαρ προερχόμενος από τραυματισμό, όταν η επίθεση έχει ποδοσφαιρικά μεγέθη όπως οι Ραφίνια και Βινίσιους και στο κέντρο είναι έτοιμο το σχήμα με τους Κασεμίρο, Μπρούνο Γκιμαράες και Λούκας Πακετά. Προφανώς και θα έχει ρόλο ο πολυμήχανος Νείμαρ για κάποια λεπτά, είτε είναι για κάποια εκτέλεση φάουλ, είτε για κράτημα της μπάλας, είτε εντέλει και ως... Ελ Σιντ. Οι λύσεις στα χέρια του Αντσελότι είναι πολλές και ο πρώτος γύρος της διοργάνωσης, με αντιπάλους μετά το Μαρόκο –σήμερα τα ημερώματα ώρα Ελλάδος– την Αϊτή και τη Σκωτία, προσφέρεται για δοκιμές και πειραματισμούς πριν από την έναρξη των νок άουτ παιχνιδιών, όταν και αρχίζει πραγματικά το Μουντιάλ για τις μεγάλες ομάδες.

Η Βραζιλία δεν είναι μεταξύ των φαβορί για την κατάκτηση του τροπαίου, αφού στην κορυφή των προβλέψεων συναντιζόμαστε χώρες όπως η Ισπανία, η Γαλλία, η Αγγλία και η Αργεντινή, που είναι και η κάτοχος αλλά και η επικεφαλής της παγκόσμιας κατάταξης εθνικών ομάδων της FIFA. Υπάρχει όμως και μια παράδοση, που δείχνει ότι η ομάδα που είναι πρώτη στην κατάταξη αποτυγχάνει να πάρει και το κύπελλο.

Αν λοιπόν, κόντρα στις προβλέψεις, πάρει και αυτό το τρόπαιο, ο Κάρλο Αντσελότι θα διεκδικεί δικαίως τον τίτλο του πιο επιτυχημένου τεχνικού όλων των εποχών.

ΒΡΑΖΙΛΙΑ στα Μουντιάλ

23/23 ΣΥΜΜΕΤΟΧΕΣ

5 ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ 1958, 1962, 1970, 1994, 2002

ΔΥΟ ΧΑΜΕΝΟΙ ΤΕΛΙΚΟΙ 1950 (ήττα από Ουρουγουάη 2-1) 1998 (ήττα από Γαλλία 3-0)

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ

μέχρι την ανάδειξη της νέας πρωταθλήτριας κόσμου. Τελική φάση με σαράντα οκτώ ομάδες, δώδεκα ομίλους και σαράντα παρά μία μέρες για την ολοκλήρωσή της. Και ακόμη πιο δύσκολες οι εκτιμήσεις και τα προγνωστικά, για το γενικότερο επίπεδο της διοργάνωσης, τα φαβορί, τις παραδοσιακές δυνάμεις και τις ενδεχόμενες εκπλήξεις.

Τι Μουντιάλ θα δούμε; Ερώτημα και συζήτηση, ίδια, πριν από κάθε προηγούμενη διοργάνωση. Τα δεδομένα, ωστόσο, έχουν πλέον αλλάξει. Τι Μουντιάλ θα δούμε υπό την έννοια του θεάματος και της ποιότητας που θα παρουσιάσει η φετινή διοργάνωση; Η σημαντική αύξηση, στον αριθμό δεκαέξι, των ομάδων που συμμετέχουν, έδωσε

τη δυνατότητα σε εθνικές χαμηλού ποδοσφαιρικού εκτοπίσματος να εξασφαλίσουν την πρόκρισή τους. Αυτό από μόνο του αποτελεί, εκτός απρόοπτου, ανασταλτικό παράγοντα στο να παρουσιάσει από την αρχή ψηλό θέαμα η διοργάνωση. Ουζμπεκιστάν, Κουρασάο, Ιορδανία, Πράσινο Ακρωτήριο, Παναμάς και Αϊτή, είναι μόνο μερικά παραδείγματα. Υπό άλλες συνθήκες, δύσκολο αν όχι αδύνατο θα ήταν, να αγωνίζονταν αυτές οι εθνικές σε τελική φάση Παγκοσμίου Κυπέλλου. Πόσο σίγουροι μπορούμε να είμαστε, πως η πρόταση, η μελέτη και η τελική απόφαση για αύξηση των ομάδων σε τελική φάση, στηρίχθηκε σε καθαρά ποδοσφαιρικά κριτήρια; Πόσο υπερβολική είναι η άποψη πως η σημαντική αυτή αλλαγή, έχει περισσότερο να κάνει με το οικονομικό κομμάτι και αφορά σε τηλεοπτικά δικαιώματα, διαφημίσεις, χορηγίες κ.λπ.;

Τι Μουντιάλ θα δούμε, ακόμη και όταν η διοργάνωση ολοκληρωθεί τη φάση των ομίλων, όταν οι μεγάλες δυνάμεις εύκολα ή δύσκολα θα προχωρήσουν; Στη συζήτηση

που ολόένα και γίνεται πιο έντονη, το θέμα της αγωνιστικής κατάστασης των παικτών και πιο συγκεκριμένα της καταπόνησής τους. Ολοένα και πιο γεμάτο το αγωνιστικό καλεντάρι. Εγχώριες διοργανώσεις, διασυλλογικές διοργανώσεις της ΟΥΕΦΑ και όχι μόνο. Υποχρεώσεις σε εθνικές ομάδες και πέραν από τις... παραδοσιακές προκριματικές διοργανώσεις, σπ... ζωή του επαγγελματία ποδοσφαιριστή μπήκαν πλέον και διοργανώσεις επιπέδου Nations League. Σημαντικά μεγάλος αριθμός ποδοσφαιριστών, ξεκουράστηκε ελάχιστα πριν την ενσωμάτωση στις αποστολές των εθνικών τους ομάδων για το Μουντιάλ... Πόσο αυτό θα επηρεάσει, οι επόμενες μέρες της διοργάνωσης θα το δείξουν. Όπως ανάλογα θα αξιολογήσουμε τις όποιες επιπτώσεις του... non stor αυτού του προγράμματος αγωνιστικών υποχρεώσεων για ποδοσφαιριστές και κατ' επέκταση ομάδες, στο αγωνιστικό καλεντάρι της περιόδου 2026-2027... Για την ώρα, μακάρι ένα καλό Μουντιάλ, απ' όλες τις απόψεις, να δούμε!

Του ΧΡΙΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ

των κυβερνήσεων έθεσε το ζήτημα του «αυτοδιοίκητου» στο ποδόσφαιρο και πώς εφαρμόζεται στον τόπο μας τις τελευταίες δεκαετίες. Τούτου το είδους η κατάσταση που στην τελική βόλεψε τους λίγους. Και αυτούς που δρούσαν αυτόνομα μέσα από το ποδόσφαιρο, απολαμβάνοντας ένα καθεστώς ατιμωρησίας και τους ιθύνοντες της Πολιτείας, που συνέχιζαν την πολιτική καριέρα τους λαμβάνοντας τη στήριξη του ποδοσφαιρικού παραγοντικού κόσμου.

Η έλευση επενδυτών από το εξωτερικό, που απαιτούν δι-αφάνεια και λογοδοσία εκ μέρους των ιθύνόντων της ΚΟΠ,

Αυτοδιοίκητο...

Λίγο η ασχετοσύνη, πολύ περισσότερο ότι ποτέ δεν τόλμησαν ν' αντιπαρατεθούν με παράγοντες με σωματεία, φοβούμενοι το όποιο πολιτικό κόστος, ουδείς εκ των κυβερνήσεων έθεσε το ζήτημα του «αυτοδιοίκητου» στο ποδόσφαιρο και πώς εφαρμόζεται στον τόπο μας τις τελευταίες δεκαετίες. Τούτου το είδους η κατάσταση που στην τελική βόλεψε τους λίγους. Και αυτούς που δρούσαν αυτόνομα μέσα από το ποδόσφαιρο, απολαμβάνοντας ένα καθεστώς ατιμωρησίας και τους ιθύνοντες της Πολιτείας, που συνέχιζαν την πολιτική καριέρα τους λαμβάνοντας τη στήριξη του ποδοσφαιρικού παραγοντικού κόσμου.

Η έλευση επενδυτών από το εξωτερικό, που απαιτούν δι-αφάνεια και λογοδοσία εκ μέρους των ιθύνόντων της ΚΟΠ,

ρημά του, αναφέροντας ότι το κράτος παρέχει σωρεία ωφελημάτων προς την ποδοσφαιρική ομοσπονδία και ως εκ τούτου, δύναται να λαμβάνει εξηγήσεις. Πώς, αλήθεια, δρουν ανεξάρτητα και δεν χρειάζεται να λογοδοτούν σε κανέναν και τίποτα, από τη στιγμή που τα σωματεία λαμβάνουν χρηματοδοτήσεις, ποσοστό από τα έσοδα του στοιχήματος, κρατικά κονδύλια για τον εκσυγχρονισμό εγκαταστάσεων, προσωφινικές χορηγίες, αστυνόμευση των ποδοσφαιρικών αγώνων... και διαχρονικά απολαμβάνουν ευνοϊκές μεταχειρίσεις για τις οφειλές τους προς τα δημόσια ταμεία;

Και όμως, το αυτοδιοίκητο του ποδοσφαίρου στην Κύπρο, όλα αυτά τα χρόνια, έλαβε διαστάσεις τέτοιες, που συγκρίνεται μονάχα με το αυτοδιοίκητο του Αγίου Όρους ή και του Βατικανού. Κάτι δηλαδή σαν «κράτος εν κράτει»... και ως ωφελούνται από τα δημόσια ταμεία του κράτους, χωρίς ποτέ να δίνουν εξηγήσεις!

Μεταβολές εβδομάδας		Dow Jones	Nasdaq	Nikkei	Dax	FTSE 100	Πετρέλαιο	€/ \$
	Χ.Α.Κ. 1,23%							
		0,69%	0,69%	-0,85%	-0,50%	1,00%	-6,52%	0,46%

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΑΚΚΗΣ

Η πράσινη μετάβαση απαιτεί επενδύσεις

Η πράσινη μετάβαση επιπρεάζει πλέον κάθε πτυχή του τομέα ακινήτων και δεν πρόκειται μόνο για μια περιβαλλοντική πολιτική. Ο Δημήτρης Τσιακκής, Επικεφαλής Επιχειρηματικής Ανάπτυξης και Στρατηγικής της Altia αναφέρει πως, τα κτήρια αποτελούν έναν από τους μεγαλύτερους καταναλωτές ενέργειας και παραγωγούς εκπομπών άνθρακα στην Ευρώπη. **Σελ. 4**

REAL ESTATE

Αυξάνονται πιο ήπια οι τιμές στα ακίνητα

Σημαντική είναι η επιβράδυνση που καταγράφει από τις αρχές του έτους ο ρυθμός αύξησης των τιμών πώλησης κατοικιών τόσο σε πανελλαδικό επίπεδο, όσο και στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, με βάση τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Τράπεζα της Ελλάδος. Η μέση αύξηση των τιμών σε πανελλαδικό επίπεδο ανήλθε σε 5,7%. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	3,56%	0,06%
Γερμανία	3,00%	0,01%
Γαλλία	3,64%	-0,05%
Ιταλία	3,73%	-0,12%
Ισπανία	3,43%	-0,04%
Ιρλανδία	3,17%	-0,06%
Ελλάδα	3,69%	-0,10%
Ην. Βασίλειο	4,83%	-0,07%

Βαθμολογία από Οίκους Αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A	Σταθερή
Fitch	A-	Θετική
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Θετική
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Πλώρη για το αναγκαίο λίφτινγκ στο Δημόσιο

Στόχος η συγκράτηση του κόστους, μαζί με μεταρρυθμίσεις σε αξιολόγηση, προαγωγές και παραγωγικότητα

Η κυβέρνηση προωθεί σειρά μεταρρυθμίσεων στη δημόσια διοίκηση και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, με στόχο τη δημιουργία ενός πιο αποτελεσματικού, ευέλικτου και παραγωγικού κράτους, αλλά και τη συγκράτηση

του μισθολογίου που ολοένα και φουσκώνει. Οι ευρύτερες μεταρρυθμίσεις που προωθούνται σε συνεχή βάση στον δημόσιο τομέα, οι οποίες αφορούν, μεταξύ άλλων, διαρθρωτικές αλλαγές στην οργάνωση και λειτουργία

των δημόσιων οργανισμών καθώς και στην ανάπτυξη και διαχείριση του ανθρώπινου δυναμικού τους, στοχεύουν στη δημιουργία μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής δημόσιας διοίκησης που να επιτελεί

με επάρκεια και επαγγελματισμό το έργο της και να εξυπηρετεί με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο τη χώρα και τους πολίτες της. Όπως σημειώνεται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2027-2029,

η ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στη δημόσια διοίκηση είναι συνεχής, ώστε να επιτυγχάνονται τα προσδοκώμενα αποτελέσματα με τους ελάχιστους δυνατούς πόρους, σε ένα υγιές δημοσιονομικό πλαίσιο. **Σελ. 5**

Συγκρατούνται οι αυξήσεις στα ακτοπλοϊκά

Ο έντονος ανταγωνισμός στην ακτοπλοΐα, σε συνδυασμό με τα μέτρα στήριξης, συγκράτησε τις αυξήσεις στις τιμές των εισιτηρίων, παρά τη μεγάλη αύξηση του κόστους των καυσίμων. Με βάση τους τιμοκαταλόγους των ακτοπλοϊκών εταιρειών προκύπτει ότι το απλό εισιτήριο επιβάτη οικονομικής θέσης (είτε αφορά το κατάστρωμα είτε το εσωτερικό σαλόνι) διατηρείται σε γενικές γραμμές σε σταθερά επίπεδα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, αλλά και συγκριτικά με τη θερινή σεζόν του 2024. **Σελ. 7**

YONADAV BUBER

Αξιοποιούνται οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας

Το πρώτο πιλοτικό έργο υποθαλάσσιας αποθήκευσης ενέργειας της εταιρείας που υλοποιείται στην Κύπρο και τους τρόπους που η τεχνολογία αυτή φιλοδοξεί να συμβάλει στη μείωση του κόστους ηλεκτρισμού, εξηγεί σε συνέντευξη του στην «Κ» ο CEO της BaroMar, Yonadav Buber. **Σελ. 6**

EKT

Επιτοκιακά κέρδη 35 εκατ. φέρνουν στις τράπεζες

Η EKT αύξησε τα βασικά της επιτόκια κατά 25 μονάδες βάσης και εκτιμάται σύμφωνα με υπολογισμούς της «Κ» πως, θα ενισχύσουν τα έσοδα των κυπριακών τραπεζών κατά περίπου 35 εκατ. Η απόφαση επαναφέρει τη συζήτηση για τη ψαλίδα μεταξύ δανειστικών και καταθετικών επιτοκίων, με τις αποδόσεις καταθέσεων στην Κύπρο να παραμένουν χαμηλές. **Σελ. 4**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΠΟΝ ΜΠΟΥΖΟ / REUTERS

Το άνοιγμα του Ορμούζ απειλεί τον ΟΠΕΚ

Η Σαουδική Αραβία και οι γειτονικοί παραγωγοί του Κόλπου θα επικροτήσουν το ενδεχόμενο επαναλειτουργίας των Στενών του Ορμούζ, η επακόλουθη πλημμύρα πετρελαίου ωστόσο κινδυνεύει να διαβρώσει την ήδη εύθραυστη επιρροή του ΟΠΕΚ στην αγορά. Ο πόλεμος του Ιράν και το κλείσιμο της ζωτικής σημασίας πλωτής οδού –μέσω της οποίας διοχετευόταν σχεδόν το ένα πέμπτο του παγκόσμιου πετρελαίου και φυσικού αερίου πριν από τη σύγκρουση– έχουν μειώσει απότομα την παραγωγή από τον Οργανισμό Πετρελαιοεξαγωγικών Χωρών και έχουν μετακινήσει το κέντρο βάρους της βιομηχανίας μακριά από τη Μέση Ανατολή. Οι επιλογές του Ριάντ για την αντιμετώπιση αυτών των αλλαγών είναι περιορισμένες. Παραμένει ασαφές πό-

τε θα ανοίξουν ξανά τα Στενά ή ποιες θα είναι οι συνθήκες όταν γίνει αυτό. Ενώ ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ επιμένει ότι η κυκλοφορία μέσω της πλωτής οδού θα επιστρέψει στα προπολεμικά της επίπεδα, το Ιράν είναι αποφασισμένο να διατηρήσει κάποιο έλεγχο, υποδηλώνοντας ότι οποιαδήποτε ανάκαμψη θα είναι προσεκτική, αμφισβητούμενη και ανώμαλη. Εν μέσω της αβεβαιότητας, ένα αποτέλεσμα φαίνεται σχεδόν αναπόφευκτο: Η Σαουδική Αραβία, το Μπακρέιν, τα ΗΑΕ, το Κατάρ, το Κουβέιτ, το Ιράκ και το Ιράν θα επιδιώξουν να μεγιστοποιήσουν τις εξαγωγές πετρελαίου για να καλύψουν τα τεράστια δημοσιονομικά κενά που δημιουργήθηκαν από τη σύγκρουση. Η απώλεια περίπου 13 εκατ. βαρελιών ημερησίως στις εξαγωγές της Μέσης

Ανατολής –περίπου το 13% της παγκόσμιας προσφοράς– από την έναρξη του πολέμου στις 28 Φεβρουαρίου αντιπροσωπεύει περισσότερα από 80 δισ. δολάρια σε χαμένα έσοδα. Ο ΟΠΕΚ έχει επανειλημμένως παρέμβει για να σταθεροποιήσει τις αγορές κατά τη διάρκεια προηγούμενων κρίσεων. Αυτή τη φορά, ωστόσο, ο πόλεμος έχει αποδυναμώσει και κατακερματίσει τον οργανισμό. Η παραγωγή του μειώθηκε κατά μέσον όρο στα 20 εκατ. βαρέλια την ημέρα τον Απρίλιο, από 31 εκατ. τον Φεβρουάριο, με το μερίδιο του ΟΠΕΚ στην παγκόσμια παραγωγή να έχει μειωθεί σε ιστορικό χαμηλό, περίπου στο 22%. Ακόμα πιο καταστροφική ήταν η απόφαση των ΗΑΕ τον Απρίλιο να αποχωρήσουν από τον όμιλο, η οποία επέφερε σημαντικό πλήγμα τόσο στη συνοχή του

ΟΠΕΚ όσο και στην εξουσία της Σαουδικής Αραβίας. Σε αυτό το πλαίσιο, το άνοιγμα του Ορμούζ θα μπορούσε να φέρει το Ριάντ σε δύσκολη θέση. Τα μέλη του ΟΠΕΚ που διψούν για έσοδα είναι πιθανό να ανταγωνίζονται επιθετικά για μερίδιο αγοράς, ωθώντας περισσότερα βαρέλια στην αγορά και ασκώντας ισχυρή καθοδική πίεση στις τιμές. Το Ριάντ θα δυσκολευτεί να τους πείσει να περιορίσουν την παραγωγή για να στηρίξουν τις τιμές. Τα πρόσφατα μηνύματα πολιτικής του ΟΠΕΚ ενισχύουν την κατεύθυνση αυτή. Την Κυριακή, ο οργανισμός συμφώνησε σε τέταρτη συνεχόμενη μηνιαία αύξηση της παραγωγής. Με τον τρέχοντα ρυθμό, ο ΟΠΕΚ+ βρίσκεται σε καλό δρόμο για να χαλαρώσει πλήρως, τουλάχιστον στα χαρτιά, τις περικοπές του 1,65 εκατ. βαρελιών την

ημέρα που συμφωνήθηκαν το 2023 έως τον Σεπτέμβριο. Βεβαίως, οποιαδήποτε ανάκαμψη της προσφοράς δεν θα είναι άμεση. Οστόσο, όλα τα σημάδια δείχνουν σταθερά προς την υπερπροσφορά.

Η επιστροφή των βαρελιών του ΟΠΕΚ σε συνδυασμό με τη διατηρήσιμη υψηλή παραγωγή από χώρες όπως οι ΗΠΑ, η Βραζιλία και η Βενεζουέλα θα μπορούσε να δημιουργήσει στην παγκόσμια αγορά πλεόνασμα περίπου 5 εκατ. βαρελιών ημερησίως τους μήνες μετά το πλήρες άνοιγμα του Ορμούζ, σύμφωνα με τον αναλυτή της Rystad Energy, Χόρχε Λεόν. Η έναρξη ενός νέου πολέμου τιμών, μετά το πιο ανατρεπτικό σοκ εφοδιασμού εδώ και δεκαετίες, κινδυνεύει να ξεφύγει από τον έλεγχο και να επιταχύνει περαιτέρω το τέλος της εποχής του ΟΠΕΚ.

pwc

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Απλώς ανεξέλεγκτο

Το κρατικό μισθολόγιο είναι αδύνατον να συγκρατηθεί. Με βάση πρόσφατες ανακοινώσεις οι μισθοί των δημοσίων υπαλλήλων για το 2027 θα αυξηθούν κατά τη γενική αύξηση (1,5%), την ΑΤΑ (στο 100%) και τις προσαυξήσεις. Και όσο τα μακροσκοπικά της Κύπρου θα προοδεύουν τόσο θα αυξάνεται το κρατικό μισθολόγιο, χωρίς κανένας να μπορεί να το σταματήσει. Η Κύπρος, λοιπόν, βρίσκεται σε μια παγίδα ανάπτυξης που ενώ ευεργετεί μια πολύ μικρή ομάδα επαγγελματιών φορέων, η συντριπτική πλειονότητα των φορολογουμένων, αν και δεν επωφελείται από την αύξηση του ΑΕΠ, υποχρεούται να χρηματοδοτεί έναν προϋπολογισμό που συνεχώς μεγαθύνει το κρατικό μισθολόγιο. Και kāπως έτσι θα κυλήσουν τα χρόνια φουσκώνοντας τους μισθούς, μέχρι του σημείου εκείνου που θα βρεθούμε ξανά ενώπιον δύσκολων διλημάτων.

Εκκολάπτονται κίνδυνοι

Η κυπριακή οικονομία προς ώρας δεν πτοείται από τις εξωγενείς πιέσεις και συνεχίζει να παρουσιάζει αξιοπρόσεκτη δυναμική. Η αξιολόγηση ανήκει στον απερχόμενο πρόεδρο του Δημοσιονομικού Συμβουλίου. Για τη συνέχεια, αποκαλύπτει κινδύνους που εκκολάπτονται σε σχέση με τα δημοσιονομικά και θα κάνουν την εμφάνισή τους όταν θα απαιτηθούν σημαντικά ποσά που θα οδηγήσουν τη χώρα σε κρίση. Ενδεικτικά αναφέρονται οι δαπάνες για την πράσινη μετάβαση και την κυκλική οικονομία. Στο δομικό πρόβλημα της κυπριακής οικονομίας, ο ελέφαντας στο δωμάτιο εξακολουθεί η διαχρονική μεγέθυνση του προϋπολογισμού με ανελαστικές δαπάνες και η χρηματοδότησή του από μη επαναλαμβανόμενα έσοδα.

Ανάπτυξη κάτω από 1% ανακοίνωσε η ΕΚΤ για το 2026, την ίδια ώρα που ο τομέας των υπηρεσιών καταγράφει επιβράδυνση και η αγορά εργασίας εξασθένιση.

Το στεγαστικό δέσμιο του λαϊκισμού

Η αντιπολίτευση προωθεί την επίλυση του στεγαστικού προβλήματος ως προμετωπίδα της συμφωνίας που πέτυχε για να εκλέξει πρόεδρο της Βουλής. Η κυβέρνηση, από την άλλη, θεωρεί τα μέτρα ελλιπή συγκρίνοντάς τα με τις δικές της πολιτικές και πρωτοβουλίες. Καταλήγουμε λοιπόν στο συμπέρασμα ότι, αφού η κυβέρνηση «επέτρεψε» στη στεγαστική κρίση να ξεφύγει και η αντιπολίτευση παρεμβαίνει με προτάσεις που η κυβέρνηση θεωρεί αναποτελεσματικές, τότε ένα πράγμα είναι που συμβαίνει. Το στεγαστικό πρόβλημα στην Κύπρο βρίσκεται στο σημείο που εύκολες λύσεις δεν υπάρχουν και επειδή καμιά πλευρά δεν πρόκειται να προτείνει

θυσίες, η συζήτηση θα συνεχίσει να χαρακτηρίζεται από έντονο λαϊκισμό.

Το παράδοξο της αγοράς εργασίας

Η ανεργία στην Κύπρο βρίσκεται χαμηλότερα από τον μέσο ευρωπαϊκό όρο και κυμαίνεται στο 4,4%, ενδεικτικό της πολύ καλής κατάστασης της αγοράς εργασίας. Την ίδια στιγμή, η Κύπρος «υποφέρει» από χαμηλή παραγωγικότητα, ενώ οι επιχειρήσεις πασκίζουν για την εξεύρεση και διατήρηση του κατάλληλου ανθρώπινου δυναμικού. Αυτό από μόνο του σημαίνει ότι όχι μόνο η αγορά εργασίας δεν είναι υγιής, αλλά πως αποτυγ-

χάνει στη βασική της λειτουργία που είναι να «παντρεύει» δεξιότητες με ανάγκες. Το πρόβλημα μπορεί να εξηγηθεί από το γεγονός ότι η κυπριακή οικονομία όλα αυτά τα χρόνια αναπτύσσεται αξιοποιώντας κλάδους χαμηλής έντασης τεχνολογίας, όπως είναι η ανάπτυξη γης, η φιλοξενία και το λιανικό εμπόριο. Η αλλαγή πορείας θα απαιτούσε από τη χώρα μας να κάνει άλματα στον τομέα των καινοτόμων επενδύσεων.

«Βλέπουν» μέχρι και τρεις αυξήσεις των επιτοκίων

Η ΕΚΤ προχώρησε σε αύξηση των επιτοκίων αναφοράς κατά 25 μονάδες βά-

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Διατίμηση

Στις περιπτώσεις όπου το κράτος θεωρεί πως η τιμή που έχει διαμορφωθεί στην αγορά για συγκεκριμένο αγαθό ή υπηρεσία είναι υπερβολικά ψηλή και «άδικη» για τους καταναλωτές, τότε μπορεί να παρέμβει και να καθορίσει ανώτατο όριο τιμής, το οποίο φυσικά θα είναι χαμηλότερο από την τιμή ισορροπίας (αγοραία τιμή). Το ανώτατο αυτό όριο τιμής ονομάζεται επίσης και διατίμηση και αποτελεί τη μέγιστη τιμή πώλησης του συγκεκριμένου αγαθού ή υπηρεσίας στην αγορά.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

σης, την πρώτη μετά από δύο χρόνια. Το ΔΝΤ προβλέπει ότι θα απαιτηθεί άλλη μια ανάλογη αύξηση πριν από το τέλος του έτους, προκειμένου να αντιμετωπιστεί το ενεργειακό σοκ. Οι αγορές, από την άλλη, προεξοφλούν τρεις συνολικά αυξήσεις εντός του 2026 προβλέποντας 75 μονάδες βάσης ψηλότερα επιτόκια σε σχέση με τα προπολεμικά επίπεδα. Σύμφωνα με τα προπολεμικά επίπεδα. Σύμφωνα με τις αγορές αντιστοιχούν ότι η ενεργειακή κρίση θα εξακολουθήσει να σπρώχνει για περαιτέρω αύξηση των τιμών και των πληθωριστικών προσδοκιών. Σε ένα τέτοιο σκηνικό η καταναλωτική και επιχειρηματική εμπιστοσύνη υποχωρεί και σε συνδυασμό με την επιδείνωση των χρηματοδοτικών συνθηκών πλήττει τη συνολική ζήτηση.

Πέθανε ο αρχιτέκτονας του deal συγχώνευσης της Exxon με τη Mobil

Πέθανε, σε ηλικία 87 ετών, ο Λι Ρόι Ρέιμοντ. Ήταν ο πρώην διευθύνων σύμβουλος της ExxonMobil και ο άνθρωπος που τη μετέτρεψε στη μεγαλύτερη και πιο κερδοφόρο εταιρεία στον κόσμο. Ένας μάντζερ που αρνήθηκε σθεναρά τη γενικώς αποδεκτή από τους επιστήμονες άποψη ότι η καύση υδρογονανθράκων προκαλεί την υπερθέρμανση της Γης, ο Ρέιμοντ υπήρξε κορυφαίο στέλεχος της Exxon για περισσότερο από δύο δεκαετίες. Κατά τη διάρκεια αυτού του διαστήματος μετέτρεψε την εταιρεία από έναν όμιλο που ασχολείτο με πολλά πράγματα, από τα πυρηνικά καύσιμα μέχρι την πώληση προϊόντων γραφείου, σε μια καλορυθμισμένη «μηχανή» πετρελαίου, που απέδιδε σταθερά τα καλύτερα κέρδη στην κατηγορία της.

Ήταν επίσης ο άνθρωπος που διαπραγματεύθηκε προσωπικά την εξαγορά της Mobil από την εταιρεία

Ο πρώην διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας Λι Ρόι Ρέιμοντ έχτισε τη μεγαλύτερη και πιο κερδοφόρο εταιρεία του κόσμου.

Κατά τη διάρκεια της θητείας του στη θέση του CEO, από το 1993 έως το 2005, η κεφαλαιοποίηση της ExxonMobil τετραπλασιάστηκε στα 375 δισ. δολ.

το 1999, σε ένα deal αξίας περίπου 81 δισ. δολαρίων, που ήταν τότε η μεγαλύτερη εταιρική συγχώνευση που είχε γίνει ποτέ. Με αυτή τη συμφωνία δημιουργήθηκε η μεγαλύτερη ιδιωτική πετρελαϊκή εταιρεία στον κόσμο σε ετήσιες πωλήσεις, με δραστηριότητες σε 200 χώρες. Κατά τη διάρκεια της θη-

τείας του στη θέση του CEO, από το 1993 έως το 2005, ο Ρέιμοντ έκανε αιματηρές περικοπές κόστους στην ExxonMobil, καταργώντας το ένα τρίτο των θέσεων εργασίας στελεχών μετά τη συγχώνευση. Με αυτές τις κινήσεις βοήθησε ώστε τα καθαρά κέρδη της εταιρείας να αυξηθούν στα 36,13

δισ. δολάρια από τα 4,8 δισ. δολάρια. Η κεφαλαιοποίηση της εταιρείας τετραπλασιάστηκε στα 375 δισ. δολάρια. Αν και δεν ήταν τόσο γνωστός όσο άλλοι διάσημοι διευθύνοντες σύμβουλοι της εποχής του, όπως ο Τζακ Γουέλς της General Electric, ο Ρέιμοντ υπήρξε εξίσου επιτυχημένος, αν όχι περισσό-

τερο. Μάλιστα, υπό την ηγεσία του, η Exxon σημείωσε ρεκόρ καθαρών κερδών ανά μεσα σε όλες τις εισηγμένες επιχειρήσεις στην Αλάσκα ότι επιδείνωσαν την καταστροφή με την άρνησή τους να επιτρέψουν στην Exxon να ψεκάσει χημικά που θα διασκορπούσαν την πετρελαιοκηλίδα λίγο μετά τη διαρροή.

ταουν της Νότιας Ντακότας, ο Ρέιμοντ ήταν γιος μηχανικού σιδηροδρόμων και εργαζόταν στο αγρόκτημα του παππού του από νεαρή ηλικία. Μία από τις πρώτες του αναμνήσεις ήταν τα λόγια του πατέρα του: «Πρέπει να σπουδάσεις και να φύγεις από εδώ». Έτσι, σπούδασε χημικός μηχανικός στο University of Wisconsin-Madison και τελικά απέκτησε διδακτορικό στο αντικείμενο από το University of Minnesota. Το 1963 προσελήφθη στην Exxon ως ερευνητής μηχανικός, στην Τάλας της Οκλαχόμας. Εκεί ξεκίνησε από πολύ νωρίς, αφού απέκτησε τη φήμη του ανθρώπου που μπορεί να επιλύει και να διαχειρίζεται πολύπλοκα προβλήματα. Εντάχθηκε στο διοικητικό συμβούλιο το 1984, όταν θεωρείτο ήδη ένας από τους κορυφαίους υποψηφίους για τη θέση του διευθύνοντος συμβούλου. Υστερα από τρία χρόνια έγινε πρόεδρος. Ως πρόεδρος διαχειρίστηκε την αντίδραση της εταιρείας στην τεράστια διαρροή πετρελαίου του «Exxon Valdez» το 1989 στην Αλάσκα, που θεωρείται μέχρι και σήμερα μία από τις μεγαλύτερες περιβαλλοντικές καταστροφές όλων των εποχών. Εκείνος επέβλεψε την προσπάθεια καθαρισμού και το 1991 βοήθησε στη διαπραγμάτευση του συμβιβασμού, ύψους 1 δισ. δολαρίων, στο πλαίσιο των κατηγοριών που βάρυναν την εταιρεία. Την εποχή εκείνη, κατηγορήσε τους οικολόγους και τους πολιτικούς στην Αλάσκα ότι επιδείνωσαν την καταστροφή με την άρνησή τους να επιτρέψουν στην Exxon να ψεκάσει χημικά που θα διασκορπούσαν την πετρελαιοκηλίδα λίγο μετά τη διαρροή.

Πρώτος παγκύπρια ο Δήμος Παραλιμνίου - Δερύνειας με 18 Γαλάζιες Σημαιές για το 2026

Την πρώτη θέση παγκύπρια καταλαμβάνει για ακόμη μία χρονιά ο Δήμος Παραλιμνίου - Δερύνειας στον διεθνώς αναγνωρισμένο θεσμό των Γαλάζιων Σημαιών, συγκεντρώνοντας τον μεγαλύτερο αριθμό βραβευμένων παραλιών στην Κύπρο για το 2026. Συνολικά, 18 παραλίες του Δήμου εξασφάλισαν τη σημαντική αυτή περιβαλλοντική διάκριση.

Οι παραλίες που βραβεύθηκαν με Γαλάζια Σημεία είναι οι ακόλουθες:

- Παραλία Nissia Gardens
- Παραλία Νησιά
- Παραλία Βυζακιά
- Παραλία Λουβάθθον
- Παραλία Πρωταράς, Κόλπος Fig Tree
- Παραλία Βρύση Α
- Παραλία Βρύση Β
- Παραλία Βρύση Γ
- Παραλία Περγέρα
- Παραλία Λούμα
- Παραλία Μνήα
- Παραλία Βρυσουδία
- Παραλία Αγία Τριάδα
- Παραλία Σκουταρόσπηλιο
- Παραλία Κάπαρνης
- Παραλία Αρμυροπήγαδο
- Παραλία Γλυκύ Νερό
- Παραλία Ποτάμι

Η νέα αυτή επιτυχία αποτελεί επιβεβαίωση της συστηματικής και διαρκούς προσπάθειας που καταβάλλει ο Δήμος Παραλιμνίου - Δερύνειας για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών στις παραλίες, τη διατήρηση της εξαιρετικής ποιότητας των νερών κολύμβησης, την καθαριότητα και ασφάλεια των ακτών, την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος και τη διασφάλιση της προσβασιμότητας για όλους.

Η Γαλάζια Σημεία απονέμεται βάσει αυστηρών περιβαλλοντικών, εκπαιδευτικών, οργανωτικών, ασφαλιστικών και προσβασιμότητας κριτηρίων, τα οποία πρέπει να τηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια της περιόδου βράβευσης.

Ο Δήμος Παραλιμνίου - Δερύνειας εκφράζει τις θερμές του ευχαριστίες προς τη CYMEPA – Κυπριακή Ένωση Προστασίας Θαλάσσιου Περιβάλλοντος, Εθνικό Χειριστή και αρμόδιο φορέα του Προγράμματος «Γαλάζια Σημεία» στην Κύπρο, για τη συνεργασία και τη διαχρονική συμβολή της στην προώθηση της περιβαλλοντικής υπευθυνότητας και της ποιοτικής διαχείρισης των κυπριακών ακτών.

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Ταξίδια & τουρισμός

Μέσα από μοναδικές βιωματικές εμπειρίες

■ Πώς ταξιδεύουμε φέτος; ■ Τα apps που πρέπει να κατεβάσετε

ΚΥΡΙΑΚΗ
21.06

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το μέλλον χτίζεται πράσινο

Τα κτίρια είναι από τους μεγαλύτερους καταναλωτές ενέργειας και παραγωγούς εκπομπών άνθρακα

Συνέντευξη στον **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Η **Κύπρος** χρειάζεται ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο πολιτικών που να συνδυάζει κίνητρα, υποδομές και μεταρρυθμίσεις, κάτι που βλέπει και ο Δημήτρης Τσιακκής, επικεφαλής Επιχειρηματικής Ανάπτυξης και Στρατηγικής της Altia.

Στη συνέντευξή του στην «Κ», που πραγματοποιήθηκε στο περιθώριο του συνεδρίου Green Agenda 2026, ο κ. Τσιακκής τόνισε πως, τα κτίρια αποτελούν έναν από τους μεγαλύτερους καταναλωτές ενέργειας και παραγωγούς εκπομπών άνθρακα στην Ευρώπη, ενώ υπέδειξε ότι στην Κύπρο, όπου μεγάλο μέρος του κτιριακού αποθέματος είναι ενεργειακά αναποτελεσματικό, η ανάγκη για μετάβαση είναι ακόμη πιο επιτακτική.

Τέλος, θεωρεί ότι η χώρα διαθέτει σημαντικά πλεονεκτήματα για να πρωταγωνιστήσει στη βιώσιμη ανάπτυξη, εφόσον υιοθετηθούν κατάλληλα κίνητρα, μεταρρυθμίσεις και στρατηγικές επενδύσεις σε υποδομές και πράσινες τεχνολογίες.

-Πώς επιπρεάζει η πράσινη μετάβαση τη στρατηγική ανάπτυξης του τομέα ακινήτων στην Κύπρο;

«Η πράσινη μετάβαση επιπρεάζει πλέον κάθε πτυχή του τομέα ακινήτων, από τον σχεδιασμό και την κατασκευή μέχρι τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την εμπορική αξιοποίηση των ακινήτων. Δεν πρόκειται μόνο για μια περιβαλλοντική πολιτική. Πρόκειται για μια βαθιά οικονομική και αναπτυξιακή αλλαγή που αναδιαμορφώνει τον τρόπο με τον οποίο δημιουργείται αξία στην αγορά ακινήτων.

Τα κτίρια αποτελούν έναν από τους μεγαλύτερους καταναλωτές ενέργειας και παραγωγούς εκπομπών άνθρακα στην Ευρώπη. Στην Κύπρο, όπου μεγάλο μέρος του κτιριακού αποθέματος είναι ενεργειακά αναποτελεσματικό, η ανάγκη για μετάβαση είναι ακόμη πιο επιτακτική. Η συζήτηση πλέον δεν αφορά μόνο το τι θα χτίσουμε αύριο, αλλά κυρίως πώς θα βελτιώσουμε αυτά που έχουμε ήδη χτίσει.

Παράλληλα, η βιωσιμότητα επιπρεάζει άμεσα την αξία των ακινήτων. Οι επενδυτές και οι αγοραστές εξετάζουν πλέον όχι μόνο την τονποθεσία και την ποιότητα κατασκευής, αλλά και το ενεργειακό κόστος, την ανθεκτικότητα του ακινήτου και τη μακροπρόθεσμη λειτουργική του απόδοση. Βλέπουμε ήδη διεθνώς ότι τα ενεργειακά αποδοτικά ακίνητα αποκτούν υπεραξία, ενώ τα ακίνητα με υψηλές ενεργειακές απαιτήσεις αντιμετωπίζουν αυ-

ξανόμενες πιέσεις.

Η πράσινη μετάβαση δεν αποτελεί τροχοπέδη για την ανάπτυξη. Αντίθετα, αποτελεί τον νέο δρόμο προς μια πιο ανταγωνιστική, ανθεκτική και βιώσιμη αγορά ακινήτων.

-Ποιες θεωρείτε ότι είναι οι μεγαλύτερες προκλήσεις για τις εταιρείες του κλάδου;

«Η μεγαλύτερη πρόκληση είναι η ταχύτητα προσαρμογής. Οι απαιτήσεις της αγοράς, των επενδυτών και της ευρωπαϊκής νομοθεσίας εξελίσσονται διαρκώς και οι επιχειρήσεις καλούνται να προσαρμοστούν σε ένα περιβάλλον που αλλάζει ταχύτερα από ποτέ.

Ταυτόχρονα, η μετάβαση απαιτεί σημαντικές επενδύσεις. Η ενεργειακή αναβάθμιση υφιστάμενων κτιρίων, η ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και η εφαρμογή πιο βιώσιμων πρακτικών προϋποθέτουν αρχικές δαπάνες.

Ωστόσο, η εμπειρία δείχνει ότι αυτές οι επενδύσεις επιστρέφουν πολλαπλάσια οφέλη μέσω χαμηλότερων λειτουργικών εξόδων, υψηλότερων αξιών και καλύτερης ανταγωνιστικότητας.

Μια ακόμη πρόκληση αφορά τις υποδομές. Η Κύπρος διαθέτει τεράστιο δυναμικό αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, όμως εξακολουθούν να υπάρχουν περιορισμοί που σχετίζονται με το ηλεκτρικό δίκτυο, την αποθήκευση ενέργειας και τη διασύνδεση των συστημάτων.

Ιδιαίτερη σημασία αποκτά επίσης η διαχείριση των φυσικών πόρων. Σε μια χώρα όπως η Κύπρος, η βιωσιμότητα δεν περιορίζεται μόνο στην ενέργεια. Η λειψυδρία και η αποτελεσματική διαχείριση του νερού αναμένεται να αποτελέσουν ολόένα σημαντικότερους παράγοντες στον σχεδιασμό των μελλοντικών αναπτύξεων. Τα κτίρια του μέλλοντος θα πρέπει να είναι πιο αποδοτικά, τόσο ως προς την κατανάλωση ενέργειας όσο και ως προς τη χρήση των υδάτινων πόρων.

Δεν πρέπει επίσης να υποτιμούμε την πρόκληση της κλιματικής ανθεκτικότητας. Οι υψηλότερες θερμοκρασίες, οι περίοδοι λειψυδρίας και οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής επιπρεάζουν ήδη τον τρόπο με τον οποίο σχεδιάζονται τα ακίνητα. Η βιωσιμότητα σήμερα αφορά τόσο τη μείωση των εκπομπών όσο και την προσαρμογή στις νέες συνθήκες.

Από ποσότητα σε ποιότητα

-Ποιες είναι οι βασικές τάσεις που βλέπετε να διαμορφώνονται διεθνώς στον τομέα των «πράσινων» ακινήτων και κατά πόσο μπορεί η Κύπρος να ακολουθήσει;

ρια ευρώ. Ακόμα δεν υπάρχουν εκτιμήσεις από όλες τις τράπεζες στην Κύπρο, καθώς για να βγει συμπέρασμα το οποίο να είναι ακριβές θα πρέπει να υπολογισθούν πολλοί παράγοντες, όπως το μίγμα των δανείων της κάθε μίας, αλλά για την Τράπεζα Κύπρου για παράδειγμα εκτιμάται πως, θα έχει 15 εκατομμύρια θετική επίδραση στα επιτοκιακά έσοδα (nii) αυτό το 0,25%.

Πάντως, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Κεντρικής Τράπεζας της Κύπρου η κερδοφορία του τραπεζικού τομέα κατά το πρώτο τρίμηνο του 2026 μειώθηκε κατά 62 εκατ. ευρώ, ή 23,6% σε 202 εκατ. ευρώ, από €264 εκ. το Μάρτιο 2025. Αυτή η μείωση αποδίδεται κυρίως σε μείωση των καθαρών εσόδων από τόκους (NII) και ζημιά από συναλλαγματικές διαφορές. Παράλληλα, η πλεονάζουσα ρευστότητα του τραπεζικού συστήματος της Κύπρου μειώθηκε από 18,4 δισ. ευρώ στο τέλος του

Η **Κύπρος** χρειάζεται ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο πολιτικών που να συνδυάζει κίνητρα, υποδομές και μεταρρυθμίσεις, σημειώνει ο Δημήτρης Τσιακκής.

Η μετάβαση απαιτεί σημαντικές επενδύσεις, όπως ενεργειακή αναβάθμιση υφιστάμενων κτιρίων, ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών και εφαρμογή πιο βιώσιμων πρακτικών, που προϋποθέτουν αρχικές δαπάνες.

«Η σημαντικότερη διεθνής τάση είναι η μετάβαση από την ποσότητα στην ποιότητα. Οι αγορές πλέον επιβραβεύουν τα κτίρια που είναι αποδοτικά, ανθεκτικά και σχεδιασμένα με μακροπρόθεσμη προοπτική.

Παράλληλα, αυξάνεται η έμφαση στον συνολικό κύκλο ζωής ενός ακινήτου. Δεν αξιολογείται μόνο η ενέργεια που καταναλώνει κατά τη λειτουργία του, αλλά και το περιβαλλοντικό αποτύπωμα των υλικών, της κατασκευής, της συντήρησης και της τελικής διαχείρισής του.

Μια δεύτερη σημαντική τάση είναι η στροφή προς την ανακαίνιση και επαναχρησιμοποίηση υφιστάμενων κτιρίων. Οι περισσότερες πόλεις διεθνώς αντιλαμβάνονται ότι η επίτευξη των κλιματικών στόχων δεν μπορεί να βασιστεί αποκλειστικά σε νέες κατασκευές. Βλέπουμε επίσης την ανάπτυξη ολοκληρωμένων κοινοτήτων που συνδυάζουν κατοικία, εργασία, μετακινήσεις, πράσινους χώρους και κοινές ενεργειακές υποδομές. Το μέλλον

δεν βρίσκεται στα απομονωμένα «πράσινα» κτίρια, αλλά σε ολόκληρα βιώσιμα οικοσυστήματα.

Η Κύπρος μπορεί όχι μόνο να ακολουθήσει αυτές τις τάσεις, αλλά και να γίνει πρωταγωνιστής στην περιοχή. Η υψηλή ηλιοφάνεια, το μικρό μέγεθος της αγοράς και η δυνατότητα ταχύτερης εφαρμογής πολιτικών αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα που μπορούν να μετατρέψουν τη χώρα σε πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης στην Ανατολική Μεσόγειο.

-Ποιες πολιτικές θεωρείτε ότι χρειάζεται να υιοθετήσει η Κύπρος ώστε να επιταχυνθεί η πράσινη μετάβαση στον τομέα των ακινήτων;

«Η Κύπρος χρειάζεται ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο πολιτικών που να συνδυάζει κίνητρα, υποδομές και μεταρρυθμίσεις.

Πρώτη προτεραιότητα πρέπει να είναι η αναβάθμιση του υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος. Η μεγαλύτερη περιβαλλοντική και οικονομική ευκαιρία βρίσκεται στα χιλιάδες κτίρια που ήδη υπάρχουν και μπορούν να γίνουν πιο αποδοτικά ενεργειακά.

Δεύτερον, απαιτούνται ισχυρότερα φορολογικά και πολεοδομικά κίνητρα για βιώσιμες αναπτύξεις. Οι ταχύτερες αδειοδοτήσεις για έργα που πληρούν υψηλά περιβαλλοντικά πρότυπα μπορούν να λειτουργήσουν ως ιδιαίτερα αποτελεσματικό εργαλείο.

Επίσης, θεωρώ σημαντικό να ενισχυθεί η συλλογή και αξιοποίηση αξιόπιστων δεδομένων για το κτιριακό απόθεμα της χώρας. Η ενεργειακή μετάβαση απαιτεί μετρήσιμους στόχους και τεκμηριωμένες αποφάσεις. Όσο καλύ-

πτερα γνωρίζουμε την πραγματική κατάσταση των κτιρίων μας, τόσο πιο αποτελεσματικά μπορούμε να κατευθύνουμε τις επενδύσεις και τα διαθέσιμα κίνητρα.

Τρίτον, είναι απαραίτητη η ενίσχυση των ενεργειακών υποδομών της χώρας, ειδικά στους τομείς της αποθήκευσης ενέργειας και της αναβάθμισης του ηλεκτρικού δικτύου. Πιστεύω ότι χρειαζόμαστε μια πιο στρατηγική πολιτική αξιοποίησης της γης. Η ανάπτυξη οικοτουριστικών μοντέλων, η προστασία των φυσικών πόρων, η αναδάσωση και η καλύτερη αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας μπορούν να δημιουργήσουν σημαντική οικονομική και περιβαλλοντική αξία για τη χώρα.

Ουσιαστικός μετασχηματισμός
-Πώς βλέπετε να εξελίσσεται η αγορά ακινήτων στην Κύπρο τα επόμενα πέντε χρόνια υπό το πρίσμα της βιωσιμότητας και της ενεργειακής μετάβασης;

«Τα επόμενα πέντε χρόνια θεωρώ ότι θα αποτελέσουν περίοδο ουσιαστικού μετασχηματισμού για τον τομέα ακινήτων στην Κύπρο. Θα δούμε μεγαλύτερη διαφοροποίηση μεταξύ ενεργειακά αποδοτικών και ενεργειακά αναποτελεσματικών ακινήτων. Πιστεύω ότι μέσα στην επόμενη πενταετία η ενεργειακή απόδοση θα επιπρεάζει την αξία ενός ακινήτου σχεδόν στον ίδιο βαθμό που την επιπρεάζει σήμερα η τοποθεσία του. Αυτό που σήμερα θεωρείται ανταγωνιστικό πλεονέκτημα, σύντομα θα αποτελεί βασική προϋπόθεση συμμετοχής στην αγορά. Οι επενδυτές, οι χρηματοδότες και οι τελικοί χρήστες

θα αναμένουν από τα ακίνητα να προσφέρουν όχι μόνο ποιότητα και λειτουργικότητα, αλλά και χαμηλότερο ενεργειακό κόστος και μεγαλύτερη ανθεκτικότητα στον χρόνο.

Η ενεργειακή επίδοση θα εξελιχθεί σε έναν από τους βασικούς παράγοντες διαμόρφωσης της αξίας ενός ακινήτου, όπως συμβαίνει ήδη σε αρκετές ευρωπαϊκές αγορές. Αναμένω επίσης σημαντική αύξηση των επενδύσεων σε ανακαινίσεις, ενεργειακές αναβαθμίσεις και έργα που ενσωματώνουν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Παράλληλα, θα αυξηθεί η σημασία της αστικής αναζωογόνησης και της αξιοποίησης υφιστάμενων κτιρίων. Η μεγαλύτερη πρόκληση για την Κύπρο δεν είναι να χτίσει περισσότερα κτίρια. Είναι να χτίσει καλύτερα και να αναβαθμίσει αποτελεσματικά αυτά που ήδη διαθέτει. Εκεί θα κριθεί η πραγματική επιτυχία της πράσινης μετάβασης.

Παράλληλα, εκτιμώ ότι θα αυξηθεί η σημασία της συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την υλοποίηση μεγαλύτερων έργων βιώσιμης ανάπτυξης. Η δημιουργία ενεργειακών κοινοτήτων, η αξιοποίηση εγκαταλελειμμένων ή υποβαθμισμένων περιοχών και η ενσωμάτωση πράσινων υποδομών στον αστικό ιστό θα αποτελέσουν βασικούς άξονες ανάπτυξης.

Επιπλέον, θεωρώ ότι η συζήτηση θα μετατοπιστεί σταδιακά από την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων στη συνολική ποιότητα των πόλεων. Η πρόσβαση σε πράσινους χώρους, η βιώσιμη κινητικότητα, η διαχείριση των υδάτινων πόρων και η ανθεκτικότητα απέναντι στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής θα αποτελέσουν ολόένα σημαντικότερους παράγοντες αξιολόγησης για επενδυτές, επιχειρήσεις και πολίτες.

Η Κύπρος διαθέτει όλα τα απαραίτητα εφόδια για να μετατρέψει τη βιωσιμότητα σε μοχλό ανάπτυξης. Η υψηλή ηλιοφάνεια, η στρατηγική γεωγραφική θέση και η δυναμική του τομέα ακινήτων δημιουργούν σημαντικές προοπτικές. Ωστόσο, όπως ανέφερα και πιο πάνω, η επιτυχία δεν θα κριθεί από το πόσα νέα κτίρια θα κατασκευάσουμε, αλλά από το πόσο αποτελεσματικά θα αναβαθμίσουμε αυτά που ήδη διαθέτουμε και από το πόσο έξυπνα θα αξιοποιήσουμε τους φυσικούς μας πόρους. Εάν κινηθούμε με στρατηγική συνέπεια και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, η πράσινη μετάβαση μπορεί να αποτελέσει μία από τις σημαντικότερες αναπτυξιακές ευκαιρίες της κυπριακής οικονομίας την επόμενη δεκαετία.

Πρόσθετα τραπεζικά κέρδη 35 εκατ. φέρνει το 0,25% της ΕΚΤ

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Το **Διοικητικό** Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας αποφάσισε να αυξήσει τελικά τα τρία βασικά επιτόκια της ΕΚΤ κατά 25 μονάδες βάσης, επιβεβαιώνοντας τις θέσεις των αναλυτών που συζητούσαν για αυξήσεις στα επιτόκια από την πρώτη στιγμή που ξέσπασε ο πόλεμος των ΗΠΑ και Ισραήλ εναντίον Ιράν. Τα επιτόκια της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης και της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης θα αυξηθούν σε 2,25%, 2,40% και 2,65% αντιστοίχως, με ισχύ από τις 17 Ιουνίου 2026, όπου θα φέρουν αυξημένα επιτοκιακά κέρδη στις κυπριακές τράπεζες. Όπως υποδεικνύουν στην «Κ» τραπεζικές πηγές, εκτιμώνται πως, τα επιτοκιακά κέρδη που θα έχουν οι κυπριακές τράπεζες από την αύξηση του 0,25% θα κυμανθούν στα 35 εκατομμύ-

2024, σε 17,4 δισ. ευρώ στο τέλος του 2025.

Θα ανοίξει η ψαλίδα

Τώρα που η ΕΚΤ μπήκε σε μία πορεία αύξησης των επιτοκίων, θα ανοίξει αναπόφευκτα εκ νέου η συζήτηση για την ψαλίδα μεταξύ των δανειστικών επιτοκίων και των καταθετικών. Όπως σημειώνουν οι εγχώριοι επόπτες, η μετακύλιση των αυξήσεων και των μειώσεων επιτοκίων στις νέες καταθέσεις στην Κύπρο παρουσιάζεται αδύναμη σε σύγκριση με σχεδόν όλες τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης, τόσο για τα νοικοκυριά όσο και για τις μη χρηματοοικονομικές εταιρείες. Παρατηρείται ότι ο μέσος ρυθμός μετακύλισης (pass-through) στην Ευρωζώνη κατά την περίοδο της νομισματικής σύφιξης σε σχέση με τον ρυθμό της νομισματικής χαλάρωσης ήταν ψηλότερος στο νέο καταθετικό χαρτοφυλάκιο των νοικοκυριών κατά 2,2% και χαμηλότερος κατά

Τα **επιτόκια** καταθέσεων στην Κύπρο αποτελούν εξωκείμενη/αποκλίνουσα τιμή και διαμορφώνονται στο χαμηλότερο επίπεδο της Ευρωζώνης. Αυτό ενδέχεται να οφείλεται στην μεγάλη ρευστότητα των κυπριακών τραπεζών.

3,3% για τις μη χρηματοοικονομικές εταιρείες. Στην Κύπρο οι αντίστοιχοι μέσοι ρυθμοί μετακύλισης είναι χαμηλότεροι κατά την περίοδο της νομισματικής σύφιξης σε σχέση με τον ρυθ-

μό της νομισματικής χαλάρωσης κατά 4,9% και 14,3% για τα νοικοκυριά και μη χρηματοοικονομικές εταιρείες αντιστοίχως.

Τα επιτόκια καταθέσεων στην Κύπρο αποτελούν εξωκείμενη/αποκλίνουσα τιμή και διαμορφώνονται στο χαμηλότερο επίπεδο της Ευρωζώνης. Αυτό ενδέχεται να οφείλεται στην μεγάλη ρευστότητα των κυπριακών τραπεζών η οποία βρίσκεται ανάμεσα στις υψηλότερες της Ευρωζώνης (ενδεικτικά, ο Δείκτης Κάλυψης Ρευστότητας (Liquidity Coverage Ratio – LCR) στην Κύπρο τον Απρίλιο του 2026 διαμορφώθηκε στο 326,7%, σε σύγκριση με τον διάμεσο 186% και τον μέσο όρο 163% στην Ευρωπαϊκή Ένωση τον Δεκέμβριο 2025, καθώς και στην μικρή εμβέλεια της τραπεζικής αγοράς της Κύπρου.

Τα επιτόκια στην Κύπρο Αναφορικά με τα επιτόκια καταθέσεων το επιτόκιο για καταθέσεις προθεσμίας έως ενός έτους από νοικοκυριά σημειώ-

σε αύξηση στο 1,20% τον Απρίλιο του 2026, σε σύγκριση με 1,18% το Μάρτιο. Το αντίστοιχο επιτόκιο για καταθέσεις από μη χρηματοοικονομικές εταιρείες παρουσίασε μείωση στο 1,23%, σε σύγκριση με 1,39% τον προηγούμενο μήνα. Όσον αφορά στα επιτόκια δανείων, το επιτόκιο που αφορά καταναλωτικά δάνεια σημείωσε αύξηση στο 7,19%, σε σύγκριση με 6,79% το Μάρτιο του 2026. Το επιτόκιο που αφορά δάνεια για αγορά κατοικίας μειώθηκε στο 3,73% τον Απρίλη, σε σύγκριση με 3,86% τον προηγούμενο μήνα. Το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοοικονομικές εταιρείες για ποσό μέχρι 1 εκατ. μειώθηκε στο 4,20%, σε σύγκριση με 4,40% το Μάρτιο του 2026. Τέλος, το επιτόκιο που αφορά δάνεια προς μη χρηματοοικονομικές εταιρείες για ποσό άνω των €1 εκατ. κατέγραψε μείωση στο 4,08% τον Απρίλη, σε σύγκριση με 4,10% τον προηγούμενο μήνα.

Επιχειρούνται ριζικές αλλαγές στο Δημόσιο

Νέο πλαίσιο τηλεργασίας, ευέλικτο ωράριο και ενίσχυση της κινητικότητας προσωπικού

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ**

Σε εξέλιξη βρίσκεται η προσπάθεια εκσυγχρονισμού της δημόσιας διοίκησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, με την κυβέρνηση -όπως η ίδια θεωρεί- να προωθεί ένα ευρύ πλέγμα μεταρρυθμίσεων που αποσκοπεί στη δημιουργία ενός πιο αποτελεσματικού, ευέλικτου και παραγωγικού κράτους, παρά το ότι όπως έχει ήδη διαφανεί, οι δαπάνες προσωπικού θα αυξάνονται συνεχώς, δίνοντας άθνηση η Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή που θα αποδίδεται στο 100%. Ωστόσο, με παρονομαστή τα Στρατηγικά Σχέδια των Υπουργείων και Υφυπουργείων, αλλά και σε Συγκρηματοδοτούμενα Προγράμματα από την Ευρωπαϊκή Ένωση και από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας, προωθείται η απλοποίηση και μηχανογράφηση διαδικασιών και η αξιοποίηση με πιο ευέλικτο τρόπο του διαθέσιμου ανθρώπινου δυναμικού, με απώτερο σκοπό την επιτυχή και έγκαιρη υλοποίηση των στρατηγικών τους στόχων και της ευρύτερης κυβερνητικής πολιτικής.

Όπως καταγράφεται στο Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2027-2029, οι μεταρρυθμίσεις θα στοχεύουν στην διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, μέσω της συγκράτησης του ρυθμού αύξησης του κρατικού μισθολογίου, καθώς και της υλοποίησης της κυβερνητικής πολιτικής για κάλυψη των μόνιμων αναγκών της δημόσιας υπηρεσίας σε προσωπικό μέσω της πλήρωσης μόνιμων θέσεων και όχι μέσω της πρόσληψης Εργοδοτούμενων Ορισμένου Χρόνου (ΕΟΧ).

Η κυβέρνηση επιδιώκει επίσης την κάλυψη των μόνιμων αναγκών μέσω της πλήρωσης μόνιμων θέσεων αντί της πρόσληψης εργοδοτούμενων ορισμένου χρόνου, ενώ παράλληλα εξετάζεται η σταδιακή μείωση των οροφών για έκτακτο προσωπικό. Βαρύτητα επίσης θέλει να δοθεί στην αξιολόγηση της ανάγκης διατήρησης υφιστάμενων θέσεων, καθώς και στην αναθεώρηση οργανωτικών δομών που

Οι απολαβές προσωπικού για το 2026 προβλέπονται ότι θα είναι στα 4,24 δισ. ευρώ, για το 2027 προβλέπονται 4,36 δισ. ευρώ, για το 2028 στα 4,52 δισ. ευρώ και για το 2029 στο 4,74 δισ. ευρώ.

δημιουργήθηκαν υπό διαφορετικές συνθήκες τα προηγούμενα χρόνια. Η φιλοσοφία της μεταρρύθμισης προβλέπει ότι η δημιουργία νέων θέσεων θα συνοδεύεται, όπου είναι δυνατόν, από κατάργηση ισοδύναμων θέσεων ή άλλες εξοικονομήσεις ώστε να μην προκύπτει επιπρόσθετη δημοσιονομική επιβάρυνση.

Οι καταλληλότεροι στις θέσεις
Τεράστια αλλαγή που επιχειρείται, είναι η εφαρμογή του Νόμου με τον οποίο εισήχθηκε νέο πλαίσιο αξιολόγησης και επιλογής υποψηφίων από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας για πλήρωση των ανελλκτικών θέσεων

Οι μεταρρυθμίσεις θα στοχεύουν στην διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών, μέσω της συγκράτησης του ρυθμού αύξησης του κρατικού μισθολογίου.

της δημόσιας υπηρεσίας. Το νέο αυτό πλαίσιο αποσκοπεί στην επιλογή των καταλληλότερων υποψηφίων, οι οποίοι να είναι σε θέση να ανταποκριθούν στα καθήκοντα και ευθύνες της κάθε θέσης, ανάλογα και με το ιεραρχικό της επίπεδο, με βάση τις αρχές της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας. Για τις ανώτερες και διευθυντικές θέσεις έχουν εισαχθεί νέα εργαλεία αξιολόγησης, περιλαμβανομένης της συμμετοχής των υποψηφίων σε εξεταστικά κέντρα, διαδικασία που χρησιμοποιείται ήδη για την πλήρωση σημαντικού αριθμού θέσεων ευθύνης.

Θέλουν ευέλικτη εργασία

Παράλληλα, σύμφωνα με το Σχέδιο, θα προχωρήσει η εφαρμογή της μεταρρυθμιστικής πολιτικής που εγκρίθηκε για ρύθμιση

ευέλικτων μορφών απασχόλησης στη δημόσια υπηρεσία. Η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση θα τεθεί σε ισχύ από τις 2.4.2026 και αφορά τη ρύθμιση της μεκτής τηλεργασίας στη δημόσια υπηρεσία για την οποία κατάρτιστηκε Νομοσχέδιο που ψηφίστηκε από τη Βουλή. Παράλληλα, θα προχωρήσει η δυνατότητα μειωμένης απασχόλησης μέχρι 2 ώρες το μέγιστο ανά εργάσιμη ημέρα, με ανάλογη μείωση απολαβών, σε γονείς παιδιών μέχρι 15 ετών ή φροντιστές, καθώς και υπαλλήλους με αναπηρία ή σοβαρά προβλήματα υγείας. Επιπλέον, διευρύνεται το ευέλικτο ωράριο εργασίας από 1,5 σε 2 ώρες, δίνοντας μεγαλύτερη ευχέρεια στους υπαλλήλους να προσαρμόζουν το ωράριο τους.

Επιτέλους κινητικότητα

Ένας από τους βασικούς με-

ταρρυθμιστικούς παράγοντες θα είναι η αξιοποίηση των εργαλείων κινητικότητας των υπαλλήλων, περιλαμβανομένου και του ωρομίσθιου προσωπικού, για κάλυψη των αναγκών στελέχωσης στον δημόσιο και ευρύτερο δημόσιο τομέα. Τα εργαλεία που είναι διαθέσιμα για την κινητικότητα θα είναι ο θεσμός της εναλλαξιμότητας και ο θεσμός της απόσπασης υπαλλήλου, η οποία μπορεί να αποφασιστεί για κάλυψη κενής θέσης, όταν υπάρχει υπηρεσιακή ανάγκη.

Μέσα και η επιμόρφωση

Νέος στόχος έχει τεθεί και για την επιμόρφωση των δημοσίων υπαλλήλων. Σύμφωνα με το Πλαίσιο 2027 – 2029, το Τμήμα Δημόσιας Διοίκησης Προσωπικού, μέσω της Κυπριακής Ακαδημίας Δημόσιας Διοίκησης (ΚΑΔΔ), αποτελεί τον κεντρικό φορέα για διαμόρφωση και εφαρμογή πολιτικής μάθησης στη δημόσια υπηρεσία με στόχο την ανάπτυξη των ικανοτήτων/δεξιοτήτων των δημοσίων στελεχών, μέσω των κατάλληλων εκπαιδευτικών δράσεων, ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στα καθήκοντα και ευθύνες τους.

Ακριβό το 2025

Όπως βρίσκουμε στην πολυσέλιδη έκθεση του Στρατηγικού Πλαισίου Δημοσιονομικής Πολιτικής 2027 - 2029, αύξηση παρουσίασαν οι δαπάνες για απολαβές υπαλλήλων και συνταξιούχων του δημόσιου και του ευρύτερου δημόσιου τομέα, οι οποίες παρουσίασαν ετήσια ποσοστιαία μεταβολή 6,7% και ανήλθαν στα 4.138,6 εκατ. το 2025 σε σύγκριση με 3.877,9 εκατ. τον προ-

ηγούμενο χρόνο. Σημαντικότερη επίδραση στην αύξηση αυτή, είχαν τα αυξημένα τιμαριθμικά επιδόματα (+1,3 πμ), οι αυξημένες πληρωμές για συντάξεις και φιλοδωρήματα (+1,3 πμ) καθώς και παροχή γενικής αύξησης ύψους 1,5% στους βασικούς μισθούς των κρατικών υπαλλήλων (+1,2 πμ). Σε σύγκριση με τις αρχικές προβλέψεις, η κατηγορία αυτή δαπανών απέκλινε οριακά κατά -€6 εκ. σε ονομαστικούς όρου, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ απέκλινε κατά -0,4 πμ, από 11,8% ως αρχικά αναμενόταν σε 11,4% του ΑΕΠ.

Ακριβό όμως και το 2026

Οι πρωτογενείς δαπάνες κατά το 2026 αναμένεται να παρουσιάσουν αύξηση 5,5% σε σύγκριση με το 2025, κυρίως λόγω των αναμενόμενων αυξημένων δαπανών για κοινωνικές παροχές. Παράλληλα, κατά την περίοδο 2027-2029, οι δημόσιες δαπάνες και οι πρωτογενείς δαπάνες αναμένεται να αυξηθούν κατά 2,9% και 3,1%, κατά μέσο όρο, αντίστοιχα. Βάσει των δαπανών, οι απολαβές προσωπικού για το 2026 προβλέπονται ότι θα είναι στα 4,24 δισ. ευρώ, ενώ για το 2027 οι προβλέψεις θέλουν 4,36 δισ. ευρώ. Για το 2028 το Στρατηγικό Πλαίσιο Δημοσιονομικής Πολιτικής 2027-2029 τις προβλέπει στα 4,52 δισ. ευρώ και για το 2029 στο 4,74 δισ. ευρώ. Οι εν λόγω αυξήσεις κυμαίνονται από 2,6% έως και 4,9%, ενώ η μεγάλη αύξηση επήλθε από το 2024 των απολαβών προσωπικού που ήταν στα 3,87 δισ. ευρώ και ανέβηκαν για το 2025 στα 4,13 δισ. ευρώ, δηλαδή αυξήθηκαν κατά 6,7%.

ΣΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ιστορία της κυπριακής οικονομίας, η ασφάλιση στεγαστικού δανείου θεωρούνταν σχεδόν κάτι σταθερό. Μόλις ένας καταναλωτής υπέγραφε το δάνειό του, υπέγραφε ουσιαστικά και μια μακροχρόνια ασφαλιστική σχέση κάτι σταθερό. Μόλις ένας καταναλωτής υπέγραφε το δάνειό του, υπέγραφε ουσιαστικά και μια μακροχρόνια ασφαλιστική σχέση κάτι σταθερό. Μόλις ένας καταναλωτής υπέγραφε το δάνειό του, υπέγραφε ουσιαστικά και μια μακροχρόνια ασφαλιστική σχέση κάτι σταθερό.

Οι εξελίξεις των τελευταίων ετών δείχνουν ξεκάθαρα ότι η ευρωπαϊκή αγορά κινείται προς ένα πιο ανοιχτό και πιο ανταγωνιστικό μοντέλο, όπου ο καταναλωτής αποκτά μεγαλύτερη δυνατότητα επιλογής, περισσότερη πληροφόρηση και ευκολότερη πρόσβαση στη σύγκριση ασφαλιστικών προϊόντων.

Το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της αλλαγής είναι η Γαλλία. Μέσα από διαδοχικές νομοθετικές παρεμβάσεις και κυρίως μέσω της νομοθετικής ρύθμισης Loi Lemoine, η γαλλική αγορά προχώρησε σε σημαντικές μεταρρυθμίσεις που επιτρέπουν

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ,**

Ιδρυτής και Διευθύνων Σύμβουλος της Gan Direct

στους δανειολήπτες να αλλάζουν ασφαλιστική κάλυψη στεγαστικού πιο εύκολα, χωρίς ποινές και χωρίς περίπλοκες διαδικασίες.

Η ουσία αυτής της προσέγγισης είναι απλή. Η ασφάλιση στεγαστικού δεν πρέπει να λειτουργεί ως ένα "κλειδωμένο" προϊόν που ακολουθεί τον πελάτη για δεκαετίες χωρίς δυνατότητα επανεξέτασης. Αντίθετα, πρέπει να παραμένει μέρος μιας ανταγωνιστικής αγοράς, όπου ο καταναλωτής έχει το δικαίωμα να συγκρίνει, να αξιολογεί και όπου το θεωρεί αναγκαίο να αλλάζει πάροχο.

Φυσικά, αυτό δεν σημαίνει ότι η διαδικασία γίνεται ανεξέλεγκτα. Το ευρωπαϊκό πλαίσιο διατηρεί ως βασική προϋπόθεση την έννοια του "equivalence of guaran-tees", δηλαδή της ισοδυναμίας καλύψεων. Με άλλα λόγια, η νέα ασφαλιστική κάλυψη πρέπει να προσφέρει τουλάχιστον το ίδιο επίπεδο προστασίας που απαιτεί η τράπεζα ως δανειστής. Αυτό είναι σημαντικό γιατί διασφαλίζει δύο πράγματα ταυτόχρονα. Από τη μία την ασφάλεια του χρηματοπιστωτικού συστήματος και από την άλλη το δικαίωμα του

Η ασφάλιση σπιτιού στην Ευρώπη αλλάζει κι αυτό αφορά και την Κύπρο

καταναλωτή στην επιλογή. Παρόλα αυτά, η πραγματικότητα δείχνει ότι οι περισσότεροι καταναλωτές εξακολουθούν να μην αλλάζουν ασφαλιστική κάλυψη στεγαστικού. Και αυτό δεν συμβαίνει απαραίτητα επειδή είναι ικανοποιημένοι με το κόστος ή τις επιλογές τους. Συχνά, ο βασικός λόγος είναι η ίδια η πολυπλοκότητα της διαδικασίας.

Πολλοί δανειολήπτες θεωρούν (και στην Κύπρο μοιάζει να είναι η πραγματικότητα) ότι:

- η αλλαγή ασφαλιστικής είναι δύσκολη,
- απαιτεί υπερβολική γραφειοκρατία,
- μπορεί να επηρεάσει τη σχέση τους με την τράπεζα,
- ή ότι τελικά «δεν αξίζει τον κόπο».

Ας μην ξεχνάμε πως τα τελευταία χρόνια η ευρωπαϊκή νομοθεσία κινείται σταθερά προς την ενίσχυση του ελέγχου που διαθέτουν οι πολίτες πάνω στα προσωπικά τους δεδομένα. Δικαιώματα όπως η φορητότητα δεδομένων (data portability), που επιτρέπει στον καταναλωτή να λαμβάνει και να μεταφέρει τα δεδομένα προσωπι-

κού χαρακτήρα τα οποία έχει παράσχει σε υπεύθυνο επεξεργασίας σε άλλον υπεύθυνο επεξεργασίας, αλλά και το δικαίωμα διαγραφής (right to erasure), το οποίο επιτρέπει τη διαγραφή δεδομένων όταν δεν υπάρχει πλέον νόμιμος λόγος διατήρησής τους, έχουν ως κοινό παρονομαστή την ενδυνάμωση του καταναλωτή. Η βασική φιλοσοφία είναι ότι ο καταναλωτής δεν πρέπει να αισθάνεται «εγκλωβισμένος» σε έναν οργανισμό ή πάροχο εξαιτίας της πληροφορίας που έχει ήδη παραχωρήσει.

Στην περίπτωση της ασφάλισης στεγαστικών δανείων, η φιλοσοφία αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική. Μια υγιής αγορά δεν βασίζεται στην αδράνεια ή στη δυσκολία μετακίνησης του πελάτη, αλλά στη δυνατότητα του να συγκρίνει, να αξιολογεί και να επιλέγει ελεύθερα την καλύτερη λύση για τις ανάγκες του. Και οι ασφαλιστικές εταιρείες πρέπει να σταματήσουν να κρύβονται πίσω από το δάκτυλό τους ή πίσω από πολύπλοκες και νομικίστικες διαδικασίες.

Ένα ακόμη βήμα που θα μπορούσε να

διευκολύνει σημαντικά την κινητικότητα των καταναλωτών είναι η υιοθέτηση ενός κοινά αποδεκτού προτύπου ανταλλαγής πληροφοριών μεταξύ τραπεζών και ασφαλιστικών εταιρειών. Μέσα από μια δημόσια διαβούλευση, η αγορά θα μπορούσε να συμφωνήσει σε ένα industry-specific template το οποίο θα επιτρέπει την ασφαλή και γρήγορη μεταφορά των απαραίτητων στοιχείων από έναν πάροχο σε έναν άλλο όταν ο καταναλωτής αιτηθεί τη μεταφορά των προσωπικών του δεδομένων σε άλλο πάροχο επεξεργασίας από αυτόν στον οποίο τα παράσχε. Μια τέτοια προσέγγιση θα ενίσχυε την «φορητότητα» (passportability) των ασφαλιστικών δεδομένων και θα επέτρεπε την ανάπτυξη πραγματικών υπηρεσιών easy switch ή white-glove switching, όπου ο καταναλωτής δεν θα χρειάζεται να διαχειρίζεται ο ίδιος τη γραφειοκρατία της αλλαγής ασφαλιστικής κάλυψης όταν επιθυμεί τέτοια αλλαγή Η εξέλιξη της τεχνολογίας τα τελευταία χρόνια, μπορεί να

βοηθήσει προς αυτήν την κατεύθυνση. Η ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων σύγκρισης, standardized information sheets και αυτοματοποιημένων διαδικασιών αξιολόγησης περιορίζει σταδιακά την πολυπλοκότητα που παραδοσιακά χαρακτήριζε την ασφαλιστική αγορά. Όσο πιο απλή γίνεται η πληροφόρηση και όσο περισσότερο μειώνεται η γραφειοκρατία, τόσο περισσότερο αυξάνεται το δικαίωμα επιλογής, η ευελιξία, των καταναλωτών.

Σε αρκετές αγορές της Ευρώπης, ήδη αναπτύσσονται μοντέλα "white-glove switching", όπου σημαντικό μέρος της διαδικασίας αλλαγής αναλαμβάνεται από τον ίδιο τον ασφαλιστικό πάροχο ώστε ο καταναλωτής να μην αισθάνεται ότι εισέρχεται σε μια χρονοβόρα και περίπλοκη διαδικασία. Στην Κύπρο, η αγορά βρίσκεται ακόμη σε μεταβατικό στάδιο. Η κουλτούρα του switching παραμένει περιορισμένη, ενώ το μοντέλο bancassurance (συνδυασμός τραπεζικών και ασφαλιστικών προϊόντων) συνεχίζει να διαδραματίζει κυρίαρχο ρόλο. Ωστόσο, οι συνθήκες αρχίζουν να αλλάζουν. Το αυξημένο κόστος ζωής, τα υψηλά επιτόκια των τελευταίων ετών, η μεγαλύτερη εξοικείωση των νεότερων καταναλωτών με τα ψηφιακά εργαλεία και η ευρύτερη ευρωπαϊκή κατεύθυνση προς μεγαλύτερη διαφάνεια δημιουργούν σταδιακά νέα δεδομένα στην αγορά.

Και αυτή η αλλαγή δεν αφορά μόνο τις ασφαλιστικές εταιρείες ή τις τράπεζες. Αφορά κυρίως τον ίδιο τον πολίτη καθώς η δυνατότητα σύγκρισης και επιλογής δεν είναι πολυτέλεια. Είναι βασικό στοιχείο μιας υγιούς αγοράς.

Τα επόμενα χρόνια, όπως γίνεται ήδη στο εξωτερικό, έτσι και στην Κύπρο, θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από περισσότερη πληροφόρηση, μεγαλύτερη συγκρισιμότητα προϊόντων και αυξημένες επιλογές για τους καταναλωτές. Στη διαμόρφωση αυτού του περιβάλλοντος, θα πρέπει να συνδράμουν όλοι. Οι καταναλωτές θα πρέπει να πρέπει να νιώσουν ότι έχουν την στήριξη να κάνουν τις πλέον συμφέρουσες επιλογές. Είναι δουλειά της πολιτείας και των ρυθμιστικών Αρχών να προσφέρουν όλα τα εχέγγυα προς αυτήν την κατεύθυνση και η ελεύθερη αγορά θα φροντίσει για την παροχή των απαιτούμενων πληροφοριών. Όσο περισσότερο ενισχύεται αυτή η κουλτούρα, τόσο περισσότερο θα ενισχύεται και ο πραγματικός ανταγωνισμός προς όφελος των νοικοκυριών. Η ελεύθερη οικονομία έχει αποδείξει πως μια αγορά λειτουργεί καλύτερα όταν ο καταναλωτής γνωρίζει ότι έχει επιλογή.

Αποθηκεύοντας τον ήλιο, μειώνοντας το κόστος

Πώς η BaroMar επιδιώκει να μειώσει τους λογαριασμούς ρεύματος μέσω της υποθαλάσσιας αποθήκευσης ενέργειας

Συνέντευξη στη **ΔΩΡΙΤΑ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Ο **CEO** της BaroMar, Yonadav Buber, εξηγεί στην «Κ» το πρώτο πιλοτικό έργο υποθαλάσσιας αποθήκευσης ενέργειας της εταιρείας που υλοποιείται στην Κύπρο και τους τρόπους που η τεχνολογία αυτή φιλοδοξεί να συμβάλει στη μείωση του κόστους ηλεκτρισμού.

-Γιατί επιλέξατε την Κύπρο για την εγκατάσταση του πρώτου πιλοτικού έργου υποθαλάσσιας αποθήκευσης ενέργειας;

-Η Κύπρος αποτελεί το ιδανικό πεδίο εφαρμογής καθώς διαθέτει το περιβάλλον για την ανάπτυξη των ενεργειακών τεχνολογιών του μέλλοντος. Ως νησιωτικό κράτος με ραγδαία αυξανόμενη διείσδυση της ηλεκτρικής ενέργειας, αντικατοπτρίζει με μοναδικό τρόπο τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα απομονωμένα ηλεκτρικά συστήματα παγκοσμίως. Η επιλογή της Κύπρου από τη BaroMar βασίστηκε σε τρεις καθοριστικούς παράγοντες. Ο πρώτος είναι οι ιδανικές θαλάσσιες συνθήκες και μορφολογία βυθού. Η τεχνολογία της BaroMar αξιοποιεί την υδροστατική πίεση που επικρατεί σε μεγάλα θαλάσσια βάθη για την αποθήκευση ενέργειας. Η κυπριακή ακτογραμμή χαρακτηρίζεται από απότομη αύξηση του βάθους σε μικρή απόσταση από την ακτή, επιτρέποντας την εγκατάσταση των υποθαλάσσιων συστημάτων κοντά στην ξηρά. Αυτό μειώνει σημαντικά το κόστος των υποθαλάσσιων καλωδιώσεων, των κατασκευαστικών εργασιών και των συνολικών υποδομών που απαιτούνται για την υλοποίηση του έργου. Ο δεύτερος παράγοντας είναι η έντονη ανάγκη για λύσεις αποθήκευσης ενέργειας, καθώς η χώρα εξακολουθεί να βασίζεται σε μεγάλο βαθμό στο μαζούτ, ενώ επιβαρύνεται επιπλέον από το αυξανόμενο κόστος των δικαιωμάτων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Παράλληλα, παρόλο που η παραγωγή ηλεκτρικής

ενέργειας από φωτοβολταϊκά αυξάνεται συνεχώς, σημαντικό μέρος αυτής της καθαρής ενέργειας δεν μπορεί να αξιοποιηθεί και απορρίπτεται λόγω περιορισμών του δικτύου και έλλειψης επαρκών υποδομών αποθήκευσης. Επομένως, η Κύπρος αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αγοράς όπου η αποθήκευση ενέργειας μεγάλης διάρκειας δεν είναι απλώς χρήσιμη, αλλά απολύτως απαραίτητη. Επιπλέον, η εταιρεία επέλεξε την Κύπρο διότι οι τοπικοί φορείς έχουν επιδείξει ισχυρή βούληση να στηρίξουν καινοτόμες τεχνολογίες που μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση της ενεργειακής απομόνωσης του νησιού. Η πρόθεση για υιοθέτηση πρωτοποριακών λύσεων και η στενή συνεργασία μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα δημιουργούν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη και επίδειξη τεχνολογιών που μπορούν στη συνέχεια να εφαρμοστούν και σε άλλες απομονωμένες αγορές.

Για την BaroMar, η Κύπρος δεν είναι απλώς ο τόπος εγκατάστασης ενός πιλοτικού έργου, είναι ένα ζωντανό πρότυπο του ενεργειακού συστήματος του μέλλοντος και το ιδανικό σημείο εκκίνησης για την αξία της υποθαλάσσιας αποθήκευσης ενέργειας μεγάλης διάρκειας.

-Σε ποιο στάδιο βρίσκεται σήμερα το έργο;

-Προχωρούμε μεθοδικά και σύμφωνα με τον προγραμματισμό μας. Έχουμε ήδη εξασφαλίσει τις περισσότερες απαιτούμενες άδειες, ενώ έχει ολοκληρωθεί και η κατασκευή νέου υποσταθμού ηλεκτρικής ενέργειας. Παράλληλα, ο συμπίεστης και ο στρόβιλος έχουν ήδη εγκατασταθεί στο ερευνητικό κέντρο PROTEAS στο Πεντάκωμο. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό μας το έργο αναμένεται να τεθεί σε πλήρη λειτουργία έως τον Νοέμβριο του τρέχοντος έτους.

Πόσο σημαντικά είναι τα έργα αποθήκευσης ενέργειας για το μέλλον των ΑΠΕ, ιδιαίτερα

Τον Νοέμβριο ολοκληρώνεται το πιλοτικό έργο της εταιρείας στο Πεντάκωμο, που υπόσχεται μείωση κόστους μέχρι και 50% στους καταναλωτές.

Buber: Η Κύπρος μπορεί να γίνει το ζωντανό εργαστήριο της πράσινης ενέργειας στη Μεσόγειο.

σε απομονωμένα ηλεκτρικά συστήματα όπως αυτό της Κύπρου;

-Η Κύπρος λειτουργεί ως ένα απομονωμένο ενεργειακό σύστημα, χωρίς τη δυνατότητα να βασιστεί σε γειτονικές αγορές για άμεση υποστήριξη.

Χωρίς εγκαταστάσεις αποθήκευσης μεγάλης κλίμακας και

μεγάλης διάρκειας, το ηλεκτρικό δίκτυο δεν μπορεί να αξιοποιήσει πλήρως την αυξανόμενη παραγωγή από φωτοβολταϊκά συστήματα. Αυτό οδηγεί είτε σε κινδύνους αστάθειας του δικτύου και πιθανές διακοπές ηλεκτροδότησης, είτε σε περιεκτικές παραγωγής δηλαδή στην αναγκαστική καταστροφή της καθαρής ενέργειας που έχει ήδη παραχθεί.

Η τεχνολογία μας λειτουργεί ως ένας τεράστιος ενεργειακός αποταμιευτής, απορροφώντας την πλεονάζουσα ενέργεια όταν αυτή είναι διαθέσιμη και επαναδιοχετεύοντάς την στο δίκτυο όταν υπάρχει ανάγκη. Με αυτόν τον τρόπο, μετατρέπει τη μετα-

βλητότητα των καιρικών συνθηκών και της παραγωγής από ΑΠΕ σε μια αξιόπιστη, σταθερή και προβλέψιμη πηγή ηλεκτρικής ενέργειας, διαθέσιμη όλο το εικοσιτετράωρο.

Με απλά λόγια, η αποθήκευση ενέργειας μεγάλης διάρκειας είναι το στοιχείο που επιτρέπει στις ΑΠΕ να εξελιχθούν σε βασικό πυλώνα του ενεργειακού συστήματος του μέλλοντος. Για την Κύπρο, αποτελεί το κλειδί για τη μετάβαση σε ένα καθαρότερο, οικονομικότερο και ενεργειακά ασφαλέστερο μοντέλο ηλεκτροπαραγωγής.

-Στο συνέδριο Green Agenda είχατε αναφέρει ότι η αποθήκευση ενέργειας μπορεί να συμβάλει σε μείωση κατά 50% στο κόστος ηλεκτρισμού. Με ποιο τρόπο;

-Η τεχνολογία μας συμβάλει στη μείωση των τιμών μέσω των βασικών μηχανισμών. Πρώτον, την εξάλειψη των περιεκτικών παραγωγής καθώς αποθηκεύουμε την πλεονάζουσα ηλεκτρική ενέργεια που παράγεται κατά τις ώρες της ηλιοφάνειας και η οποία σήμερα συχνά χάνεται επειδή το δίκτυο δεν μπορεί να την απορροφήσει. Αντί να απορρίπτεται, αυτή η δωρεάν ενέργεια αποθηκεύεται με ιδιαίτερα χαμηλό κόστος και αξιοποιείται όταν υπάρχει πραγματική ανάγκη. Ταυτόχρονα, η μείωση του κόστους μπορεί να επιτευχθεί μέσω της μείωσης της εξάρτησης από ακριβές μονάδες ορυκτών καυσίμων αφού με τη δική μας τεχνολογία, η ενέργεια που έχει αποθηκευτεί κατά τη διάρκεια της ημέρας μπορεί να επαναδιοχετευθεί στο δίκτυο όταν η ζήτηση αυξάνεται. Παράλληλα, η BaroMar ακολουθεί μια διαφορετική προσέγγιση από τις συμβατικές τεχνολογίες αποθήκευσης, βασισμένη στη φυσική πίεση του νερού και σε ανθεκτικές δεξαμενές από χάλυβα ή σκυρόδεμα. Έτσι αποφύγει την εξάρτηση από ακριβές και σπάνιες πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται στις μπατα-

ρίες λιθίου, μειώνοντας τόσο το κόστος όσο και τις απαιτήσεις συντήρησης, ενώ εξασφαλίζει διάρκεια ζωής που μπορεί να ξεπεράσει τις τρεις δεκαετίες. Ως αποτέλεσμα, τόσο το αρχικό επενδυτικό κόστος όσο και τα λειτουργικά έξοδα παραμένουν σημαντικά χαμηλότερα σε βάθος χρόνου, ενώ η διάρκεια ζωής του συστήματος μπορεί να φτάσει τα 30 έως 40 χρόνια. Η τεχνολογία της BaroMar επιτρέπει την αξιοποίηση περισσότερων ανανεώσιμων ενεργειών, μειώνει την εξάρτηση από ακριβά ορυκτά καύσιμα και προσφέρει μια οικονομικά βιώσιμη λύση αποθήκευσης μεγάλης διάρκειας, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις για χαμηλότερο κόστος ηλεκτρικής ενέργειας για καταναλωτές και επιχειρήσεις.

-Πότε θα αντιληφθούν οι καταναλωτές τα οφέλη της αποθήκευσης με βάση το πλάνο της BaroMar;

-Μια εμπορική εγκατάσταση της τεχνολογίας μας μπορεί να τεθεί σε λειτουργία σε περίπου δύο χρόνια από τη στιγμή που θα επιτευχθεί η συμφωνία και ληφθούν οι απαραίτητες επενδυτικές αποφάσεις.

Από τη στιγμή που τα πρώτα συστήματα εμπορικής κλίμακας συνδεθούν με το ηλεκτρικό δίκτυο της Κύπρου, το κράτος θα μπορεί να μειώσει σημαντικά τις δαπάνες που σχετίζονται με τις εισαγωγές πετρελαίου, καθώς και το κόστος που προκύπτει από τα δικαιώματα εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Οι καταναλωτές αναμένεται να αρχίσουν να βλέπουν απτά οφέλη στους λογαριασμούς τους μέσα σε λίγους μήνες από την έναρξη της λειτουργίας του συστήματος. Καθώς το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας θα μειώνεται και η φθηνότερη ανανεώσιμη ενέργεια θα αξιοποιείται αποτελεσματικότερα μέσω της αποθήκευσης, το χαμηλότερο μέσο κόστος ηλεκτροπαραγωγής θα ενσωματώνεται σταδιακά στα τιμολόγια.

Το ρυθμιστικό πλαίσιο καθορίζει το μέλλον της καινοτομίας

-Ποιο είναι το μεγαλύτερο εμπόδιο σήμερα για να αξιοποιηθεί η αποθήκευση ως εργαλείο μείωσης των τιμών στην Κύπρο;

-Η μεγαλύτερη πρόκληση δεν είναι τεχνολογική, αλλά αφορά την ευθυγράμμιση πολιτικών, θεσμών και επενδύσεων, καθώς και την καλλιέργεια μιας κουλτούρας που ευνοεί την καινοτομία και την υιοθέτηση νέων λύσεων. Η επόμενη πρόκληση αφορά κυρίως την προσαρμογή του θεσμικού και ρυθμιστικού πλαισίου, ώστε να μπορεί να υποστηρίξει αποτελεσματικά νέες τεχνολογίες αποθήκευσης ενέργειας και καινοτόμες ενεργειακές λύσεις.

Παραδοσιακά, τα συστήματα ηλεκτρικής ενέργειας σε όλο τον

κόσμο σχεδιάστηκαν με βάση ένα γραμμικό μοντέλο λειτουργίας, όπου η ηλεκτρική ενέργεια μεταφέρεται απευθείας από τον παραγωγό στον καταναλωτή. Η αποθήκευση ενέργειας εισάγει μια εντελώς νέα δυναμική, καθώς επιτρέπει την αποθήκευση και επαναχρησιμοποίηση της ενέργειας όταν και όπου χρειάζεται. Αυτό απαιτεί την εξέλιξη των υφιστάμενων κανόνων και δομών της αγοράς.

Για τον λόγο αυτό, βασική προτεραιότητα είναι ο εκσυγχρονισμός του ρυθμιστικού πλαισίου, ώστε όχι μόνο να επιτρέπει την ανάπτυξη έργων αποθήκευσης μεγάλης διάρκειας, αλλά και να δημιουργεί τα κατάλληλα κίνητρα για την υλο-

Ο εκσυγχρονισμός του πλαισίου θα επιτρέψει στις καινοτόμες λύσεις να αναπτυχθούν γρήγορα.

ποίηση τους. Η δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την καινοτομία είναι καθοριστικής σημασίας για την επιτάχυνση της ενεργειακής μετάβασης.

Η Κύπρος διαθέτει ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα σε αυτή τη διαδικασία, το μικρό της μέγεθος που επιτρέπει τη λήψη αποφάσεων και την εφαρμογή νέων πολιτικών με

μεγαλύτερη ταχύτητα και ευελιξία σε σχέση με άλλες χώρες.

Ιδιαίτερα σημαντικό εργαλείο μπορούν να αποτελέσουν τα λεγόμενα «ρυθμιστικά δοκιμαστικά περιβάλλοντα» (regulatory sandboxes) – ελεγχόμενα πλαίσια δοκιμών όπου νέες τεχνολογίες μπορούν να αξιολογηθούν στην πράξη υπό πραγματικές συνθήκες, με περιορισμένο ρυθμιστικό κίνδυνο. Μέσα από τέτοιες πρωτοβουλίες, η Κύπρος έχει τη δυνατότητα να επιταχύνει σημαντικά την καινοτομία και να εξελιχθεί από ένα απομονωμένο ηλεκτρικό σύστημα σε ένα διεθνές κέντρο ανάπτυξης και επίδειξης πρωτοποριακών ενεργειακών τεχνολογιών.

Η μεγαλύτερη πρόκληση,

επομένως, δεν είναι τεχνολογική. Είναι η δημιουργία του κατάλληλου θεσμικού πλαισίου που θα επιτρέψει στις καινοτόμες λύσεις να αναπτυχθούν γρήγορα, να προσελκύσουν επενδύσεις και να συμβάλουν ουσιαστικά στη μετάβαση της Κύπρου σε ένα καθαρότερο και πιο ανθεκτικό ενεργειακό μέλλον.

-Ποιο ρόλο θα πρέπει να διαδραματίσει η κυβέρνηση;

-Η κυβέρνηση πρέπει να διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο ώστε τα οφέλη της ενεργειακής μετάβασης να φτάσουν ουσιαστικά στους πολίτες. Αυτό που χρειάζεται είναι η θέσπιση ενός σταθερού πλαισίου με κανόνες

αγοράς που ενθαρρύνουν την ανάπτυξη καινοτόμων τεχνολογιών. Ένα τέτοιο περιβάλλον προσελκύει διεθνή κεφάλαια, τεχνολογία και προηγμένες ενεργειακές λύσεις ενισχύοντας τον ανταγωνισμό και μειώνοντας το κόστος. Επομένως μέσα από πιλοτικά προγράμματα, υποστηρικτικά ρυθμιστικά πλαίσια και στοχευμένες πρωτοβουλίες καινοτομίας, η Κύπρος μπορεί να εξελιχθεί σε κέντρο ανάπτυξης και δοκιμής νέων ενεργειακών λύσεων για ολόκληρη την περιοχή της Μεσογείου.

Η μακροπρόθεσμη αξία μιας τέτοιας προσέγγισης τοποθετεί τη χώρα στην πρωτοπορία της ενεργειακής καινοτομίας.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΔΩΝΗ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΥ**

Περί Τικ-Τοκ, βιντεούθκια, λάικς και καρδούλες ο λόγος

Προσωπικά, θα ήθελα τους πολιτικούς μας να επιτελούν περισσότερο έργο και λιγότερη προβολή στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (ΜΚΔ).

Συμφωνώ ότι τα ΜΚΔ έχουν μπει για τα καλά στη ζωή μας και είναι για πολλούς ο καθημερινός τρόπος ενημέρωσης και επικοινωνίας. Σίγουρα δεν εισηγούμαι ότι θα πρέπει οι πολιτικοί μας να απέχουν από αυτά τα μέσα, αλλά πολλές φορές διερωτώμαι πόση ώρα ξοδεύει ένας βουλευτής/πολιτικός να «ποζάρει», να βιντεοσκοπήσει μία, δύο ή και περισσότερες φορές και μετά να «κόψει και να ράψει» ένα βίντεο για να το προβάλλει στα ΜΚΔ του. Άρα-

γε θα σπαταλήσει τον ίδιο χρόνο να μελετήσει ένα νομοσχέδιο ή μια πρόταση νόμου στην κοινοβουλευτική επιτροπή που θα συμμετέχει; Ή θα βλέπουμε και την επόμενη πενταετία προτάσεις νόμου που δε μελετήθηκαν εις βάθος και κακώς ψηφιστήκαν και κοκορομαχίες μπροστά στις κάμερες για το θεαθίναί ή καλύτερα για τους φακούς των καναλιών;

Ξέρουμε πολύ καλά ότι ένας μεγάλος αριθμός βουλευτών δεν παρευρίσκεται στις συνεδρίες των κοινοβουλευτικών επιτροπών, αφού η παρουσία τους δεν είναι υποχρεωτική. Εικάζω ότι αυτό θα συνεχίσει και με τη νέα

σύνθεση της Βουλής. Παρ' όλα αυτά, και πάλι εικάζω ότι για κάποιους από αυτούς τους βουλευτές θα υπάρχει άπλετος χρόνος για βιντεούθκια. Και ξαναλέω ότι, δεν είμαι εκ προοιμίου ενάντια σε αυτού του είδους την ενημέρωση, φτάνει να σταματήσει η λαϊκίστικη προσέγγιση και «τα ψεύτικα τα λόγια τα μεγάλα» κατά τους στίχους του μεγάλου μας ποιητή Νίκου Γκάτσου, απλώς για να πετύχουμε περισσότερα λάικς και καρδούλες!

Επιτέλους θα πρέπει να στρωθούν όλοι στη δουλειά! Η προεκλογική περίοδος τελείωσε και μας διασκέδασαν τα μάλα, όπως λέει και ο επίκουρος καθηγητής

Βυζαντινολογίας στη γνωστή τηλεοπτική σειρά Κωνσταντίνου και Ελένης. Η πραγματικότητα είναι ότι, τέτοια ψυχαγωγικά προεκλογικά περίοδα δε ζήσαμε ποτέ ξανά αφού πρώτη φορά είδαμε στρατιωτικά κράνη, αποκριάτικες μύτες κλόουν και ακούσαμε φιλοσοφικές συζητήσεις για την αξία της ανθρώπινης ζωής και τη θρησκευτική πίστη, ωσάν να είχαμε θρησκευτικές εκλογές. Και αφού, οι περίπου μισοί από τους βουλευτές, πρώτη φορά κάθονται στα έδρανα της Βουλής, θα πρέπει να αντιληφθούν άμεσα τη διακριτή διαφορά μεταξύ εκτελεστικής και νομοθετικής εξουσίας και να αφήσουν πίσω

τις βαρύγδουπες δηλώσεις, τις φιλοσοφικές συζητήσεις και τους φαναρισμούς που μπορεί να «ακούγονταν ευχάριστα στ' αυτί μας, γιατί έμοιαζε μ' αλήθεια η κάθε του ψευτιά κι ακούγοντάς τον ψύχαζε η ψυχή μας», κατά το γνωστό λαϊκό άσμα του Διονύση Σαββόπουλου, αλλά οι πλείστες εξ αυτών είναι και μη εφαρμόσιμες.

Αισίως τελείωσαν και αυτές οι βουλευτικές εκλογές με πολύ περισσότερα ευτράπελα σε σχέση με προηγούμενες εκλογικές αναμετρήσεις. «Και τώρα τι θα γένουμε χωρίς βαρβάρους;» που λέει και ο γνωστός μας ποιητής Κωνσταντίνος Καβάφης. Η ζωή όλων συνεχίζεται κανονικά και

καλείται ο κάθε ένας από εμάς να βρει λύσεις στα προβλήματα της καθημερινότητας, στηρίζόμενος αποκλειστικά στις δικές του δυνάμεις χωρίς να αλλάξει η ποιότητα ζωής του, αφού οι πλείστες προεκλογικές υποσχέσεις δεν θα εφαρμοστούν στο άμεσο μέλλον... ή δεν θα εφαρμοστούν και ποτέ. Ούτως η άλλως βουλευτικές εκλογές είχαμε και όχι προεδρικές. Ευτυχώς που σε 20 μήνες έχουμε πάλι εκλογές και θα εμφανιστούν ξανά οι βάρβαροι!

Ο Άδωνης Αμερικάνος (adonis@tcs.com.cy) είναι Οικονομολόγος/Εκπαιδευτικός Σύμβουλος/Πρόεδρος ΚΣΕΣ.

Συγκράτηση τιμών ακτοπλοϊκών στην Ελλάδα για τη φετινή σεζόν

Μέτρα στήριξης και ανταγωνισμός εταιρειών περιορίζουν τις αυξήσεις

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Σε ένα απαιτητικό μακροοικονομικό περιβάλλον, που εξακολουθεί να χαρακτηρίζεται από επίμονες πληθωριστικές τάσεις και παρατεταμένη αβεβαιότητα στον ευρύτερο ευρωπαϊκό τομέα των μεταφορών, η τελική εικόνα που διαμορφώνεται για τις τιμές των ακτοπλοϊκών εισιτηρίων στις ελληνικές θάλασσες κατά την τρέχουσα θερινή περίοδο είναι θετική. Τουλάχιστον για τους επιβάτες.

Με βάση τους τιμοκαταλόγους των ακτοπλοϊκών εταιρειών, προκύπτει ότι το απλό εισιτήριο επιβάτη οικονομικής θέσης (είτε αφορά το κατάρτιο σαλόνι είτε το εσωτερικό σαλόνι) διατηρείται σε γενικές γραμμές σε σταθερά επίπεδα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, αλλά και συγκριτικά με τη θερινή σεζόν του 2024.

Ωστόσο, αυτή η εικόνα αντανακλά τη μία όψη του νομίσματος, μια και αρκετές ακτοπλοϊκές επιχειρήσεις, ιδίως οι μικρότερες, εμφανίζεται να λειτουργούν με έντονα πιεσμένα περιθώρια ή και ζημιές, όπως άλλωστε έδειξαν και τα στοιχεία δημοσιευμένων ισολογισμών για τη χρήση του 2025. Αυτό συμβαίνει διότι οι τιμές των καυσίμων, που καλύπτουν το μισό και πλέον

των λειτουργικών εξόδων τους, έχουν αυξηθεί σημαντικά, ανεβάζοντας την επιβάρυνση στα λειτουργικά αποτελέσματα σε δυσθεώρητα επίπεδα.

Επισημαίνεται όμως ότι η σταθερότητα των τιμών αφορά κυρίως την οικονομική θέση, ενώ έχουν σημειωθεί κάποιες

Το παρασκήνιο της συγκράτησης των ναύλων, οι αυξήσεις στις καμπίνες, η κρατική «ένεση» ρευστότητας και οι προοπτικές για τους επόμενους μήνες.

στοχευμένες ανατιμήσεις στις υψηλότερες κατηγορίες, όπως στις τιμές για τις καμπίνες συγκεκριμένων –κυρίως μακρινών– δρομολογίων. Παράλληλα, εντοπίζονται και μεταβολές στα προγράμματα πιστότητας (loyalty programs) των συχνών επιβατών. Σε ορισμένες περιπτώσεις το ποσοστό της παρεχόμενης έκπτωσης περιορίστηκε από το 20% στο 10%.

Η συγκράτηση των τιμών στην απλή οικονομική θέση

αποτελεί αφενός επιχειρηματική απόφαση των ακτοπλοϊκών εταιρειών και αφετέρου αποτέλεσμα έμμεσων «παραινέσεων» της κυβέρνησης, με επισυνεχισμένο το υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής. Το υπουργείο, προκειμένου να παράσχει μια έμμεση αλλά σαφή στήριξη στις ακτοπλοϊκές, ώστε να μην αναγκαστούν να προχωρήσουν σε γενικευμένες αυξήσεις, δρομολόγησε παρεμβάσεις: ζήτησε πέρυσι –και έγινε δεκτή– τη μείωση των λιμενικών τελών κατά 50% από τους οργανισμούς λιμένων. Νωρίτερα φέτος συμφώνησε έπειτα από χρόνια να καταβάλει και την αναλογούσα αποζημίωση των εταιρειών για τις υποχρεωτικές εκπτώσεις που έχει νομοθετήσει διαχρονικά η πολιτεία (για μια ευρεία γκάμα κατηγοριών επιβατών). Το τελευταίο μέτρο αντιστοιχεί σε αποζημιώσεις ύψους 55 έως 57 εκατ. ευρώ ετησίως.

Παράλληλα, το υπουργείο συνεχίζει να χρηματοδοτεί το μέτρο του Μεταφορικού Ισοδύναμου για επιβάτες και επιχειρήσεις, επιδοτώντας ουσιαστικά μέρος του κόστους μετακίνησης και μεταφορές για τους κατοίκους των νησιών. Την Τετάρτη, μάλιστα, άνοιξε η πλατφόρμα για τις αιτήσεις πληρωμών των νησιωτικών επιχειρήσεων.

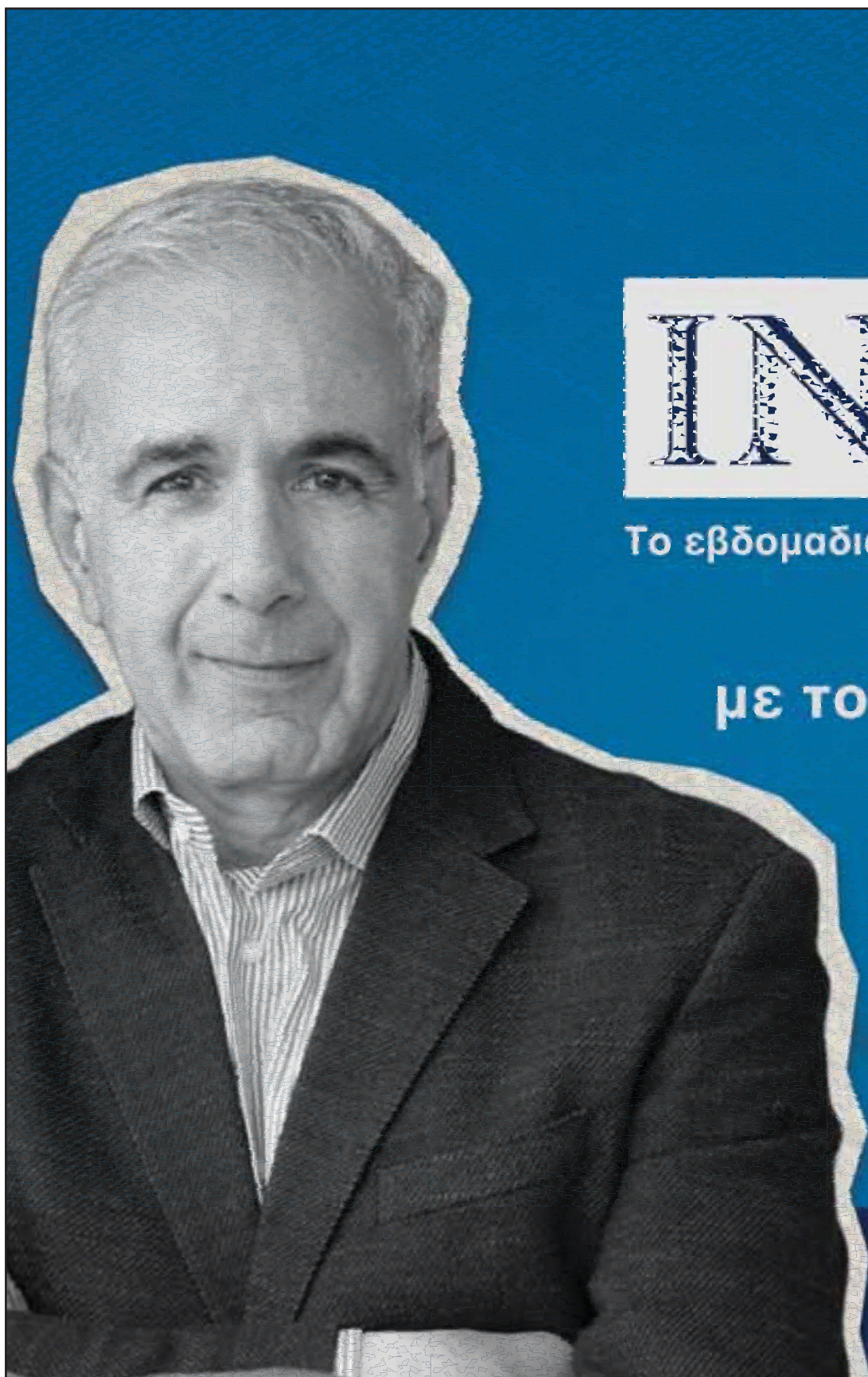
Με βάση τους τιμοκαταλόγους των ακτοπλοϊκών εταιρειών προκύπτει ότι το απλό εισιτήριο επιβάτη οικονομικής θέσης (είτε αφορά το κατάρτιο σαλόνι είτε το εσωτερικό σαλόνι) διατηρείται σε γενικές γραμμές σε σταθερά επίπεδα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, αλλά και συγκριτικά με τη θερινή σεζόν του 2024.

Το Μεταφορικό Ισοδύναμο για τις επιχειρήσεις έχει συνολικό ετήσιο προϋπολογισμό 40 εκατ. ευρώ και κατανέμεται σε επιμέρους ανώτατα όρια ανά κατηγορία νησιού, ενώ η δράση ισχύει μέχρι την εξάντληση των αντίστοιχων διαθέσιμων πόρων.

Σε κάθε περίπτωση, η απουσία γενικευμένων αυξήσεων στην παρούσα φάση δεν προδικάζει τη μελλοντική εξέλιξη.

Οι διεθνείς τιμές του πετρελαίου εξακολουθούν να ασκούν μεγάλη πίεση στα λειτουργικά έξοδα των ακτοπλοϊκών, με τον οικονομικό αντίκτυπο να είναι εντονότερος για τις μικρότερες εταιρείες. Υπό το βάρος αυτής της πίεσης, βρίσκονται σε εξέλιξη επαφές μεταξύ του Συνδέσμου Επιχειρήσεων Επιβατηγού Ναυτιλίας (ΣΕΕΝ) και των συναρμόδιων υπουργείων, με επισυνεχισμένο

ξανά το υπουργείο Ναυτιλίας. Στόχος είναι η ανεύρεση θεσμικών τρόπων στήριξης, ώστε οι ακτοπλοϊκές εταιρείες να μπορέσουν να απορροφήσουν τους ισχυρούς κραδασμούς και να μην προβούν σε ανατιμήσεις στα εισιτήρια των επιβατών, ακόμη κι αν το κόστος των ναυτιλιακών καυσίμων παραμείνει εγκλωβισμένο σε αυτά τα υψηλά επίπεδα.

The INSIDER

Το εβδομαδιαίο podcast ανάλυσης της επικαιρότητας

με τον **Ανδρέα Χατζηκυριάκο**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Εκρηκτικό κοκτέιλ στην αγορά συντηρεί την ακρίβεια

Στο 5,2% ο πληθωρισμός τον Μάιο – Φόβοι για νέο κύμα ανατιμήσεων

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Τις απαισιόδοξες εκτιμήσεις της Eurostat σχετικά με την πορεία του πληθωρισμού ήρθε στην ουσία να επιβεβαιώσει χθες η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ανακοινώνοντας ότι ο εθνικός δείκτης τιμών καταναλωτή σημείωσε ετήσια αύξηση τον Μάιο 5,2%, με κύρια πηγή πυροδότησής του τις τιμές των καυσίμων, των υπηρεσιών, αλλά και σειράς τροφίμων, κυρίως νωπών κρεάτων, ψαριών και λαχανικών.

Το πλάφον στο περιθώριο μεικτού κέρδους σε 61 κατηγορίες βασικών ειδών σούπερ μάρκετ, το αντίστοιχο πλάφον στα καύσιμα, αλλά και η επιδότηση στην αντλία περιόρισαν εν μέρει τις ανατιμήσεις. Πρόκειται, ωστόσο, για μέτρα πρόσκαιρης αποτελεσματικότητας, όπως και τα ανακουφιστικά μέτρα τύπου fuel pass και άλλων, επιδοματικού χαρακτήρα, τα οποία αδυνατούν να αντιμετωπίσουν τα δομικά προβλήματα της εγχώριας αγοράς.

Τα επιδόματα

Προβλήματα που αποτυπώνονται στη μεγάλη απόκλιση του πληθωρισμού στην Ελλάδα από τον μέσο πληθωρισμό της Ευρωζώνης, η οποία παρατηρείται κάθε φορά που υπάρχουν έντονες πληθωριστικές πιέσεις. Μάλιστα, σύμφωνα με μερίδα οικονομικών αναλυτών, τα επιδόματα, καθώς δεν συνδυάζονται με παρεμβάσεις δομικού χαρακτήρα στην αγορά, συντηρούν με τη σειρά τους την ακρίβεια και επιδρούν στην κερδοσκοπία, καθώς κατα-

φέρνουν να ενισχύσουν τη ζήτηση. Εως ένα βαθμό λειτουργούν όπως τα μέτρα που λαμβάνονται για την αντιμετώπιση του στεγαστικού προβλήματος, μέτρα που επίσης μέχρι τώρα ενισχύουν τη ζήτηση και όχι την προσφορά και τον ανταγωνισμό, ωθώντας προς τα πάνω τις τιμές αγοράς και ενοικίας.

Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Eurostat για τον εναρμονισμένο δείκτη τιμών καταναλωτή που ανακοινώθηκαν στις 2 Ιουνίου και από τα αντίστοιχα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ που ανακοινώθηκαν χθες, παρατηρείται το εξής: αν και ο πληθωρισμός ενισχύθηκε συνολικά σε επίπεδο Ευρωζώνης και διαμορφώθηκε τον Μάιο σε 3,2% από 3% τον Απρίλιο, τον ίδιο μήνα παρατηρήθηκε η μεγαλύτερη απόκλιση του τελευταίου 12μήνου ανάμεσα στον ρυθμό μεταβολής του εναρμονισμένου δείκτη τιμών καταναλωτή στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη και δη 1,7 ποσοστιαίες μονάδες. Στην Ελλάδα ο εναρμονισμένος δείκτης τιμών καταναλωτή διαμορφώθηκε τον Μάιο σε 4,9%. Στις επιμέρους κατηγορίες προϊόντων παρατηρούνται οι εξής αποκλίσεις: ο ενεργειακός πληθωρισμός στην Ελλάδα διαμορφώθηκε τον Μάιο σε 20,2%, σχεδόν διπλάσιος από ό,τι στην Ευρωζώνη (10,9%), στις υπηρεσίες διαμορφώθηκε στην Ελλάδα σε 5,7%, ενώ στην Ευρωζώνη σε 3,5%, στα τρόφιμα σε 3,1% στην Ελλάδα έναντι 2% στην Ευρωζώνη.

Πού οφείλονται αυτές οι αποκλίσεις; Οι ανατιμήσεις ενσω-

1
53,2%
Πετρέλαιο
θέρμανσης

2
34,8%
Άλλα
καύσιμα

3
24,4%
Πετρέλαιο
κίνησης

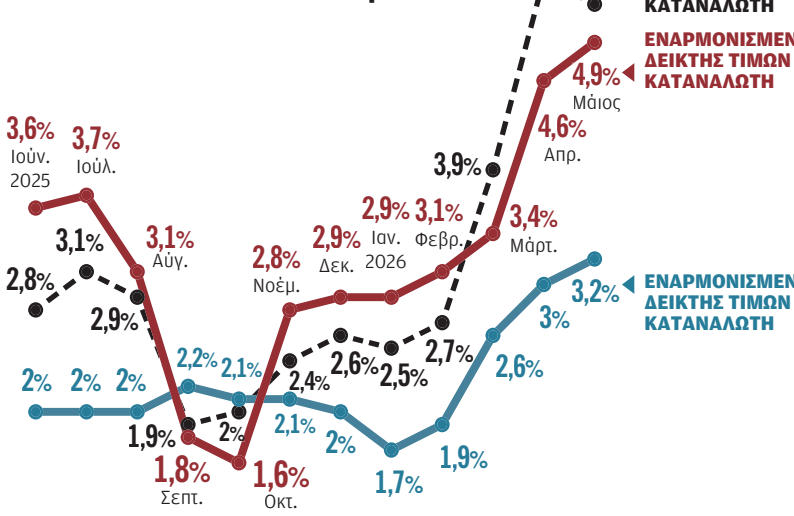
4
21,5%
Βενζίνη

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Υψηλές τιμές σε καύσιμα, υπηρεσίες, αλλά και σε μια σειρά τροφίμων, κυρίως νωπών κρεάτων, ψαριών και λαχανικών.

ματώνονται πολύ γρήγορα στις τιμές λιανικής στην ελληνική αγορά σε σύγκριση με άλλες ευρωπαϊκές αγορές, λόγω της συνεχιζόμενης μεγάλης εξάρτησης της Ελλάδας από τις εισαγωγές σε πρώτες και δεύτερες ύλες, αλλά και τελικά προϊόντα, στις πολλές στρεβλώσεις που εξακολουθούν να υπάρχουν στην εμπορία και διακίνηση νωπών φρούτων και λαχανικών, στα υψηλά μερίδια που εξακολουθούν να έχουν τα επώνυμα προϊόντα, ενώ δεν θα πρέπει να παραγνωρισθεί και η επίδραση των υψηλών έμμεσων φόρων, κυρίως του ΦΠΑ, αλλά και του ΕΦΚ. Για παράδειγ-

Εξέλιξη πληθωρισμού σε Ελλάδα και Ευρωζώνη το τελευταίο δωδεκάμηνο

ΟΙ 10 ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΕΣ ΕΤΗΣΙΕΣ ΑΥΞΗΣΕΙΣ ΤΙΜΩΝ (Μάιος 2025/2026)

5
21%
Φυσικό
αέριο

6
19,2%
Αεροπορικά
εισιτήρια

10
10,6%
Μαργαρίνη

9
12,6%
Ψάρια

8
16,2%
Αιγοπρόβιο
κρέας

7
17,6%
Μοσχαρίσιο
κρέας

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Οι Έλληνες επιμένουν να διατηρούν τις αποταμιεύσεις τους σε καταθέσεις

Η παραδοσιακή στρατηγική της «ασφάλειας των καταθέσεων» που ακολουθούν τα ελληνικά νοικοκυριά αποτελεί μια επιλογή με υψηλό τίμημα, όπως τουλάχιστον καταδεικνύουν τα στοιχεία της τελευταίας πενταετίας. Το διάστημα 2021-2025 ο πληθωρισμός διάβρωσε σταδιακά την πραγματική αξία των αποταμιεύσεων, αποτελώντας ουσιαστικά έναν «αόρατο φόρο» στο κεφάλαιο, τη στιγμή που, για παράδειγμα, το ελληνικό Χρηματιστήριο κατέγραψε εκρηκτικό ράλι (150%), αναδεικνύοντας το μεγάλο χάσμα μεταξύ της ονομαστικής διατήρησης του κεφαλαίου και της πραγματικής του απόδοσης.

Απώλεια πλούτου

Ανάλυση της Freedom24 κάνει λόγο για «μια αθόρυβη αλλά σημαντική απώλεια πλούτου» η οποία συντελέστηκε στα ελληνικά νοικοκυριά τα πέντε τελευταία έτη, τη στιγμή που η ελληνική οικονομία έχει επιστρέψει στην επενδυτική βαθμίδα και οι μακροοικονομικοί δείκτες ανακάμπτουν δυναμικά. «Η Ελλάδα παραμένει μια οικονομία προσπλωμένη στην αποταμίευση», όπως σημειώνεται. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ (Ιανουάριος 2024), το 60% των περιουσιακών στοιχείων του πληθυσμού παραμένει συγκεντρωμένο σε τραπεζικούς λογαριασμούς και μετρητά, από τα υψηλότερα ποσοστά στην Ευρωζώνη. Αυτό αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό στο «συλλογικό τραύμα» της περιόδου 2009-2018, όταν η ρευστότητα ταυτίστηκε απόλυτα με την επιβίωση και την ασφάλεια.

Αν και ο συνολικός πλούτος

Το διάστημα 2021-2025, ο πληθωρισμός διάβρωσε σταδιακά την πραγματική αξία των αποταμιεύσεων, αποτελώντας ουσιαστικά έναν «αόρατο φόρο» στο κεφάλαιο, τη στιγμή που, για παράδειγμα, το ελληνικό χρηματιστήριο κατέγραψε εκρηκτικό ράλι (150%), αναδεικνύοντας το μεγάλο χάσμα μεταξύ της ονομαστικής διατήρησης του κεφαλαίου και της πραγματικής του απόδοσης.

Το 60% των περιουσιακών στοιχείων του πληθυσμού παραμένει συγκεντρωμένο σε τραπεζικούς λογαριασμούς και μετρητά.

των ελληνικών νοικοκυριών ξεπέρασε το 1 τρις. ευρώ το 2025, ένα μεγάλο μέρος αυτού του κεφαλαίου παραμένει «αδρανές», με αποτέλεσμα οι πολίτες να αυξάνουν την περιουσία τους με ρυθμούς σημαντικά χαμηλότερους από αυτούς που θα επέ-

τρεπαν οι διεθνείς και εγχώριες αγορές.

Η ανάλυση επισημαίνει πως βασικό εμπόδιο για τον μέσο αποταμιευτή υπήρξε η συγκρατημένη στάση των εγχώριων τραπεζών να μετακυλήσουν άμεσα τις αυξήσεις των επιτοκίων της ΕΚΤ στους καταθέτες. Όταν η ΕΚΤ αύξησε τα επιτόκια από το 0% στο 4,5% το 2022-2023, τα εγχώρια επιτόκια αποταμιεύουσ προσαρμόστηκαν κατά μέσον όρο μόλις στο 0,5%-1,1%, διευρύνοντας το επιτοκιακό περιθώριο.

Η συνεπακόλουθη διάβρωση

της αγοραστικής δύναμης επηρέασε άμεσα την καθημερινότητα των πολιτών. «Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα, ο οποίος το 2022 άγγιξε το 9,65%, λειτουργούσε ως ένας «αόρατος φόρος» στο κεφάλαιο», τονίζει η ανάλυση. Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ, η σωρευτική πραγματική απόδοση των καταθέσεων για την πενταετία ήταν αρνητική, αγγίζοντας το -17%.

Για παράδειγμα, αναφέρει η Freedom24, ένα ποσό 10.000 ευρώ που βρισκόταν σε απλό τραπεζικό λογαριασμό το 2021, παρά την ελάχιστη ονομαστική αύξηση από τους τόκους, είχε το 2025

την αγοραστική δύναμη που θα αντιστοιχούσε σε μόλις 8.200 ευρώ στις αρχές της περιόδου.

Στον αντίποδα, η ελληνική χρηματιστηριακή αγορά βίωσε μια περίοδο ιστορικής ανάκαμψης. Ο δείκτης FTSE / ATHEX Large Cap, ο οποίος περιλαμβάνει τις 25 μεγαλύτερες εταιρείες υψηλής ρευστότητας της χώρας, πρόσφερε αποδόσεις που υπερκάλυψαν τον πληθωρισμό. Η άνοδος τροφοδοτήθηκε από την εξυγίανση του τραπεζικού κλάδου, τις εισροές από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάκαμψης και τη διεθνή εμπιστοσύνη στις ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις.

Το παράδειγμα που δίνει η Freedom24 είναι αποκαλυπτικό. Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της, με βάση τα μέσα επιτόκια καταθέσεων στην Ελλάδα, στις αρχές του 2021 ένα αρχικό κεφάλαιο σε τραπεζικό λογαριασμό ύψους 10.000 ευρώ αυξήθηκε στις 10.005 ευρώ στο τέλος του 2021, στις 10.020 ευρώ στο τέλος του 2022, στις 10.105 ευρώ στο τέλος του 2024 και στις 10.200 ευρώ στο τέλος του 2025, δηλαδή αυξήθηκε κατά μόλις 2% στην πενταετία.

Αντίθετα, μια επένδυση 10.000 ευρώ στον δείκτη FTSE των ελληνικών blue chips (με βάση την απόδοση του δείκτη, χωρίς μερίσματα και φόρους) στις αρχές του 2021, θα είχε αυξηθεί στις 11.025 ευρώ στα τέλη του 2020, στις 11.550 ευρώ στα τέλη του 2022, στις 16.020 ευρώ στα τέλη του 2023, στις 18.320 ευρώ στα τέλη του 2024 και στις 27.450 ευρώ στα τέλη του 2025. Δηλαδή, θα είχε κέρδος 175% στην πενταετία.

Παθητική αποταμίευση

Όπως καταλήγει η ανάλυση, η αποκλειστική εξάρτηση από την ασφάλεια των τραπεζικών καταθέσεων αποδεικνύεται ανεπαρκής σε ένα πληθωριστικό περιβάλλον. Η μετατόπιση από τη νοοτροπία του «αποταμιεύω παθητικά» στην προσέγγιση του «επενδύω ενεργά» αναδεικνύεται πλέον ως η πιο αποτελεσματική οδός για τις ελληνικές οικογένειες που επιθυμούν να προστατεύσουν τα χρήματά τους και να διασφαλίσουν τη μακροπρόθεσμη οικονομική τους σταθερότητα.

ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΚΟΥΡΤΑΛΗ

Διπλασιάστηκαν σε 15 χρόνια τα παγκόσμια χρέη από μικροδάνεια

Κρίσεις αποπληρωμής σε πολλές χώρες, εγκλωβισμένοι εκατομμύρια άνθρωποι

«Σε έναν κόσμο χωρίς φτώχεια, το μόνο μέρος όπου θα μπορούσε να δει κανείς τη φτώχεια θα ήταν τα... μουσεία φτώχειας». Με αυτή τη φράση ο «τραπέζι-της των φτωχών» Μουκάμαντ Γιουνούς, ο οικονομολόγος από το Μπανγκλαντές που πρωτοστάτησε στη μικροχρηματοδότηση, παρέλαβε το 2006 στο Οσλο της Νορβηγίας το Νομπέλ Ειρήνης, από κοινού με την τράπεζα που ίδρυσε, την Grameen Bank. Το όραμά του, που γεννήθηκε τη δεκαετία του 1970 όταν βοήθησε μια φτωχή μητέρα να γλιτώσει από τους τοκογλύφους με μόλις 27 δολάρια, φαινόταν ουτοπικό: η παροχή μικροδανείων χωρίς εγγυήσεις σε πολίτες αποκλεισμένους από το παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα.

Δύο δεκαετίες αργότερα, η υπόσχεση για έναν κόσμο χωρίς φτώχεια έχει μετατραπεί σε μια σκληρή πραγματικότητα, με εκατομμύρια ανθρώπους να παραμένουν εγκλωβισμένοι σε έναν φαύλο κύκλο ανέχειας και χρεών. Από το 1983, όταν ο Γιουνούς ίδρυσε την Grameen Bank, το κίνημα των μικροχρηματοδοτήσεων γιγαντώθηκε γρήγορα, κερδίζοντας την υποστήριξη διεθνών προσωπικοτήτων και φιланθρώπων, όπως η πρώην ΥΠΕΞ των ΗΠΑ Χίλαρι Κλίντον και η νθο-

ποίος Νάταλι Πόρτμαν, οι οποίες αφηγήθηκαν εμπνευσμένες ιστορίες γυναικών που βελτίωσαν την τύχη των κοινοτήτων τους. Στόχος δεν ήταν μόνο η οικονομική ανακούφιση αλλά και η καταπολέμηση της ανισότητας των φύλων και η ενίσχυση της εκπαίδευσης μέσω της γυναικείας επιχειρηματικότητας.

Η σύγχρονη πραγματικότητα, ωστόσο, απέχει δραματικά από

Οι μικροχρηματοδοτικοί οργανισμοί διαχειρίζονται ανεξόφλητα δάνεια ύψους 219,7 δισ. δολαρίων, τα οποία επιβαρύνουν περισσότερους από 140 εκατ. δανειολήπτες παγκοσμίως.

το αρχικό όραμα. Οικονομολόγοι διαπίστωσαν ότι η υπερβολική χορήγηση μικροχρηματοδοτήσεων έχει προκαλέσει κρίσεις αποπληρωμής για δανειολήπτες σε έξι χώρες, συμπεριλαμβανομένων της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης, της Ινδίας και της Καμπότζης.

Σήμερα, οι μικροχρηματοδοτικοί οργανισμοί διαχειρίζονται ανεξόφλητα δάνεια ύψους 219,7 δισ. δολαρίων, τα οποία επιβαρύνουν περισσότερους από 140 εκατομμύρια δανειολήπτες παγκοσμίως. Το μέσο χρέος ανά δανειολήπτη μάλιστα ανήλθε στα 1.381 δολάρια, έχοντας σχεδόν διπλασιαστεί σε σύγκριση με το 2009, με πολλά μεμονωμένα συμβόλαια να αγγίζουν πλέον δεκάδες χιλιάδες δολάρια. Οι περισσότεροι μικροδανειστές έχουν ελάχιστη ομοιότητα με το όραμα του Γιουνούς. Με δέλεαρ τα υψηλά επιτόκια και τα χαμηλά ποσοστά αθέτησης πληρωμών, μεγάλες επενδυτικές τράπεζες και διεθνείς αναπτυξιακοί οργανισμοί εισχώρησαν επιθετικά στην αγορά. Η Compartamos Banco στο Μεξικό έκανε την αρχή το 2007 με μια άκρως κερδοφόρα αρχική δημόσια προσφορά, αλλάζοντας τον χαρακτήρα των οργανισμών από ανθρωπιστικά εγχειρήματα σε μηχανές κερδοσκοπίας. Σε χώρες της Λατινικής Αμερικής τα πραγματικά επιτόκια ξεπέρασαν ακόμη και το 100%, ενώ στο Μεξικό καταγράφηκαν περιπτώσεις που άγγιζαν το 400%. Οι υπάλληλοι των δανειστών, υπό την πίεση της επίτευξης στόχων και της ικανοποίησης των ξένων μετόχων,

Στην Ινδία, το ποσοστό των δανείων με καθυστέρηση άνω των 30 ημερών τριπλασιάστηκε στο 6,2%, ενώ ήδη από το 2010 τοπικοί πολιτικοί συνέδεσαν την πίεση των εισπρακτικών τακτικών με ένα τραγικό κύμα αυτοκτονιών.

άρχισαν να εγκρίνουν δάνεια χωρίς να εξετάζουν την ικανότητα αποπληρωμής των φτωχών οικογενειών, θυμίζοντας τελικά τους ίδιους τους τοκογλύφους που το σύστημα υποσχέθηκε να αντικαταστήσει. Τα κεφάλαια αντί να επενδύονται σε παραγωγικές μικρές επιχειρήσεις, καταναλώνονται σε ιατρικά έξοδα, τρόφιμα και βασικές ανάγκες διαβίωσης. Στην Ινδία, το ποσοστό των δανείων με καθυστέρηση άνω των 30 ημερών τριπλασιάστηκε στο 6,2%, ενώ ήδη από το 2010 τοπικοί πολιτικοί συνέδεαν την πίεση των εισπρακτικών τακτικών με ένα τραγικό κύμα αυτοκτονιών.

Στην Καμπότζη, όπου το μέσο χρέος ξεπερνάει τα 3.900 δολάρια –σχεδόν τρεις φορές το μέσο ετήσιο κατά κεφαλήν εισόδημα–, τα δάνεια δεν εκδίδονται πλέον βάσει της αλληλεγγύης, αλλά εξασφαλίζονται με τους τίτλους ιδιοκτησίας αγροτικής γης. Όταν οι καλλιέργειες αποτυγχάνουν ή χάνονται θέσεις

εργασίας, οι δανειολήπτες παγιδεύονται στον δανεισμό από ανεπίσημους τοκογλύφους και γείτονες απλώς και μόνο για να πληρωθούν οι τόκοι του μικροδανείου. Αυτή η ασφυκτική πίεση έχει συνδεθεί άμεσα με την αύξηση της παιδικής εργασίας, όπως επίσης με την αναγκαστική μετανάστευση, την αστεγία λόγω κατάσχεσης γης και, στη χειρότερη περίπτωση, με την αυτοκτονία. Η Σαμρίθ Σαράβ, μια 47χρονη μητέρα τριών παιδιών στο Μπαταμπάνγκ της Καμπότζης, πήρε το πρώτο της μικροδάνειο το 2015, δανειζόμενη 3.000 δολάρια για να ανακαινίσει τη στέγη των γονιών της και να αγοράσει λιπάσμα. Ένα χρόνο αργότερα καθυστέρησε τις πληρωμές και ζήτησε από τη μητέρα της να πάρει άλλο ένα δάνειο 3.000 δολαρίων από διαφορετικό δανειστή, επιδιώκοντας να αποπληρώσει το υπόλοιπο και να αγοράσει περισσότερα γεωργικά εφόδια. Σήμερα

προσπαθεί ακόμη να αποπληρώσει αυτό το δάνειο, το οποίο είναι εξασφαλισμένο από τη γη των γονιών της, ενώ δανείζεται χρήματα από γείτονες και τοκογλύφους για να κάνει τις μηνιαίες πληρωμές. Ο γιος της παράτησε το σχολείο σε ηλικία 13 ετών για να δουλέψει. Αυτό που την εμποδίζει να βάλει τέλος στη ζωή της, όπως λέει, είναι η σκέψη να φορτώσει τα χρέη της στους γιους της.

Κάποιοι όπως ο Τζόνναθαν Μόρντντ, καθηγητής στη Μεταπτυχιακή Σχολή Δημόσιας Υπηρεσίας Wagner στο Πανεπιστήμιο της Νέας Υόρκης, παραμένουν αισιόδοχοι. Θεωρεί ότι ενώ η μικροχρηματοδότηση δεν έχει μεταμορφώσει τη ζωή των δανειοληπτών ή των κοινοτήτων τους με τον τρόπο που οραματίστηκε ο Γιουνούς, δημιούργησε με επιτυχία εμπορικά βιώσιμους θεσμούς που παρέχουν χρηματοοικονομικές υπηρεσίες στους φτωχούς.

THE POLO RESTAURANT

PAVLOS KYRIAKIS

"The Polo Restaurant" Alasia Boutique Hotel

MARC BERNHART

Head Chef "Mamesa" Restaurant, South Tyrol

KAY BAUMGARDT

Gault & Millau Patissier of the Year 2020

SIX HANDS DINNER

Sunday 28th & Monday 29th of June

Discover the rich flavors and timeless Alpine charm of South Tyrol, on an unforgettable culinary journey

Reservations: 25 332 000

SPONSORS:

ACQUA PANNA

THE FINE DINING WATERS

S. PELLEGRINO

Τρόοδος

in Concert

19.06.2026 • 20:30

Προεδρική Κατοικία Τροόδους

Υπό την αιγίδα της Πρώτης Κυρίας Φιλίππας Καρσερά Χριστοδουλίδη

Χώρος στάθμευσης – Περιβαλλοντικό Κέντρο Τροόδους

Δωρεάν μεταφορά προς την Προεδρική Κατοικία από τις 18:30 - 19:45

* Είσοδος **μόνο** με επίδειξη ταυτότητας

Γιάννης Διονυσίου & Γιάννης Παπαγεωργίου

Όλα τα έσοδα θα διατεθούν για την "Κοινότητα Αγίου Λουκά του Ιατρού"

Είσοδος €20

Προώληση εισιτηρίων **ticketmaster**.cy | ACS | 7777 7040

Κυπριακή Δημοκρατία

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΟΡΕΙΝΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Αποκλειστικός Χορηγός:

EKO

Με πρωτοβουλία του Ιδρύματος Πολιτισμού Ορεινών Κοινοτήτων Τροόδους και του Επιτρόπου Ανάπτυξης Ορεινών Κοινοτήτων

Η BYD πατάει γκάζι για κυριαρχία στην παγκόσμια αγορά αυτοκινητού

Στοχεύει να ξεπεράσει σε πωλήσεις την Toyota μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια

Η **κινεζική** αυτοκινητοβιομηχανία BYD φιλοδοξεί να γίνει η μεγαλύτερη αυτοκινητοβιομηχανία στον κόσμο μέσα στα επόμενα πέντε χρόνια. Στοχεύοντας στην κορυφαία θέση που κατέχει εδώ και καιρό η Toyota, ο ιδρυτής και πρόεδρος της BYD, Γουάνγκ Τσουάνφου, δήλωσε πεπεισμένος ότι η εταιρεία θα μπορούσε να ξεπεράσει τους παγκόσμιους ανταγωνιστές της μέσω της ταχείας προόδου στην τεχνολογία μπαταριών και της γρήγορης φόρτισης, καθώς και μέσω της αυξανόμενης παραγωγής στο εξωτερικό, με σημείο αιχμής την Ευρώπη.

«Η BYD θα γίνει πραγματικά η Νο 1 αυτοκινητοβιομηχανία παγκοσμίως από άποψη κλίμακας σε πέντε χρόνια», τόνισε στην ετήσια γενική συνέλευση των μετόχων της εταιρείας στη Σεντζέν. Μέσα σε μια νύχτα, η εταιρεία ανακοίνωσε ότι σκοπεύει να δαπανήσει πάνω από 2 δισ. ευρώ στην Ευρώπη προκειμένου να αναπτύξει υποδομές «πεντάλεπτης φόρτισης» των οχημάτων της. Η εταιρεία, με έδρα τη ντότια Κίνα, ξεπέρασε την Tesla πέρυσι ως ο μεγαλύτερος κατασκευαστής ηλεκτρικών οχημάτων στον κόσμο σε

πωλήσεις. Τον Μάιο πούλησε περισσότερα από 160.000 οχήματα στο εξωτερικό, σημειώνοντας αύξηση 80% σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Στόχος της είναι να πουλήσει 1,5 εκατομμύριο οχήματα στο εξωτερικό φέτος, παρουσιάζοντας αύξηση άνω του 40% σε σχέση με το 1,05 εκατομμύριο πέρυσι. Το 2025, η Toyota διατήρησε το στέμμα της ως κορυφαίας σε

Η εταιρεία θα επενδύσει πάνω από 2 δισ. ευρώ στην Ευρώπη ώστε να αναπτύξει υποδομές «πεντάλεπτης φόρτισης» των οχημάτων της.

πωλήσεις αυτοκινητοβιομηχανίας στον κόσμο με 11,3 εκατομμύρια οχήματα, ενώ η BYD πούλησε 4,8 εκατομμύρια. Η εκτελεστική αντιπρόεδρος της εταιρείας, Στέλα Λι, υπογράμμισε πάντως σε δημοσιογράφους στο Λονδίνο ότι η εταιρεία θα ξεκινήσει τη συναρμολόγηση

αυτοκινήτων στο νέο της εργοστάσιο στην Ουγγαρία το τέταρτο τρίμηνο του έτους. Είπε επίσης ότι η BYD είχε αναστείλει τις εργασίες σε ένα εργοστάσιο στην Τουρκία, ενώ επικεντρώνεται στην παραγωγή στην Ε.Ε., όπου τα αυτοκίνητα που συναρμολογούνται τοπικά θα τη βοηθήσουν να ξεπεράσει τους δασμούς που επέβαλαν οι Βρυξέλλες στα κινεζικά ηλεκτρικά οχήματα (EV) πριν από δύο χρόνια. «Η Ουγγαρία είναι η βασική μας προτεραιότητα αυτή τη στιγμή».

Επόμενος στόχος θα είναι να επικεντρωθούμε στην εύρεση μιας δεύτερης (παραγωγικής) εγκατάστασης στην Ευρώπη», σημείωσε στο Reuters.

Η BYD αντιμετώπισε προφάτως κατηγορίες στην Ουγγαρία για παραβίαση της εργατικής νομοθεσίας της Ε.Ε., καθώς αγωνίζεται να κατασκευάσει το πρώτο της ευρωπαϊκό εργοστάσιο χρησιμοποιώντας Κινέζους μετανάστες εργάτες. Αντιμετωπίζει ακόμη καταγγελίες ότι το κόμμα που ανασκάφηκε από το εργοτάξιο του εργοστασίου απορρίφθηκε παράνομα σε γειτονικά αγροκτήματα, ενδεχομένως μολύνοντάς τα. Οι τοπικές

Η BYD θα ξεκινήσει τη συναρμολόγηση αυτοκινήτων στο νέο της εργοστάσιο στην Ουγγαρία το τέταρτο τρίμηνο του έτους και αναζητεί μια δεύτερη παραγωγική εγκατάσταση στην Ευρώπη.

αρχές παρενέβησαν και διέταξαν την καταστροφή των καλιεργιών που επηρεάστηκαν.

Επίσης, επιβλήθηκαν κυρώσεις και πρόστιμα σε τρεις κατασκευαστικές εταιρείες που ενεπλάκησαν στο έργο. Νωρίτερα αυτή την εβδομάδα, ένας εκπρόσωπος της κομπίεας Csongrád-Csanád επιβεβαίωσε ότι οι Αρχές είχαν επιβάλει κυρώσεις σε τρεις εταιρείες που

εμπλέκονται στην κατασκευή του εργοστασίου και πρόστιμο σε τουλάχιστον μία από αυτές.

Τα ευρήματα της έρευνας, ωστόσο, δεν έχουν ακόμη δημοσιοποιηθεί, τόνισαν εκπρόσωποι της οργάνωσης China Labour Watch, η οποία διεξήγαγε την έρευνα για τους εργαζομένους. Η BYD αντιμετωπίζει επιπλέον πιέσεις στις ΗΠΑ, όπου το Πεντάγωνο την

πρόσθεσε εν μια νυκτί σε έναν κατάλογο «κινεζικών στρατιωτικών εταιρειών» που θεωρούνται κίνδυνος εθνικής ασφάλειας για τις ΗΠΑ. Πολύς από αυτές τις επιχειρήσεις ανταγωνίζονται άμεσα μεγάλες αμερικανικές εταιρείες. Η Κίνα απάντησε λέγοντας ότι πιστεύει πως η προσθήκη της στον κατάλογο των ΗΠΑ «στερείται πραγματικής βάσης».

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΓΚΑΒΙΝ ΜΑΓΚΟΥΑΪΡ / REUTERS

«Ρεύμα» για την ανάκαμψη της γερμανικής βιομηχανίας

Η **παραγωγή** ηλεκτρικής ενέργειας της Γερμανίας βρίσκεται σε καλό δρόμο για να αυξηθεί σημαντικά, προσφέροντας μια πιθανή σανίδα σωτηρίας στον βιομηχανικό τομέα της μεγαλύτερης οικονομίας της Ευρώπης, έπειτα από χρόνια στασιμότητας. Η συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από εταιρείες από τις ωφελείας το διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου έχει αυξηθεί κατά το μεγαλύτερο ποσοστό των τελευταίων δέκα ετών, στις 209 τεραβατώρες (TWh). Αυτή η αύξηση συνέπεσε με προσωρινά σημάδια σταθεροποίησης σε τμήματα του μεταποιητικού τομέα της χώρας. Βεβαίως, τα επίπεδα παραγωγής σε ολόκληρη την κρίσιμη βιομηχανική βάση της Γερμανίας παραμένουν πολύ χαμηλότερα από τα προηγούμενα ρεκόρ και η συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας παραμένει περίπου 19% χαμηλότερη από τα υψηλότερα επίπεδα όλων των εποχών που καταγράφηκε το 2017. Ωστόσο, χάρη στην ταχεία επέκταση της συνδυασμένης παραγωγής από ηλιακά και αιολικά πάρκα –αυξημένη κατά 15% σε ετήσια βάση και κατά 72% από το 2017– οι καθαρές πηγές ενέργειας της Γερμανίας

φαίνεται ότι θα επιτύχουν την ισχυρότερη ετήσια αύξηση εδώ και αρκετά χρόνια. Αυτή η μετatóπιση έχει σημασία, επειδή η διαθεσιμότητα και η προσιτή τιμή της ενέργειας αποτελούν σημαντικό παράγοντα για τη γερμανική βιομηχανία από την ενεργειακή κρίση του 2022, που πυροδοτήθηκε από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία. Η επακόλουθη αύξηση του κόστους καυσίμων και ενέργειας

«Κλειδί» για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Γερμανίας η αύξηση παραγωγής της ηλεκτρικής ενέργειας.

έπληξε τα περιθώρια κέρδους για τις γερμανικές επιχειρήσεις, οδήγησε σε περικοπές παραγωγής και πυροδότησε μια ευρύτερη συρρίκνωση σε όλους τους ενεργοβόρους τομείς που στηρίζουν το μεταποιητικό μοντέλο της χώρας. Πλέον διαφαίνεται μία αντίστροφη δυναμική. Η παραγωγή χάλυβα, χημικών

Η συνολική παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από εταιρείες κοινής ωφελείας το διάστημα Ιανουαρίου - Μαΐου έχει αυξηθεί κατά το μεγαλύτερο ποσοστό των τελευταίων δέκα ετών, στις 209 τεραβατώρες (TWh).

ουσιών και λιπασμάτων έχει αυξηθεί κατά περίπου 6% έως 7% από την αρχή του έτους, καθώς η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας έχει αυξηθεί. Η Γερμανία δεν βασίζεται σε ορυκτά καύσιμα ή εισαγωγές για την ενίσχυση της προσφοράς, αλλά σε εγχώρια παραγόμενες ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η αιολι-

κή ενέργεια παραμένει ραχοκοκαλιά του συστήματος, ενώ η ηλιακή σημειώνει αλλεπάλληλα ρεκόρ παραγωγής.

Τίποτα από αυτά βέβαια δεν εγγυάται μια πλήρη βιομηχανική ανάκαμψη. Η γερμανική μεταποίηση εξακολουθεί να αντιμετωπίζει ασθενή παγκόσμια ζήτηση, αυξανόμενο ανταγωνι-

σμό από το εξωτερικό και διαρθρωτικές αλλαγές σε βασικούς τομείς, όπως η αυτοκινητοβιομηχανία και τα χημικά. Υπάρχουν επίσης περιορισμοί εντός του ίδιου του συστήματος ηλεκτρικής ενέργειας.

Τα σημεία συμφόρησης του δικτύου, η διακοπτόμενη παροχή από ανανεώσιμες πηγές

ενέργειας και η ανάγκη για εκτεταμένη χωρητικότητα αποθήκευσης θα μπορούσαν να περιορίσουν την ταχύτητα με την οποία η αυξανόμενη παραγωγή μεταφράζεται σε σταθερά χαμηλότερες τιμές. Και ενώ η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας αυξάνεται, η συνολική ζήτηση δεν έχει ακόμη ανακάμψει πλήρως από τις βιομηχανίες. Ο βιομηχανικός τομέας της Γερμανίας δεν χρειάζεται πάντως επιστροφή στην εξαιρετικά φθηνή ενέργεια για να σταθεροποιηθεί – χρειάζεται προβλεψιμότητα και σταδιακή ελάφρυνση του κόστους.

Η ενίσχυση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας αρχίζει να προσφέρει ακριβώς αυτό, βοηθώντας στην ανταγωνιστικότητα της βιομηχανικής βάσης της Γερμανίας. Εάν η τρέχουσα αύξηση της προσφοράς ηλεκτρικής ενέργειας συνεχιστεί, δεν θα φωτίζει μόνο σπίτια ή θα φορτίζει οχήματα – θα επαναφέρει αθόρυβα την οικονομία της κατασκευής πραγμάτων σε έναν από τους κορυφαίους κόμβους παραγωγής στον κόσμο. Υπό αυτήν την έννοια, το επόμενο κεφάλαιο της βιομηχανικής ιστορίας της Γερμανίας μπορεί να μην ξεκινάει στο εργοστάσιο, αλλά στο δίκτυο.

Προκήρυξη και Πρόσκληση για τη 12η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση

Το Ταμείο Συντάξεων και Χορηγημάτων των Υπαλλήλων της Αρχής Τηλεπικοινωνιών Κύπρου προσκαλεί τα μέλη του στη 12η Ετήσια Τακτική Γενική Συνέλευση, η οποία θα διεξαχθεί τη Δευτέρα 6 Ιουλίου 2026 και ώρα 16:00, στο Αμφιθέατρο των Κεντρικών Γραφείων της Cyta στη Λευκωσία.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ
ΕΠΙΤΥΧΟΝΤΩΝ ΣΤΗ ΓΡΑΠΤΗ
ΕΞΕΤΑΣΗ ΠΟΥ ΔΙΕΞΗΧΘΗ
ΣΤΙΣ 23.5.2026 ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΛΗΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΕΝΗΣ ΘΕΣΗΣ
ΤΟΥ ΒΟΗΘΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ,
ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΤΕΧΝΩΝ

Α/Α	Αριθμός Υποψηφίου	Βαθμολογία (%)
1	101	80
2	103	54,5

Ο ΠΕΡΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΝΟΜΟΣ Ειδοποίηση δυνάμει του εδαφίου (3) του άρθρου 90 (Τροποποιητικός Νόμος 76(Ι)/2011)

Σύμφωνα με το εδάφιο (3) του άρθρου 90, του περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμου, δίδεται ειδοποίηση ότι: Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΕΟΦΥΤΟΥ ιδιοκτήτης των καταστημάτων με αρ. 6 και 7 επί του τεμαχίου 183, Φ/Σχ.: 51/180301, Οδός/αριθμός: Αρτέμιδος 22, τ.κ. 8041 Τοποθεσία: ΚΑΤΩ ΠΑΦΟΣ Πρόκειται να υποβάλω στην Πολεοδομική Αρχή (Ε.Ο.Α. ΠΑΦΟΥ) αίτηση χωρίς αυτή να υπογράφεται από όλους τους συνδιοκτές, για εξασφάλιση Πολεοδομικής Άδειας για: ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΔΥΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΑΡΙΘΜΟΥΣ 6 ΚΑΙ 7 (ΣΤΟΝ ΤΙΤΛΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΣ) ΣΕ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟ ΣΤΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ ΑΘΗΝΑ COURT Νο. 2 ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ 22, Τ.Κ. 8041 ΣΤΗΝ ΚΑΤΩ ΠΑΦΟ. Συνδιοκτήτης ο οποίος θεωρεί ότι επηρεάζονται οι ανείσεσι ή τα νόμιμα ιδιοκτησιακά συμφέροντά του, όπως και η άνετη, νόμιμη και εύλογη κάρηψη της ιδιοκτησίας του δύναται να υποβάλει ένσταση στην αρμόδια Πολεοδομική Αρχή, εντός τριάντα (30) ημερών από την ημερομηνία δημοσίευσης της Ειδοποίησης αυτής (η οποία θεωρείται και ως η ημερομηνία που θα λάβει γνώση του περιεχομένου της αίτησης). Προς Ε.Ο.Α. ΠΑΦΟΥ

Η περιουσία του Ελον Μασκ θα ξεπεράσει το 1 τρισ. δολ.

Στα 20,1 τρισ. δολ. εκτινάχθηκε ο πλούτος των δισεκατομμυριούχων

Ο **Ελον Μασκ** βρίσκεται ένα βήμα πριν γίνει ο πρώτος άνθρωπος με περιουσία άνω του 1 τρισ. δολαρίων, ένα επίπεδο πλούτου που δεν έχει καταγραφεί ποτέ ξανά στην ανθρώπινη ιστορία. Η πολυσυζητημένη δημόσια εγγραφή της εταιρείας του SpaceX που αναμένεται αύριο, δεν αποτελεί μόνο ένα εντυπωσιακό επιχειρηματικό ορόσημο, αλλά δείχνει παράλληλα ότι η συγκέντρωση πλούτου στην κορυφή της παγκόσμιας πυραμίδας επιταχύνεται με πρωτοφανείς ρυθμούς.

Πριν από δεκαπέντε χρόνια, οι δισεκατομμυριούχοι του πλανήτη κατείχαν από κοινού 4,5 τρισ. δολ. Μέχρι το 2024, η περιουσία τους είχε υπερτριπλασιαστεί, φτάνοντας τα 14,2 τρισ. δολ., ενώ σήμερα αγγίζει το αστρονομικό ποσό των 20,1 τρισ., μέγεθος που ισοδυναμεί με το ένα πέμπτο σχεδόν της συνολικής ετήσιας παραγωγής ολόκληρου του πλανήτη.

Η ραγδαία αύξηση της συγκέντρωσης πλούτου στην κορυφή, όπως δείχνουν τα στοιχεία που συγκέντρωσε ο Γάλλος οικονομολόγος Γκαμπριέλ Ζουκμάν, διευθυντής του Παγκόσμιου Παρατηρητηρίου Φορολογίας, αντανακλούν μια σειρά από σημαντικές παγκόσμιες τάσεις: την αυξανόμενη κυριαρχία λίγων τεχνολογικών εταιρειών που

πρωτοπορούν στην ανάπτυξη τεχνητής νοημοσύνης, τη συρρίκνωση του μεριδίου της οικονομικής πίτας που πηγαίνει στους εργαζομένους, αλλά και μια αυξανόμενη ανισότητα που θα κληροδοτηθεί στην επόμενη γενιά.

Αυτές οι εξελίξεις είναι ιδιαίτερα εμφανείς στις ΗΠΑ, όπου κατοικεί περίπου το ένα τρίτο των σχεδόν 3.000 δισεκατομμυριούχων του κόσμου. Ο αυξανόμενος πλούτος τους, μια αύξηση 40% σε μόλις δύο χρόνια, συνέπεσε με σημαντικές αλλαγές στην αμερικανική φορολογική νομοθεσία την τελευταία δεκαετία που ωφέλησαν σε μεγάλο βαθμό τις πλουσιότερες οικογένειες και τους μεγαλομετόχους της χώρας, αυξάνοντας ταυτόχρονα την πολιτική τους επιρροή.

Η ξαφνική αυτή εκτίναξη στην κορυφή της εισοδηματικής κλίμακας τροφοδοτείται σε μεγάλο βαθμό από τη φρενιτιδική τεχνητής νοημοσύνης, η οποία έχει κατευθύνει επενδυτικά κεφάλαια τρισεκατομμυρίων δολαρίων σε μια κλειστή ομάδα τεχνολογικών κολοσσών. Επιχειρήσεις όπως η Nvidia, η Apple, η Microsoft, η Alphabet, η Meta και η TSMC ξεπερνούν πλέον σε χρηματιστηριακή αξία το 1 τρισ. η καθένα, με τους ιδρυτές και τους επενδυτές τους να καρπύ-

Το χρηματιστήριο αποτελεί το κατεχόμενη πεδίο όπου συντελείται αυτή η οικονομική αλχημεία των δισεκατομμυριούχων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα η SpaceX, η οποία με αποτίμηση που στοχεύει στο 1,77 τρισ., αναμένεται να πραγματοποιήσει τη μεγαλύτερη δημόσια προσφορά στην Ιστορία, «χαρίζοντας» στον Μασκ, που κατέχει το 42% των μετοχών, τον τίτλο του τρισεκατομμυριούχου.

Μόλις 21 χώρες διαθέτουν οικονομίες ικανές να παράγουν ετήσιο προϊόν που να ξεπερνάει το όριο του ενός τρισεκατομμυρίου.

νονται τη μερίδα του λέοντος των κερδών.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα η SpaceX η οποία με αποτίμηση που στοχεύει στο 1,77 τρισ., αναμένεται να πραγματοποιήσει τη μεγαλύτερη δημόσια προσφορά στην ιστορία, «χαρίζοντας» στον Μασκ, που κατέχει το 42% των μετοχών, τον τίτλο του τρισεκατομμυριούχου. Για να αντιληφθεί κανείς το μέγεθος, μόλις 21 χώρες διαθέτουν οικονομίες ικανές να παράγουν ετήσιο προϊόν που να ξεπερνάει το όριο του ενός

τρισεκατομμυρίου. Το χρηματιστήριο αποτελεί το κατ' εξοχήν πεδίο όπου συντελείται αυτή η οικονομική αλχημεία των δισεκατομμυριούχων. Σύμφωνα με στοιχεία της Fed, το 1% των πλουσιότερων Αμερικανών κατέχει το μισό του συνόλου των μετοχών. Ακόμη πιο εντυπωσιακό είναι ότι το πλουσιότερο 0,1% – μια ομάδα περίπου 135.000 νοικοκυριών – κατέχει μετοχές αξίας 13,7 τρισ. δολ., ποσό σχεδόν διπλάσιο από τα 7,1 τρισ. που κατέχει το φτωχότερο 90% των Αμερικανών (περίπου 115 εκατ. νοικοκυριά).

Ο αριθμός των δισεκατομμυριούχων επιταχύνεται τη στιγμή που οι εργαζόμενοι λαμβάνουν όλο και μικρότερο μερίδιο από τον πλούτο που παράγουν οι εθνικές οικονομίες. «Τα χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία απέφεραν παραδοσιακά υψηλότερες αποδόσεις σε σχέση με το

εβδομαδιαίο εργατικό εισόδημα (μεροκάματο), όμως από τις αρχές της δεκαετίας του 2000 το χάσμα αυτό διευρύνεται συνεχώς.

Οι οικονομολόγοι αποδίδουν το φαινόμενο στη μείωση της διπραγματευτικής δύναμης των συνδικάτων, στην εξάπλωση της αυτοματοποίησης και της τεχνητής νοημοσύνης, στη μεταφορά της παραγωγής σε χώρες χαμηλού κόστους όπως η Κίνα, καθώς και σε πολιτικές που φορολογούν τους μισθούς πολύ βαρύτερα από τα εισοδήματα που προέρχονται από επενδύσεις. Ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας είναι η ανάδυση των λεγόμενων «εταιρειών-σούπερσταρ», των κολοσσών που κυριαρχούν ολοκληρωτικά στους τομείς τους.

Η φορολογική πολιτική των τελευταίων ετών διαδραμάτισε επίσης καταλυτικό ρόλο στη διόγκωση αυτών των περιουσιών. Στις ΗΠΑ, η δραστική μείωση

του συντελεστή εταιρικού φόρου ενίσχυσε τον πλούτο των υπερπλουσίων, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να διπλασιάσουν τα κέρδη τους. Αυτές οι μυθικές περιουσίες προκαλούν πλέον πολιτικές αντιδράσεις και ενισχύουν την ιδέα για τη φορολόγηση του πλούτου, μια ιδέα που συζητήθηκε έντονα στο πρόσφατο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Ανισότητα στο Παρίσι και εξετάζεται σοβαρά σε χώρες όπως η Γαλλία, η Γερμανία, η Βραζιλία και οι ΗΠΑ. Ακόμη και στελέχη της ίδιας της βιομηχανίας τεχνολογίας εκφράζουν ανησυχίες. Όπως δήλωσε πρόσφατα ο Ντάριο Αμοντέι, διευθυνών σύμβουλος της εταιρείας AI Anthropic, βρισκόμαστε ήδη σε ιστορικά πρωτοφανή επίπεδα συγκέντρωσης πλούτου, και το μέγεθος αυτού του φαινομένου «απειλεί πλέον να διαρρήξει την ίδια την κοινωνική συνοχή».

Σε επιχειρηματικό κέντρο των ΗΠΑ εξελίσσεται το Τέξας

Μπαράζ επενδύσεων, ενώ ο πληθυσμός της πολιτείας αυξάνεται ταχύτατα

Η **πρόσφατη** απόφαση της ExxonMobil να κόψει τους δεσμούς της με το Νιου Τζέρσεϊ, μετά 140 χρόνια, και να μεταφέρει και τη νομική της έδρα στο Τέξας μοιάζει κάπως φυσική. Η εταιρεία διατηρούσε έτσι και αλλιώς τα κεντρικά γραφεία της στο Χιούστον, εκεί όπου πτυά η καρδιά της αμερικανικής βιομηχανίας πετρελαίου. Όμως η ExxonMobil έρχεται να προστεθεί στις τουλάχιστον 184 αμερικανικές επιχειρήσεις που μετέφεραν την έδρα τους στο Χιούστον, το Ντάλας ή το Οστιν την 5ετία 2020-2025. Με εταιρείες όπως η Tesla και η Caterpillar να το επιλέγουν, το Τέξας καθιερώνεται σαν ένα νέο, σημαντικό κέντρο βάρους της επιχειρηματικής Αμερικής.

Σύμφωνα με τον Economist, καμία άλλη αμερικανική πολιτεία δεν δέχεται περισσότερες επενδύσεις και δεν προσθέτει περισσότερα άτομα στον πληθυσμό της. Από το 2020 έως το 2025, το Τέξας δημιούργησε σχεδόν το ένα πέμπτο από όλες τις νέες θέσεις εργασίας ανά τις ΗΠΑ. Στις αρχές της δεκαετίας του 2020, το Τέξας προσείλκυε Αμερικανούς που εργάζονταν εξ αποστάσεως και προσπαθούσαν να αποφύγουν τους υψηλούς φόρους, το υπερβολικό κόστος στέγασης και τις κακές πολιτικές στις μητροπόλεις της Ανατολικής και της Δυτικής Ακτής της Αμερικής. Οι επιδοτήσεις της κυβέρ-

νησης Μπάιντεν για την πράσινη ενέργεια και τις εγκαταστάσεις κατασκευής ημιαγωγών έπαιξαν και αυτές κάποιο ρόλο στο ρεύμα. Όμως τώρα, το Τέξας αναδεικνύεται ένας μεγάλος κερδοσέκτης από την άνοδο των data centers, λόγω της κυριαρχίας του στη βιομηχανία της ενέργειας. Και την ίδια στιγμή παρουσιάζει τεχνολογικά και χρηματοοικονομικά οικοσυστήματα που αναπτύσσονται διαρκώς.

184 αμερικανικές επιχειρήσεις μετέφεραν την έδρα τους στο Χιούστον, το Ντάλας ή το Οστιν την πενταετία 2020-2025.

Μπορεί ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή να φέρνει αυξημένα κέρδη στην πετρελαϊκή βιομηχανία που έχει ως επίκεντρο το Χιούστον, όμως το Τέξας έχει εξελιχθεί τα τελευταία χρόνια και σε κέντρο πράσινης ενέργειας. Φέτος αναμένεται να κατασκευάσει τα δύο πέμπτα όλων των νέων ηλιακών πάνελ κοινής ωφέλειας στην Αμερική, αφού οι ανοικτές πεδιάδες του δημιουργούν το ιδανικό έδαφος για αυτή την τεχνολογία. Βέβαια, το μπαράζ των επενδύσεων έχει προκαλέσει κατά καιρούς και

προβλήματα. Το 2021, το ηλεκτρικό δίκτυο του Τέξας υπέστη μια σειρά από μπλακ άουτ κατά τη διάρκεια μιας καταιγίδας. Όμως το επεισόδιο έφερε προσπάθειες εκσυγχρονισμού και μεγάλες επενδύσεις σε μπαταρίες αποθήκευσης ενέργειας, με αποτέλεσμα τα προβλήματα να έχουν περιοριστεί.

Αλλάστε, πολλά από τα data centers που κατασκευάζονται στο Τέξας λειτουργούν εκτός δικτύου. Μια φοροαπαλλαγή για τα κέντρα δεδομένων που ισχύει από το 2013 φέρνει πολλές τέτοιες επενδύσεις στην πολιτεία, ενώ ο χαλαρός χωροταξικός σχεδιασμός βοηθάει επίσης, προσελκύοντας για παράδειγμα το τεράστιο εργοστάσιο ημιαγωγών που σκοπεύουν να κατασκευάσουν οι εταιρείες του Ελον Μασκ. Η άφθονη ενέργεια και η ελευθερία στις κατασκευές έχουν αναγάγει το Οστιν σε κέντρο προηγμένου hardware. Τα «Silicon Hills» της πόλης φιλοξενούν καθιερωμένες επιχειρήσεις, όπως η Dell, και δυναμικές startups, όπως η Arprtronic, μια εταιρεία ρομποτικής. Οι επενδύσεις venture capital στο Οστιν έφτασαν πέρυσι στο ρεκόρ των 7,4 δισ. δολ. Αυτό το ύψος των επενδύσεων δεν θα μπορούσε παρά να φέρει στο Ντάλας τα μεγάλα ονόματα του χρηματοοικονομικού κλάδου, με την Goldman Sachs να χτίζει σύμπλεγμα γραφείων αξίας 500

Το Ντάλας προσελκύει μεγάλα ονόματα του χρηματοοικονομικού κλάδου. Η Goldman Sachs κατασκευάζει σύμπλεγμα γραφείων αξίας 500 εκατ. δολ., με χώρους για 5.000 υπαλλήλους. Η JP Morgan Chase έχει πλέον περισσότερους εργαζομένους στο Τέξας απ' ό,τι στη Νέα Υόρκη. Και το χρηματιστήριο Nasdaq άνοιξε υποκατάστημα στο Τέξας.

εκατ. δολ., με χώρους για 5.000 υπαλλήλους, στην πόλη. Η JP Morgan Chase έχει πλέον περισσότερους εργαζομένους στο Τέξας από ό,τι στη Νέα Υόρκη. Και το χρηματιστήριο Nasdaq άνοιξε υποκατάστημα στο Τέξας τον Μάρτιο και ετοιμάζεται να φιλοξενήσει τη SpaceX του Μασκ, από κοινού με το «αδερφό» του στη Νέα Υόρκη.

Νομικές αλλαγές που προστατεύουν τα συμφέροντα των επι-

χειρήσεων στις αιθουσες των δικαστηρίων αλλά και το καθεστώς της χαμηλής φορολόγησης προσελκύουν όλο και περισσότερες εταιρείες.

Με το lifestyle του Τέξας –«cowboy-chic», «rodeo style» και κάουντρι τραγούδια– να κερδίζει έδαφος στην αμερικανική ποπ κουλτούρα, οι επιχειρήσεις αυτές δεν δυσκολεύονται να πείσουν τους εργαζομένους τους να μετακομίσουν εκεί.

Σύμφωνα με τον Economist, η επιτυχία του Τέξας θα έπρεπε να προκαλεί ανησυχία στη Νέα Υόρκη και στην Καλιφόρνια, καθώς απειλεί τα φορολογικά τους έσοδα. Αλλά την ίδια στιγμή, πυροδοτεί και την εμφάνιση μιμντών, καθώς πολιτείες όπως η Β. Καρολίνα, το Τενεσί και η Νεβάδα προσπαθούν να αντιγράψουν τη στρατηγική του Τέξας για να προσελκύσουν επενδύσεις και εταιρείες.

Συνεχίζεται η αύξηση τιμών στην κατοικία

Με βραδύτερο ρυθμό, τόσο σε πανελλαδικό επίπεδο, όσο και στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αττικής και της Θεσσαλονίκης

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

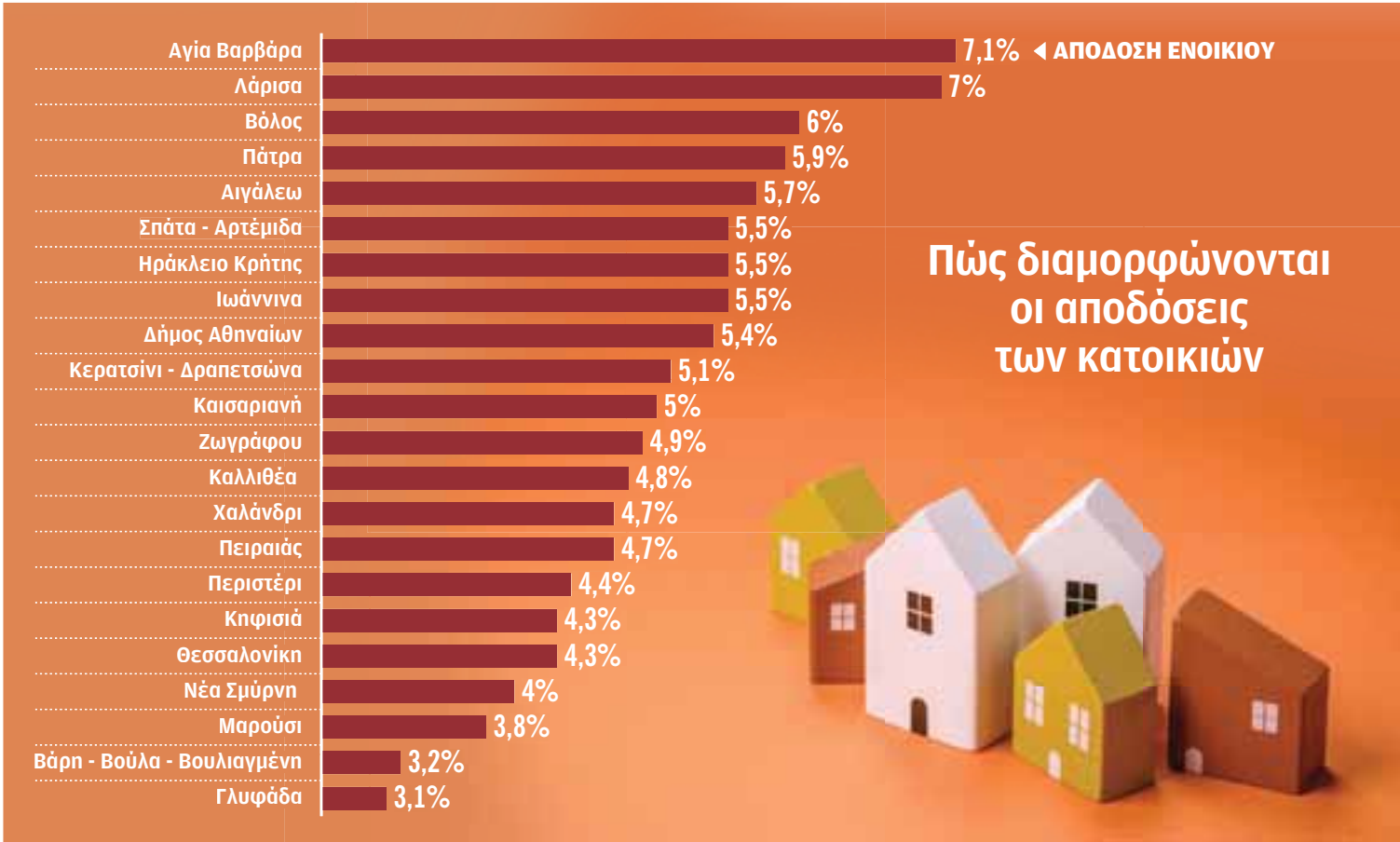
Σημαντική είναι η επιβράδυνση που καταγράφει από τις αρχές του έτους ο ρυθμός αύξησης των τιμών πώλησης κατοικιών τόσο σε πανελλαδικό επίπεδο, όσο και στα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, με βάση τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Τράπεζα της Ελλάδος. Συγκεκριμένα, κατά το φετινό πρώτο τρίμηνο η μέση αύξηση των τιμών σε πανελλαδικό επίπεδο ανήλθε σε 5,7%, έναντι αύξησης 8,3% στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (δ' τρίμηνο 2025) κι ενώ για το σύνολο του προηγούμενου έτους η άνοδος διαμορφώθηκε σε 8,1% (και 9,1% το 2024).

Η εξέλιξη αυτή δείχνει να επιβεβαιώνει τις πηγές της αγοράς, που επισημαίνουν ότι καθώς η επιπτώση που είχε πέρουσι το πρόγραμμα «Σπίτι μου II» στην αγορά έχει αρ-

Το πρώτο τρίμηνο στην Αττική οι αξίες ενισχύθηκαν κατά 5,2%, όταν στο δ' τρίμηνο 2025 η αύξηση «έτρεχε» με 6,5%.

χίσει να υποχωρεί, αντίστοιχα και οι αυξήσεις των τιμών θα ακολουθήσουν ανάλογη πορεία. Μάλιστα είναι χαρακτηριστικό ότι στην Αττική, το πρώτο τρίμηνο του 2026, καταγράφεται και η ηπιότερη αύξηση, με 5,2%, έναντι ανόδου 6,5% το τέταρτο τρίμηνο του 2025 και συνολικά άνοδο 6,5% το 2025.

Στη Θεσσαλονίκη, ο φετινός ρυθμός αύξησης έχει επίσης περιοριστεί σε 6,4%, έναντι συνολικής ανόδου

ΠΗΓΗ: ReDataset

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

κατά 9,7% το 2025, ενώ στις άλλες μεγάλες πόλεις, οι τιμές των κατοικιών «τρέχουν» φέτος με ετήσιο ρυθμό 5,4%, έναντι αύξησης κατά 10,2% συνολικά το 2025. Στην υπόλοιπη χώρα (κυρίως τουριστικές περιοχές), η εικόνα είναι ελαφρώς διαφορετική, καθώς το φετινό πρώτο τρίμηνο, οι τιμές καταγράφουν αύξηση κατά 6,9%, όντας η υψηλότερη πανελλαδικά, ενώ το 2025 είχαν αυξηθεί με ρυθμό 9,1%. Ασφαλώς, τα παραπάνω στοιχεία δεν αλλάζουν

το γεγονός ότι οι τιμές των κατοικιών έχουν καταγράψει μια σωρευτική αύξηση που ξεπερνάει το 87,5% σε πανελλαδικό επίπεδο, κατά την περίοδο 2017-2025. Στην Αττική, η συνολική αύξηση το ίδιο διάστημα ανέρχεται σε 104,5%, όντας 13,1% υψηλότερα από το 2008. Αντίστοιχα, στη Θεσσαλονίκη παρατηρείται αύξηση κατά 99,4% από το 2017 και οι τιμές ξεπερνούν και κατά 6,2% το επίπεδο του 2008.

Η εξέλιξη αυτή έχει περιορίσει

σημαντικά και τις προσδοκώμενες αποδόσεις από την εκμετάλλευση κατοικιών, ειδικά για όσους σπεύδουν σήμερα να προβούν σε μια επένδυση με στόχο την εκμετάλλευση. Σε σχετική ανάλυσή της, η ReDataset, του ομίλου Resolute, καταγράφει τις προσφερόμενες αποδόσεις των κατοικιών σε διάφορες περιοχές της Αττικής, όπως επίσης και στη Θεσσαλονίκη και την περιφέρεια. Το σημαντικότερο συμπέρασμα είναι ότι πλέον, ει-

ναι πολύ δύσκολο να επιτευχθούν μεικτές αποδόσεις άνω του 6% και αυτό οφείλεται στο ότι οι τιμές των ενοικίων, παρά τις σημαντικές αναπροσαρμογές που έχουν μεσολαλήσει, δεν έχουν αυξηθεί με τον ίδιο ρυθμό με τις τιμές πώλησης.

Στο πλαίσιο αυτό, στο σύνολο της Αττικής, η υψηλότερη απόδοση από την εκμίσθωση κατοικίας εντοπίζεται στην περιοχή της Αγίας Βαρβάρας με 7,1%, που δεν μπορεί όμως να θεωρηθεί επενδυτικός

«προορισμός». Ακόμα και στο κάποτε προστό Περιστέρι, η προσφερόμενη απόδοση δεν ξεπερνάει το 4,4%, ενώ θετικότερη είναι η εικόνα στο κέντρο της Αθήνας (Δήμος Αθηναίων) με απόδοση 5,4%. Αντίστοιχα, σε Καισαριανή και Ζωγράφου προσφέρονται αποδόσεις 5% και 4,9% αντίστοιχα.

Στον αντίποδα, οι ακριβότερες περιοχές, ειδικά στα βόρεια και στα νότια προάστια της Αττικής, καταγράφουν τις χαμηλότερες αποδόσεις στην Αττική, κάτι που οφείλεται ασφαλώς στις πολύ υψηλές τιμές πώλησης και στα χαμηλότερα (αναλογικά) ενοίκια. Ανασταλτικός παράγοντας για την επίτευξη υψηλότερων αποδόσεων είναι ασφαλώς και το μείγμα των προσφερόμενων κατοικιών, οι περισσότερες εκ των οποίων είναι μεγάλης επιφάνειας (άνω των 80-85 τ.μ.) που περιορίζει την απόδοση ανά τ.μ. επιφάνειας. Έτσι, στα βόρεια, η περιοχή με την υψηλότερη απόδοση είναι το Χαλάνδρι, αλλά με μόλις 4,7%, ενώ ακολουθεί η Κηφισιά με 4,3%. Το δε Μαρούσι δεν ξεπερνάει το 3,8%. Αντίστοιχα, στα νότια προάστια, η Γλυφάδα προσφέρει απόδοση μόλις 3,1% και η περιοχή της Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης 3,2%.

Αισθητά υψηλότερες αποδόσεις προσφέρονται όμως σε μεγάλα αστικά κέντρα της Περιφέρειας, ειδικά όπου υπάρχει και ζήτηση από φοιτητές. Στη Λάρισα, η απόδοση διαμορφώνεται σε 7%, ενώ ακολουθούν ο Βόλος και η Πάτρα με 6% και 5,9% αντίστοιχα. Μικρότερη απόδοση προσφέρει η Θεσσαλονίκη με 4,3%, απόρροια της σημαντικής αύξησης των τιμών πώλησης την τελευταία διετία, καθώς, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΤτΕ, σημειώθηκαν αυξήσεις κατά 11,7% το 2024 και 9,7% το 2025.

Επένδυση 38,6 εκατ. στο κέντρο της Αθήνας από την Trastor

Στην ολοκλήρωση των πρώτων επενδύσεων μετά την πρόσφατη αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου κατά το ποσό των 150 εκατ. ευρώ, προχώρησε η Trastor ΑΕΕΑΠ, καθώς ανακοινώθηκε η ολοκλήρωση της διαδικασίας αγοράς τριών κτιρίων γραφείων της Εθνικής Ασφαλιστικής. Πρόκειται για μια συμφωνία, ύψους 38,6 εκατ. ευρώ, η οποία είχε προσυμφωνηθεί τις προηγούμενες εβδομάδες και αφορά ακίνη-

τα στο κέντρο της Αθήνας. Το μεγαλύτερο εξ αυτών, επιφάνειας 6.469 τ.μ., βρίσκεται στην οδό Καρ. Σερβίας 8 στο κέντρο της Αθήνας και αποκτήθηκε έναντι 26 εκατ. ευρώ, ενώ τα άλλα δύο βρίσκονται στην οδό Αθηνάς 58 (3.826 τ.μ.) και στη συμβολή των οδών Λυκούργου, Ευπόλιδος και Απελλού (5.129 τ.μ.). Το ακίνητο της οδού Αθηνάς αποκτήθηκε έναντι 5,35 εκατ. ευρώ και το έτερο 7,3 εκατ. ευρώ.

Παράλληλα, τους επόμενους μήνες, η διοίκηση της Trastor σχεδιάζει να προχωρήσει και σε εργασίες αναβάθμισης σε κάποια εξ αυτών, κάτι που θα αυξήσει το συνολικό ύψος της επένδυσης σε περίπου 55 εκατ. ευρώ. Η κίνηση αυτή αναμένεται να βελτιώσει τα τεχνικά και λειτουργικά χαρακτηριστικά των ακινήτων και ως εκ τούτου να ενισχύσει την εμπορική τους απήκηση και τη δημιουργία

πρόσθετης αξίας. Πρόκειται για μια εξέλιξη που εντάσσεται στη στρατηγική που έχει εκπονήσει η διοίκηση της εταιρείας για τη δημιουργία ενός χαρτοφυλακίου ποιοτικών ακινήτων σε προνομιακές αστικές υποδοχές και ειδικά στο κέντρο της Αθήνας, όπου υπάρχει αυξημένη ζήτηση για σύγχρονους επαγγελματικούς χώρους, αλλά δεν υπάρχει και η ανάλογη προσφορά. Σύμφωνα με τον διευθύνοντα σύμ-

βουλο της Trastor, Τάσο Καζίνο, «η συναλλαγή αυτή σηματοδοτεί την έναρξη ενός νέου κύκλου ανάπτυξης για την εταιρεία, αποτελώντας το πρώτο σημαντικό βήμα υλοποίησης του επενδυτικού προγράμματος που έχει παρουσιαστεί στους μετόχους μας». Υπενθυμίζεται ότι το πρόγραμμα της εισηγμένης προβλέπει επενδύσεις ύψους 150 εκατ. ευρώ τους επόμενους 12-18 μήνες και συνολικά 300 εκατ. ευρώ μέχρι

το τέλος του 2028, με δεδομένο ότι έχει εντοπιστεί ένα χαρτοφυλάκιο από ακίνητα συνολικής αξίας 570 εκατ. ευρώ, που πληρούν τα κριτήρια επένδυσης της Trastor. Η στόχευση είναι η δημιουργία ενός χαρτοφυλακίου ύψους 1,2 δισ. ευρώ μέχρι τότε, από περίπου 820 εκατ. ευρώ σήμερα. Για τον σκοπό αυτό, οι δύο κύριες κατηγορίες ενδιαφερόντος της εταιρείας θα είναι τα κτίρια γραφείων και τα logistics.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΑΝΔΡΕΑ ΑΝΔΡΕΟΥ**

Όταν η πολιτική ρητορική συναντά την οικονομική πραγματικότητα

Τις τελευταίες μέρες, ο δημόσιος διάλογος στην Κύπρο έχει κυριαρχηθεί από μια έντονη αντιπαράθεση –θα μπορούσε κανείς να τη χαρακτηρίσει και «κοκορομαχία»– μεταξύ κυβέρνησης και κομμάτων. Το αντικείμενο; Το κατά πόσο είναι εφικτή η όχι η ανέγερση 10.000 κατοικιών με σκοπό την επίλυση του στεγαστικού προβλήματος. Οι αριθμοί πετούν από εδώ και από εκεί, οι πολιτικές υποσχέσεις δίνουν και παίρνουν, και ο πολίτης που αναζητά στέγη παραμένει εγκλωβισμένος ανάμεσα σε μια αμφίβολη πραγματικότητα και τις προσδοκίες που καλλιεργούνται.

Ως εκτιμητής ακινήτων, έχω μάθει να κοιτάω πέρα από τους αριθμούς των πολιτικών, εστιάζοντας στις σκληρές οικονομικές παραμέτρους που καθορίζουν την αγορά. Πρόσφατα, διαβάχοντας μια ανάλυση του διακεκριμένου ειδικού στις επενδύσεις ακινήτων, Andrew Baum –ο οποίος υπήρξε και καθηγητής μου– μου επανέφερε στη μνήμη μια θεμελιώδη αρχή: την έννοια του «κόστους αντικατάστασης» (replacement cost).

Σύμφωνα με τον Baum, λοιπόν,

το κόστος αντικατάστασης –δηλαδή το συνολικό ποσό που απαιτείται σήμερα για την απόκτηση γης, την αδειοδότηση, τα υλικά και την εργασία για την ανέγερση ενός ακινήτου– αποτελεί το «πάτωμα» της αγοράς. Είναι η οικονομική δικλείδα ασφαλείας. Σε μια ελεύθερη οικονομία, αν η τιμή πώλησης ενός ακινήτου υποχωρήσει κάτω από το κόστος αντικατάστασής του, τότε μπορεί αυτό να είναι χαρμόσυνη νέα για τους δυνητικούς αγοραστές, αλλά οι κατασκευαστές σταματούν να κτίζουν. Γιατί να παράγεις κάτι που θα πωληθεί με ζημιά; Εδώ ακριβώς εντοπίζεται το πρώτο κενό στη σύζτηση των 10.000 κατοικιών. Κανείς από τους εμπλεκόμενους πολιτικούς φορείς δεν μας έχει παρουσιάσει μια μελέτη βιωσιμότητας, ούτε και υπάρχει πραγματική γνώση για τις πραγματικές ανάγκες σε αυτές τις κατηγορίες στεγασίας. Είναι όλα αοριστολογίες και οι αριθμοί πετάγονται ανάλογα με τη θέση της κάθε παράταξης στο πολιτικό σφrectrum. Αν το πάρουμε στα άκρα, τότε εγώ ισχυρίζομαι ότι αν υπήρχε τρόπος να παραχθεί κατασκευαστικά άρτια

και φθηνή στέγη, τότε η ανάγκη είναι τουλάχιστον 1 εκατ. μονάδες: μια για κάθε Κύπριο υπήκοο και όσο πιο σύντομα γίνεται. Αλήθεια ποιος λέει «όχι» σε φθηνή/ κάτω κόστους άρτια οικιστική λύση; Έλα όμως που δεν είναι έτσι τα πράγματα; Αν το κόστος κατασκευής παραμένει υψηλό λόγω διεθνών τιμών υλικών, λόγω απαντών διεθνών κρίσεων και σοβαρής πλέον έλλειψης εργατικών χεριών, η εξαγγελία για 10.000 κατοικίες χωρίς πρακτική κρατική στήριξη ή «επιδότηση» του κόστους, είναι απλώς ένας αριθμός στο χαρτί.

Ας υποθέσουμε, για χάρη της συζήτησης, ότι το κράτος αποφασίζει να «πλημμυρίσει» την αγορά με 10.000 νέες μονάδες, αγνοώντας τα οικονομικά δεδομένα, και πετυχαίνει τεράστια πτώση τιμών. Μια τέτοια κίνηση ενέχει τεράστιους κινδύνους. Η αγορά ακινήτων δεν είναι ένα απομονωμένο νησί από μόνη της. Είναι στενά συνδεδεμένη με το τραπεζικό μας σύστημα, καθώς τα ακίνητα αποτελούν την κύρια εξασφάλιση για το μεγαλύτερο μέρος του δανειακού τους χαρτοφυλακίου. Ξέρω ότι αρκετοί

παθαίνουν αναφυλαξία όταν ακούσουν τραπεζικό σύστημα και ράπεζες, αλλά αυτή είναι μια πραγματικότητα.

Μια βίαιη παρέμβαση που θα οδηγούσε σε απότομη πτώση των αξιών θα προκαλούσε το φαινόμενο του «negative equity» (αρνητικά ίδια κεφάλαια) για χιλιάδες νοικοκυριά. Οι τράπεζες, βλέποντας τις εξασφαλίσεις τους να απαξιώνονται, θα αναγκάζονταν να προχωρήσουν σε αυστηρότερη πιστωτική πολιτική, στραγγαλίζοντας περαιτέρω την οικονομία. Το «φάρμακο» για το στεγαστικό πρόβλημα κινδυνεύει να αποβεί δηλητήριο για το χρηματοπιστωτικό σύστημα – του οποίου αναπόσπαστο τμήμα δεν είναι μόνο οι τράπεζες, αλλά και οι δανειολήπτες και οι καταθέτες.

Εφόσον οι άμεσες κρατικές επιδοτήσεις προσκρούουν στο ευρωπαϊκό κεκτημένο περί ανταγωνισμού, οφείλουμε να γίνουμε πιο δημιουργικοί. Η λύση δεν βρίσκεται στο να «κτίσει το κράτος», αλλά στο να λειτουργήσει ως καταλύτης.

Αντί το κράτος να προσπαθεί να γίνει κατασκευαστής, μπορεί να εισφέρει γη σε συνεργασία με τον

ιδιωτικό τομέα μέσω Συμπράξεων Δημόσιου-Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ). Το μοντέλο είναι απλό: παραχώρηση κρατικής γης με μακροχρόνια μίσθωση σε ιδιώτες κατασκευαστές, με τον ρητό όρο ότι ένα σημαντικό ποσοστό των μονάδων θα διατεθεί για προστό ενοίκιο ή πώληση με εισοδηματικά κριτήρια.

Πρόκειται για μια στρατηγική «win-win»:

- Για το κράτος: Δεν εκταμιεύει ρευστό, αλλά αξιοποιεί την περιουσία του για κοινωνικό σκοπό.

- Για τον ιδιώτη: Αποκτά άμεση πρόσβαση σε γη με μηδέν κόστος, μειώνει το ρίσκο του και εξασφαλίζει έναν σταθερό όγκο εργασίας.

- Για την αγορά: Δημιουργείται μια στοχευμένη προσφορά που καλύπτει το κενό, χωρίς να στρεβλώνει τον ανταγωνισμό ή να προκαλεί συστημική κατάρρευση.

Αν αυτό φαντάζει rocket science, τότε στα παπούτσια του ιδιώτη αμπει ο ΚΟΑΓ με αρκετά διευρυμένο πλαίσιο λειτουργίας από ό,τι σήμερα.

Το πρόβλημα της στέγης είναι υπαρκτό και πιεστικό. Ωστόσο, η λύση δεν κρύβεται στις «κοκορο-

μαχίες» περί αριθμών, αλλά στη συστηματική διαχείριση του κόστους. Παράλληλα με τις ΣΔΙΤ, το κράτος οφείλει να επικεντρωθεί στην ταχύτερη αδειοδότηση και στον ορθολογικό χωροταξικό σχεδιασμό, μειώνοντας το «κόρατο» γραφειοκρατικό κόστος. Όμως, η καλύτερη αρχή είναι η σωστή αποτύπωση των πραγματικών αναγκών σε οικιστικές μονάδες, τόσο αριθμητικά όσο και γεωγραφικά.

Ως εκτιμητής, βλέπω καθημερινά τις συνέπειες της στεγαστικής κρίσης. Δεν έχουμε την πολυτέλεια να αντιμετωπίζουμε το θέμα ως επικοινωνιακό πολιτικό παιχνίδι. Η αγορά ακινήτων λειτουργεί με νόμους οικονομικούς. Ας αφήσουμε τους εντυπωσιασμούς και ας στρωθούμε στη δουλειά για να δημιουργήσουμε ένα περιβάλλον όπου η στέγαση θα είναι προσσι- λύτερη, χωρίς να χρεμίσουμε τον οικοδομικό ιστό που με τόσο κόπο χτίσαμε.

Ο κ. Ανδρέας Α. Ανδρέου, MRICS, είναι CEO της APS Andreou Property Strategy - Chartered Surveyors.

ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Πέντε επιμελητές
εξηγούν τι σημαίνει
εναλλακτικό σινεμά

Σελ. 4

READING RETREAT

Τουριστική «μόδα»
για επίδοξους συγγραφείς
και αναγνώστες

Σελ. 5

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ο Σπίλμπεργκ
επιστρέφει
στους εξωγήινους

Σελ. 10

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ Τέχνες & γράμματα

Κυριακή 14 Ιουνίου 2026

Τι βιάστηκες, κλωνάρι μου, να ξεκορμίσεις;

Η ποιητική συλλογή «Είκοσν» του Παντελή
Μπουκάλα, μια ελεγεία στη νιότη που
δεν πρόφτασε να γεράσει, ένας τύμβος που
κάθε διαβάτης γονατίζει να προσκυνήσει,
μια σπαρακτική σπουδή στην απουσία.

Σελ. 8

«ΑΦΟΡΟΥΣ» (ΕΥΝΟΤΡΑΦΑ, ΑΠΙΣΤΑΣΜΑ) / ΦΩΤΗΣ ΒΑΡΦΗΣ

**ΣΥΣΤΗΜΑ
ΕΓΚΑΙΡΗΣ
ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΗΣ
ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ**

Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης,
θα λάβεις άμεση ενημέρωση
στο κινητό σου με

- χαρακτηριστικό ήχο
- ειδοποίηση με οδηγίες προστασίας

Το κινητό σου πρέπει να διαθέτει την
πιο πρόσφατη ενημέρωση λογισμικού.

**ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ
ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ**

ΜΑΘΕ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΑ ΣΤΟ gov.cy/cy-alert Ή ΣΤΟ 1450.

Ατζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

13.6 - 20.6.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΑΝΑΔΡΟΜΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

Πάρι Σίβακα (1959–2018)

Η **Γκαλερί Γκλόρια** παρουσιάζει την αναδρομική έκθεση αφιερωμένη στον Κύπριο ζωγράφο και αγιογράφο Πάρι Σίβακα (1959–2018), τιμώντας τη μνήμη και το καλλιτεχνικό του έργο οκτώ χρόνια μετά τον πρόωρο θάνατό του. Η έκθεση συγκεντρώνει έργα από διαφορετικές περιόδους της δημιουργικής του πορείας και προσφέρει μια σπάνια ευκαιρία στο κοινό να γνωρίσει το εύρος της καλλιτεχνικής του αναζήτησης. Περιλαμβάνει χαρακτηριστικά έργα ζωγραφικής, νεκρές φύσεις, πορτρέτα, συνθέσεις μικτής τεχνικής, καθώς και δείγματα της ενασχόλησής του με τη βυζαντινή εικονογραφία και την αγιογραφία. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. Διάρκεια έως 2 Ιουλίου. **Πληροφορίες τηλέφωνο 22762605, www.gloriagallery.com**

ΣΙΝΕΜΑ

«Εικόνες και Όψεις του Εναλλακτικού Κινηματογράφου»

Το **Φεστιβάλ «Εικόνες και Όψεις του Εναλλακτικού Κινηματογράφου»**, μια πρωτοβουλία του Τμήματος Σύγχρονου Πολιτισμού του Υφυπουργείου Πολιτισμού, σε συνεργασία με τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Brave New Culture, κάνει έναρξη των προβολών του τη Δευτέρα, 15 Ιουνίου, στις 8:00 μ.μ. στην εσωτερική αυλή του Δημοτικού Μουσείου Χαρακτικής Χαμηή στην παλιά Λευκωσία (παρά την Πύλη Αμμοχώστου). Φέτος το

Φεστιβάλ περιλαμβάνει αφιερώματα στους Βέλα Tarr, Εναλλακτικά Ρεύματα στο Κινούμενο Σχέδιο, Russ Meyer, και Maryam Tafakory. Το κυπριακό στοιχείο είναι και φέτος παρόν με ταινίες της χορογράφου και περφόρμερ Αριάννας Οικονόμου. Το Φεστιβάλ κάνει αρχή με τις πρώτες δύο ταινίες μικρού μήκους του Jeff Keen και συνεχίζει με την πρώτη ταινία του αφιερώματος στον David Cronenberg με τίτλο «Videodrome». Το πρόγραμμα της ημέ-

ρας ολοκληρώνεται με την προβολή της ταινίας του Boris Barnet «Το Σπίτι στην Πλατεία Τρουμπνάνγια». Η ταινία αποτελεί ίσως την πληρέστερη έκφραση της κωμικής ιδιοφυΐας του Boris Barnet κατά τη βωβή περίοδό του. Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμηή, Λευκωσία, Αμμοχώστου 55-59, Λευκωσία. **Πληροφορίες www.facebook.com/ImagesViewsOfAlternativeCinemaFilmFestival. Όλες οι προβολές είναι για άτομα άνω των 18 ετών.**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Με συμμαχους το σινεμά και τον χρόνο

Ο **Αλμοδόβαρ** είναι 77 χρόνων και αυτό έχει τη σημασία του. Λιγότερο φαίνεται, περισσότερο ενδοσκοπικός, καλεί τους θεατές σε ένα σύμπαν πολυχρώμο μεν αλλά οικείο μέσα στις αδυναμίες των ηρώων του, που τους «βλέπει» χωρίς να τους καλλωπίζει με την καθαρότητα ενός κηδεμόνα που μεγαλώνει μαζί τους.

Όλο και πιο συχνά τα τελευταία χρόνια κάνει συνόψεις και απολογισμούς, αυτοβιογραφείται («Πόνος και δόξα») ή ψαύει τον θάνατο μέσα από την ευθανασία («Το διπλανό δωμάτιο») ή επαναπροσεγγίζει τα διαρκή και αναπόφευκτα δάνεια της καλλιτεχνικής δημιουργίας από τις πραγματικές ιστορίες που συμβαίνουν γύρω μας. Η ζωή και η τέχνη αζεδιάλυτα δεμένες στις «Πικρές γιορτές», την πρόσφατη, 24η ταινία της φιλμογραφίας του. Στο φόντο είναι Χριστούγεννα, αλλά μηδενική σημασία έχουν για τη δραματοουργική εξέλιξη. Στη μία ιστορία, σημερινή, του 2026, ένας σεναριογράφος πασχίζει να γράψει το νέο του σενάριο που λαμβάνει χώρα το 2004. Στην άλλη, του 2004, μια σκανοθέτις cult ταινιών υποφέρει από φρικτές ημικρανίες και κρίσεις πανικού καθώς προσπαθεί να γράψει, κι αυτή, ένα καινούργιο σενάριο. Και οι δύο έχουν δίπλα τους συντρόφους τους. Ο Ραούλ τον αφοσιωμένο Σάντι και η Ελσα τον Μπονιφάτσιο, πυροσβέστη και στρίπερ. Το μοντάζ μπαίνει να γίνει επιδέξια στους δύο χρόνους, με συνεκτικό στοιχείο τις «υποκλοπές». Και οι δύο δημιουργοί εμπνέονται από συμβάντα του στενού περιβάλλοντός τους, τα πραγματικά πρόσωπα γίνονται εξάλλα όταν διαπιστώνουν ότι κινούν ακούσια τα νήματα της μυθοπλασίας.

Τα διλήμματα –αιώνια ούτως ή άλλως– διατρέχουν την υπόθεση ήσυχα και απλά. Τίποτα βαρύγδουπο ή εκβιασμένα πρωτότυπο. Αν εξαιρέσει κανείς την ιδιότυπη επαγγελματική σύνθεση του Μπονιφάτσιο (πυροσβέστης και στρίπερ), καμία άλλη νότα, παιγνιώδης ή αποδομητική, δεν κάνει την εμφάνισή της στην ταινία. Ένας Αλμοδόβαρ που υπομειδία και δεν σαρκάζει. Μάλιστα στο φινάλε η «αναγνώστρια», στενή φίλη και συνεργάτις του Ραούλ, επισημαίνει στο σενάριο του τα προβλήματα που εντοπίζει ο θεατής και στις «Πικρές γιορτές». Ο Αλμοδόβαρ γνωρίζει καλύτερα από τον καθένα τις αδυναμίες ή τις ελλείψεις.

Δύσκολα διακρίνει, πλέον, κανείς την πλευρά του αλμοδοβαρικού «κινηματογραφικού μπαρόκ», την ανατρεπτική, απελευθερωτική όψη του. Δεν ζει στην ίδια έκρηξη δημιουργικότητας με την περίσσεια ενέργειας και εικαστικής υπερβολής. Προχωρώντας στις δεκαετίες στηρίζει κάθε βήμα του στο προηγούμενο. «Καθεμία από τις 13 ταινίες μου με οδηγεί στην άλλη. Δεν θα μπορούσα να κάνω το “Όλα για τη μητέρα μου” αν δεν είχα κάνει τις 12 προηγούμενες», είχε πει σε μεγάλη συνέντευξη του στον Μισέλ Δημόπουλο το 1999 (με αφορμή το αφιέρωμα στο έργο του στο 40ό Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης). Θα μπορούσε ίσως να επαναλάβει το ίδιο και σήμερα, παρά το γεγονός ότι εκ πρώτης όψεως, για παράδειγμα, το «Πόνος και δόξα» δεν επικοινωνεί με το «Διπλανό δωμάτιο». Ο Αλμοδόβαρ είναι ανάμεσα στους δημιουργούς που μεγαλώνουν χωρίς εκπτώσεις ως προς αυτό που κόμισαν στο σινεμά και στη δημόσια σφαίρα. Γενναία, μεστά, ελεύθερα. Το 2004 στις Κάννες, με αφορμή την «Κακή εκπαίδευση» (για τη σεξουαλική κακοποίηση δύο αγοριών από Καθολικό ιερέα), είχε δηλώσει σε σχετική ερώτηση: «Δεν είναι απαραίτητο να γυρίσεις σήμερα ένα φιλμ εναντίον του κλήρου. Η Εκκλησία υποβαθμίζεται από μόνη της». Και φέτος από τις Κάννες δεν δίστασε να χαρακτηρίσει «τέρατα» τον Τραμπ, τον Νετανιάχου και τον Πούτιν, υπογραμμίζοντας το χρέος των δημιουργών να μιλούν χωρίς περιστροφές για τα «τρομερά πράγματα» που συμβαίνουν.

Ο Πέδρο Αλμοδόβαρ μεγαλώνει έχοντας κερδίσει δύο ισχυρούς συμμαχούς: το σινεμά και τον χρόνο.

ΕΚΘΕΣΗ

Coastal Urban Futures

Το **Coastal Urban Futures** από τις 19 έως τις 21 Ιουνίου, ένα έργο της Χάρις Νίκα, και βοηθό επιμελήτρια τη Νικόλα Μπτροπούλου, είναι μία τριήμερη έκθεση και πρόγραμμα παράλληλων δράσεων για το μέλλον της παράκτιας ζώνης της Λάρνακας. Συνδυάζει συνεργατικές πρακτικές αστικού σχεδιασμού, με τις θαλάσσιες επιστήμες, την έρευνα και τη συμμετοχή για να διερευνήσει εναλλακτικά σενάρια για το μέλλον της ακτής μέσα από σχέδια, συζητήσεις, αφηγήσεις, προβολές, περιηγήσεις και ακροάσεις. Το έργο εστιάζει στην παράκτια ζώνη της Λάρνακας, η οποία σήμερα αντιμετωπίζει αυξανόμενες πιέσεις για ανάπτυξη. Εξετάζει τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις

που προκύπτουν από τα μεγάλης κλίμακας σχέδια για ανάπτυξη της περιοχής. Οι προκλήσεις αυτές περιλαμβάνουν τη μείωση της προσίτης στέγης, τη συρρίκνωση της ακτής ως δημόσιο χώρο, την αυξημένη ευπάθεια στη κλιματική αλλαγή, την υποβάθμιση των παράκτιων οικοσυστημάτων και την απώλεια της βιοποικιλότητας. Απαντώντας σε αυτές τις προκλήσεις, η έκθεση προτείνει εναλλακτικά σενάρια για το μέλλον της ακτής, μέσα από τα οποία η παράκτια ζώνη επαναπροσδιορίζεται ως χώρος φροντίδας και συνύπαρξης. Τοποθεσίες: EVONK Artist-Run Space, Περιοχή Πρώην Διυλιστηρίων, Πλατεία Κάστρου-Αποβάθρας. **Είσοδος ελεύθερη για όλες τις δραστηριότητες.**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Unfolding Landscapes

Η **Edit Gallery** παρουσιάζει την έκθεση Unfolding Landscapes, τη δεύτερη ατομική έκθεση της Alejandra Atarés με τη γκαλερί. Μέσα από μια νέα σειρά ζωγραφικών έργων, η έκθεση διερευνά το τοπίο όχι ως απεικόνιση του φυσικού κόσμου, αλλά ως συναισθηματικό και ψυχολογικό πεδίο. Αντλώντας από τη μνήμη, τη φαντασία και την προσωπική εμπειρία, η εικαστικός δημιουργεί καταπράσινους κήπους, ανακλαστικά νερά και ζωντανά ανθισμένα περιβάλλοντα που κινούνται στο μεταίχμιο της πραγματικότητας και της ανάνηψης, προσκαλώντας τον θεατή σε χώρους που μοιάζουν ταυτόχρονα οικείοι και άπιαστοι. Αντί να αποτυπώνει συγκεκριμένους τόπους, η καλλιτέχνης μετατρέπει το τοπίο

σε προβολή εσωτερικών καταστάσεων. Μέσα από κορεσμένα χρώματα, πολυεπίπεδες επιφάνειες και καθηλωτικές συνθέσεις, τα έργα της αποπνέουν νοσταλγία, περιουλογοή και θαυμασμό. Εγκαίνια Παρασκευή 19 Ιουνίου. Διάρκεια έκθεσης έως 18 Ιουλίου. The Edit Gallery, Αγίας Ζώνης 1, Λεμεσός. **Πληροφορίες τηλέφωνο 25251710, www.theeditgallery.com**

ΧΟΡΟΣ

«Fallback»

Το **«Fallback»** της Διαμάντως Χατζηζαχαρία δημιουργήθηκε μέσα σε έναν διαλυμένο κόσμο ως μια εναλλακτική του αρχικού πλάνου. Ως κάτι στο οποίο μπορείς να στηριχτείς όταν η σταθερότητα καταρρέει. Το έργο προκύπτει μέσα από την έρευνα της χορογράφου γύρω από τις δυνατότητες του ομαδικού χορού ως κινητική πρακτική και ως πλαίσιο για τη διερεύνηση της συλλογικότητας. Εξερευνά το πώς μια κοινότητα έρχεται αντιμέτωπη με τη βία, πώς διαπραγματεύεται την ευθύνη και πώς επαναπροσδιορίζει το αίσθημα του ανήκειν όταν η «ρωγή» γεννιέται από μέσα της. Δημιουργική ομάδα Χορογραφία: Διαμάντω Χατζηζαχαρία σε συνεργασία με τις χορεύτριες Ερμηνεία: Γεωργία Κωνσταντίνου (Κλαρκ), Τζούλη Χαραλαμπίδου, Ελίνα Καρακώστα, Μαρία Σάββα, Τώνια Κυριά-

κου, Διαμάντω Χατζηζαχαρία Μουσική: Μάρκος Σουκιούρογλου Βοηθός Χορογράφου: Μαρίτα Αναστάσι. Παραστάσεις 19 και 20 Ιουνίου, Στέγη Χορού Λευκωσίας, Παρθενώνος 25, Άγιος Ανδρέας, Λευκωσία, ώρα 8:30 μ.μ. και 21 Ιουνίου, Τεχνολογικός ΕΘΑΛ, Φραγκλίνου Ρούσβελτ 76, Λεμεσός, ώρα 7:00 μ.μ. **Εισιτήρια: www.buytickets.at/diamantohadjizacharia, τηλέφωνο 2209785.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Για μια νέα Επιτροπή Παιδείας και Πολιτισμού

Μετά τη μάχη για την Προεδρία της Βουλής, που τελικά δεν ήταν μάχη, αλλά μια ανιαρή παράσταση, με κωμικοτραγικά στοιχεία (π.χ. το βίντεο της προέδρου του ΔΗΣΥ και της Βουλής και Αννίτας Δημητρίου με τον πρόεδρο της Άμεσης Δημοκρατίας (που είναι άμεση, αλλά όχι πάντα), ήρθε και η μάχη για τις κοινοβουλευτικές επιτροπές και τις Προεδρίες τους. Τη στήλη την αφορά η Επιτροπή Παιδείας και Πολιτισμού. Είχε ακουστεί πως την προεδρία της διεκδικούσε και το ΕΛΑΜ, και φοβηθήκαμε μήπως και την έπαιρνε, αλλά αποφεύχθηκε το συμβάν και ξεφοβηθήκαμε, γιατί διατηρήθηκε η ισορροπία... Τελικά, η προεδρία παραμένει στο ΔΗΚΟ, που την έχει από καιρούς. Δηλαδή τίποτε το ιδιαίτερο και το ενδιαφέρον, όσον αφορά την Επιτροπή που μας ενδιαφέρει (δεν επιβεβαιώθηκε το «άλλαξε ο Μανωλιός και έβαλε τα ρούχα του αλλιώς, γιατί αν την αναλάμβανε το ΕΛΑΜ από το ΔΗΚΟ για κάτι τέτοιο θα επρόκειτο).

Μακάρι λοιπόν να είναι πιο ενδιαφέρουσα και πιο αποτελεσματική η νέα Επιτροπή Παιδείας και Πολιτισμού και να μην ξαναδούμε φαινόμενα όπως των περασμένων ετών, και όσοι είχαμε την

τύχη να παρακολουθήσουμε συνεδρίες της, σε ζητήματα που αφορούσαν τον Πολιτισμό, ζήσαμε μεγάλες στιγμές.

Τι να πρωτοθυμηθεί η στήλη, την πολύωρη συνεδρίαση για το βιβλίο της Μπενάλε Αρχιτεκτονικής τον Ιούνιο του 2025, με τις αναφορές για Ναζί, Προδότες, επίγονους της ΕΟΚΑ Β', ανθρώπους της Τουρκίας κ.ά. ή με τοποθετήσεις όπως του κ. Χρυσάνθου Σαββίδη σχετικά με την ελευθερία της έκφρασης: «Και τούτοι οι καλλιτέχνες ούλλοι που λένε η ελευθερία σκέψης και άποψης να βάλουν τον Χριστόν και να του κατουρούσι εγώ εν τα δέχομαι και να μη μου λαλούσι ελευθερία σκέψης και άποψης» και πώς η συζήτηση έχασε κάθε προσανατολισμό και για κάμποση ώρα συζητούσαν για τον Γρίβα και τον Μακάριο. Εννοείται πως τίποτε δεν βγήκε από εκείνη τη συζήτηση. Ατελέσφορη ήταν και η συζήτηση για το Καθεστώς του Καλλιτέχνη, συζητήσαν, ξανα συζητήσαν, αλλά τίποτε και από εκεί... και όταν λέμε τίποτε, δεν είναι

ότι η ευθύνη είναι της Επιτροπής, αλλά σε ό,τι την αφορούσε και θα μπορούσε να προσφέρει, ουδέν προσέφερε.

Μακάρι λοιπόν η νέα σύνθεση να δει πιο ζεστά τα ζητήματα του Πολιτισμού, που είναι πολλά και άλυτα ως τα σήμερα. Στα Αυτεπάγγελτα για παράδειγμα να γίνεται η συζήτηση και να έχει σκοπό και νόημα αυτή η συζήτηση και να ζητείται η λογοδοσία, να ασκείται δηλαδή ουσιαστικός «έλεγχος επί της εκτελεστικής εξουσίας».

Και αφορμές για τέτοιες συζητήσεις υπάρχουν πολλές και δεν αφορούν μόνο θέματα που με έντονο τρόπο η τεχνέλιως απασχολούν την κοινωνία –δείτε για παράδειγμα την Μπιενάλε Αρχιτεκτονικής, που σήμερα κανείς δεν θυμάται ούτε τι έγινε, ούτε τι ζητήθηκε από την Επιτροπή Παιδείας. Έγινε, ένα σόου από την τότε Προεδρία της Επιτροπής, αλλά ουσία μηδέν.

Είναι σημαντικό λοιπόν τα κόμματα να επιλέξουν για την εν λόγω Επι-

VOGUE

GREECE

21/06

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

LUNA BIJL
BY PANOS DAVIOS

HELLO, SUNSHINE

Ταινίες που πρέπει να τις ζήσεις...

Φεστιβάλ «Εικόνες και Όψεις του Εναλλακτικού Κινηματογράφου»:
Πέντε επιμελητές εξηγούν τι σημαίνει εναλλακτικό σινεμά

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ένα από τα μακροβιότερα κινηματογραφικά φεστιβάλ, το «Εικόνες και Όψεις του Εναλλακτικού Κινηματογράφου» (IVAC [Images & Views of Alternative Cinema Film Festival]), μια πρωτοβουλία του Τμήματος Σύγχρονου Πολιτισμού

του υφυπουργείου Πολιτισμού, σε συνεργασία με τον μη κερδοσκοπικό οργανισμό Brave New Culture, ξεκινάει τις προβολές του τη Δευτέρα 15 Ιουνίου, στην αυλή του Δημοτικού Μουσείου Χαρακτικής Χαμπή στη Λευκωσία όπου τα τελευταία χρόνια έχει φωλέψει και μοιάζει να είναι ο ιδανικός

τόπος για θερινές προβολές. Το Φεστιβάλ από το 2002 προβάλλει ταινίες που μοιάζουν –και ίσως είναι– δύσκολες, που δεν επαναπαύονται σε κινηματογραφικές ευκολίες, που σε κάθε περίπτωση ανοίγουν νέα παράθυρα, και στο ειδικό, αλλά και στο μη ειδικό κοινό και αυτή είναι θεωρώ και η

μαγεία του. Οι φροντισμένες ενότητες και προγράμματα που κάθε χρόνο παρουσιάζονται δίνουν την ευκαιρία στον καθένα και την καθεμία να προσεγγίσει την έννοια του εναλλακτικού, του μη αναμενόμενου ή ακόμα και του άγνωστου, αλλά όχι ακατανόητου. Μερικοί από τους επιμελητές

του προγράμματος του φεστιβάλ, οι Δώρας Δημητρίου, Χριστίνα Πάρη, Δημήτρης Μπάμπας, Χριστίανα Ιωάννου και Κυριάκος Διονυσόπουλος απαντάνε στο ερώτημά μας «Τι συνιστά εναλλακτικό κινηματογράφο και πώς μεταλλάσσεται αυτή η έννοια με τα χρόνια».

Φέτος το Φεστιβάλ περιλαμβάνει αφιερώματα στους Béla Tarr, Εναλλακτικά Ρεύματα στο Κινούμενο Σχέδιο, Russ Meyer, και Maryam Tafakory. Το κυπριακό στοιχείο είναι και φέτος παρόν με ταινίες της χορογράφου και περφόρμερ Αριάννας Οικονόμου.

Στο πλαίσιο της ενότητας «Κουήρ Φεμινιστικές Παρεμβάσεις στον Ιρανικό Κινηματογράφο: Τρεις Ταινίες της Maryam Tafakory» την Κυριακή 21 Ιουνίου θα προβληθούν οι ταινίες «Razeh-del», «Mast-del» και «Nazarbazi». Εισαγωγή στις ταινίες από τον Ντιέγκο Αρμάντο Απαρίσιο, επιμελητή κινηματογράφου και καλλιτεχνικός διευθυντής Queer Wave.

Η ταινία του Μπόρις Μπάρντετ «Το Σπίτι στην Πλατεία Τρουμπνάγια» του 1928 γυρίστηκε σε μια κρίσιμη καμπή, όπου η πολυφωνία της Νέας Οικονομικής Πολιτικής όδευε σταδιακά στο τέλος της και η σταλινική αναδιάρθρωση της κοινωνίας και της οικονομίας βρισκόταν καθ' οδόν. Ο Κυριάκος Διονυσόπουλος έχει την επιμέλεια της ενότητας: «Μπόρις Μπάρντετ: Κωμωδία και Επανάσταση».

Την Κυριακή 21 Ιουνίου θα προβληθεί η ταινία του «Cinemarxism», την Πέμπτη 18 Ιουνίου η ταινία «Οι Αρμονίες του Βέρκμαϊστερ», και το Σάββατο 20 Ιουνίου η ταινία «Κολαστήριο», με εισαγωγή από τον Δημήτρη Μπάμπα, στο πλαίσιο της ενότητας «Δυστοπίες και Μεταβολές: Το Σινεμά του Béla Tarr».

Σήμερα, εναλλακτικός κινηματογράφος μπορεί να είναι κάθε κινούμενη εικόνα που γίνεται καταφύγιο ελεύθερης σκέψης. Στέκεται απέναντι στην εμπορευματοποίηση, την προβλεψιμότητα, ακόμα και την τεχνητή νοημοσύνη.

ΔΩΡΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
ιστορικός κινηματογράφου

Εναλλακτικός κινηματογράφος δεν είναι απλώς μια ταινία που είναι διαφορετική από τις μεγάλες εμπορικές παραγωγές. Είναι ίσως η πιο τολμηρή, ανυπότακτη και αληθινά ελεύθερη έκφραση της κινούμενης εικόνας, μακριά από τους κανόνες του εμπορικού σινεμά. Κάποτε κινείται ανάμεσα στην τέχνη, την έρευνα και την προσωπική μαρτυρία. Πάνω απ' όλα, είναι ένας κινηματογράφος που δεν μπορείς να τον εξηγήσεις με λίγα λόγια. Όπως λέει ο Mark McElhatten, είναι «ταινίες που δεν μπορούν να διηγηθούν». Ταινίες που πρέπει να τις ζήσεις. Βασίζεται σε αυτό που νιώθεις βλέποντάς τις, στην ίδια την υφή του φιλμ, στην ενέργεια που υπάρχει σε κάθε εικόνα, ακόμα και στο λάθος ή στο τυχαίο. Εναλλακτικό σημαίνει ότι ο δημιουργός συνήθως δουλεύει μακριά από τα μεγάλα στούντιο και χωρίς μεγάλους φορείς να τον στηρίζουν. Η σχέση του με το κοινό είναι πιο άμεση, πιο προσωπική. Η έννοια αυτή αλλάζει με τα χρόνια, αλλά όχι με μια ευθεία γραμμή. Γενικά μιλώντας, τη δεκαετία του '60 και '70, εναλλακτικός σήμαινε κυρίως «πειραματικός» με την τεχνική έννοια: φιλμ φτιαγμένο στο χέρι, εικόνα πάνω σε εικόνα, δονήσεις της κάμερας. Τη δεκαετία του '90 και 2000, με την άνοδο του ψηφιακού κινηματογράφου, εναλλακτικός σήμαινε περισσότερο αντίσταση στην ψηφιακή ομοιομορφία και υπεράσπιση της αληθινής, υλικής εμπειρίας του σινεμά. Σήμερα, εναλλακτικός κινηματογράφος μπορεί να είναι κάθε κινούμενη εικόνα που γίνεται καταφύγιο ελεύθερης σκέψης. Στέκεται απέναντι στην εμπορευματοποίηση, την προβλεψιμότητα, ακόμα και την τεχνητή νοημοσύνη. Αυτό όμως που μένει ίδιο είναι η πίστη στο μοναδικό βλέμμα, επι-

κέντρωση σε αυτό που νιώθουμε και αγάπη προς το απρόβλεπτο. Αν υπάρχει κάτι που δεν αλλάζει σε αυτή την πορεία, είναι ότι ο εναλλακτικός κινηματογράφος είναι πάντα «πιο μπροστά από το κοινό του». Η δύναμή του βρίσκεται ακριβώς σε αυτή την απόσταση, που μπορεί να είναι άβολη ή προκλητική, αλλά στο τέλος μπορεί να έχει και κάτι λυτρωτικό.

Εναλλακτικός κινηματογράφος είναι η πλευρά του σινεμά που θέλει να κάνει ελεύθερη έρευνα για το ίδιο το μέσο: την ταυτότητά του, τις δυνατότητές του και τα όριά του.

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΠΑΡΗ
επιμελήτρια Κινηματογραφικών Προγραμμάτων

Εναλλακτικός κινηματογράφος είναι η πλευρά του σινεμά που θέλει να κάνει ελεύθερη έρευνα για το ίδιο το μέσο: την ταυτότητά του, τις δυνατότητές του και τα όριά του. Είναι ο «αδελφός» του mainstream που δοκιμάζει νέες μορφές, τεχνικές και τρόπους αφήγησης, όχι για να υπηρετήσει μια ασφαλή συνταγή, αλλά για να δει τι μπορεί να γίνει ο κινηματογράφος. Και μέσα από αυτή την έρευνα, παρατηρεί και σχολιάζει τη κοινωνικοπολιτική συνθήκη στην οποία υπάρχει, επηρεάζοντας και επηρεαζόμενος από την κοινωνία. Η έννοια μεταλλάσσεται, γιατί αλλάζει συνεχώς και το mainstream: ό,τι ήταν ρήξη κάποτε, μπορεί αργότερα να γίνει κανονικότητα.

Ό,τι έχει σημασία στο εναλλακτικό σινεμά, είτε αυτό κάποτε κερδίζει τον πολιτισμικό πόλεμο, είτε πητάει συντριπτικά, είναι η εναντιωματική του διάθεση, ένα πνεύμα αντιλογίας...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΜΠΑΜΠΑΣ
κριτικός Κινηματογράφου

Κάθε ετικέτα –και η λέξη εναλλακτικό εί-

ναι μια τέτοια– είναι μια σύμβαση που σκοπό έχει να κατηγοριοποιήσει μια σειρά από ταινίες και να τις ξεχωρίσει από το γενικό σύνολο. Στην περίπτωση της ετικέτας «εναλλακτικός κινηματογράφος» περιγράφονται ταινίες με αποκλίνουσα του μέσου όρου αισθητική, με θεματικές εκτός του μέσου δρόμου, ταινίες αυθάδεις, τέλος, ταινίες, που, λόγω των προηγούμενων, διανέμονται εκτός των καθιερωμένων καναλιών διανομής (εμπορικό κύκλωμα αιθουσών). Το εύρος των ταινιών που περιγράφονται μ' αυτήν την ετικέτα είναι τεράστιο, πολυποικίλο και πολύμορφο: πειραματικός κινηματογράφος, σινεμά του δημιουργού, ταινίες τέχνης, «ανεξάρτητο» σινεμά, «πειραγμένες» εκδόκες κινηματογραφικών ειδών. Ωστόσο, σαν ετικέτα είναι ρευστή στον προσδιορισμό της, καθώς οι ταινίες που περιγράφει δεν εκπληρώνουν απαραίτητα και τις δύο αποκλίσεις –στην αισθητική και στη θεματική, αρκεί να αποκλίνουν ή στη μία ή στην άλλη. Επιπλέον, η απόκλιση από τη μέση γραμμή –ό,τι οι αγγλόφωνοι ονοματίζουν ως mainstream– εξαρτάται από το πού βρίσκεται κάθε εποχή αυτή. Η μέση γραμμή δεν είναι σταθερή, μεταβάλλεται μέσα στον χρόνο, καθώς εξαρτάται διαρκώς από το πολιτισμικό περιβάλλον της εποχής, το zeitgeist. Και γι' αυτό ό,τι αποκαλείται «εναλλακτικό» σήμερα, αύριο μπορεί να είναι το κυρίως ρεύμα. Να έχει, δηλαδή, η αισθητική και η θεματική, που εκπροσωπεί, επικρατήσει στους πολιτισμικούς πολέμους που σοβούν στο παρασκήνιο των μοντέρνων κοινωνιών, να έχει γίνει κοινώς αποδεκτή. Τέτοια περίπτωση νομίζω ότι είναι κάποιες εκδόκες του πειραματικού σινεμά που, δεκαετίες μετά τη εμφάνισή τους, βρέθηκαν να τροφοδοτούν με τις αισθητικές τους τη διαφήμιση, μουσικά βιντεοκλίπ ή ταινίες του εμπορικού κινηματογράφου. Ή η περίπτωση του «queer» σινεμά που μετά από χρόνια αποτελεί πλέον ένα διακριτό είδος του κινηματογράφου... Ό,τι έχει σημασία στο εναλλακτικό σινεμά, είτε αυτό κάποτε κερδίζει τον πολιτισμικό πόλεμο, είτε πητάει συντριπτικά, είναι η εναντιωματική του διάθεση, ένα πνεύμα αντιλογίας, μια

κραυγή διαφωνίας, μια πράξη αντίστασης απέναντι στις κοινοτοπίες της τρέχουσας οπτικοακουστικής γλώσσας. Μ' αυτήν την εναντιωματική διάθεση κάθε φίλος του κινηματογράφου οφείλει να συναντηθεί, να συνομιλήσει μαζί της...

Η έννοια και η μορφή του εναλλακτικού δεν μεταλλάσσεται με τον κλασικό τρόπο, διότι βασίζεται πάνω στην ίδια την ανοιχτοσύνη της δημιουργίας η οποία παραμένει διαχρονικά σταθερή.

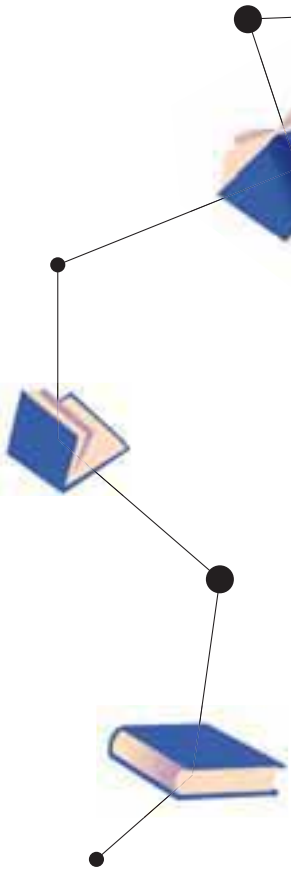
ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΙΩΑΝΝΟΥ
δραματουργός

Εναλλακτικός κινηματογράφος είναι ο κινηματογράφος που δεν ταυτίζεται με την περιγραφή του εναλλακτικού, διότι είναι τόσο ελεύθερος που δεν χωράει πουθενά! Η έννοια και η μορφή του εναλλακτικού δεν μεταλλάσσεται με τον κλασικό τρόπο, διότι βασίζεται πάνω στην ίδια την ανοιχτοσύνη της δημιουργίας η οποία παραμένει διαχρονικά σταθερή.

Εναλλακτικός κινηματογράφος: Ό,τι αποτελεί εξαίρεση του κανόνα.

ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΥΛΟΣ
διδάκτωρ Θεωρίας του Κινηματογράφου

Εναλλακτικός είναι ο κινηματογράφος που: Αντιστέκεται ή προσπαθεί να αντισταθεί σε κάθε μορφή κυριαρχίας. Αποφασίζει να μιλήσει άγνωστες γλώσσες. Σκέφτεται και επνοεί νέες μορφές. Αποκλίνει από τις ηγεμονικές ιδεολογικές και αισθητικές νόρμες του καιρού. Μηνανεύεται τεχνικές λύσεις που δεν προγραμματίστηκαν από τα διαθέσιμα τεχνολογικά μέσα. Παράγεται, διανέμεται και απορροφάται μέσω διαύλων που δεν διοικούνται και ελέγχονται από πολιτικούς προϊσταμένους και οικονομικά συμφέροντα. Όλα αυτά μαζί ή κάποια από αυτά. Κοντολογίς, ό,τι αποτελεί εξαίρεση του κανόνα.

«Έχω αφοσιωθεί στο διάβασμα. Το σπίτι μου είναι γεμάτο βιβλία. Αυτές οι διακοπές συνδυάζουν δύο πράγματα που αγαπώ: την Ελλάδα και τη λογοτεχνία ψυχολογικών θρίλερ», λέει η 72χρονη Σου Μάνλεϊ από το Λίβερπουλ. Πίσω της, αριστερά, στέκεται ο διοργανωτής του reading retreat, Τζόννας Σολ.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ:
ΣΤΕΛΙΟΣ ΠΑΠΑΒΕΛΑΣ

Λίγο κρασί, λίγο θάλασσα και το μπεστ σέλερ μου

Η «Κ» σε ένα «retreat» ανάγνωσης στο Τολό. Γιατί γίνονται μόδα και τι σχέση έχουν με τη λογοτεχνία

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ**

«**Πριν βγω** στη σύνταξη ένιωθα τύψεις αν αφιέρωνα χρόνο στο διάβασμα λογοτεχνικών βιβλίων. Όταν γύριζα από τη δουλειά, είχα να καθαρίσω το σπίτι, να φροντίσω τον κήπο κτλ. Τώρα έχω αφοσιωθεί στο διάβασμα. Το σπίτι μου είναι γεμάτο βιβλία, πύργους ολόκληρους. Αυτές οι διακοπές συνδυάζουν δύο πράγματα που αγαπώ: την Ελλάδα και τη λογοτεχνία ψυχολογικών θρίλερ», μας λέει η Σου Μάνλεϊ από το Λίβερπουλ.

Συναντήσαμε την 72χρονη Σου την προηγούμενη εβδομάδα στην πλατεία Συντάγματος, περιμένοντας, μαζί με ακόμη δέκα άτομα, οι περισσότεροι από 35 έως 50 ετών, με καταγωγή από τις ΗΠΑ και τη Βρετανία, να επιβιβαστούν με στο λεωφορείο που θα μας μετέφερε στο Τολό της Αργολίδας. Όλοι τους είχαν δηλώσει συμμετοχή στο Imagine Greece Retreats, μια ιδιωτική πρωτοβουλία που διοργανώνει παραθεριστικά «καταφύγια» σε διάφορες τοποθεσίες της Ελλάδας, επικεντρωμένα στη λογοτεχνία, την ανάγνωση και τη δημιουργική γραφή.

«Έμαθα γι' αυτό από ένα email της αγαπημένης μου συγγραφέως, Κλερ Μάκιντος, που ενημέρωνε την ομάδα των αναγνωστών της για τις παρουσιάσεις βιβλίων που θα έκανε, αλλά και για ένα writing retreat στην Αμοργό, το πρώτο στο οποίο συμμετείχα. Ήταν μία ιδανική ευκαιρία για να επισκεφτώ ένα ελληνικό νησί», μας λέει ενθουσιασμένη η Σου την ώρα που επιβιβάζομαστε.

Τα τελευταία χρόνια, ένα δίκτυο από θερινές συνάξεις ανάγνωσης και συγγραφής έχει αναπτυχθεί στην Ελλάδα, κυρίως σε περιόδους εκτός σεζόν, σε νησιά όπως η Νάξος και η Σαντορίνη, αλλά και σε περιοχές της Εύβοιας και της Πελοποννήσου, με τους διοργανωτές να κατ'αποκρίση στην πλειοψηφία τους από το εξωτερικό.

Τα reading retreats είναι με απλά λόγια διακοπές σε ένα καλοκαιρινό θέρετρο που επικεντρώνονται στην ανάγνωση βιβλίων. Οι συμμετέχοντες ταξιδεύουν για να γνωρίσουν από κοντά τους αγαπημένους τους συγγραφείς, να συζητήσουν μαζί τους και να μοιραστούν την εμπειρία της ανάγνωσης μέσα σε «ένα ελληνικό το-

πίο». Αντίθετα, τα writing retreats απευθύνονται σε επίδοξους συγγραφείς και περιλαμβάνουν σεμινάρια και αναλυτικά σχόλια πάνω στα κείμενά τους, με στόχο –όπως συχνά αναφέρεται– «να φτάσουν οι συμμετέχοντες στο σημείο να εκδώσουν το βιβλίο τους».

«Ασχολούμαι με τα retreats εδώ και 20 χρόνια. Με καλούσαν σε πολλές χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής ως instructor. Όταν ξέσπασε η πανδημία της COVID-19 και αποκλείστηκα στην Αθήνα, άρχισα να βλέπω τα πράγματα αλλιώς. Την περίοδο που τα ταξίδια άρχισαν να ανοίγουν ξανά, σκεφτήκαμε με τη σύζυγό μου, τη Ράνια, που είναι Ελληνίδα, αντί να συνεχίσω να γυρίζω όλο τον κόσμο για να διδάσκω, να «φέρουμε τον κόσμο εδώ», μας λέει στη διαδρομή για το Τολό ο Καναδός συγγραφέας Τζόννας Σολ, ο διοργανωτής και οικοδεσπότης του Imagine Greece retreats.

Ανοιξε το κινητό του για να μας δείξει μερικά από τα βιβλία του, όλα με ζωντανά εξώφυλλα, μεγάλες γραμματοσειρές και τίτλους όπως: «The Woman in the Woods», «The Immortal Gene», «The Kill» κ.ά. Ειδικεύεται, όπως μας τόνισε, στα ψυχολογικά θρίλερ και έχει γράψει 60 βιβλία μέσα σε τρεις δεκαετίες. Ωστόσο, παρά την αγάπη του για την Ελλάδα, πιστεύει ότι «το να γράφεις στα ελληνικά δεν έχει μέλλον» είναι μικρή γλώσσα».

Στη διαδρομή μοιράζεται μαζί μας εκείνα που θεωρεί μυστικά της σύγχρονης αφήγησης. «Όταν γνωρίζεις τα σωστά τεχνικά στοιχεία –σύντομα κεφάλαια, το πώς να χτίζεις την αγωνία και την ένταση– κρατάς τον αναγνώστη κοντά σου. Αν ένα βιβλίο είναι αργό, τον έχεις χάσει. Για αυτό τον λόγο βρίσκω κάπως βαρετά τα «Ανεμοδαρμένα Ψηφ» και τον «Μεγάλο Γκάτομπυ», τονίζει.

Προσφέρουμε την εμπειρία

Οι συναθροίσεις που διοργανώνουν τα τελευταία τρία χρόνια δεν λειτουργούν σαν πρακτορείο ταξιδιών. «Δεν έχουμε άδεια να κλείνουμε πτήσεις ή ακτοπλοϊκά. Ο καθένας πρέπει να βρει μόνος του τον δρόμο μέχρι το αεροδρόμιο της Αθήνας. Εμείς απλώς προσφέρουμε την εμπειρία», εξηγεί.

Με 1.799 ευρώ το άτομο, η Σου Μάνλεϊ και οι υπόλοιποι συμμετέ-

χοντες ταξίδεψαν στην Ελλάδα για να περάσουν μια εβδομάδα με την best seller συγγραφέα ψυχολογικών θρίλερ Ρουθ Γουέαρ, γνωστή κυρίως για το «Η γυναίκα στην καμπίνα 10» (στα ελληνικά από τις εκδ. Κλειδάριθμος), το οποίο πέρυσι μεταφέρθηκε και στο Netflix. Μαζί της ταξίδεψε και ο Μαρκ Εντουαρντς, Βρετανός συγγραφέας ψυχολογικών θρίλερ, με εκατομμύρια πωλήσεις διεθνώς και σταθερή παρουσία στις λίστες των best sellers. Σε όλη τη διαδρομή προς το Τολό απαντούσαν σε ερωτήσεις των θαυμαστών τους για το επόμενο βιβλίο τους και για το «μυστικό της έμπνευσής τους».

«Σκεφτόμασταν τους «ροκ σταρ» του λογοτεχνικού κόσμου. Τι θα γίνονταν αν τους φέραμε εμείς εδώ; Όλοι όσοι τους διαβάζουν θα λάτρευαν να περάσουν μια εβδομάδα σε ένα ελληνικό νησί, πίνοντας κρασί και δειπνώντας μαζί τους», αναφέρει ο Τζόννας Σολ, διευκρινίζοντας ότι οι συγγραφείς που προσκαλούνται δεν επιβαρύνονται με έξοδα ταξιδιού ή διαμονής.

Η συγγραφέας Ρουθ Γουέαρ, η Ράνια Συνοδινού, ο συγγραφέας Μαρκ Εντουαρντς, ο Κωνσταντίνος Καράπαυλος, πρόεδρος του Δ.Σ. Ναυπλίων, και ο Τζόννας Σολ. Κάτω, μία από τις συμμετέχουσες, κατά τη διάρκεια της μεσημεριανής της ανάγνωσης δίπλα στην πισίνα.

«Με είχαν καλέσει στην Αμοργό το 2024, όπου και εκεί ο Τζόννας και η Ράνια οργανώνουν αντίστοιχες εκδηλώσεις. Πέρασα πραγματικά υπέροχα. Μου άρεσε πολύ που γνώρισα τόσους αναγνώστες και που είχα την ευκαιρία να κάνω παρέα μαζί τους σε ένα τέτοιο χαλαρό πλαίσιο», μας λέει ο κ. Εντουαρντς. Τον συναντήσαμε στην πισίνα του ξενοδοχείου, μαζί με τη Ρουθ Γουέαρ, λίγο πριν ετοιμαστούν για τη βουτιά της ημέρας, παρόλα αυτά με το υπόλοιπο γκρουπ. Στο πρόγραμμά του περιλαμβάνονταν και εκδρομές στην Ύδρα και στις Σπέτσες.

Η μοναξιά του συγγραφέα

«Το να είσαι συγγραφέας είναι μια παράξενη, συχνά μοναχική δουλειά. Περνάς άπειρο χρόνο καθισμένος στο γραφείο σου, προσπαθώντας να ακούσεις αυτές τις φωνές στο κεφάλι σου – και μερικές φορές είναι δύσκολο να καταλάβεις τι προσπαθούν να σου πουν. Το να έρχεσαι όμως εδώ και να συναντάς αναγνώστες σου θυμίζει γιατί το κάνεις όλο αυτό. Είναι

υπέροχο να γνωρίζεις ανθρώπους που έχουν διαβάσει τα βιβλία σου και τα έχουν αγαπήσει. Σκέφτεσαι αχίζει τον κόπο», μας λέει η Ρουθ Γουέαρ, επαναλαμβάνοντας κάθε τόσο ότι «νιώθει τυχερή» που δέχθηκε την πρόσκληση για το retreat.

Φέτος, ωστόσο, οι συμμετέχοντες ήταν λιγότεροι σε σχέση με προηγούμενες χρονιές. Αυτό οφείλεται, σύμφωνα με τον Τζόννας Σολ, στις παγκόσμιες αναταράξεις και στις πολεμικές συγκρούσεις. Πα' όλα αυτά δεν ήταν λίγοι εκείνοι που επέστρεψαν για δεύτερη ή και τρίτη φορά, όπως η 39χρονη Κόρτνεϊ από τη Βόρεια Καρολίνα. «Το περιμένω με ανυπομονησία κάθε χρόνο» είναι μια διέξοδος και ένας εναλλακτικός τρόπος διακοπών», μας είπε, ενώ πολλοί από τους συμμετέχοντες σχολίαζαν ότι το κόστος είναι «ιδιαίτερα προσιτό για όσα περιλαμβάνει η εμπειρία».

Δύο ώρες μετά την άφιξή μας το πρόγραμμα ξεκίνησε με μια χαλαρή συνάντηση γνωριμίας, όπου οι συμμετέχοντες αφηγήθηκαν προσωπικές ιστορίες για να «σπάσει ο πάγος». Η 57χρονη Νατάσα από το Τέξας, στις σύντομες ιστορίες που μοιράστηκαν όλοι, καθισμένοι γύρω από ένα μεγάλο τραπέζι και ρίχνοντας κάθε τόσο ματιές προς το προσωπικό που ετοίμαζε το ελληνικό βραδινό τους, είπε: «Νομίζω ότι έχω μετακομίσει περίπου 25 φορές. Έχω ζήσει σε οκτώ ή εννέα διαφορετικές πολιτείες των ΗΠΑ, στον Καναδά και στη Γερμανία. Μάλλον αυτό είναι το πιο χαρακτηριστικό για μένα: μου αρέσει πολύ να μετακομίζω. Ίσως να έρθω και εδώ μια μέρα, ποιος ξέρει». Η συγκεκριμένη απόδραση ήταν για εκείνη μια εμπειρία που καθυστέρησε ένα χρόνο. «Ηθελα να έρθω πέρυσι, αλλά η δουλειά με εμπόδισε και αναγκάστηκα να το ακυρώσω. Φέτος όμως είπα: «Δεν υπάρχει περίπτωση να το χάσω»».

«Ηρθα στην Ελλάδα ως νέος συγγραφέας τη δεκαετία του 1990 και η εμπειρία αυτή με επηρέασε βαθιά. Στόχος του προγράμματος είναι να φέρει και άλλους συγγραφείς στη χώρα, ώστε να γνωρίσουν όσα έχει να προσφέρει – τίποτα λιγότερο από προσωπική και δημιουργική μεταμόρφωση», αναφέρει.

Η «Κ» αναζητήσει αντίστοιχες διοργανώσεις ανά την Ελλάδα. Στα αιτήματα επικοινωνίας μας ανταποκρίθηκε ακόμη ένα retreat στην Εύβοια, το οποίο πραγματοποιείται σε διαφορετικές τοποθεσίες, όπως η Λάφνη και ο Άγιος Ιωάννης, περιοχές με μικρό ή και μηδενικό αριθμό μόνιμων κατοίκων. Η υπηρέσία, σε αντίθεση με την πλειοψηφία των αντίστοιχων ομάδων γραφής και ανάγνωσης, δεν απευθύνεται σε οργανωμένα γκρουπ, αλλά σε μεμονωμένους πελάτες. Το κόστος συμμετοχής κυμαίνεται από 900 έως 2.300 ευρώ, ανάλογα με το κατάλυμα που θα επιλέξει ο κάθε ενδιαφερόμενος. Όπως μας είπαν οι διοργανωτές, προσφέρουν «ένα ήσυχο μέρος, με θέα στη θάλασσα και το καταπράσινο τοπίο της περιοχής, με στόχο να αποτελέσει πηγή έμπνευσης για τους συγγραφείς που θα το επιλέξουν». Δραστηριότητες δεν περιλαμβάνονται.

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Εuphoria για λίγους

Ο τελευταίος κύκλος του «Euphoria» ή πώς να μετατρέψετε μια πρωτοποριακή, γεμάτη τόλμη νεανική σειρά σε γουέστερν(!) μελό-δραμα, με μαφιόζικες αναφορές και παλιά (κακή) θρησκευτική κατήκηση για γαρνιτούρα. Αποκαλύψωμα το τελευταίο επεισόδιο με τίτλο «In God We Trust», όπου ένας σκοταριστικός θάνατος και μια προχειροστημένη ανατροπή μάς οδηγούν σε μια σκηνή-παρωδία των (ασύγκριτων) «Ασυγκώρητων» του Κλιντ Ισγουντ και από εκεί στην τελευταία φράση με φόντο το τακτοποιημένο αγροτόσπιτο στην εξοχή του Τέξας και την αμερικανική σημαία να κυματίζει: «Είθε ο Θεός να μας ευλογεί όλους».

ΑΙΜ. Χ.

Νεκρή φύση

Δεν πρόλαβαν να χρονίσουν οι νέες, καλόγουστες, μαντεμένιες σχάρες των δέντρων της πλατείας Αγίας Ειρήνης και ιδού η μοίρα τους. Δεν μας έφτανε το αποτρόπαιο θέαμα του καρατομημένου κορμού, έχουμε και τη βαριά βάση της ομπρέλας αλλά και το «αναλόγιο» με το μενού του εστιατορίου να κανιβαλίζουν το ίχνος «φύσης» που επιζεί περικυκλωμένο από κάθε είδους «επίπλωση» που θυμίζει beach bar στο Καβούρι. Και φανταστείτε ότι στις προδιαγραφές του έργου της ανάπλασης της πλατείας ήταν η αντιμετώπιση της «θερμικής νησίδας». Πόσο αστείοι μπορούμε να γίνουμε.

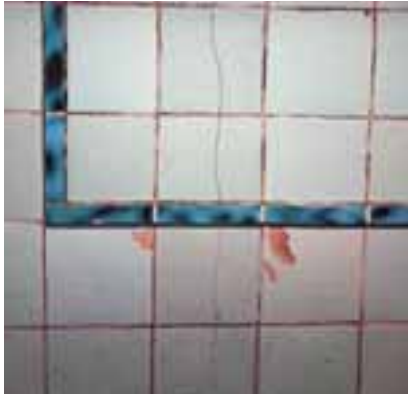
Δ. Ρ.

Τρυφερές αναβολές

Αυτοβιογραφικότητα ενδεδυμένη με διαδοκικές μεταβιβάσεις σε ήρωες, μια αποθέωση του εγωκεντρισμού των καλλιτεχνών, αλλά μαζί και μια σαρδόνια ειρωνεία για τον τρόπο που, στον βιμό του επόμενου Μεγάλου Έργου, όλα βιώνονται ως παπίε-μασέ φηγούρες που εξυπηρετούν ένα μελλοντικό σενάριο. Και ενώ οι «Πικρές γιορτές» δεν είναι η καλύτερη στιγμή του Αλμοδόβαρ, ο ένας εκ των τελευταίων auteurs βγαίνει από τη μάχη με το «writer's block» με ειλικρίνεια και μια τρυφερότητα που πρώτον και κυρίως μοιάζει να έχει ανάγκη ο ίδιος. Μια αναβολή πριν από ένα οριστικό «writer's block» που ανασφουγκάζει ο δημιουργός στα 76 του βλέπει πιο καθαρά στο βάθος του τούνελ.

Ε. ΤΖ.

Σταθμός «Βικτώρια»

Είναι, μαζί με την Ομόνοια, ένας από τους πλέον κλασικούς και αισθητικά άρτιους σταθμούς του ηλεκτρικού σιδηροδρόμου – της γραμμής 1 του μετρό. Έχει επίσης χαρακτηριστεί μνημείο –πάλι όπως και η Ομόνοια– λόγω των αρχιτεκτονικών και μορφολογικών στοιχείων του, που ανήκουν –και αυτά– στο στυλ της αρ ντεκό. Κρίμα, λοιπόν, που η «Βικτώρια» και ειδικά τα περίφημα ανοικτοπράσινα κεραμικά πλακάκια της παρουσιάζουν ρωγμές, αποφλοιώσεις και άλλες φθορές. Σύμφωνα, ο χρόνος είναι αμείλικτος για ένα σταθμό που εγκαινιάστηκε το 1948 και ανακαίνιστηκε στους Ολυμπιακούς Αγώνες, ας μη χρειαστεί όμως μία ακόμη μεγάλη διοργάνωση για να ασχοληθούμε με τη φροντίδα του.

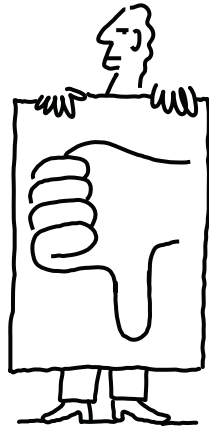
Ν. Ζ.

Στον δρόμο για την Ιθάκη...

Καθώς απομακρύνεσαι από την Αθήνα και κατευθύνεσαι προς τις εξοχές, σε υποδέχονται εδώ κι εκεί μικροί πάγκοι με ζαχαβατικά, στημένοι από τους ίδιους τους παραγωγούς. Υπάρχει κάτι ευφρόσυνο σε αυτή την παλιά εικόνα, που θυμίζει ταινία μιας άλλης εποχής. Παρ' όλα αυτά, δίπλα στα τελάρα και στα πορτοκάλια, σχεδόν πάντα ανεμίζει μια ελληνική σημαία – λίγο πιο δίπλα, σε τοίχους και ΚΑΦΑΟ, το βλέμμα πέφτει πάνω σε «γκράφιτι» που γράφουν «ΕΛΛΑΣ». Σαν ο επισκέπτης να χρειάζεται –μία με τις σημαίες, μία με τα σπρέι– υπενθύμιση για το πού βρίσκεται.

Ε. Σ.

Κίτρινη πλήξη

Θα μπορούσε το «Backrooms» να είναι μια ταινία για το «τέλος της γλώσσας»; Ένας σκινοθέτης - youtuber, εμπνευσμένος από βίντεο γκέιμ, «συνομιλεί» με μεσήλικες ήρωες σε υπαρξιακή κρίση, σε ένα σινέ-σύμπαν αισθητικών αναφορών που «φωνάζουν» '90s. Στις αίθουσες συρρέουν για να δουν το φιλμ πιτσιρικάδες γαλουχημένοι με ψηφιακές θεωρίες συνωμοσίας. Μείγμα ακατάληπτο. Στο ενήλικο μάτι το «Backrooms» μοιάζει με μάταιη αναζήτηση ενός εσωτερικού «χάρτη». Στη λογική του δημιουργού Κέιν Πάρσονς ο αναζητητής είναι θολός – σε ταυτοτική σύγχυση. Ισως γι' αυτό η ταινία να προκαλεί σποραδικά γνήσιο τρόμο: είμαστε αποξενωμένοι από τα υποκείμενά της, αλλά αγωνιούμε γι' αυτά. Μέχρι οι αδιέξοδες περιπλανήσεις τους στους κίτρινους διαδρόμους να φέρουν τον πρώτο αναστεναγμό πλήξης.

Θ. Λ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ

Ο «αστρονόμος του Πάπα» και ο Μπαχ

Ο κύριος Γκρι διάβασε κάτι που του άρεσε (κάτι ακόμα). Το είπε ο Αμερικανός Γκάι Κονσολμάνιο (Guy Consolmagno, γενν. το 1952), ιησουίτης ιερέας, με σπουδές φυσικής και αστρονομίας, διευθυντής του Αστεροσκοπείου του Βατικανού.

Μίλησε πριν από καιρό στο περιοδικό The New Yorker για τη σχέση θρησκείας και επιστήμης. Για εκείνον δεν υπάρχει κάτι εγγενώς αντίθετο ανάμεσα στα δύο, το ένα δεν αντικαθιστά το άλλο, αρκεί να μην τα μπλέκει κάποιος άγαρμπα.

Όταν, π.χ., το 1951 ο Πάπας Πίος ΧΙΙ εξέδωσε θριαμβευτική ανακοίνωση για το πώς η επιστημονική θεωρία της Μεγάλης Εκρήξης επιβεβαίωσε τη Γένεση, ο επίσης

καθολικός ιερέας και αστροφυσικός Ζορζ Λεμέτρ (ο οποίος έπαιξε κομβικό ρόλο στην ανακάλυψη της διαστολής του σύμπαντος) τον συμβούλεψε να μην μπλέκει τον Θεό σε αυτά τα θέματα.

Ο κύριος Γκρι στέκεται ιδιαίτερα σε μια αναφορά του Κονσολμάνιο στη Γένεση: «Οι επτά ημέρες της δημιουργίας του κόσμου μάς μιλούν όχι για τη δημιουργία του κόσμου αλλά για τον Θεό», λέει, προσθέτοντας: «Ποιος ο στόχος της Γένεσης; Η έβδομη ημέρα της δημιουργίας, το Σάββαθ (σ.σ. σε αντίθεση με το τι νομίζουμε, η πρώτη ημέρα της εβδομάδας είναι η Κυριακή και όχι η Δευτέρα. Αρα το Σάββατο –Σάμπαθ– είναι η τελευταία). Και τι είναι το Σάμπαθ; Είναι όταν αρχίζουμε να

Το μνημειώδες έργο του Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ «Τα Κατά Ιωάννην Πάθη» κυκλοφορεί από την εταιρεία AliaVox. Συμμετέχουν κορυφαίοι συντελεστές υπό τη διεύθυνση του Ζορντί Σαβάλ.

σκεφτόμαστε για το σύμπαν και τον δημιουργό του αντί να αγωνιούμε για το πώς θα φάμε, και αυτό είναι που μας κάνει ανθρώπους αντί για ζώα. Ο Θεός μάς καλεί να είμαστε αστρονόμοι».

Οχι, λέει ο κύριος Γκρι, ο λεγόμενος «αστρονόμος του Πάπα» δεν απαξιώνει την καθημερινή μέριμνα του βιοπορισμού. Σηπλιτεύει όμως τη συρρίκνωση του ανθρώπινου μυαλού στο υπολογιστικό και στο λογιστικό. Τα ζώα επιβιώνουν ο άνθρωπος ζει, σκέφτεται, στοχάζεται.

Η δημιουργία έχει κόπο, ματαιώσεις, παραπτώσεις και επανεκκινήσεις, έχει, αν επιμείνεις, και αποτέλεσμα. Σύμφωνα με τον βιβλικό μύθο, ο Θεός θαύμασε την ημέρα της ξεκούρασης το σύμπαν.

Είναι η ημέρα που «σε καλεί να γίνεις αστρονόμος», ποιητής, φιλόσοφος, καλλιτέχνης κ.ο.κ. Η ημέρα που το εσωτερικό σου βλέμμα διευρύνεται, ανοίγει – διαστέλλεται. Κι αν υπάρχει Θεός όπως τον θέλουν οι οργανωμένες θρησκείες. Δεν έχει σημασία.

Ο κύριος Γκρι αναρωτιέται αν και ο Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ έπραξε κάτι ανάλογο όταν έπειτα από τόσο κόπο ολοκλήρωσε ένα σύμπαν όπως τα «Κατά Ιωάννην Πάθη» – και αν ο Ζορντί Σαβάλ έπραξε κάτι ανάλογο αφού ολοκλήρωσε τη νέα ηχογράφηση αυτού του ηχητικού μνημείου με το μουσικό του σύνολο Le Concert des Nations, τη χορωδία La Capella Reial de Catalunya και με σολίστ την υψίφωνο Μίριαμ Φιουερσίν-

γκερ, τον κόντρα τενόρο Ραφαέλ Πε, τον τενόρο Φέραν Μίτζιανς, τον βαθύφωνο Ματίας Βίνκλερ, τον βαρύτονο Κριστόφ Φίλερ και τον Ζαν Πετρικά ως ευαγγελιστή. Όπως πάντοτε με τον Σαβάλ, από την εταιρεία AliaVox κυκλοφορεί αυτή η νέα εξαιρετική ηχογράφηση ενός μνημειώδους έργου.

Κάπως έτσι ο Μπαχ συναντά νοερά τον ουρανό – συναντά ακόμα και τον αστρονόμο πιστό Κονσολμάνιο – μεταφορικά και κυριολεκτικά: ο αστεροειδής 4597 Κονσολμάνιο ακολουθεί την ουράνια τροχιά του κάπου μεταξύ Δία και Άρη, ενώ τη δική του τροχιά ακολουθεί και ο αστεροειδής 1814 Μπαχ, ο οποίος κάνει μια πλήρη περιφορά γύρω από τον Ήλιο κάθε 3,31 χρόνια.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΑΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ

Οι μυσταγωγικές μεταμορφώσεις μιας γυναίκας

«ΤΟ ΚΕΪΚ» της Ρέας Γαλανάκη είναι ένα κρυπτικό πεζόμορφο ποίημα, κερματισμένο σε είκοσι τέσσερα μικρά κομμάτια. Προλογίζοντας την επανέκδοσή του (α' έκδοση 1980) η Γαλανάκη αποκαλύπτει τον βιοματικό χαρακτήρα της αφήγησης, αναφερόμενη σε προσωπικά γεγονότα που εξέβαλαν στη συγγραφή, σε μια περίοδο μετάβασης από την επιγραμμатική ποίηση στην πεζογραφία. Επειδή, όπως λέει, «είθισται στην εποχή μας να μιλάμε πιο προσωπικά», παραθέτει «λέξεις - γεγονότα» που μισοφαινονται στο βιβλίο: «μια απρόβλεπτη εγκυμοσύνη, ένας πεισμένος γάμος-ναυάγιο, ένας πρόωρος τοκετός κι ο θάνατος του νεογέννητου δυο μέρες αργότερα, η εγκατάλειψή μου, μια απόπειρα αυτοκτονίας, λίγες επισκέψεις σε ψυχίατρο για αρωγή».

Δίχως αυτά τα δεδομένα είναι δύσκολο να διαρραγεί ο νοηματικός πυρήνας του κειμένου, αν και η γραφή από μόνη της καθλώνει με την απόκοσμη σκοτεινιά της και τις ιερατικές, θα έλεγα, εικόνες της. Η πρώτη κιόλας σκηνή υποκειται στη σκηνοθεσία μιας ιεροπραξίας, της σφαγής ενός κόκορα, το αίμα του οποίου ραίνει τα σεντόνια του διπλού κρεβατιού. Στις σελίδες κυριαρχούν δύο αντίδικες μορφές, μια έγκυος γυναίκα και ένας άνδρας κυνηγός. Η γυναίκα αρκικά βρίσκεται στην παροπαράδοτη θέση της, στην κουζίνα, όπου ζυγίζει τη ζάχαρη, το αλεύρι και το βούτυρο για να φτιάξει κέικ. Θα βάλει και κεράσια να το στολίζουν σαν σταγόνες αίμα. Ο άνδρας περιπλανιέται με το σπαθί του εκτός σπιτιού, κυνηγώντας σφάγια, υποχείριο μιας ακατασίγαστης πείνας. «Ο κυνηγός κρατά σπαθί αντί για δίκαννο· ο κυνηγός δε θα μπορούσε· ο κυνηγός κρατώντας το σπαθί δε θα μπορούσε να 'χει άλλο τρόπο για να ζει κοντά σου από το κυνήγι».

Προτού κατοχυρώσει το πρώτο πρόσωπο ενικού, σηματοδοτώντας τη χειραφέτησή της από την εξουσία του κυνηγού, η γυναίκα μιλάει σε δεύτερο πρόσωπο, παρυσιάζοντας στον εαυτό της τις

πολλαπλές δυνατότητες της ταυτότητάς της. Το τρίτο πρόσωπο ενικού, που διαδέχεται το δεύτερο, προοικονομεί μέσω της αποστασιοποίησης την αυτοσυνειδησία. «Όταν γεννήσεις, γιατί πάντα θα γεννήσεις· τότε θα κάνεις ένα πιο μεγάλο κέικ να μοσχοβολά». Το κέικ με τα κερασάκια βουτηγμένο στο αίμα, «γιατί φοβάσαι τη γέννα όπως φοβάσαι και τον κυνηγό». Επέκεινα του πατριαρχικού πεπρωμένου, κυφορούνται ανυπολόγιστες μεταμορφώσεις. Η γυναίκα βγάζει φτερά και γίνεται αετίνα που καταδιώκει με κυκλοτερή φτεροκοπήματα ένα πληγωμένο φίδι. Πρόκειται για ένα τελετουργικό παιχνίδι θανάτου. «Η αετίνα είναι κυνηγός. Το φίδι κυνηγείται». «Κι οι δυο μπορούνε να σκοτώσουν και να σκοτωθούν».

«Θα 'ναι λοιπόν αυτοκτονία ή δολοφονία;». Στις σελίδες η γυναίκα πεθαίνει και αναγεννιέ-

ΡΕΑ ΓΑΛΑΝΑΚΗ
Το κέικ
εκδ. Καστανιώτη, 2026
σελ. 96

Η Ρέα Γαλανάκη δεν γράφει επαναστατικά, αλλά λυρικά, φιλοτεχνώντας το πορτρέτο μιας γυναίκας.

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ

Ελεγεία για τον χαμένο πατέρα της Κυψέλης

Οχι υπαινικτικά, μα ρητά, η φωνή ενός γιου που μιλάει στο ποίημα καλεί τον νεκρό πατέρα να περπατήσει μέσα στους στίχους του ποιήματος. Ο Θωμάς Τσαλαπάτης (γενν. 1984) φρόντισε με μαστοριά οι στίχοι αυτοί να υπερδεδύονται στον νου και στην ψυχή μας με τους δρόμους της αθηναϊκής Κυψέλης, ιδίως στο δεύτερο μέρος, που επιγράφεται «Εσύ, πολύ νέος, μέσα στους δρόμους της Κυψέλης». Ένας νεκρός, λοιπόν, ένας από καιρό νεκρός πατέρας περπατά στην Κυψέλη, που στα μπαλκόνια της, «σαλόνια μαζί και πεζοδρόμια», βρίσκονται «άνθρωποι με τα κρεμασμένοι σαν μπουρνούζια σε αποδυτήρια» – να ένας στίχος που δύσκολα σβήνεται από τον νου. Υποβάλλεται η αίσθηση ότι ο πατέρας, δεν μπορεί, κάπου θα λανθάνει ζωντανός μέσα στον κυψελιώτικο-στιχουργικό λαβύρινθο και η επίμονη ποιητική αναζήτησή του θα οδηγήσει σε μιαν ανακάλυψη-ανάσταση. Μιας και αυτό δεν μπορεί, ωστόσο, να εκπληρωθεί, η οδύνη σιγά σιγά κορυφώνεται. Η συμμετοχή σε αυτόν τον πόνο λυτρώνει τον/την αναγνώστη/τρια, που προσέρχεται με τα δικά της/του πάθη και πένθη. Ο βαθμός της λύτρωσης είναι, κατά κάποιον τρόπο, ο βαθμός ευστοχίας του ποιήματος. Ας

δούμε πώς και εάν επιτρέπονται ή εμποδίζονται οι αναγκαίες ταυτίσεις, που είναι όλη η ουσία της ποιητικής τέχνης.

Εκδηλα, όχι υπαινικτικά, η πραγματική βιογραφία του ποιητή ταυτίζεται με τη συγκίνηση της φωνής που μιλάει στο ποίημα. Ο Θωμάς Τσαλαπάτης απευθύνεται στον πατέρα του Κώστα (1948-2015). Διακρίνει κανείς τρεις, τουλάχιστον, «παραλήπτες» αυτής της ελεγγείας. Ο ένας είναι ο ίδιος ο νεκρός πατέρας. Πεισματικά και ακόρταγα ο γιος τον ξαναστηνεί ολοζώντανο μέσα σε στίχους, ενισχύοντας την πεποίθηση πως ο διάλογος με τον νεκρό εδραιώνεται δίχως μεταφυσική, μόνο με ποίηση. Ο δεύτερος παραλήπτης είναι οι συγγενείς και οι φίλοι: ένας νοητός κύκλος ανθρώπων, που όχι απλώς γνώριζαν τον νεκρό, αλλά ήταν και μυημένοι σε κάτι στο οποίο κατείχε ο νεκρός σημαίνουσα θέση. Σε αυτούς ο ποιητής –και ταυτόχρονα το πρόσωπο Θωμάς Τσαλαπάτης– απευθύνεται κάθε τόσο. Ακόμη και στις –χρήσιμες– σημειώσεις του τέλους πληροφορούμαστε ότι «το μότο του βιβλίου είναι ποίημα του Τάσου Λειβαδίτη» και «οι κοντινοί ξέρουν όσα χρειάζεται γι' αυτό». Υπάρχουν, λοιπόν, πράγματα που λέγονται στο ποίημα

ΘΩΜΑΣ ΤΣΑΛΑΠΑΤΗΣ
Εκεί που πας είναι
φθινόπωρο και είναι
σκοτάδι
εκδ. Εκότη, σελ. 52

αλλά δεν αφορούν την/τον κάθε αναγνώστ(ρια)η. Μονάχα «τους κοντινούς». Αυτοί ορίζονται ως οικογένεια (μητέρα, αδελφός) ή/και φίλοι, ομοϊδεάτες, συναγωνιστές της μεταπολιτευτικής Αριστεράς, ποιητές, φανατικοί συναναγνώστες. Το ποίημα τους συγκροτεί ως μυθική κοινότητα που εμείς, οι άλλες/οι, η τρίτη κατηγορία των αναγνώστ(ρι)ών –ας την πούμε «γενικό κοινό»– την κοιτά απ' έξω, σαν θεατές.

Μέσα στον μύθο, και για τις ανάγκες του, πλέκονται στίχοι άλλων ποιητών (αναφέρονται στις σημειώσεις του τέλους), συγκροτώντας έναν από τους πολλούς νοητούς καμβάδες της ελεγγείας. Μία από τις αρετές του βιβλίου είναι, άλλωστε, αυτή η υπερπαραγωγή εναλλασσόμενων σκηνικών. Ο νεκρός ήρωας του ποιήματος, που σφυρηλατείται ταυτόχρονα και ως μικροϊστορική μορφή του πατέρα-Κώστα Τσαλαπάτη, αναδύεται ως φανατικός αναγνώστης ή/και γκουρού της ελληνικής ποίησης του 20ού αιώνα, κι ως μην ήταν ο ίδιος ποιητής. «Βγαίνει» στη σκηνή-ποίηση μαζί με τον Βαρβέρη, τη Μαστοράκη, τον Σεφέρη, τον Μαρκόπουλο, τον Σινόπουλο, τον Γκανά. Το ποίημα θα ήταν μια απόπειρα πάνδημου μνημόσυνου, αν δεν ήταν τόσο

αδιαπέραστα οικοδομημένα τα όρια του δεύτερου κύκλου «παραληπτών», για τους οποίους έγινε λόγος πιο πάνω. Τώρα, το μνημόσυνο τελείται σε μια αυλήν περιτειχισμένη, σε μια συγκέντρωση οικογένειας, φίλων, ομοϊδεατών. Σκαρφαλώνουμε τη μάντρα· κρυφοκοιτάμε. Ο Τσαλαπάτης, δόκιμος ποιητής, με αναγνωρισμένο ιδίωμα, ντύνεται, εδώ, ξένους προς τον ίδιο στίχους και, συχνά, ξένο προς τον ίδιο ύφος. Σαν να έγραφε κάποιος άλλος· ή ένα φάντασμα: «Δεν έγραφα έτσι/ ούτε όπως γράφω εδώ μάλλον/ ίσως να έγραφε εσύ έτσι/ άμα έγραφε».

Το υπό συζήτηση βιβλίο είναι, λοιπόν, περισσότερο μαρτυρία/ντοκουμέντο/αρχείο, παρά καθαρή ποίηση, μολονότι υπάρχει σχολή που υποστηρίζει ειδικά την ποίηση-ντοκουμέντο. Κατεβαίνοντας τη μάντρα από όπου κρυφοκοίταξε για λίγο το ιδιωτικό μνημόσυνο, π/ο αναγνώστ(ρια)η θα εξακολουθήσει, μάλλον, να αναζητεί (και να συντονίζεται με) τις υπόγειες συγκινήσεις, που αρδεύουν έτσι κι αλλιώς την ποίηση του Τσαλαπάτη, πριν και μετά(;) την κυψελιώτικη αυτή ελεγεία. Στο έργο του, με τον τρόπο του, θα βρισκεται, έτσι κι αλλιώς, πλεγμένη για πάντα και του πατέρα η φωνή.

ΠΡΩΤΑ
ΣΕ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Ανθρωπιστικές
Επιστήμες

1 «Europe - A New History», του Roderick Beaton (Allen Lane).

2 «Money Beyond Borders - Global Currencies from Croesus to Crypto», του Barry Eichengreen (Princeton University Press).

3 «Hubris - Pericles, the Parthenon, and the Invention of Athens», του David Stuttard (Harvard University Press).

4 «Centrists of the World Unite! The Lost Genius of Liberalism», του Adrian Wooldridge (Allen Lane).

5 «Israel - What Went Wrong?», του Omer Bartov (Vintage).

Θετικές Επιστήμες

1 «Reaching for the Extreme - How the Quest for the Biggest, Fewest and Weirdest Makes Maths», του Ian Stewart (Profile).

2 «Crush: Close Encounters with Gravity», του James Riordon (MIT Press).

3 «A World Appears - A Journey Into Consciousness», του Michael Pollan (Allen Lane).

4 «The Emperor of All Maladies - A Biography of Cancer» (Updated With Four Major New Chapters), του Siddhartha Mukherjee (Fourth Estate).

5 «A Guide to Infinity - Ten Mathematical Journeys», του Edward Scheinerman (Yale University Press).

Τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Bookpath» (Σόλωνος 69, Αθήνα, www.bookpath.gr).

Στα Είκοσι στέκεσαι και γονατίζεις

Μια ποιητική συλλογή του Παντελή Μπουκάλα
και ταυτόχρονα μια σπαρακτική σπουδή
πάνω στην απουσία

«Αφοβος» (Ξυλογραφία του Φώτη Βάρθη). «Ερχεσαι ύστερα και ξεποδένεσαι/ αφήνεις τα αθλητικά/ βάζεις τα φτερουδάκια σου/ και φεύγεις/ δεν σε προλαβαίνω// Ακόμα και στο όνειρό μου φεύγεις/ ονειράκι μου», γράφει ο Παντελής Μπουκάλας στον Σπύρο του, που έφυγε στα είκοσι.

«Κι αν βιάζεσαι, διαβάτη,
ή πάλι εύκαιρος είσαι/
στάσου στον τάφο μου κοντά,
να μάθεις τ' όνομά μου».

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Αρχαίο ελληνικό επιτύμβιο επιγραμμά, Βιθυνία, 2ος αιώνας μ.Χ. Γυρισμένο στα νέα ελληνικά από τον Παντελή Μπουκάλα το μακρινό –πια– 1999. Θα το βρείτε στον «Επιτάφιο Λόγο» (εκδ. Αγρα), όπου ο Παντελής υπογράφει μετάφραση και επίμετρο. Είναι ένα από τα πολλά, πάρα πολλά μικρά διαμάντια που περιλαμβάνει αυτό το κομψό τομίδιο (έπειτα από τόσες δεκαετίες, νομίζω πως μπορούμε να πούμε ότι οι εκδόσεις Αγρα είναι για τον Παντελή Μπουκάλα κάτι σαν τον Ολυμπακό: ισόβιο σημείο αναφοράς, στέγη – ή πιο ταιριαστά: λιμάνι).

Αλλιώς διάβασα αυτό το επιγραμμά στα είκοσι εννέα μου, αλλιώς το διαβάζω τώρα, στα πενήντα έξι.

Ήδη όμως από τότε όλα τα σύντομα εκείνα κείμενα της έκδοσης είχαν γίνει το δικό μου σταθερό, προσωπικό σημείο αναφοράς. Αλλά, όπως και να το κάνεις, όταν το πρωτοδιάβασα η ζωή είχε ακόμα κάτι απατηλό: την εξίσια απάτη της που δίκως αυτή δεν πορεύεσαι και που όταν πια σε αφήσει ξεσκέπαστο, αναπόφευκτα, νιώθεις αυτή την άγρια κρυάδα μέσα στη νύχτα.

Με άλλα λόγια: όταν πρωτοδιάβασα τις μεταφράσεις του Παντελή στον «Επιτάφιο Λόγο» ζούσαν όλοι ακόμα. Πάνω απ' όλα: δεν είχα κρατήσει παιδί στην αγκαλιά μου· δεν το είχα δει να μεγαλώνει. Δεν το είχα φροντίσει όταν αρρώστησε, τότε που πίστεψα, για λίγο, ότι μπορεί και να φύγει πριν από μένα. Το παιδί πριν από τον πατέρα...

Άλλος τότε, άλλος τώρα –ωστόσο, στο βάθος, παραμένω ο ίδιος εκείνος διαβάτης στον οποίο απευθύνεται ο πεθαρμένος Μικρασιάτης από την αρχαία Βιθυνία. Ο ίδιος διαβάτης που καλείται να σταθεί πάνω από το μνήμα και που μετά από τούτη τη στάση δεν θα είναι ποτέ πια ο ίδιος.

Σκέφτομαι τον Παντελή, μεταφραστή του επιτύμβιου επιγράμματος: άλλος ήταν το '99 (οκτώ μόλις χρόνων ο Σπύρος του τότε), άλλος ως ποιητής των «Είκοσι», μετά τον μαύρο Αύγουστο του 2011 (όταν ο Σπύρος σκάωσε για πάντα στα είκοσί του χρόνια). Ο ίδιος πατέρας όμως, ο ίδιος ποιητής στο μεδούλι του – αλλάζει ποτέ αυτό;

Σκέφτομαι αυτή την ποιητική σύνθεση που ο Παντελής τιλοφορεί «Είκοσι». Χρησιμοποιώ πληθυντικό αναφερόμενος σε αυτή διότι είναι τα είκοσι χρόνια του Σπύρου. Σκέφτομαι πως ίσως έχει κάτι ανάλογο: ο ποιητής είναι τώρα που απευθύνεται στους διαβάτες. Που σημαίνει: δεν μπορείς να προσπεράσεις το σημείο αυτό. Θα κοντοσταθείς στα «Είκοσι» για να αλλάξεις δέγμα, όπως τα φίδια το πουκάμισό τους.

Λέξεις με δύναμη

Αυτό συμβαίνει με τη δύναμη των λέξεων του Παντελή. Έτσι όπως ο αναγνώστης/διαβάτης κοντοστέκεται –για την ακρίβεια: γονατίζει– μπροστά στα «Είκοσι», νιώθει λίγο ότι διεισδύει σε ένα μαντείο. Όχι της Δωδώνης ή των Δελφών, αλλά του Αχέροντα: εκεί όπου δεν ζητείται καμία προφητεία ή πρόβλεψη για το μέλλον, αλλά μια απέλπιδα επικοινωνία με αυτόν με τον οποίο δεν γίνεται και δεν επιτρέπεται να μιλήσεις ποτέ πια ξανά. Τα «Είκοσι» είναι μια σύγχρονη Νέκυια αλλά με μοναδικό αίμα εδώ, το αίμα των λέξεων.

Ο ποιητής μιλάει για τον γιο που χάθηκε ξαφνικά στα είκοσί του –τόσο πρόωρα, τόσο παράλογα–, καβάλα στο άλογο που ήταν η μηχανή του, επαναλαμβάνοντας, κατά κάποιον τρόπο, τον ξαφνικό χαμό του συνονόματου, παππού του, πολλές δεκαετίες πριν, που πήγε κι εκείνος νεότερος «απ' τ' άλογο».

Ο ποιητής απευθύνεται στον γιο αλλά την ίδια στιγμή απευθύνεται στη μάνα και στον πατέρα του. Νεκροί και αυτοί, εννοείται.

Αλλιώς γιατί να τους απευθυνθεί; Μα πρέπει κάποιος να προφυλάξει τον «άμαθο» γιο που «δεν ξέρει από σκοτάδι,/ δεν ξέρει από παγωνιά κι από το μαύρο χώμα». Και για «να μην του λείψει η αγάπη,/ γιατί δεν την exόρτασε στον κόσμο τον απάνω. Σαν πεινασμένος κίνησε, σαν διψασμένος φτάνει». Οι νεκροί γονείς θα αναγνωρίσουν το νεκρό εγγονό «για ν' ακουστούν πιο δυνατά όσα δεν έχουν ήχο».

Ο διαβάτης βλέπει, ακούει, έναν πατέρα που λέει «ντρέπομαι για τη φωνή και την αναπνοή μου». Έναν πατέρα που λέει: «Μόνο τα ουρλιαχτά μου έχουνε σάρκα».

Εκείνος είναι ακόμα εδώ· ο γιος όχι.

Είναι δυνατόν κάτι τέτοιο; Είναι φυσικό, λογικό; Ο γιος να βρίσκεται πια «στη χώρα του αμετάφραστου» και το μόνο που απομένει σε όσους άφησε πίσω να είναι οι αναμνήσεις, τα όνειρα; «Τότε που τελειώναμε τον Αχελώο/ και βγαίναμε στη θάλασσα»· τότε που «οι δυο μας στο αυτοκίνητο/ στις Πάργας τούς ανήφορους καλοκαιρικά/ σου έμαθα τους πέντε Έλληνες στον Αδη»· η μπάλα και το μπάσκετ, η «γαβροσύνη» φυσικά (η ομάδα: ιερός, άρρηκτος δεσμός ανάμεσα σε πατέρα και γιο)· τα τσίπουρα, «πάλι τα τσίπουρα/-μωρέ ξέρω και παραξέρω γιατί μου αρέσουν,/ είναι αποθλίμματα στεμψύλων,/ δες και το λεξικό,/ έχουν τη θλίψη

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΜΠΟΥΚΑΛΑΣ
Είκοσι
εκδ. Αγρα, 2026
σελ. 76

Ο ποιητής απευθύνεται στον γιο, αλλά την ίδια στιγμή απευθύνεται στη μάνα και στον πατέρα του. Νεκροί και αυτοί, εννοείται. Μα πρέπει κάποιος να προφυλάξει τον «άμαθο» γιο που «δεν ξέρει από σκοτάδι,/ δεν ξέρει από παγωνιά κι από το μαύρο χώμα».

μέσα τους, τη θλίψη μου»· τα νεογλά δόντια («το γαλατένιο σου δοντάκι»), παιδικό ίχνος από τον εικοσάχρονο που θα μείνει για πάντα εικοσάχρονος· τα αθλητικά του παπούτσια, ορφανά πια, αυτά που ο πατέρας ονειρεύεται ότι τις νύχτες που επιστρέφει ο γιος και τα φοράει, τρέχει σαν άλλοτε στους δρόμους, ρίχνει και μερικά σουτάκια και το πρωί τα αφήνει πάλι στη θέση τους: «Ερχεσαι ύστερα και ξεποδένεσαι/ αφήνεις τα αθλητικά/ βάζεις τα φτερουδάκια σου/ και φεύγεις/ δεν σε προλαβαίνω// Ακόμα και στο όνειρό μου φεύγεις/ ονειράκι μου». Η στιγμή που έρχεται η αυγή και ξυπνά τον πατέρα υπενθυμίζοντάς του το αδιανόητο: στο 12ο τμήμα του Πρώτου Νεκροταφείου της Αθήνας έχει εξόριστο εκεί το σπλάχνο του. «Τι βιάστηκες, κλωνάρι μου,/ να ξεκορμίσεις;»

Που σημαίνει, στα δικά μου μάτια τουλάχιστον, ότι τα «Είκοσι» είναι μια σπουδή και πάνω στην απουσία. Το ποίημα, με όλους τους τρόπους που ξέρει

καλά ο ποιητής Μπουκάλας (με το Δημοτικό τραγούδι, με τη Νεκρώσιμη Ακολουθία, με το λαϊκό άσμα, με τον αρχαίο ελληνικό παρατακτικό, δωρικό λόγο, και με το σπαρακτικό τόνο του ποιητή που νιώθει κάθε τόσο πως η ίδια του η τέχνη μοιάζει φτωχή –τι φτωχή, ανεπαρκής– απέναντι σε κάτι τόσο συντριπτικό και ανώμαλο, παράλογο και φρικώδες), είναι ένας αγώνας να ντύσει με λέξεις την απουσία: κάτι θα έπρεπε να είναι εκεί όπου πια δεν υπάρχει τίποτα. Αυτό που ο Ιρλανδός Γέιτς είχε περιγράψει ως: «Φαντάσματα έχω δει ίσαμε δεκαπέντε/ Το πιο τρομακτικό, ένα πανωφόρι κρεμασμένο στον καλόγερο».

Πληγές

Ο χρόνος, λένε, γιατρεύει τις πληγές. Η απουσία αποκτά έτσι μια γαλήνη, μια γλυκάδα μέσα στον πόνο της. Ισχύει όμως; Εκεί κάποιο νόημα αυτή η φιλολογία όταν στο απουσιολόγιο έχει γραφτεί ότι το όνομα του πατέρα ή της μητέρας αλλά το όνομα του παιδιού; Εχω την αίσθηση ότι τα «Είκοσι» κονταροχτυπιούνται αλύπτητα με αυτή τη βασανιστική, επίμονη διερώτηση. «Έχετε πάει ποτέ στον επιτάφιο/ καλοί μου/ και να 'ναι εντάφιος ο γιος σας;».

Όταν αυτό που, αυθαίρετα έστω, έχουμε καταχωρίσει σαν επετηρίδα, σαν επετηρίδα της ίδιας της φύσης μάλιστα, όταν αυτή η σταθερά ανατρέπεται, αντιστρέφεται, και όλα γύρω και μέσα σου φαντάζουν σαν μια ειδική ανωμαλία, οι λέξεις αντέχουν; Όταν, με άλλα λόγια, οι γονείς δεν φεύγουν πρώτοι αυτοί, όπως πιστεύουμε ακράδαντα, όπως νιώθουμε ότι οφείλουν να κάνουν, οι λέξεις στέκουν όρθιες;

Ειλικρινά, δεν ξέρω· περιδιαβάζοντας όμως μέσα στις λέξεις των «Είκοσι» καταλαβαίνω πως και άλλος τρόπος, άλλη οδός από τις λέξεις δεν υπάρχει.

Το ποίημα έρχεται να μας θυμίσει πως ακόμα και όταν δεν πρόκειται για κάτι τόσο ανώμαλο όπως ο χαμός του παιδιού, και πάλι έχουμε ανάγκη από τις λέξεις μήπως και δώσουμε ένα, κατ' επιφρασιν έστω, νόημα σε όλο αυτό το παράλογο θαύμα που λέγεται ζωή. «Κι εγώ ποτίζω όλο ποτίζω/ ένα δεντράκι ξεραμένο./ Το ξέρω./ Δεν θα ξαναδώσει φύλλα,/ άνθη ή καρπούς./ Μα το ποτίζω./ Πώς αλλιώς».

Το μικρασιατικό φάσμα της Βιθυνίας από εκείνο το παλαιότερο μετάφρασμα του Παντελή (τότε που ο γιος ήταν οκτώ και, κυρίως, ήταν ΕΔΩ), θέλει να μοιραστεί με τον διαβάτη το όνομά του –αλλά δεν θα είναι τόσο απλό: είναι λες και του βάζει ένα αίνιγμα, ένα γρίφο να λύσει. Του μαρτυρεί τα εννιά γράμματα, τις τέσσερις συλλαβές του, «τα σύμφωνά του πέντε. Ο αριθμός του ονόματος, εκατοντάδες πέντε και δυο φορές το εφτά./ Αν όλα τούτα τα εξετάσεις, θα μάθεις πώς μ' ονομάζαν/ φίλος θα γίνεις των Μουσών και τη σοφία θα μοιραστείς».

Οι λέξεις· πάντοτε οι λέξεις. Το απόλυτο αποτύπωμα της σκιάς. Ίσως και ο μοναδικός τρόπος να αδράξεις, έστω και για λίγο, φευγαλέα, τη σκιά που συνεχώς σου ξεγλιστρά και χάνεται.

Αλλάξεις

Ο διαβάτης των «Είκοσι» θα συνεχίσει τον δρόμο του. Αφού βρήκε τη δύναμη να το πράξει ο πατέρας και ποιητής, δεν θα το κάνει ο πάσα ένας διαβάτης; (Η ψυχούλα του πατέρα το ξέρει βέβαια...)

Αλλά χάρη στις λέξεις κάτι γίνεται, κάτι γινόμαστε όλοι: «Φίλοι των Μουσών, μια μοιρασιά σοφίας»; Ποιος ξέρει. Το μόνο βέβαιο είναι πως άλλον εαυτό άφησε όταν πρωτάνοιξε τα «Είκοσι», άλλον βρήκες όταν τα έκλεισες. Διότι κάποτε το κλείνεις και το βιβλίο που διαβάζεις. Το κλείνεις μα δεν το αφήνεις πίσω σου. Δεν σε αφήνει αυτό. Όπως οι άνθρωποι που έφυγαν από κοντά μας.

Θα τους συναντήσουμε ποτέ ξανά; Όλοι μας, πιστοί ή άθεοι, υγιείς ή ασθενείς, «βασιλείς ή στρατιώτες», ρωτάμε, επίμονα, εξακολουθητικά αυτό το πράγμα –μα απόκριση δεν παίρνουμε.

«Το 'χει αυτό η ζωή./ Δεν σε ρωτάει».

Ιστορίες νοσογραφίας και έρωτα

Του **ΝΙΚΗΤΑ ΣΙΝΙΟΣΟΓΛΟΥ**

Κι ενώ η ζωή προστάζει ν' αφήνουμε πίσω ασθένειες και βάσανα, η γραφή τρέφεται με πόνο. Ιδίως η νοσογραφία —η λογοτεχνία της ασθένειας— εφορμά στο πάσχον σώμα και στην ταλανισμένη ψυχή όμοια με πεινασμένο όρνιο. Ο νοσογράφος τρώει τις σάρκες του, ξεκινάει από ανηλεή αυτοπαράτηρηση. Ο πόνος γίνεται «νας πιστός σκύλος, ένας αφοσιωμένος φύλακας, ένας πρόθυμος σύμβουλος», όπως διαβάζουμε στα «Μυστικά Δωμάτια» του Μεξικανού Λουίς Χόρχε Μπόνε. Πρόκειται για δοκίμιο περί ασθένειας, πόνου και σώματος στη λογοτεχνία, προϊόν ενός τραυματισμού της φτέρνας, ο οποίος φόρτωσε διά βίου τον συγγραφέα μ' ένα έρμα πόνου: «Μερικές φορές, όταν μιλάμε, γνωρίζω ότι ο πόνος έχει έναν περιέργο, αρχαίο, παραιοθησιογόνο τρόπο να έχει δίκιο». Η ενηλικίωση συμπίπτει με το καλωσόρισμα του πόνου.

Βιώματα

Βιωματικός ο πυρήνας και στο «Έρως και Ασθένεια» του Αμερικανού καθηγητή φιλολογίας και στοχαστή Ντέιβιντ Μόρις. Όταν η γυναίκα του διαγνώστηκε με Αλτσχάιμερ, ο Μόρις βρέθηκε στη θέση του φροντιστή, μάρτυρας από το παρακλίνιο στο λιγότεμα του εαυτού που επιφέρει η ληστική νόσος. Το παρακλίνιο της συζύγου τρέπεται «σε όριο, σύνορο ή μεθοριακή περιοχή όπου δύο παρακείμενοι κόσμοι αγγίζονται και ενίοτε συγκροούνται». Ο παρατηρητής βυθίζεται στην εξουθένωση και στην ατροφιογραφία (νεολογισμός του Μόρις για τη συγγραφή

κή ανηδονία). Κι όμως· γράφει ένα δυνατό βιβλίο.

Η γραφή της ασθένειας και ο αναστοχασμός της συνιστούν υποείδος του δοκιμίου. Εδώ ανήκουν οι λόγοι του περιπλανόδιου υποκόνδριου Αίλιου Αριστεΐδη· αλλά και το αριστουργηματικό, θραυσματικό περί άλγους έργο «Η σιωπή του σώματος» του Ιταλού φιλοσόφου Γκουίντο Τσερονέτι (Ροές 1998· διόλου τυχαίο, πόσο τον εκτιμούσε ο Εμίλ Σιوران), το οποίο ενθέρμως συνιστώ να διαβαστεί μαζί με τα δοκίμια των Μπόνε και Μόρις.

Αντλώντας από αρχαίες και σύγχρονες πηγές, ο Μόρις προσδιορίζει ως ιατρικό έρωτα καθετί που εκτείνεται πέρα από την ιατρική επιστήμη, ενώ είναι αναγκαίο για την άσκηση της ιατρικής. Σε αντίθεση με τον κυρίαρχο ιατρικό λόγο, ο οποίος είναι εργαλειακός και πιθανολογικός (όταν δεν εκφυλίζεται σε ιατροφαρμακευτική ιδεολογία και ιατρική εξουσία), ο ιατρικός έρως αφορά το μη μετρήσιμο και μη ποσοτικό, το μη αναγώγιμο σε προγνωστικά μοντέλα, το οποίο όμως επηρεάζει την ευρωστία του ασθενούς. Περιλαμβάνει ποιότητες φιλοσοφικές, ψυχολογικές και συναισθηματικές που επιδρούν στο πάσχον σώμα, άρα συνιστούν de facto μέρος της ιατρικής πρακτικής και τέχνης.

Εάν ο ιατρικός λόγος ανάγεται στον Ιπποκράτη —άνθρωπο του άστεως, του ορθού λόγου και της εμπειρίας, συνδεδεμένο εξ αρχής με τον εγγραφισμό της γνώσης— τότε ο ιατρικός έρως μάλλον κατ'άγεται από τον Ασκληπιό: θεό της υπαίθρου, μορφή αισθησιακή και ονειρική, συνδεδεμένη με την προφορική παράδοση. Ο Ιπποκράτης φέρνει το σώμα στο μέτρο

LUIS JORGE BOONE
Μυστικά δωμάτια.
Περί ασθένειας, πόνου και σώματος στη λογοτεχνία
μτφρ.: Κ. Παλαιολόγος
Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης, 2026
σελ. 230

DAVID B. MORRIS
Έρως και ασθένεια
μτφρ.: Γ.Ι. Μπαμπασάκης
εκδ. Παπαζήση, 2024
σελ. 392

του ανθρώπινου λόγου· ο Ασκληπιός συμβολίζει τον άνθρωπο ως αστάθμητο ψυχικό ον. Η σχέση ιατρικού λόγου και ιατρικού έρωτα είναι συμπληρωματική· επ' ουδενί ανταγωνιστική.

Χάρis στον ιατρικό λόγο ζούμε όλο και περισσότερα χρόνια και ο πόνος καθίσταται λιγότερο ορατός· πιο διαχειρίσιμος. Κι όμως, η διογκούμενη ιατρική γνώση απαιτεί φαντασία και ηθική δύναμη, ισχυρίζεται ο Μόρις, προκειμένου ο ασθενής ν' αποτρέψει τη στατιστική συρρίκνωση της ύπαρξής του στο γυμνό συμβάν μιας παρατεινόμενης βιολογικής κατάστασης. Δεν αρκεί να επιβιώνει το σώμα για να φανεί κανείς στ' αλήθεια ανώτερος από τον ασθενειά του. Σκέφτομαι ότι στον «Θάλαμο αρ. 6» ο Τσέχοφ (που ήταν γιατρός) είχε φτάσει μέσω από τις ατραπούς της μυθοπλασίας στο ίδιο συμπέρασμα.

Αναπάντεχα, ο αναγνώστης του Μπόνε και του Μόρις περιπλανιέται σε εκτενή κεφάλαια για τον έρωτα. Η κλινιπάλη και το ποθοπλάνταγμα έχουν την τιμητική τους. Όπως συμβαίνει και στην «Ανατομία της Μελαγχολίας» (1621) του Ρόμπερτ Μπάρτον, έργο κορυφαίο περί ασθενείας του Δυτικού Κανόνα. Αλλά, γιατί;

Κοινά γνωρίσματα ασθένειας και έρωτα είναι η απώλεια ελέγχου και η απομείωση του σθένους, η αναμονή, η αποδρομή του οικείου κόσμου. Έρως και ασθένεια συνιστούν μια εξάρθρωση της κανονικότητας και ψυχοσωματική αλλοίωση, η οποία παροξύνει τις αισθήσεις. Αναμένοντας εναγωνίως, ασθενείς και ερωτευμένοι εισέρχονται σε μια κατάσταση της συνείδησης που προσεγγίζει τον θάνατο. Κάποτε αποκτούν μια νοσηρή

διαύγεια που 'χει κάτι υπεράνθρωπο μέσα στην απόλυτη αδυναμία· αντίδωρο για τόσα βάσανα ταπεινό και σαρόνιο, αν πρόκειται για τέτοιο...

Σε κάθε περίπτωση, η φωνή του ασθενούς συνιστά δημιουργία αφηγηματική. Για τον Μόρις και τον Μπόνε, σημασία δεν έχει τι λένε οι ιστορίες· όσο τι κάνουν, πώς μεταμορφώνουν το πάσχον υποκείμενο.

Τελετουργία

Η αφήγηση είναι κατάλοιπο αρχαίων τελετουργιών, οι οποίες συνέδεαν τους ανθρώπους με μια κοινή μοίρα. Για παράδειγμα, ο Μόρις αφηγείται την περίπτωση ενός άντρα, ο οποίος ξύπνησε παράλυτος. Εγκλειστος στο σώμα του έμοιαζε με μέδουσα. Αλλά κουλούσε το βλέφαρο, ώστε σκαρδαμυγμό με σκαρδαμυγμό βάλθηκε να αφηγηθεί μια ιστορία· κι ιδού «το παράδοξο που πλαισιώνει το βιβλίο του — ένα ταξιδιωτικό αφήγημα γραμμένο από έναν άνθρωπο ανήμπορο να κινηθεί». Εδώ, η αφήγηση παρ-ίσταται, όχι ως παρηγορητική φροντίδα, αλλά ως σύνδεση και επιθυμία.

Κι ως αποδεικνύεται ο κόσμος συντριπτικός εντέλει. Ο Πολ Όστερ (τον παραθέτει ο Μπόνε) μας υπενθυμίζει πως «το γράψιμο δεν θεραπεύει ποτέ τίποτα». Πολύ ωραία. Αυταπάτη καμία. Λέμε ιστορίες, σημειώνει ειρήσθω εν παρόδω ο Μόρις, ακόμα και στον εαυτό μας λέμε ιστορίες, όμοια με τα πουλιά που φτιάχνουν τη φωλιά τους.

Ο κ. Νικήτας Σινιόσoglou είναι συγγραφέας. Πιο πρόσφατο βιβλίο του: «Απομνηστήριο Λοιμωδώντων Ζώων» (εκδ. Κίχλη, 2024)

Ανατομία της Μελαγχολίας

Αναμένοντας εναγωνίως, ασθενείς και ερωτευμένοι εισέρχονται σε μια κατάσταση της συνείδησης που προσεγγίζει τον θάνατο.

RIK1RIK2

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2025-2026

μαζί στο μέλλον

RIK1

ΑΠΟ ΜΕΡΑ ΣΕ ΜΕΡΑ

Τρίωρη ενημερωτική εκπομπή.
Πλήρης, έγκυρη και αντικειμενική κάλυψη των γεγονότων στην Κύπρο και σε όλο τον κόσμο.
Από τις 11:00 το πρωί μέχρι τις 14:00, οι δημοσιογράφοι, ρεπόρτερ και ανταποκριτές του ΡΙΚ, μεταφέρουν με σοβαρότητα και υπευθυνότητα όλα όσα συμβαίνουν. Απευθείας συνδέσεις, αναλύσεις, ρεπορτάζ και φιλοξενούμενοι, αναλύουν και σχολιάζουν τα θέματα της επικαιρότητας.
"Από Μέρα σε Μέρα", με συνέπεια και εγκυρότητα.

LIVE STREAMING RIK1Gy

Δευτέρα - Παρασκευή | 11:00

RIK1RIK2

ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2025-2026

μαζί στο μέλλον

RIK1

ΠΡΩΤΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Καθημερινή ενημερωτική εκπομπή που μεταφέρει υπεύθυνα και έγκαιρα όλες τις εξελίξεις από την Κύπρο και τον κόσμο.
Με πλήρες δελτίο ειδήσεων, ζωντανές συνδέσεις, ρεπορτάζ και ανταποκρίσεις, καθώς και φιλοξενούμενους στο στούντιο που ακολουθούν και αναλύουν την επικαιρότητα.

LIVE STREAMING RIK1Gy

Δευτέρα - Παρασκευή | 06:45

Οι «επικίνδυνες» επαφές

Κατά τη διάρκεια των γυρισμάτων της ταινίας «Στενές επαφές τρίτου τύπου», ο Σπίλμπεργκ έλαβε μια επιστολή 20 σελίδων από τη NASA, η οποία επεσήμαινε ότι το φιλμ ήταν «επικίνδυνο», πράγμα που ασάλωσε την πίστη του στην ταινία.

Εμπνευση από μύχια βιώματα

Ο Στίβεν Σπίλμπεργκ σε στιγμιότυπο από τα γυρίσματα του «Ε.Τ.», δίπλα στον εξωγήινο «πρωταγωνιστή» της ταινίας. Για τη δημιουργία του ξεχασμένου στη Γη επισκέπτη άντλησε εμπνευση από τον φανταστικό φίλο των παιδικών του χρόνων.

Αγώνας επιβίωσης

Στην ταινία «Πόλεμος των Κόσμων», που είναι βασισμένη στη διάσημη νουβέλα του Χ. Τζ. Γουέλς, ο Σπίλμπεργκ δημιουργεί ένα γνήσιο φιλμ καταστροφής, όπου ο πρωταγωνιστής αγωνίζεται να σώσει τα δύο παιδιά του από τον εφιάλτη της εξωγήινης επίθεσης.

Ο Σπίλμπεργκ ξανά «εκεί έξω»

Ο Αμερικανός σκηνοθέτης αναμετρείται με την εξωγήινη ζωή, 49 χρόνια μετά την πρώτη φορά

Στην «**Ημέρα Αποκάλυψης**», το νέο φιλμ του βραβευμένου με τρία Οσκαρ Στίβεν Σπίλμπεργκ, οι εξωγήινοι δεν παρουσιάζονται ως εισβολείς, αλλά ως ένα καλά κρυμμένο μυστικό δεκαετιών που ετοιμάζεται να βγει στο φως. Ετσι, η ταινία μπορεί να ιδωθεί περισσότερο ως επείγουσα επισήμανση της ανάγκης για αλήθεια σε έναν κόσμο παραπληροφόρησης.

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Το φθινόπωρο του 1975, ο Στίβεν Σπίλμπεργκ βρισκόταν κάπου ανάμεσα στον πυρετώδη ενθουσιασμό και στην αφόρητη πίεση. Τα «Σαγόνια του καρχαρία» είχαν μόλις σπάσει τα ταμεία του αμερικανικού box office και το στούντιο της Columbia ήταν έτοιμο να του δώσει «γν και ύδωρ» προκειμένου να δημιουργήσει το επόμενο καλοκαιρινό μπλοκμπάστερ. Εκείνος ωστόσο είχε καρφωμένη στο μυαλό του μια ταινία με UFO. Οι «Στενές επαφές τρίτου τύπου» κυκλοφόρησαν τελικά το 1977, παρότι ο Σπίλμπεργκ έλαβε στο μεταξύ μια επιστολή 20 σελίδων από τη NASA, η οποία επεσήμαινε ότι το φιλμ ήταν «επικίνδυνο». Σχεδόν μισόν αιώνα αργότερα, ο βραβευμένος (πλέον) με τρία Οσκαρ κινηματογραφιστής φέρνει ξανά τους εξωγήινους στην οθόνη, αυτή τη φορά όχι ως εισβολείς, την παρουσία των οποίων η αμερικανική κυβέρνηση προσπαθεί απελπισμένα να συγκαλύψει, αλλά ως ήδη καλά κρυμμένο μυστικό δεκαετιών που ετοιμάζεται να βγει στην επιφάνεια.

Στην «**Ημέρα Αποκάλυψης**», που κυκλοφορεί εδώ και λίγες ημέρες στις αίθουσες, μια τηλεοπτική μετεωρολόγος (Εμίλι Μπλαντ) αρχίζει να μιλάει σε μια ακαταλαβίστικη γλώσσα, ενώ ξεκινά ένα ταξίδι προς άγνωστη κατεύθυνση. Ταυτόχρονα ένας νεαρός αναλυτής δεδομένων (Τζος Ο' Κόννορ) βρίσκεται κυνηγημένος από τους μυστηριώδεις εργοδότες του, όταν κλέβει μια σειρά από σκληρούς δίσκους που περιέχουν στοιχεία για την ύπαρ-

ξη εξωγήινων. Οι δύο πρωταγωνιστές θα συναντηθούν τελικά, καθώς η αλήθεια που αποκρύπτεται για καιρό πρόκειται να γίνει κτήμα της ανθρωπότητας.

Αναζητώντας την αλήθεια

Ολοκληρώνοντας έναν κύκλο πέντε δεκαετιών, το καινούργιο φιλμ του Σπίλμπεργκ διαβάζεται λιγότερο ως επιστημονική φαντασία γύρω από το θέμα των εξωγήινων και περισσότερο ως επείγουσα επισήμανση της ανάγκης για αλήθεια σε έναν κόσμο παραπληροφόρησης. Στον κόσμο του φιλμ, ο πλανήτης βρίσκεται στο χείλος του Γ' παγκοσμίου πολέμου, με τα ΜΜΕ να μεταδίδουν συνεχώς ειδήσεις (αν και κάπως αφηρημένα) σχετικά με τα μέτωπα της Βορείου Κορέας και της Ρωσίας. Το μόνο που μπορεί να σταματήσει τον πόλεμο είναι η αλήθεια: μια αλήθεια τόσο θαυμαστή όσο η αποκάλυψη ότι δεν είμαστε μόνοι...

Τα παραπάνω, βέβαια, δεν σημαίνουν ότι ο Σπίλμπεργκ θεωρεί όσα απεικονίζει η ταινία του απολύτως μυθοπλαστικά. Αντιθέτως ο ίδιος έχει δηλώσει επανειλημμένως την πίστη του στην ύπαρξη νοημόνων εξωγήινων όντων, ενώ σε πρόσφατη συνέντευξή του στην εφημερίδα USA Today ανέφερε ότι τα τεχνολογικά μέσα του 21ου αι-

ώνα μάς επιτρέπουν πλέον και να καταγράφουμε τα σημάδια της εμφάνισής τους. «Αν πάντως μια τέτοια μέρα Αποκάλυψης ερχόταν –με όλη μου την εμπειρία από τις ταινίες επιστημονικής φαντασίας–, νομίζω ότι δεν θα με εξέπληττε. Μάλλον θα ήμουν ευγνώμων», υπογράμμισε στην ίδια συνέντευξη.

Ο Ε.Τ.

Οι εξωγήινοι άλλωστε που αναφέρονται παραπάνω δεν είναι οι μόνοι στη φιλμογραφία του βετεράνου κινηματογραφιστή.

Πέντε χρόνια μετά τις «Στενές επαφές», ο ίδιος μας σύστησε τον αξιγάπητο «Ε.Τ.» (1982), σε ένα ακόμη φιλμ το οποίο λατρεύτηκε από το κοινό. Φυσικά, εκεί ο τόνος ήταν διαφορετικός: πολύ πιο προσωπικός και τρυφερός,

καθώς ο Σπίλμπεργκ αντλούσε εμπνευση από τον φανταστικό φίλο των παιδικών του χρόνων, προκειμένου να δημιουργήσει τον ξεχασμένο στη Γη επισκέπτη του Διαστήματος. Κοινό στοιχείο τόσο στις «Στενές επαφές», στον «Ε.Τ.» όσο και στην «**Ημέρα Αποκάλυψης**», πάντως, είναι ότι οι εξωγήινοι επιλέγουν να συνδιαλλαγούν (αρχικά) με παιδιά – σαν η παιδική αθωότητα να είναι το πιο κατάλληλο έδαφος για να υποδεχθεί τον σπόρο της ύπαρξης μιας διαφορετικής πραγματικότητας.

Αντιθέτως η προσέγγιση αλλάζει αρκετά στον «Πόλεμο των Κόσμων» (2005), όπου ο Σπίλμπεργκ ανέλαβε να μεταφέρει στην οθόνη τη διάσημη νουβέλα του Χ. Τζ. Γουέλς, σε ένα πρακτικά γνήσιο φιλμ καταστροφής. Όχι τυχαία, ο Τομ Κρουζ, ένας ήρωας δράσης δηλαδή, επιλέχθηκε για τον κεντρικό ρόλο του πατέρα ο οποίος αγωνίζεται για να σώσει τα δύο παιδιά του από τον εφιάλτη της εξωγήινης επίθεσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι αυτή είναι και η μόνη ταινία του Σπίλμπεργκ στην οποία οι εξωγήινοι είναι ξεκάθαρα οι «κακοί» της υπόθεσης, με την ίδια τη μητέρα φύση να αναλαμβάνει τελικά την εξολόθρευσή τους.

Και η θεωρία συνωμοσίας όμως, σύμφωνα με την οποία οι εξωγήινοι έχουν ήδη φτάσει στα μέρη μας, αλλά η παρουσία τους αποκρύπτεται από τις κρατικές υπηρεσίες, είναι ιδιαίτερα δημοφιλής στην ποπ κουλτούρα. Τηλεοπτικές σειρές όπως τα θρυλικά «X-Files» βασίζονται ακριβώς σε αυτήν, ενώ και ο μύθος των «Transformers» αφορά εξωγήινα ρομπότ που ζουν καμουφλαρισμένα ως συνηθισμένα οχήματα στη Γη.

Στην «**Ημέρα Αποκάλυψης**», οι εξωγήινοι αποτελούν θύματα της ανθρώπινης σκληρότητας και της εκμετάλλευσής από έναν μάλιστα μη κρατικό οργανισμό.

Στα τέλη της δεκαετίας του 1970, ο Σπίλμπεργκ θεωρούσε «παράσημο» εκείνη την εκτενή επιστολή της NASA σχετικά με τις «Στενές επαφές» – είχε δηλώσει μάλιστα ότι ακριβώς αυτό το γεγονός ασάλωσε την πίστη του στην ταινία. Αντίστοιχα η τωρινή «εταιρεία» αποτελεί ευδιάκριτη αναφορά στους ιδιώτες που ελέγχουν πλέον τη διάχυση της πληροφορίας εντός και εκτός του διαδικτυακού περιβάλλοντος.

Αξίζει, εξάλλου, να σημειωθεί ότι η καινούργια ταινία φέρει μέσα της στοιχεία από όλες τις προηγούμενες εξωγήινες... αναζητήσεις του δημιουργού της. Όσο πλησιάζει προς το τέλος, για παράδειγμα, βρίσκουμε πολλά κοινά με την παραμυθένια ατμόσφαιρα του «Ε.Τ.», ενώ οι σκηνές δράσης με τις εκτενείς –και κάπως ανιερές– καταδιώξεις παραπέμπουν περισσότερο στον «Πόλεμο των Κόσμων», όπως και η αγωνιώδης δομή θρίλερ που κυριαρχεί στη μεγαλύτερη διάρκεια. Οι πιο ευθείες αναφορές, βέβαια, αφορούν, όπως είπαμε, τις «Στενές επαφές τρίτου τύπου».

Από το αισθητικό πεδίο με τις (σχεδόν ταυτόσημες) δραματικές φωτοσκιάσεις στα σύννεφα και την ιδέα της «εμφύτευσης» της εξωγήινης νοημοσύνης σε ένα γήινο σώμα μέχρι τη φιλοσοφική διάσταση με τους φόβους και τις

ελπίδες της ανθρωπότητας απέναντι στο άγνωστο, οι δύο ταινίες αλληλοκαθρεφτίζονται – σαν ο δημιουργός τους να θέλει να επισημάνει ότι δεν άλλαξαν και οι εποχές, αλλά οι ίδιοι οι άνθρωποι. Κυρίως εκείνος μένει πιστός στο πασιφιστικό του μήνυμα. «Αν μπορούμε να μιλήσουμε με τους εξωγήινους στις «Στενές επαφές τρίτου τύπου», γιατί να μην μπορούμε να το κάνουμε και με τους Κόκκινους στον Ψυχρό Πόλεμο;» είχε αναρωτηθεί σε μια παλιά συνέντευξή του. Δεν χρειάζεται να πούμε ότι στη σημερινή εποχή το μήνυμά του παραμένει εξίσου διαχρονικό.

«Μια κάποια λύσις»

Εχει ενδιαφέρον, τέλος, να παρατηρήσει κάποιος τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίζεται το θέμα των εξωγήινων, αλλά και των θεωριών συνωμοσίας, ο Στίβεν Σπίλμπεργκ, σε αντιπαράθεση, για παράδειγμα, με τον Γιώργο Λάνθιμο. Στην πρόσφατη «Βουγόνια» ο Έλληνας κινηματογραφιστής αφηγήθηκε την ιστορία δύο συνωμοσιολόγων, οι οποίοι απαγώνουν τη σιδηρά CEO μιας μεγάλης φίρμας, πεπεισμένοι πως πρόκειται για καλά μεταμφιεσμένη εξωγήινη. Ολόκληρη η ταινία σατιρίζει πρακτικά τη στάση που έχει φτάσει στο μη περαιτέρω. Σε Σπίλμπεργκ και Λάνθιμο οι επισκέπτες από τον ουρανό είναι, τελικά, «μια κάποια λύσις».

Αριστερά, ο πρωταγωνιστής της νορβηγικής σειράς «A Better Man» έρχεται αντιμέτωπος με τις συνέπειες της συμπεριφοράς του σε έναν κόσμο που αλλάζει ταχύτερα από όσο μπορεί να παρακολουθήσει. Επάνω, το εκρηκτικό δίπλο του «Half Man». Ορισμένοι κριτικοί θεώρησαν ότι το πλεόνασμα βίας περιορίζει τη συναισθηματική πολυπλοκότητα της σειράς. Και, δεξιά, το αντίστοιχο «δίδυμο» του «DTF St. Louis», μιας ευφυούς ανατομίας των ανδρών των αμερικανικών προαστίων που έχουν εκπαιδευθεί να λειτουργούν χωρίς να ξέρουν τι επιθυμούν πραγματικά.

Ανδρες σε απόγνωση

Τρεις τηλεοπτικές σειρές χαρτογραφούν τις ωδίνες μιας ολοένα και πιο ρευστής ανδρικής ταυτότητας

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ

«**Η τοξική** θηλυκότητα έχει μετατρέψει τους Σκανδιναβούς άνδρες σε ερείπια», προειδοποιεί ο Τομ, ένας φαινομενικά «σοβαρός» μεσοαστός του Οσλο, που το βράδυ μεταμορφώνεται σε τοξικό τρολ του Διαδικτύου με στόχο τις φεμινίστριες της χώρας του. «Η Νορβηγία αγαπά την αδυναμία και μισεί τους πραγματικούς άνδρες. Ποιος προκάλεσε αυτό το χάος; Ο κρατικός φεμινισμός! Διδάσκουν στα αγόρια μας ότι η σεξουαλικότητα τους στην καλύτερη περίπτωση είναι ένα πρωτόγονο αστέιο και στη χειρότερη ποινικό αδίκημα», ξεσπαθώνει ο πρωταγωνιστής της νορβηγικής μίνι σειράς «A better man», που θριάμβευσε πέρυσι στο Canineseries του Διεθνούς Φεστιβάλ των Καννών και προβάλλεται από την πλατφόρμα του Cinobo.

Σε μια άλλη μίνι σειρά, στο πολυσυζητημένο «Half Man» (Vodafone TV, HBO Max), που φέρει την υπογραφή ενός σtar της βρετανικής τηλεόρασης, του Ρίτσαρντ Γκαντ («Baby Reindeer»), τα πράγματα είναι ακόμη πιο σκοτεινά και πολύ πιο βίαια. Το είχε θέσει αρκετά ωμά η Λούσι Μάνγκαν του «Γκάρντιαν» στην εισαγωγική της πρόταση μετά την προβολή του πρώτου επεισοδίου του «Half Man»: «Γνωρίζαμε εδώ και λίγο καιρό ότι οι άνδρες δεν είναι και πολύ καλά». Και στο καθολικής αποδοχής «DTF St. Louis» (επίσης: Vodafone TV, HBO Max) οι επιφανέστεροι από τους συναδέλφους της στην άλλη άκρη του Ατλαντικού είχαν σταθεί λιγότερο στο αστυνομικό κομμάτι της ιστορίας και περισσότερο στη χαρτογράφηση της ανδρικής καταπίεσης και της προαστιακής πλήξης: ένα σύγχρονο «suburban noir», όπου οι επιθυμίες, οι προδοσίες και η συναισθηματική ανωριμότητα κρύβονται πίσω από την όχι τόσο πα καλογυαλισμένη βιτρίνα μιας κατά τ' άλλα «κανονικής», προνομίουχου, μεσοαστικής ζωής.

Τι συμβαίνει, λοιπόν, με τους άνδρες; Αν και προφανώς δεν είναι η πρώτη φορά που η τηλεοπτική μυθοπλασία κάνει πρω-

ταγωνιστές υπερδεμένα, χαμένα στον κόσμο τους αρσενικά (αρκεί να θυμηθούμε τον Τόνι Σοπράνο ή τον Ντον Ντρέπερ), φαίνεται ότι έχουμε αλλάξει πίστα. Η τοξική αρρενωπότητα είναι ήδη παλιά νέα, η καταγγελία της πατριαρχίας και των προνομίων μοιάζει να μην ερεθίζει τόσο πολύ τα μεγάλα δημιουργικά κεφάλια της νέας τηλεόρασης. Και στις τρεις σειρές οι άνδρες μοιάζουν να έχουν χάσει το παλιό λεξιλόγιο της ανδρικής ισχύος χωρίς να έχουν βρει έναν λειτουργικό αντικαταστάτη του. Αν στις σειρές της δεκαετίας του 2000 (π.χ. «The Sopranos», «Mad Men», «Breaking Bad») ο άνδρας ήταν ακόμη ισχυρός αλλά ηθικά διαβρωμένος, στις παραγωγές του 2026 ο άνδρας εμφανίζεται αποδυναμωμένος, ευάλωτος και συναισθηματικά απορρυθμισμένος.

Πτώση

Εντελώς συμπτωματικά την ίδια εποχή που στις οθόνες μας παρελαύνουν οι αντι-ήρωες της μετά #MeToo εποχής μας, στα ράφια των ελληνικών βιβλιοπωλείων προσγειωνόταν μια συλλογή 21 διηγημάτων του Νίκου Α. Μάντη με τίτλο «Τοξική αρρενωπότητα» (εκδ. Καστανιώτη). Με πρωταγωνιστές «άνδρες που πέφτουν, που είναι ήδη πεσμένοι, ή που ετοιμάζονται για την πτώση» ο Μάντης χαρτογραφεί με κιούμπορ, πικρή επίγνωση και κεκαλυμμένη τρυφερότητα τη хаοτική επικράτεια της ελληνικής ανδρόσφαιρας. Αυτό που δεν γνώριζα ήταν ότι ο συγγραφέας των «Τυφλών» (βραβείο μυθιστορήματος της Ακαδημίας Αθηνών) βλέπει φαντατικά ξένες σειρές.

«Είναι γεγονός ότι σε πολλές τηλεοπτικές σειρές η ανδρική σύγχυση αποτελεί κεντρικό θέμα», μας λέει εισαγωγικά ο Νίκος Α. Μάντης. «Ακόμη και μερικές από τις πιο διάσημες παραγωγές των τελευταίων δεκαετιών, όπως το «Breaking Bad», το «Better call Saul» ή ακόμη και το «Euphoria», θα έλεγε κανείς ότι στη βάση τους το ίδιο θέμα πραγματεύονται. Παρακολουθούμε άνδρες καταρρακωμένους, ανίκανους να συνδεθούν με τον εαυτό

τους και με τους άλλους, με χαμένα την ηθική πυξίδα τους, ή και βίαιους, μπλεγμένους με εξαρτήσεις και κουβαλώντας βαθιά άγκη σε σχέση με την εικόνα και με την κοινωνική τους ισχύ».

«Μετάβαση»

Τον ρωτώ αν πιστεύει ότι εδώ αντανakλάται μια πραγματική κοινωνική μεταβολή ή πρόκειται κυρίως για μια αλλαγή στον τρόπο με τον οποίο αφηγούμαστε την

Ο συγγραφέας Νίκος Α. Μάντης υπογράφει τη συλλογή διηγημάτων «Τοξική αρρενωπότητα», που κυκλοφόρησε τον περασμένο μήνα από τις εκδόσεις Καστανιώτη.

ανδρική εμπειρία. «Κατ' αρχάς, η ίδια η εμπειρία της ανδρικής ταυτότητας βρίσκεται τα τελευταία χρόνια ολοένα και πιο πολύ σε φάση «μετάβασης». Βλέπουμε γύρω μας άνδρες που δείχνουν να αγαλιάζουν τη νέα ρευστότητα, ενώ πολλοί άλλοι μοιάζουν να την αρνούνται εμφατικά. Και υπάρχουν και αυτοί που την εφαρμόζουν λίγο à la carte, κάπως υποκριτικά».

«Αντιπάρω», με την πιο ευρεία έννοια του όρου, πάντα υπήρχαν στο σινεμά, στην τηλεόραση και στη μυθοπλασία γενικότερα. Ωστόσο, σήμερα υπάρχει μια ποιοτική διαφορά, ισχυρίζεται ο Νίκος Α. Μάντης. «Οι σημερινοί αντάρωες δεν στυλιτεύουν κάποια κοινωνική συνθήκη ή κατάσταση, μένοντας στο περιθώριο της κοινωνίας, αλλά μάλλον το αντίθετο: ευρισκόμενοι εντός της κοινωνίας, συνειδητοποιούν ότι δεν μπορούν πια να λειτουργή-

σουν σύμφωνα με τις κοινωνικές απαιτήσεις του φύλου τους. Και αυτό νομίζω έχει να κάνει σε μεγάλο βαθμό με την κρίση της ανδρικής ταυτότητας της εποχής μας. Ενώ η επανάκαμψη της παραδοσιακής θεώρησης των φύλων και της οικογένειας μιλάει για επιστροφή σε έναν φανταστικό κόσμο της δεκαετίας του '50, με στέρους έμφυλους ρόλους, η εξέλιξη της ζωής στον δυτικό κόσμο, αλλά κυρίως η τεχνολογία, δείχνει να αποστεώνει ολοένα και περισσότερο το οποιοδήποτε νόημα έχει απομεινεί σε όλα αυτά: από το online dating που γίνεται όλο και πιο μηχανιστικό και ανηδονικό, την επαπειλούμενη απώλεια ολόκληρων εργασιακών κλάδων λόγω της Τ.Ν. μέχρι την ανατροφή των παιδιών, που πλέον συντελείται σχεδόν εξ ολοκλήρου μπροστά σε οθόνες. Το «υποστηρικτικό υλικό» της ανδρικής αυτοεικόνας όπως το γνωρίζαμε (εραστής, σύζυγος, κουβαλητής, πρότυπο για τους απογόνους) μοιάζει να διαβρώνεται με γοργούς ρυθμούς».

Πατριαρχία

Στη μετά #MeToo εποχή γίνεται συχνά λόγος για τα προνόμια της πατριαρχίας. Συζητιούνται όμως εξίσου τα ψυχικά ή τα συναισθηματικά αδιέξοδα που παράγει και για τους ίδιους τους άνδρες; «Αν δει κανείς τη σχετική βιβλιογραφία, θα διαπιστώσει ότι ο φεμινισμός μιλάει συχνά και για τους άνδρες ως θύματα της πατριαρχίας. Για τον τρόπο που κατὰ την ανατροφή τους αλλοιώνει την επαφή τους με τον εαυτό και με το συναισθήμα, μέχρι το κέλυφος του «σωστού άνδρα» μέσα στο οποίο τους εγκλωβίζει, συνθλίβοντάς τους αρκετές φορές. Το ζήτημα είναι ότι πολλές οικογένειες εξακολουθούν να ανατρέφουν τα αγόρια (από ιδεολογία; από κεκτημένη ταχύτητα; από φόβο;) με βάση το πρότυπο της έμφυλης υπεροχής τους, το οποίο αργότερα εκείνα καλούνται να αναπαράγουν σε ένα κοινωνικό πλαίσιο που αλλάζει. Η ανδρική συναισθηματική αποδιάρθρωση στην οποία αναφέρεστε, δεν είναι άσχετη πιστεύω με αυτό το

δεδομένο. Και βέβαια, παίζει ρόλο και στο φαινόμενο της ανδρικής βίας προς τις γυναίκες, όταν αυτές αρνούνται να διαιωνίσουν την υποταγή».

Τις ιστορίες του νέου του βιβλίου με πρωταγωνιστές άνδρες κάθε ηλικίας και κοινωνικοοικονομικού προφίλ διατρέχει ένα σχεδόν αποπνικτικό ψυχικό κλίμα με διαρκείς διακυμάνσεις ανάμεσα στην προσωπική ματαιώση, στην ντροπή και στην ψυχολογική απομόνωση. Πώς βλέπει τη δική του γενιά που έχει εκτεθεί σε δύο τόσο διαφορετικά μοντέλα ανδρικής ταυτότητας; «Οι σημερινοί άνδρες άνω των 45 στη χώρα μας μεγάλωσαν με πατεράδες που τους εκπαιδευσαν στα φύλα και στους ρόλους του μεταπολεμικού κόσμου, έχοντας μανάδες σπινθηροειδώς αλκοολικές, θυμάται ο γεννημένος το 1973 Νίκος Α. Μάντης. «Εξέσαν τα παιδικά και τα εφηβικά τους χρόνια επί ΠΑΣΟΚ, με τη θεομοθέτηση της ισότητας, και ενηλικιώθηκαν στον υποτιθέμενο εργασιακό χώρο των «ισών ευκαιριών», που φυσικά μόνο τέτοιοι δεν ήταν. Το #MeToo και το τέταρτο φεμινιστικό κύμα τους βρήκαν στην ωριμότητά τους. Τα παιδιά τους, έφηβοι πια, μιλούσαν μια γλώσσα για τα φύλα που πολλές φορές εκείνοι δεν καταλαβαίνουν. Την ίδια στιγμή που βουλιάζουν οικονομικά, πασιχίζοντας να μη χάσουν την αυτοεκτίμησή τους, διαπιστώνουν ότι για κάποιους κοινωνικούς σχολιαστές «οι άνδρες φταίνε για τα πάντα». Στο βιβλίο οι περισσότεροι ήρωες παλεύουν με διαζύγια, με μοναξιά, με το πολύχρωμο αλλά και ολισθηρό πεδίο των διαδικτυακών γνωριμιών, με την απίσχανση της πατριδοκρατίας, της συντηρικότητας, ακόμη και με θέματα περισσότερο υπαρξιακά, όπως το πέρασμα του χρόνου, το αδιέξοδο των επιλογών, το γήρας, η ευαλωτότητα μπροστά στη φθορά και στον θάνατο. Κάποιες από τις ιστορίες θα μπορούσαν να είχαν και γυναίκες για πρωίdes – οι περισσότερες ωστόσο μάλλον όχι. Είναι ένα θέμα όν, ακόμη και στην εποχή της προϊούσας ρευστότητας, το έμφυλο πρόσημο διατηρείται. Για καλό ή για κακό».

Εικόνες που ξεθώριασαν

«Το “υποστηρικτικό υλικό” της ανδρικής αυτοεικόνας όπως το γνωρίζαμε (εραστής, σύζυγος, κουβαλητής, πρότυπο για τους απογόνους) μοιάζει να διαβρώνεται με γοργούς ρυθμούς», υπογραμμίζει ο συγγραφέας Νίκος Α. Μάντης.

Εκαψαν το σενάριο

Αν στις σειρές της δεκαετίας του 2000 (π.χ. «The Sopranos», «Mad Men», «Breaking Bad») ο άνδρας ήταν ακόμη ισχυρός, στις παραγωγές του 2026 ο άνδρας εμφανίζεται αποδυναμωμένος, ευάλωτος και συναισθηματικά απορρυθμισμένος.

Η ΕΛΤΗΥ Γαστρονόμος

ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ
ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΕΣ
ΓΙΑ ΝΑ ΖΗΣΟΥΜΕ ΥΓΙΕΙΣ
ΜΕΧΡΙ ΤΑ ΒΑΘΙΑ ΓΕΡΑΜΑΤΑ

+

Η ΜΑΡΙΛΕΝΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ ΦΤΙΑΧΝΕΙ
BASQUE CHEESECAKE
ΜΕ ΑΝΑΡΗ ΚΑΙ ΜΕΛΙ

ΠΩΣ
ΤΡΕΦΟΜΑΣΤΕ
ΣΩΣΤΑ

ΕΝΑΣ ΟΔΗΓΟΣ ΚΑΛΗΣ ΖΩΗΣ
ΚΑΙ ΔΙΑΤΡΟΦΗΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ
21.06.26

